

Bilag 1A omfatter samtlige processkrifter (underbilag 1-36) i sagerne behandlet af landsrettens 7. afdeling med numrene B-3421-11, B-397-12, B-1162-12, B-3534-12 og B-420-13 og af Højesteret som kæremål 135-137/2013 og 86/2014:

Bind 1/2 omfatter følgende underbilag (1-19):

Underbilag	Processkrift
1	Stævning, sagsøger (1) af 13. september 2011
2	Svarskrift, sagsøger (1) af 14. december 2011
3	Stævning, sagsøgere (2-6) af 30. december 2011
4	Replik, sagsøger (1) af 31. januar 2012
5	Svarskrift, sagsøgere (2-6) af 2. marts 2012
6	Duplik, sagsøger (1) af 2. marts 2012
7	Stævning, sagsøgere (7-9) af 16. marts 2012
8	Supplerende processkrift, sagsøgere (1-6) af 4. april 2012
9	Processkrift A, sagsøgere (1-6) af 30. april 2012
10	Svarskrift, sagsøgere (7-9) af 16. maj 2012
11	Processkrift 2, sagsøgere (1-6) af 23. maj 2012
12	Replik, sagsøgere (7-9) af 20. juni 2012
13	Processkrift 3, sagsøgere (1-9) af 22. juni 2012
14	Duplik, sagsøgere (7-9) af 4. juli 2012
15	Processkrift B, sagsøgere (1-9) af 13. august 2012
16	Processkrift 4, sagsøgere (1-9) af 31. august 2012
17	Stævning, sagsøgere (10-11) af 28. september 2012
18	Processkrift 5, sagsøgere (1-9) af 17. oktober 2012
19	Processkrift 6, sagsøgere (1-11) af 19. november 2012

ADVOKATFIRMA
CHRISTIAN HARLANG

BILAG	1A, underbilag 1
CHRISTIAN HARLANG	

Københavns Byret
Domhuset, Nytorv
1450 København K.

13. september 2011
J.nr. 600096

STÆVNING

Som advokat for

c/o Advokatfirma Christian Harlang
Nytorg 5
1450 København k
(v/ advokat Christian Harlang)

indstævner jeg herved

Forsvarsministeriet
Holmens Kanal 42
1060 København K

Under nærværende sag giver jeg møde for sagsøger for hvem der nedlægges følgende:

1. PÅSTAND

Sagsøgte tilpligtes at betale kr. 50.001,- med tillæg af procesrenter fra sagens anlæg og til betaling sker.

Bemærkninger til påstanden:

Det anførte påstandsbeløb indebærer af omkostningsmæssige grunde en (foreløbig) begrænsning af sagsøgers godtgørelseskrav. Beløbspåstandens størrelse indebærer endvidere, at bestemmelse om såkaldte "småsager", jf. retsplejelovens kapitel 39, ikke finder anvendelse. (Erfaring er, at en sådan fremgangsmåde er nødvendig for at undgå, at sagen evt. lider skade ved forsinkelse ved rettens automatiske overførsel af sager med beløbspåstande på op til og med kr. 50.000,- til den såkaldte "småsagsproces".)

2. SAGSFREMSTILLING

Nærværende offentligretlige sag angår sagsøgerens krav på tortgodtgørelse som følge af den krænkende, retsstridige behandling, han har været udsat for under danske styrkers frihedsberøvelse af ham d. 24. november 2004 i Basra, Irak, og efterfølgende overgivelse til irakisk politi til tortur og umenneskelig og nedværdigende behandling, hvilket er i modstrid med gældende dansk ret med tilhørende folkeretlige forpligtelser.

Sagsøgerens krav er således baseret på erstatningsretlige regler, hvorunder bl.a. indgår de forpligtelser, som følger af international ret.

2.1. Faktiske omstændigheder.

2.1.1. Baggrund.

Sagsøger er født i 1966 i Basra og er sunni-muslim. Hans slægt er en sunni-slægt, der siden osmannerne har virket som en form for "overstamme" for shiitiske stammer (navnlig med henblik på repræsentationen over for det osmanniske imperium), hvor slægten i vidt omfang levede af plantagedrift i det frugtbare Shat-Al-Arab deltaområde i Zubayr-distriktet, der geografisk kan indplaceres således i følgende områdemæssigt og indbyggermæssigt descenderende og geografisk indkredsende orden:

1. Irak.
2. Basra Amt.
Dette område omfatter over 5 mio. personer.
3. Al-Zubayr (Qaza= storkommune).
Dette er et distrikt omfattende mellem 180.000 og 450.000 personer.
4. Mahallat Al-Arab II (Mahallat: en del-kommune) med et par tusinder indbyggere.
5. Sagsøgers stamme.

Sagsøger har afsluttet en gymnasieuddannelse og er endvidere uddannet inden for landbrug. Han overtog i 2003 et område af en størrelse på 40 durham. Et folkehold på 3 boede på området. De var aflønnet af ham. Af udbyttet tilfaldt en tredjedel den på området boende familie og to tredjedele til ham selv. Årsindtægten var ca. 20 mio. dinar (svarende til omtrent \$ 20.000).

Navnlig i begyndelsen af 2004 blev forholdene i området stærkt præget af, at sunni-muslimer blev udsat for forskellige overgreb fra politiets side, der nu var domineret af shia-muslimer (siden invasionen i marts 2003).

2.1.2. Tilfangetagelse - onsdag d. 24. november 2004.

Den 24. november 2004, omkring kl. 5 om morgenen, gik sagsøger fra sit hus og hen over vejen for som sædvanligt at bede solopgangsbøn i Al-Barrak moskeen.

Der var omkring 20 sunni-troende i moskeen. Lige så snart de forlod moskeen efter bønnen (ca. kl. 5:30), kunne de chokeret se, at hele området var omringet af mere end 20 armerede fartøjer. Der var mange koalitionstropper (flest danske), og der var medlemmer af det irakiske politikorps.

De var vant til at se koalitionstropper i deres område.

Sagsøgerens hus befandt sig kun ca. 800 m. fra den base, tropperne brugte i Al-Zubayr, kaldet "Akka"-basen.

Der var også en helikopter eller flere, der cirklede over dem under operationen. Det var tydeligt for sagsøger, at koalitionstropperne styrede og uddelte ordrer. Det var det irakiske politi, der håndterede den direkte kontakt til de pågrebne personer.

Det var danske koalitionssoldater, som først med geværer sigtede mod de troende på vej ud af moskeen og beordrede dem til at stå ved udgangen af moskeen. Sammen med medlemmer af det irakiske politi antastede de dem. Det irakiske politi begyndte at råbe og bande ad dem og brugte sekteriske skældsord, som indikerede deres hadske motiver.

Der var en tolk med, som oversatte mellem irakisk politi og koalitionstropperne. Koalitionstyrkerne må helt klart have indset, hvordan det irakiske politi behandlede sagsøger og de øvrige i den forbindelse frihedsberøvede irakiske borgere.

Sagsøger bønfuldt den irakiske tolk om at blive frigjort. Hvis medlemmer af det irakiske politi ville tilbageholde ham og de øvrige, frygtede han, at de ville blive dræbt eller mishandlet. Til trods for, at tolken ikke svarede på sagsøgers opfordringer, kunne sagsøger se, at tolken gik hen til koalitionstyrkerne og talte med dem lige efter, at sagsøger havde bønfuldt ham om at blive løsladt.

Blandt de tilbageholdte var også sagsøgers broder, der til bønnen var gået sammen med sagsøger ind i moskeen.

Tilbageholdelserne var ganske tilfældige, idet ingen bad om at se sagsøgers ID eller ulejlignede sig med at spørge om hans navn.

Man frihedsberøvede sagsøger og otte andre troende, der kom ud fra moskeen.

Man tilbageholdt også to af sagsøgers naboer fra deres huse, som lå meget tæt på og bragte dem til moskeens udgang, hvor sagsøger og de andre sunni-muslimer nu blev tilbageholdt.

Koalitionsstyrkerne, som stormede naboernes hjem og hentede de to naboer i deres nattøj, trængte også ind i sagsøgers forældres hjem (som lå klods op af sagsøgers og lige ved moskeen), hvor de forsøgte at anholde en anden bror, som er mentalt handicappet, og som efter indtrængende bønner fra sagsøgers forældre blev løsladt igen.

De tilbageholdte, og herunder sagsøgeren, blev tvunget til at kravle op bag på ladet af en pick-up truck (ca. kl. 5:50), lagt i håndjern, låst til bagsiden af bilen og fik bind for øjnene.

2.1.3. Frihedsberøvelsen på Akka-basen. Umenneskelig og nedværdigende behandling.

De blev først taget til Akka-basen ca. 800 meter væk fra moskeen, hvor de blev holdt i omkring en time. Bindene for øjnene blev fjernet. Så tog det irakiske politi dem ud og overgav dem til koalitionsstyrkerne, som igen:

"gav os bind for øjnene og fik os til at kravle op i en stor lastbil, vi blev sat på en midter-bænk med ryggen til hinanden. Lastbilen kørte i ca. 15 minutter til Shaaibah-basen". [Sagsøgerens egne ord oversat fra arabisk.]

Sagsøger kendte basen fra før, idet han havde tjent der under sin egen militærtjeneste før krigen. Idet hændelsen foregik i det kvarter, hvor sagsøger og andre fra hans klan boede, blev dette iagttaget af en række personer, som

sagsøger forbeholder sig at vidneindkalde, hvis dette skulle vise sig fornødent og efter de helt særlige omstændigheder i nærværende sag overhovedet muligt.

De blev tvunget til at sidde udenfor på jorden i et åbent område i et stykke tid, hvorefter sagsøger blev kaldt til forhør i et telt. Der var to danske officerer, en mand og en kvinde, siddende på stole bag et skrivebord med en tolk og en soldat.

Lederen af forhøret var en dansk officer, som sagsøger tidligere havde observeret i området. Han var temmelig høj, ca. 185-190 cm, rødlig og solbrændt.

En anden soldat, som havde medicinske gummihandsker på løftede sagsøgers dishdash (arabisk klædedragt) og rev hans bukser hele vejen ned, således at han var nøgen fra taljen og nedefter. Han følte sig ekstremt flov på det tidspunkt, ligesom han stadig bliver meget flov, hvis han taler om det den dag i dag.

Soldaten rørte ved sagsøger, han rørte ved sagsøgers genitalier og hans endetarm, men i modsætning til tilfældet med nogle af de andre tilbageholdte stak soldaten ikke sin finger ind.

Sagsøger var og er helt sikker på, at de kun gjorde det for at ydmyge og nedbryde ham.

Forhørslederne spurgte ham, om han var involveret i en milits rettet mod koalitionsstyrkerne, og sagsøger benægtede disse ubegrundede beskyldninger. De fremførte ingen beviser.

Efter forhøret blev sagsøger ført til et telt, hvor han så nogle af de irakere, som var blevet tilbageholdt sammen med ham i Al-Zubayr. Der var vagter uden for teltet, men sagsøger kunne ikke sige af hvilken nationalitet bortset fra, at de var europæiske. Der blev ikke bragt dem noget mad eller vand, og de lod dem ikke gå på toilettet. Vagterne havde politihunde. Soldaterne kom ind i teltet og noterede deres navne og fik dem derefter til - én ad gangen - at holde et kort med et nummer på, og derpå blev der taget et tresidet foto af dem hver.

Efter et kort stykke tid i teltet blev det irakiske politi lukket ind. Politiet begyndte at råbe ad dem og brugte meget grove sekteriske skældsord, de gav dem igen bind for øjnene og førte dem ind i pick-up trucks.

2.1.4. Frihedsberøvelsen ved The Serious Crimes Unit. Tortur og umenneskelig og nedværdigende behandling.

Under køreturen fortsatte irakisk politi med at slå, sparke og banke dem med geværerne, ligesom de verbale angreb og ydmygelser fortsatte. Det tog en halv time, før de nåede til The Serious Crimes Unit (i en bygning ved navn "Al-Shu'oon") i Jamiaat området i Basra.

Sagsøger blev ved ankomsten tvunget til at ligge i en korridor i denne bygning, hvor hver eneste forbipasserende sparkede til ham, indtil han blev taget ind til endnu et forhør, fortsat med bind for øjnene.

De begyndte at slå og sparke sagsøger, så snart han var inde i forhørslokalet. Forhørslederne beskyldte sagsøger for at være imod shiaa og koalitionstropperne. De bankede sagsøger med en stok og piskede ham med et kabel.

De torturerede også sagsøger med elektriske stød på forskellige dele af hans krop, navnlig hans bryst og genitalier. Hver gang de brugte elektriske stød, følte han et kæmpechok, som kastede ham op imod vægen. Dette skete fem eller seks gange.

Han blev hængt op i sine ben, på hovedet, senere hang de ham i hans arme bundet bagom og hængt fra en krog i loftet, som fik hans skulder til at gå af led.

Én af teknikkerne, de brugte til samtidig at skræmme sagsøger, var at sige til en soldat, at han skulle tage sagsøger væk og skyde ham for derefter at smide ham i en bunke affald.

Det første forhør varede i tre timer, og der var tre mænd, der kontinuerligt overfaldt ham.

Efter dette forhør var sagsøger ikke i stand til at gå, og de næste fem dage kunne han overhovedet ikke stå op.

Sagsøger blev derfor placeret på et tæppe og slæbt til detentionshallen.

Detentionshallen var ca. 14 gange 12 meter, der var ca. 120 tilbageholdte derinde, overvejende sunnier. De 10 andre, som var blevet tilbageholdt fra den moskeen i Al-Zubayr sammen med sagsøger, sad i samme rum, med de mange andre, der kom fra hele området.

Under opholdet i hallen kom det irakiske politi ind om natten med deres ansigter dækket af elefanthuer og slå løs (tilsyneladende tilfældigt) på de tilbageholdte.

Sagsøger hørte mere end én gang folk tale engelsk til officererne i The Serious Crime Unit, de grinte også sammen. Hverken koalitionsstyrker eller Røde Kors inspicerede nogensinde detentionshallen, som ikke var hemmelig eller et underjordisk rum.

Sagsøger anfører, at:

"Alle i Basra ved, hvad der foregår i den bygning, og hvilke slags folk, der styrer det."

Vedkommende bygning blev i tidsrummet fra 2004 frem til sin rømning og lukning d. 25. december 2006 anvendt til tortur og andre umenneskelige overgreb, begået af irakiske politistyrker. Stedets berygtede karakter er og var almindeligt kendt, også hos sagsøgte. I tilfælde af, at man helt eller delvist måtte bestride dette under nærværende sag, vil sagsøgeren foranstalte den vedrørende dette nødvendige bevisførelse.

På tredjedagen blev sagsøger igen taget til forhør.

Man gentog torturmetoderne, undtagen de elektriske stød.

De fik ham til at afgive tommelfingeraftryk på et stykke papir, som sagsøger ikke fik mulighed for at læse, da han havde bind for øjnene.

Efter 10 dage i The Serious Crime Unit blev sagsøger ført hen til en dommer, hvis navn, sagsøger tror, var Mowaffaq Al-Diwan. Dommeren læste ikke højt for sagsøger, hvad han var anklaget for, men han sagde:

"Jeg ved, I alle er uskyldige, men I er allerede plettet med blod fra de undertrykte".

Dommeren henviste til, at sagsøger skulle være skyldig, fordi han som sunni, ligesom alle andre sunnier, skulle bære et ansvar for de forbrydelser, som Saddam Hussein begik mod shiaerne. Sagsøgers øjne var tildækkede, da han stod foran dommeren.

2.1.5. Løsladelsen og flugten.

Sagsøger blev ikke løsladt af dommeren, som sendte ham til Al-Tasfeerat detentionen for at afvente retssag.

Da sagsøger og andre frihedsberøvede ankom til Al-Tasfeerat-detentionen, fortsatte irakisk politi med sine overfald på sagsøger og de øvrige.

Irakisk politi tilbød at løslade sagsøger mod betaling af et større beløb. Man frygtede, at manglende betaling ville medføre, at sagsøger ville blive anklaget for meget alvorlige forbrydelser, som kunne have resulteret i en dødsstraf. Mange i hans familie hjalp til med at samle beløbet sammen.

Efter indbetaling blev sagsøger, sammen med andre, taget tilbage til The Serious Crimes Unit, hvor de så vidt sagsøger kan erindre blev i yderligere 12 dage. Forhørerne fortsatte der, men med færre overgreb. Efter i alt ca. to en halv måned siden sagsøgers tilbageholdelse blev han ført tilbage til Al-Tasfeerat og løsladt derfra.

Efter sagsøgers løsladelse fik han af sin familie af vide, at koalitionsstropperne havde raseret hans hjem på dagen for sin frihedsberøvelse. De fandt, der kunne forbinde sagsøger med armerede grupper eller andre ulovlige handlinger.

Sagsøger frygtede efter sin løsladelse for, at han og hans familie ville blive udsat for en gentagelse af forløbet.

2.1.6. Eksil.

Derfor påbegyndte han d. 10. februar 2005 sin og familiens flugt gennem Tribil-Anbar-provinsen til Jordan.

Sagsøger flygtede til Jordan, derfra videre til Bahrain og derefter til Kuwait med sin familie. Sagsøger er nu bosat i Kuwait.

Som konsekvens af de tragiske overgreb har sagsøgers to ældste drenge, Talal og Muath, måtte forlade de uddannelser, som de havde påbegyndt i Irak. Familien har ikke længere indtægter til at kunne betale for nogen af børnenes skolegang eller øvrige uddannelser.

2.2.1 krav er ikke bortfaldet som følge af forældelse eller
passivitet.

Sagsøger har generelt ikke haft noget kendskab til, om og i givet fald hvorledes han kunne fremsætte krav på erstatning over for den danske stat, hverken i Danmark eller Irak, som følge af de overgreb han har været udsat for.

For det første har sagsøger ikke været bekendt med, at det var det danske forsvarsministerium, som kunne være skyldner.

Han har heller ikke forstand på regler, der omhandler hvor og hvem, man skal "sagsøge", når det drejer sig om militære styrker og politi, som skulle beskytte ham mod vold og forfølgelse, men i stedet udsatte ham for dette.

Sagsøger har som følge af forhold, som ikke kan tilregnes ham, været ubekendt med, at han i henhold til dansk og international ret kunne have en fordring mod Forsvarsministeriet i Danmark som følge af de retsstridige krænkelser, han har været udsat for i Irak.

Siden overgrebene mod sagsøger fandt sted, har han haft en begrundet og alvorlig frygt for vidtgående repressalier, dersom han forsøgte at klage over det passerede.

Hans position i Jordan og Kuwait som irakisk flygtning i forhold til lokale myndigheder har tillige været så svag og risikabel, at han i den tid, der er gået, har måttet sørge for at beskytte sin familie og sig selv.

Sagsøger har endvidere reelt stået uden mulighed for tidligere at anlægge retssag mod sagsøgte.

Som følge af hindringer, som ikke beror på sagsøgers egne forhold, har han således været ude af stand til at afbryde forældelse før nu, jf. forældelseslovens § 14, stk. 1.

Ex tuto bemærkes, at dersom sagsøgers krav mod sagsøgte alligevel som udgangspunkt måtte anses for afskåret efter almindelige, danske regler om forældelse og passivitet, da vil en sådan fortolkning være i strid med Danmarks forpligtelse til at stille effektive retsmidler til rådighed for sagsøger, hvis rettigheder og friheder efter Den Europæiske Menneskerettighedskonvention er blevet krænket, jf. konventionens art. 13, jf. art. 3.

Sagsøgte og de under denne herunder hørende danske styrker m.v. i Irak har på intet tidspunkt foretaget nogen form for rettighedsmæssig eller lignende rådgivning eller vejledning i forhold til sagsøgeren (eller andre) vedrørende mulighederne for at søge erstatning eller godtgørelse, m.v.

Disse undladelser er i sig selv ensbetydende med, at samme sagsøgte ikke nu under nærværende sag kan påberåbe sig, at der skulle være indtrådt rettighedsfortabelse for den skadelidte sagsøger.

3. PROCESOPFORDRINGER.

Sagsøgte opfordres (1) til at udtale sig om, hvorvidt sagsøgte anså krigen i Irak for afsluttet forinden d. 24. november 2004. I bekræftende fald bedes som en del af opfordringen oplyst og dokumenteret, hvilket regelsæt sagsøgte under nærværende sag påberåber sig som gældende for danske styrkers tilstedeværelse og forhold til civilbefolkningen i Irak i det for nærværende sag relevante tidsrum.

Sagsøgte opfordres (2) til at tage stilling til følgende:

1. Gjalddt der for så vidt angår sagsøger fra og med dennes pågribelse d. 24. november 2004 og overgivelse til irakiske politistyrker en forpligtelse til at foretage monitorering af hans forhold frem til og med løsladelse?
2. Dersom pkt. 1 besvares bekræftende, ønskes det oplyst og dokumenteret:
 - a. Hvorledes denne forpligtelse af sagsøgte påberåbes overholdt, eller
 - b. dersom pkt. a. ikke kan godtgøres, hvorfor monitorering ikke har fundet sted.

4. HOVEDANBRINGENDER.

Til støtte for sagsøgers påstand gøres gældende:

at (1) sagsøgte som højeste ansvarlige myndighed for forsvaret, jf. forsvarslovens § 9, er ansvarlig for evt. retskrænkelser i forhold til Den Europæiske Menneskerettighedskonvention og erstatningsansvarslovens § 26, som danske styrker måtte begå i Irak, eller som danske styrker ved passivitet måtte undlade at forhindre,

- at (2) danske styrker udstationeret i Irak frihedsberøvede sagsøger d. 24. november 2004, bistået af irakisk politi,
- at (3) danske styrker i forbindelse med iværksættelsen af retsstridig frihedsberøvelse af sagsøger d. 24. november 2004 ved passivitet undlod at forhindre irakisk politi i at udsætte sagsøger for nedværdigende behandling,
- at (4) danske styrker i forbindelse med retsstridige forhør af sagsøger udsatte ham for nedværdigende og umenneskelig behandling,
- at (5) danske styrker ved efterfølgende at overlade sagsøger i irakisk politis varetægt på trods af, at danske styrker som minimum havde grund til at forvente eller frygte, at sagsøger efterfølgende ville blive udsat for nedværdigende og umenneskelig behandling samt tortur, har krænket sagsøgers rettigheder, jf. Den Europæiske Menneskerettigheds-konventions art. 3 og erstatningsansvarslovens § 26,
- at (6) det er en skærpende omstændighed, der skal komme sagsøger til gavn ved såvel vurdering af sagsøgtes ansvar som udmålingen af en tortgodtgørelse, at sagsøger efterfølgende blev udsat for nedværdigende og umenneskelig behandling samt tortur af irakisk politi i tidsrummet frem til løsladelsen ca. 2½ måned efter, og
- at (7) sagsøgte ved sin adfærd, herunder i form af passivitet, har begået retsstridige krænkelser overfor sagsøger, som berettiger sagsøger til tortgodtgørelse, jf. erstatningsansvarslovens § 26, jf. Den Europæiske Menneskerettighedskonventions art. 3, jf. art. 13.

5. HENVISNINGSBEGÆRING.

Sagens behandling indebærer, at domstolene skal tage stilling til spørgsmål af principiel og vidtrækkende karakter, herunder Danmarks forpligtelser efter international ret. Sagen kan få betydning for mange andre end sagsøger, herunder andre personer der blev frihedsberøvet d. 24. november 2004.

Som følge af sagens principielle karakter anmodes retten om at henvise sagen til førsteinstansbehandling i Østre Landsret, jf. retsplejelovens § 226, stk. 1.

De sagsøgte opfordres (3) til snarest muligt efter modtagelsen af nærværende stævning at udtale sig til støtte for den af sagsøger fremsatte henvisningsbegæring.

6. PROCESSUELLE MEDDELELSER.

Nærværende stævning vil fra sagsøgers side blive fulgt op med et processkrift, der afgives, når sagsøgeren i fuldt omfang har modtaget den aktindsigt hos sagsøgte, som sagsøger har begæret, første gang d. 22. juni d.å., og har haft mulighed for at bearbejde dette.

Sagsøgtes overtrædelse af tidsfristen, jf. forvaltningslovens § 16, stk. 2, 1. og 2. pkt., kan foranledige sagsøgeren til om nødvendigt at begære edition, jf. retsplejelovens § 298, i det omfang det modtagne materiale måtte vise sig ufuldstændigt.

Sagsøgte må påregne, at nærværende sagsanlæg for den angivne sagsøger vil blive udvidet med yderligere et antal krav fra andre skadelidte irakere, der har været udsat for samme eller lignende umenneskelige og nedværdigende behandling, som danske styrker er ansvarlige for.

Sagsøgers forslag til sagens behandling, jf. retsplejelovens § 348, stk. 2, nr. 6, herunder om antal dommere, m.v., kan efter sagsøgerens opfattelse mest relevant fremsættes, efter der er taget stilling til henvisningsspørgsmålet.

Sagsøger er ikke momsregistreret.

Processuelle meddelelser til sagsøger bedes tilstedt undertegnede.

Yderligere processtof forbeholdes.

København, den 13. september 2011

Christian Harlang

Svarskrift

Til

Østre Landsret, 7. afdeling

I sagsnr. B-34-21-11:

c/o Advokatfirma Christian Harlang
Nytorv 5
1450 København K

mod

Forsvarsministeriet
Holmens Kanal 42
1060 København K

møder jeg for sagsøgte og nedlægger følgende

PÅSTANDE

Principal: Afvisning

Subsidiært: Frifindelse

1. PROCESSUELLE BEGÆRINGER

1.1 Udskillelse til særskilt behandling

Det er Forsvarsministeriets opfattelse, at procesøkonomiske hensyn taler for en udskillelse af formelle og visse materielle spørgsmål i sagen.

Forsvarsministeriet anmoder således om, at spørgsmålene om

- 1) Sagsøgerens processuelle partsevne, jf. pkt. 6.1, samt
- 2) forældelse, jf. pkt. 7.1, udskilles til særskilt forlods behandling, jf. retsplejelovens § 253, stk. 1.

På den baggrund er svarskriftet koncentreret om disse spørgsmål, jf. retsplejelovens § 351, stk. 4.

I denne sag vil udskillelse af ovennævnte spørgsmål kunne afgøres uden større bevisførelse, og en afgørelse af disse spørgsmål vil kunne afslutte sagen endeligt.

Af betænkning om behandling af borgerlige sager, nr. 698 fra 1973, side 113 fremgår, at *"[s]ærskilt pådømmelse af enkelte af sagens spørgsmål er navnlig praktisk, hvor der er mulighed for, at den afgørelse, der træffes, afslutter sagens behandling i den pågældende instans"*.

Spørgsmålene om processuel partsevne og forældelse har i denne sag endvidere en sådan tilknytning, at en afklaring af sagsøgerens partsevne vil kunne bidrage til at belyse tidspunktet for dennes påståede tilbageholdelse og løsladelse og dermed det faktum, som er centralt for bedømmelsen af forældelsesspørgsmålet.

En udskillelse i denne sag ville således være klart procesbesparende, jf. modsætningsvis UfR 1999.1457Ø, hvor retten ikke udskilte spørgsmålet om sagsøgerens manglende efterkommelse af et editionspålæg, idet dette ikke i sagen ville være procesbesparende.

1.2 Procesfuldmagt

Forsvarsministeriet anmoder om, at advokat Harlang tilvejebringer dokumentation for, at sagsøgeren er bekendt med denne retssag og ønsker sagen ført ved de danske domstole samt, at han har givet procesfuldmagt til advokat Harlang, jf. retsplejelovens § 265, stk. 2.

Af stævningen, side 11, fremgår, at sagsøgeren har været *"ubekendt med, at han i henhold til dansk og international ret kunne have en fordring mod Forsvarsministeriet"*.

Herudover indeholder stævningen ingen yderligere oplysninger om de nærmere og efterfølgende omstændigheder, som nu har medført et søgsmål mod Forsvarsministeriet, hvorfor ministeriet ønsker det fornødne bevis for sagsøgerens kendskab til sagen og klientrelation til advokat Harlang ført.

1.3 Sikkerhedsstillelse for sagsomkostninger

Forsvarsministeriet anmoder endvidere om, at sagsøgeren i medfør af retsplejeloven § 321, stk. 1, stiller sikkerhed for sagsomkostninger.

Ifølge stævningens oplysninger har sagsøgeren processuel bopæl i Kuwait, men stævningen indeholder ingen oplysninger om sagsøgerens adresse.

En inddrivelse af sagsomkostninger, som Forsvarsministeriet måtte blive tilkendt, må derfor anses at blive både ressource- og tidskrævende. Hertil kommer en faktisk usikkerhed for Forsvarsministeriet vedrørende sagsøgerens betalingsevne og -vilje.

Det gøres gældende, at sagsøgeren, der ikke har bopæl eller hjemsted i EU eller EØS, skal stille sikkerhed for de sagsomkostninger, som sagsøger kan blive pålagt at betale til sagsøgte, idet sagsøgte har fremsat anmodning herom, jf. retsplejelovens § 321, stk. 1, 1. pkt.

Dette udgangspunkt kan kun fraviges af to grunde, nemlig såfremt der (1) foreligger "*særlige grunde*", jf. retsplejelovens § 321, stk. 1, 3. pkt., eller (2) såfremt sagsøgeren har bopæl eller hjemsted i et land, hvor en sagsøger, der har bopæl eller hjemsted i Danmark, er fritaget for sagsomkostninger, jf. retsplejelovens § 321, stk. 2. Det bemærkes, at Kuwait ikke har tiltrådt Haagerkonventionen om Civilprocessen af 1. marts 1954.

Det gøres gældende, at der ikke foreligger sådanne særlige grunde, der bør medføre, at landsretten kan fritage fra kravet om sikkerhedsstillelse i medfør af retsplejelovens § 321, stk. 1, 3. pkt.

Det bemærkes i den forbindelse, at det fremgår af forarbejderne til retsplejelovens § 321, stk. 1, jf. Folketingstidende 2004-2005, 2. samling, Tillæg A, side 5556, at reglen om, at retten kan fritage for sikkerhedsstillelse, hvis særlige grunde taler for det, "*forudsættes anvendt sjældent*".

Til støtte for anmodningen om sikkerhedsstillelse henvises endvidere til Østre Landsrets kendelse af 30. juni 2008 i sag nr. B-1627-07 (**bilag A**), hvor en afghansk statsborger med bopæl i Afghanistan blev pålagt at stille sikkerhed for kr. 80.000 i en sag anlagt mod Forsvarsministeriet vedrørende dennes tilbageholdelse af danske styrker i Afghanistan.

2. SAGENS FAKTISKE OMSTÆNDIGHEDER

Denne sag vedrører efter det i stævningen oplyste en række forhold, som har tilknytning til Operation Green Desert, der fandt sted den 25. november 2004 i Irak, Basra provinsen, hvor 35-38 personer blev tilbageholdt og arresteret af irakiske myndigheder.

Sagsøgeren påstår, at han var blandt de tilbageholdte, og at han i Shaibah Logistics Base under dansk varetægt skulle have været udsat for nedværdigende og umenneskelig behandling og i irakisk varetægt endvidere tortur. Denne behandling, mener sagsøgeren, at Forsvarsministeriet er ansvarlig for.

Sagsøgerens stævning indeholder ingen dokumentation for sagsfremstillingen og mangler samtidig yderligere oplysninger vedrørende en række forhold.

I den forbindelse opfordres (A) sagsøgeren til at oplyse, på hvilket grundlag han antager, at der var tale om et af danske soldater ledet forhør på Shaibah Logistics Base, idet sagsøger i stævningen, side 6, har anført at "*[d]er var to danske officerer, en mand og en kvinde, siddende på stole bag et skrivebord med en tolk og en soldat.*"

Sagsøgeren opfordres (B) endvidere til at dokumentere tidspunktet for sin løsladelse.

I tilknytning hertil opfordres (C) sagsøgeren til at fremlægge dokumentation for hans indrejse til Jordan, som efter det i stævningen oplyste, skulle have fundet sted primo februar 2005.

Stævningen beskriver en række overgreb af sagsøgeren, som skulle være begået af irakisk politi i perioden ultimo november 2004 til primo februar 2005.

Såfremt det i stævningen anførte lægges til grund, må det formodes, at sagsøgeren i irakisk politis varetægt er blevet påført personskade. Sagsøgeren opfordres (D) til at fremlægge dokumentation herfor i form af lægeerklæringer mv.

Forsvarsministeriet kan oplyse, at den forrige regering på baggrund af, at der den 23. oktober 2010 på hjemmesiden www.wikileaks.org blev offentliggjort ca. 390.000 klassificerede dokumenter vedrørende den internationale militære indsats i Irak, besluttede, at der skulle udarbejdes en samlet skriftlig redegørelse til Folketinget, jf. pressemeddelelse af 26. oktober 2010 fra Forsvarsministeriet (bilag B).

Af regeringsgrundlaget, oktober 2011, fremgår, at regeringen "*vil nedsætte en undersøgelseskommission til at belyse baggrunden for den danske beslutning om deltagelsen i krigen i Irak og mulige problemer med Danmarks overholdelse af internationale konventioner i forbindelse med krigsførelsen i Irak og Afghanistan*", jf. uddrag af regeringsgrundlaget, side 41 (bilag C).

Med henblik på oplysning af denne sag imødeser ministeriet på den baggrund sagsøgerens besvarelse af Forsvarsministeriets opfordringer, hvormed det herefter i et større omfang vil være muligt at identificere sagsøgeren og sagens omstændigheder.

3. SAGENS CENTRALE PROBLEMSTILLINGER

På baggrund af de oplysninger, der er angivet i stævningen, er det Forsvarsministeriets opfattelse, at sagens juridiske og faktuelle problemstillinger foreløbigt kan sammenfattes på følgende måde:

Sagen indeholder en række spørgsmål relaterende til sagens formalitet. Således skal der først og fremmest tages stilling til, om sagsøgeren opfylder dansk rets almindelige procesforudsætninger.

Det drejer sig som nævnt navnlig om sagsøgerens processuelle partsevne, jf. pkt. 6.1, om sagsøgeren er bekendt med sagen og har meddelt behørig procesfuldmagt til advokat Harlang og endelig, om sagsøgeren i medfør af retsplejelovens § 321, stk. 1, skal pålægges at stille sikkerhed for sagens omkostninger.

Såfremt landsretten måtte finde, at ovennævnte procesforudsætninger er opfyldt og ikke medfører sagens afvisning, må der derefter tages stilling til hvilket retsgrundlag, der skal danne grundlag for landsrettens bedømmelse af sagens materielle spørgsmål, herunder forældelse.

Som også anført i stævningen indeholder denne sag et klart spørgsmål om forældelse, hvorfor en stillingtagen hertil er afgørende for, om der skal foretages en behandling af sagens realitet. Dette spørgsmål behandles nærmere under pkt. 7.1.

Hvis landsretten måtte finde, at det påståede tortgodtgørelseskrav ikke er forældet, skal der tages stilling til, om Forsvarsministeriet er forpligtet til at betale sagsøger tortgodtgørelse som følge af det hændelsesforløb, sagsøgeren beskriver i stævningen.

Landsretten vil i den forbindelse skulle tage stilling til om og i hvilket omfang, sagsøgeren har løftet sin bevisbyrde.

På baggrund af oplysningerne i stævningen synes sagen på nuværende tidspunkt at have følgende centrale bevistemaer:

- 1) Om sagsøgeren var blandt de tilbageholdne under operation Green Desert den 25. november 2004 (sagsøgeren har i stævningen anført den 24. november 2004),

- 2) hvilken rolle de danske styrker havde, herunder om de foretog eller deltog i tilbageholdelsen af sagsøgeren,
- 3) hvilken rolle de danske styrker havde på Shaibah Logistics Base, herunder om de deltog i det påståede forhør, og
- 4) om sagsøgeren har været udsat for den i stævningen påståede behandling på
 - a. Shaibah Logistics Base, som i stævningen, side 5, også er angivet som "Akka-basen"
 - b. The Serious Crimes Unit
 - c. Al-Tasfeerat - detentionen

Hvis landsretten finder, at sagsøgeren har løftet bevisbyrden for samtlige fire bevistemaer, opstår herefter en række yderligere spørgsmål, herunder navnlig om og i hvilket omfang de påståede handlinger berettiger til godtgørelse, jf. erstatningsansvarslovens § 26.

4. SAGSØGERENS PROCESOPFØRDRINGER

Sagsøgeren har i stævningen opfordret Forsvarsministeriet til at udtale sig om, hvorvidt ministeriet anså krigen i Irak for afsluttet inden den 24. november 2004, og i bekræftende fald hvilket regelsæt Forsvarsministeriet påberåber sig i det for sagen relevante tidsrum.

I den forbindelse henvises til folketingsbeslutning B 165, vedtaget den 15. maj 2003 om dansk militær deltagelse i en multinational indsats i Irak. Det fremgår heraf, at "[f]olketinget meddeler sit samtykke til, at danske militære styrker stilles til rådighed for en multinational sikringsstyrke i Irak", og at "[e]gentlige kamphandlinger i Irak vurderes at være bragt til ende".

Sagsøgeren opfordres (E) til at uddybe, hvad der nærmere bestemt menes med "regelsæt", idet ministeriet forudsætter, at sagsøgerens advokat er bekendt med relevante offentligt tilgængelige retskilder, herunder folketingsbeslutninger og FN-resolutioner.

Herudover har sagsøgeren opfordret Forsvarsministeriet til at tage stilling til, om "der for så vidt angår sagsøger fra og med dennes pågribelse d. 24. november 2004 og overgivelse til irakiske politistyrker [gjaldt] en forpligtelse til at foretage monitorering af hans forhold frem til og med løsladelse". I bekræftende fald har sagsøgeren endvidere opfordret sagsøgte til at oplyse, hvordan denne forpligtelse er enten overholdt eller ikke har fundet sted.

Til besvarelse heraf bemærkes, at sagsøgeren ved Forsvarsministeriets fremsendelse af materiale den 22. september 2011 har fået aktindsigt i en række dokumenter, herunder Stan-

dard Operating Procedures, dele af kapitel 4 og hele kapitel 8, som fremlægges i ekstraheret udgave som henholdsvis **bilag D** og **bilag E** samt Forsvarskommandoens direktiv for DANCON/IRAK med bilag, hvori bl.a. direktiv for magtanvendelse for DANCON IRAK af 25. august 2004 indgår (**bilag F**).

I øvrigt henvises til det, der er anført ovenfor, vedrørende offentligt tilgængelige retskilder.

5. LOVVALG

Sagsøgeren har allerede i stævningen lagt til grund, at dansk ret skal anvendes i forbindelse med landsrettens bedømmelse af sagen.

Forsvarsministeriet kan på den baggrund og efter omstændighederne tiltræde, at sagens materielle spørgsmål, herunder spørgsmålet om forældelse og tortgodtgørelse i den konkrete sag, skal vurderes efter dansk ret.

6. ANBRINGENDER VEDRØRENDE FORMALITETEN TIL STØTTE FOR AFVISNINGSPÅSTANDEN

6.1 Processuel partsevne

Til støtte for afvisningspåstanden gøres gældende, at sagsøgeren ikke på nuværende tidspunkt har dokumenteret sin identitet.

Stævningen indeholder hverken dokumentation for sagsøgerens processuelle partsevne i sagen eller oplysninger om dennes præcise bopæl. Af stævningen fremgår alene, at sagsøgeren er født i Irak og nu opholder sig som flytning i Kuwait.

Henset til påstanden og de anbringender, som sagsøgeren gør gældende vedrørende tilbageholdelsen den 25. november 2004 og omstændighederne omkring varetægten hos irakisk politi, må det anses som en nødvendig procesforudsætning, at det kan dokumenteres, at sagsøgeren eksisterer og var blandt de 35-38 tilbageholdte personer.

Sagsøgeren **opfordres (F)** til at fremlægge identifikation samt oplysninger, der dokumenterer, hvor sagsøgeren befinder sig samt dokumentation for, at sagsøgeren blev tilbageholdt og arresteret under den pågældende operation den 25. november 2004 og løsladt primo februar 2005.

6.2 Procesfuldmagt

Såfremt advokat Harlang ikke kan tilvejebringe det fornødne bevis for, at han på vegne sagsøgeren har fuldmagt til at anlægge og føre sagen, gøres det gældende, at sagen skal afvises.

6.3 Sikkerhedsstillelse for sagsomkostninger

Til støtte for afvisningspåstanden gøres endvidere gældende, at sagen i medfør af retsplejelovens § 321, stk. 1, 3. pkt. skal afvises, for det tilfælde at sagsøgeren ikke stiller den af landsretten fastsatte sikkerhed, som ikke bør fastsættes til et mindre beløb end det, der blev fastsat i kendelsen i bilag A.

7. ANBRINGENDER VEDRØRENDE SAGENS REALITET TIL STØTTE FOR FRIFINDELSESPÅSTANDEN

7.1 Forældelse

Til støtte for frifindelsespåstanden gøres det gældende, at et eventuelt krav på tortgodtgørelse, som sagsøgeren måtte have som følge af dennes tilbageholdelse den 25. november 2004 er forældet, jf. § 3, stk. 1, jf. § 30 i lov nr. 522 af 6. juni 2007 om forældelse af fordringer (herefter 2007-forældelsesloven) sammenholdt med § 1, nr. 5, i lov nr. 274 af 22. december 1908 om forældelse af visse fordringer (herefter 1908-forældelsesloven).

Af stævningen fremgår, at sagsøgeren den 24. november 2004 om morgenen i tidsrummet kl. 5.30-5.50 blev tilbageholdt og arresteret. Forsvarsministeriet bemærker, at Operation Green Desert fandt sted den 25. november 2004.

Sagsøger har endvidere oplyst, at han samlet har været tilbageholdt ca. 2½ måned og den 10. februar 2005 flygtede til Jordan.

På baggrund af stævningens og dermed sagsøgerens egne oplysninger blev sagsøgeren senest løsladt primo februar 2005.

Af 2007-forældelseslovens § 30, stk. 1, følger, at loven finder anvendelse på krav, som er stiftet før lovens ikrafttræden, men som forældes efter 1. januar 2008.

Endvidere fremgår af 2007-forældelseslovens § 30, stk. 1, at det senest mulige tidspunkt for forældelse anvendes ved krav, som forældes i perioden 1. januar 2008 til 1. januar 2011. Det har den konsekvens, at i tilfælde, hvor 1908- og 2007-forældelsesloven fører til forskellige tidspunkter for forældelse, vil det seneste tidspunkt skulle anvendes.

I medfør af 1908-forældelsesloven forældes et eventuelt godtgørelseskrav efter 5 år, jf. § 1, nr. 5. Efter samme lovs § 2 regnes forældelsesfristen fra det tidspunkt, hvor kravet kunne kræves betalt af fordringshaveren.

Ved krav uden for kontraktforhold løber fristen fra skadens indtræden, jf. UfR.1982.788 H og UfR.2002.573 H. Skaden anses i den forbindelse for indtrådt, når den skadevoldende handling er ophørt. Et eventuelt krav vil således på baggrund af sagsøgerens egne oplysninger være forældet senest primo februar 2010.

Efter 2007-forældelsesloven forældes et eventuelt godtgørelseskrav efter 3 år, jf. 2007-forældelsesloven § 3, stk. 1.

Forældelsesfristen for fordringer på erstatning og godtgørelse for skade uden for kontrakt løber fra tidspunktet for skadens indtræden, jf. § 2, stk. 4. Bestemmelsen svarer dermed til praksis efter 1908-forældelsesloven. Et eventuelt krav vil herefter være forældet senest primo februar 2008.

Såfremt sagsøgerens egen sagsfremstilling lægges til grund er det senest mulige tidspunkt for forældelse dermed primo februar 2010.

Det gøres på den baggrund gældende, at forældelse er indtrådt primo februar 2010, og at Forsvarsministeriet derfor skal frifindes.

Hertil kommer at sagsøgeren allerede på tidspunktet for den påståede tilbageholdelse synes at have gjort sig klar, at danske soldater deltog i operationen. Det kan derfor ikke anses som undskyldeligt, at sagsøgeren ikke på et tidligere tidspunkt har gjort sit påståede krav gældende.

Det gøres videre gældende, at ingen af de øvrige begrundelser, som sagsøgeren har anført for sin manglende afbrydelse af forældelsesfristen, herunder ukendskab til loven, kan anses som undskyldelige i 2007-forældelseslovens forstand, jf. bl.a. UfR 2000, side 1953 H.

Sagsøgeren **opfordres (G)** til at oplyse og dokumentere, hvilke opsøgende handlinger og undersøgelser han har foretaget i forbindelse med forfølgning af sit påståede krav mod Forsvarsministeriet.

Det gøres endvidere foreløbig gældende, at sagsøgerens eventuelle krav er bortfaldet ved passivitet.

7.2 Bevisbyrde

Til støtte for frifindelsespåstanden gør Forsvarsministeriet gældende, at bevisbyrden i sagen påhviler sagsøgeren, og at sagsøgeren ikke har løftet denne bevisbyrde.

I lyset af påstanden og de anbringender, der gøres gældende til støtte herfor, vil landsretten skulle tage stilling til, om Forsvarsministeriet er *"ansvarlig for en retsstridig krænkelse af en andens frihed, fred, ære eller person"*, jf. erstatningsansvarslovens § 26, stk. 1.

Inden der kan foretages en bedømmelse af, hvorvidt en krænkelse er retsstridig, må landsretten først anse det som bevist, at

- 1) sagsøgeren var blandt de tilbageholdne under operation Green Desert den 25. november 2004,
- 2) de danske styrker foretog eller deltog i tilbageholdelsen,
- 3) de danske styrker har deltaget i det påståede forhør på Shaibah Logistics Base, og endelig at,
- 4) sagsøgeren har været udsat for den i stævningen påståede behandling i irakisk varetægt.

Hertil kom en række yderligere spørgsmål, der skal godtgøres, herunder at Forsvarsministeriet har handlet ansvarspådragende.

Den i stævningen indeholdte sagsfremstilling bygger alene på sagsøgerens egen forklaring, hvilken naturligvis ikke er tilstrækkelig til at opfylde beviskravet.

7.3 Tortgodtgørelse

Af erstatningsansvarslovens § 26, stk. 1 fremgår, at godtgørelse for tort skal betales af den, som er ansvarlig *"for en retsstridig krænkelse af en andens frihed, fred, ære eller person"*.

Forsvarsministeriet bestrider at være ansvarlig for en eventuel retsstridig krænkelse, der berettiger til en sådan tortgodtgørelse, og som er påført sagsøgeren.

Det gøres navnlig gældende, at hverken Forsvarsministeriet, eller personer, som ministeriet er ansvarlig for, har handlet ansvarspådragende. Et eventuelt krav på godtgørelse kan derfor ikke rettes mod ministeriet.

PROCESSUELLE MEDDELELSER

til sagsøgte kan stiles til Kammeradvokaten v/advokat Peter Biering, Vester Farimagsgade 23, 1606 København V (j.nr. 7501564 BIE/RHO/ACP).

MOMSREGISTRERING

Sagsøgte er ikke momsregistreret.

DOKUMENTER,

som påberåbes:

Bilag A: Kendelse af 30. juni 2008 fra Østre Landsret i sag. nr. B-1627-07,

Bilag B: Pressemeddelelse af 26. oktober 2010 fra Forsvarsministeriet,

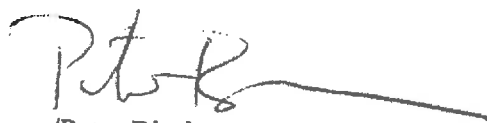
Bilag C: Uddrag af regeringsgrundlaget, oktober 2011, side 39-41,

Bilag D: Standard Operating Procedures, dele af kapitel 4,

Bilag E: Standard Operating Procedures, kapitel 8,

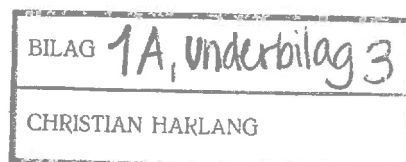
Bilag F: Forsvarskommandoens direktiv for DANCON/IRAK med bilag.

København, den 14. december 2011
Kammeradvokaten

v/Peter Biering

ADVOKATFIRMA
CHRISTIAN HARLANG

Københavns Byret
Domhuset, Nytorv
1450 København K.

30. december 2011

STÆVNING

Som advokat for

(2)
(3)
(4)
(5)
(6)

c/o Advokatfirma Christian Harlang
Nytorv 5
1450 København K
(v/ advokat Christian Harlang)

indstævner jeg herved

Forsvarsministeriet
Holmens Kanal 42
1060 København K

Under nærværende sag giver jeg møde for sagsøgerne for hvem der nedlægges følgende:

1. PÅSTAND

Sagsøgte tilpligtes til hver af sagsøgerne at betale kr. 50.001,- med tillæg af procesrenter fra sagens anlæg og til betaling sker.

Bemærkninger til påstanden:

Det anførte påstandsbeløb indebærer af omkostningsmæssige grunde en (foreløbig) begrænsning af sagsøgernes godtgørelseskrav. Beløbspåstandens størrelse indebærer endvidere, at bestemmelserne om såkaldte "småsager", jf. retsplejelovens kapitel 39, ikke finder anvendelse. (Erfaring er, at en sådan fremgangsmåde er nødvendig for at undgå, at sagen evt. lider skade ved forsinkelse ved rettens automatiske overførsel af sager med beløbspåstande på op til og med kr. 50.000,- til den såkaldte "småsagsproces".)

I betragtning af at sagsøgerne har været udsat for tortur, endda af grov og langvarig karakter må de anførte påstandsbeløb betragtes for for lave, selv efter den såkaldte "tilbageholdende" praksis der kendes fra de danske domstole, og selvsagt i særlig grad når erstatningsniveauerne ifølge den europæiske menneskerettighedsdomstol tages i betragtning. Ressourcemæssigt står sagsøgerne i denne sag svagt overfor den sagsøgte stat. Derfor har det været nødvendigt at foretage de tilpasninger (foreløbigt) af procesførelsen med henblik på overhovedet at kunne iværksætte denne.

Således må sagsøgte påregne, at sagsøgerne senere i sagsforløbet indenfor de kommende måneder muligvis forhøjer påstanden i overensstemmelse med herfor gældende regler.

Nummereringen i nærværende stævning (2) – (6) er anvendt, idet den ved Østre Landsret under sagsnr. B-3421-11 er verserende en sag som nærværende sag begæres sammenlagt med i forbindelse med overflytning som principiel fra Københavns Byret til Østre Landsret jf. retsplejelovens § 226 som angivet i et særligt afsnit nedenfor i nærværende stævning.

2. SAGSFREMSTILLING

Nærværende offentligretlige sag angår sagsøgerens krav på tortgodtgørelse som følge af de krænkende, retsstridige behandlinger, de har været udsat for under danske styrkers frihedsberøvelse af dem d. 25. november 2004 i Basra, Irak, og efterfølgende overgivelse til irakisk politi til tortur og umenneskelig og nedværdigende behandling, hvilket er i modstrid med gældende dansk ret med tilhørende folkeretlige forpligtelser.

Sagsøgernes krav er således baseret på erstatningsretlige regler, hvorunder bl.a. indgår de forpligtelser, som følger af international ret.

2.1. Faktiske omstændigheder.

2.1.1. Baggrund.

Sagsøgerne bor – og boede d. 25. november 2004 – i en lille landsby – flække – i Zubayr-distriktet i Basra-området ved deltaet, hvor Eufrat og Tigris løber sammen.

De var beskæftiget med landbrugsvirksomhed, bortset fra sagsøger (6), hvilket i overvejende grad bestod af dels pasning m.v. af får og landbrugsproduktion med afgrøder som appelsiner, tomater, agurker, m.v. samt andre frugter.

Der er således tale om en landbobefolkning, hvis eksistensmæssige grundlag er landbrugsproduktion.

Boligerne bestod af ca. 20 små og mellemstore huse placeret samlet i en flække, hvortil hørte en Moské (sunni).

Sagsøgerne og deres familier er sunni-muslimer og som sådanne minoritet i det i overvejende grad shidiske område.

Sagsøgerne og deres familier har – og havde – pr. tradition og praksis et nært og venskabeligt til de shiidiske naboer.

De sekteriske problemer i området skyldes udefrakommende aktiviteter, der sætter "lus i skindpelsen" for de lokale.

Ingen af sagsøgerne har på noget tidspunkt været involveret i krigshandlinger eller andre militære anliggender på nogen side.

Ingen af sagsøgerne er på noget tidspunkt blevet foreholdt nogen form for anklage, endsige nogen form for sanktion for noget som helst.

Aktionen d. 25. november 2004 førte ikke til nogen form for sigtelse eller anklage af nogen art.

Det er sagsøgerens opfattelse, at det hele er forårsaget af nogle fjerntfrakommende sekteriskbaserede falske anmeldelser, som de danske styrker beklageligvis har reageret på ved at iværksætte den overordentlig omfattende og ubehagelige aktion d. 25. november 2004.

Sagsøgernes slægt er en sunni-slægt, der siden osmannerne har virket som en form for "overstamme" for shiitiske stammer (navnlig med henblik på repræsentationen over for den sunni-muslimske osmanniske sultan), hvor slægten i vidt omfang levede af plantagedrift i det frugtbare Shat-Al-Arab deltaområde i Zubayr-distriktet, der geografisk kan indplaceres således i

følgende områdemæssigt og indbyggermæssigt descenderende og geografisk indkredsende orden:

1. Irak.
2. Basra Amt.
Dette område omfatter over 5 mio. personer.
3. Al-Zubayr (Qaza= storkommune).
Dette er et distrikt omfattende mellem 180.000 og 450.000 personer.
4. Mahallat Al-Arab II (Mahallat: en del-kommune) med et par tusinder indbyggere.
5. Sagsøgers stamme.

Navnlig i begyndelsen af 2004 blev forholdene i området stærkt præget af, at sunni-muslimer blev udsat for forskellige overgreb fra politiets side, der nu var domineret af shia-muslimer (siden invasionen i marts 2003).

2.1.2. Tilfangetagelse - torsdag d. 25. november 2004, ca. kl. 05:00 – 05:45.

Ifølge de foreliggende oplysninger iværksættes der under dansk ledelse en aktion mod landsby-flækken omkring kl. 05:00, hvor en konvoj af køretøjer bestående af ca. 20 danske tanks og ca. 15. køretøjer fra den irakiske shia-muslimske milits.

At der var tale om danske tanks kunne ses der vedkommer at de var påmalet dannebrogssflag og med arabisk skrift angivelse af "Danmarks hær".

De danske kampvogne tog opstilling i de to landsbygader, der udgør en T-form således at kanoner pegede direkte mod de enkelte huse og boliger. De fleste af indbyggerne befandt sig i deres respektive huse sammen med deres familier.

En del af beboerne befandt sig i moskeen som er beliggende kun ca. 30-40 m. fra de fleste af husene.

Den pågældende morgen var det koldt kun nogle få grader over 0 celcius.

Flere af sagsøgerne observerede en dansk kameramand, ca. 30 år, karseklippet, som foretog optagelser i landsby-flækken.

Optagelser blev også foretaget i selv moskeen, hvor danske soldater og militsfolk trængte ind uden tilladelse.

De sagsøgere, der blev trukket ud af deres huse var i almindeligt bomuldsnattøj.

Tilbage i husene befandt sig deres – rædselsslagene – familier.

Tilbageholdelserne og pågribelserne havde en vis tilfældig karakter, ingen bad om at se id eller om at spørge efter navn.

Ingen blev foreholdt nogen form for sigtelse eller lignende. Det hele foregik blot ganske unødvendigt hårdhændet.

Der var tale om at hjem decideret på brutal vis blev stormet af soldaterne, typisk under dansk ledelse.

Sagsøgerne var bekendt med hvem der var danske, idet den nærliggende Akka-base var et tilholdssted for danskerne i området, som sagsøgerne og de øvrige beboere i landsby-flækken kendte noget til.

De tilbageholdte, sagsøgerne, blev tvunget til at kravle op bag på ladet af en pick-up truck.

Forinden var de lagt i håndjern og blændet med bind for øjnene.

2.1.3 Frihedsberøvelsen på Akka-basen. Forhør i Shaibah-basen. Opholdet i tortur-fængslet ved Basra, "Al-Shu'oon" også kaldet "The Serious Crimes Unit"

Sagsøgerne blev først ført til Akka-basen der er beliggende ca. 800 m. fra landsby-flækken. Efter ca. 1 time blev de overført til Shaibah-basen.

Her blev de også tvunget til at sidde udenfor på jorden i et åbent område. Der var i hvert fald to danske officerer, en mand og en kvinde, der sad på stole bag et skrivebord med en formentlig dansk tolk og en soldat.

Ligesom fra og med aktionen ved landsby-flækken blev de udsat for spark og sekteriske tilråb. Sidstnævnte var fra personer indenfor shia-militsen.

I shia-basen befandt der sig både danske og britiske soldater. De blev ført ind i et indelukket omgivet af pigtråd, hvor der tillige befandt sig omtrent 20 andre.

Deres ansigter og hoveder lev tildækket typisk der vedkommer at deres klædedragt blev løftet op og bundet sammen ovenover hovedet.

Afhøringerne foregik i et særligt afhøringsstelt, herefter blev de ført ind i et opholdstelt. Sagsøgerne fortæller i øvrigt konkretiseret og individualiseret således:

Denne sagsøger blev taget til fange iført nattøj da de danske og irakiske soldater trængte ind i hans hus. Han blev sparket. Han ved ikke af hvem. Han blev nægtet at kunne tage yderligere tøj på. Han blev sammen med 5-6 andre opsamlet ved T-hjørnet i landsby-flækken. Soldaterne indsamlede nogle af de almindelige jagtvåben som man i landsbyen ligesom det i øvrigt er almindeligt på landet i Irak at have liggende.

Den danske fotograf fotograferede dem sammen med disse almindelige jagtvåben. Efter ca. 40 min. blev han ført op på en Toyota pick-up og ført til Akka. Efter kort tid blev han kørt ca. 15 min., stadig blændet til Shaibah. Fra og med tilfangetagelsen i landsbyen var han bagbundet med strips. I Shaibah blev han ført ind til afhøring i teltet og afhørt i teltet. Han blev spurgt om hvilken religion han tilhører.

Han husker da blindingen blev taget af ham i forbindelse med forhøret, at forhørslederen var en ca. 2. m. høj dansker, rødlig og meget solbrændt. Han mener at have set ham i landsbyen tidligere.

I Shaibah blev han kropsvisiteret og på en meget nedværdigende måde endetarmsundersøgt.

Den oversættelse der fandt sted virkede forkert og tolken var fjendtlig. Selv i tilfældet hvor han gav en kort forklaring blev den alligevel længere i oversættelsen, kunne han høre selvom han ikke forstår dansk.

Samme dag ca. kl. 16:30 blev han overgivet til den shidiske milits og herunder kropsvisiteret.

Hans klædedragt, dishdash, blev igen sat over hans hoved som blinding, hvilket blev foretaget af den maskerede irakiske milits. Han blev slået med geværkolber. Efter ca. 1 time ankom han til Al-Shu'oon-fængslet. Han blev iført et stramt øjenbind, der gjorde ondt.

Der befandt sig vestlige soldater i området, kunne han høre.

Ved anholdelse blev han slået. Slagene fortsatte og han fik et sår på venstre underben, hvorfra det blødte kraftigt. Han modtog ingen behandling for dette sår.

Han blev bundet til en bevægelig kontorstol hvor han blev kørt rundt i ca. 4-5 min. og så hængt op på en "papegøjepind". Det varede ca. 2 timer. Noget af tiden hang han med hovedet nedad. Han var flere gange ved at besvime. Måske var han besvimet i visse perioder.

Der blev monteret elektriske ledninger på hans krop og han fik flere gange meget smertefuld og belastende elektriske stød.

Han fik ikke noget mad indenfor de første ca. 24 timer. Nogle andre fanger gav ham lidt at spise og drikke. Natten blev tilbragt i et rum uden madras.

På forskellige tidspunkter af døgnet blev han slået til i form af spark.

I løbet af den uge han befandt sig i tortur-fængslet blev han fotograferet og der blev taget fingeraftryk. Den hårdhændede behandling fortsatte i ca. en uge. Det var et mareridt.

Efter ca. en uge blev han frigivet.

Denne sagsøger forklarer i det væsentlige svarende til (2).

Han husker, at der ved bordet i Shaibah basen befandt sig tre soldater og en tolk. Han husker særlig stærkt fra Shaibah-basen, hvor han opholdt sig indtil ca. k. 16:30, at han modtog aggressive sekteriske tilråb og blev slået med en plastikflaske og at han under kørslen til Al-Shu'oon-fængslet blev slået med geværkolber. Der blev hele tiden råbt ubehagelig ting til ham som f.eks. "wahabi", hvilket er en nedsættende betegnelse. Under opholdet i fængslet. Der for han vedkommende varede 11 dage modtog han samme behandling som (2). Han blev hængt op på "papegøjepind". Han hørte (2) skrike. Han blev ført ind i en kabine, hvor der var blødt gulv. Han hørte flere af de andre skrike om barmhjertighed. Det stod på i løbet af de første 7-8 dage. Op-hængningen af ham på "papegøjepinden" varede ca. 1 timer.

Denne sagsøger blev pågrebet i moskeen. Han lider af diabetes og er overvægtig.

Han forklarer i overensstemmelse med (2) og (3) for så vidt angår forløbet fra omkring kl. 05:00 og frem til og med ankomsten til fængslet.

Han var den eneste der ikke blev hængt op på "papegøjepinden". I stedet for blev han sat på en stol med en metalgenstand. Han blev sparket og slået med kabler flere gange.

Det hele var mareridtagtigt for ham. Efter 12 dage slap han ud.

Denne sagsøger blev pågrebet i moskeen.

Han forklarer i overensstemmelse med (2) og (3) for så vidt angår forløbet fra omkring kl. 05:00 og frem til og med ankomsten til fængslet.

Under opholdet i fængslet blev han bundet til "papegøjepinden" samtidig med at der blev sat elektricitet til pinden. Han modtog kraftige slag og blev slået på højre øje, hvor han har fået en skade. Han blev sparket i øjnene, hvor han i dag har en skade.

Han slap fri af fængslet efter 12 dage.

Sagsøger (6) blev trukket ud af sit hus og placeret på fortovet i en rystende kulde, kun iført sit nattøj. Han så tydeligt at der var tale om danske kampvogne med Dannebrog og med sortmalede arabiske bogstaver om at det var danske tanks. På fortovet blev der sat strips omkring hans hænder og han blev blændet. Efter ca. 3 timer blev han sluppet fri uden at blive ført videre.

Sagsøgerne har den 11, 12 og 13. december 2011 været undersøgt af sagkyndige retsmedicinere bestående af statsobducent, prof. dr. med. Jørgen Lange Thomsen, Retsmedicinsk Institut ved Odense Universitetshospital og retspsykiater Mona I. Hamed, Cairo og kliniske psykolog, Sana Hazeh. Arbejdet er foregået i samarbejde med IRCT (International Rehabilitation Council for Torture Victims). De retsmedicinske rapporter vil blive fremlagt som sagens **bilag 1**.

2.2 Sagsøgernes krav er ikke bortfaldet som følge af forældelse eller passivitet.

For det tilfælde, at sagsøgte – mod forventning – skulle besidde den skamløshed at gøre gældende at der foreligger forældelse og/eller passivitet som følge af det passerede tidsrum anføres følgende:

Sagsøgerne har generelt ikke haft noget kendskab til, om og i givet fald hvorledes de kunne fremsætte krav på erstatning over for den danske stat, hverken i Danmark eller Irak, som følge af de overgreb de har været udsat for.

For det første har sagsøgerne ikke været bekendt med, at det var det danske forsvarsministerium, som kunne være skyldner.

De har heller ikke forstand på regler, der omhandler hvor og hvem, man skal "sagsøge", når det drejer sig om militære styrker og politi, som skulle beskytte dem mod vold og forfølgelse, men i stedet udsatte dem for dette.

Sagsøgerne har som følge af forhold, som ikke kan tilregnes dem, været ubekendt med, at de i henhold til dansk og international ret kunne have en fordring mod Forsvarsministeriet i Danmark som følge af de retsstridige krænkelse, de har været udsat for i Irak.

Siden overgrebene mod sagsøgerne fandt sted, har de haft en begrundet og alvorlig frygt for vidtgående repressalier, dersom de forsøgte at klage over det passerede.

Deres position i Irak i forhold til lokale shia-dominerende myndigheder har tillige været så svag og risikabel, at de i den tid, der er gået, har måttet sørge for at beskytte deres familie og dem selv.

Sagsøgerne har således reelt stået uden mulighed for tidligere at anlægge retssag mod sagsøgte.

Som følge af hindringer, som ikke beror på sagsøgernes egne forhold, har de således været ude af stand til at afbryde forældelse før nu, jf. forældelseslovens § 14, stk. 1. Der henvises i den forbindelse til foreliggende danske rets-

praksis, herunder udfaldet af Thule-sagen, hvor den sagsøgte stat gjorde forældelse og passivitet gældende, hvilket blev tabt jf. UFR U.2004.382H

Ex tuto bemærkes, at dersom sagsøgernes krav mod sagsøgte alligevel som udgangspunkt måtte anses for afskåret efter almindelige, danske regler om forældelse og passivitet, da vil en sådan fortolkning være i strid med Danmarks forpligtelse til at stille effektive retsmidler til rådighed for sagsøgerne, hvis rettigheder og friheder efter Den Europæiske Menneskerettighedskonvention er blevet krænket, jf. konventionens art. 13, jf. art. 3.

Sagsøgte og de under denne herunder hørende danske styrker m.v. i Irak har på intet tidspunkt foretaget nogen form for rettighedsmæssig eller lignende rådgivning eller vejledning i forhold til sagsøgerne (eller andre) vedrørende mulighederne for at søge erstatning eller godtgørelse, m.v.

Disse undladelser er i sig selv ensbetydende med, at samme sagsøgte ikke nu under nærværende sag kan påberåbe sig, at der skulle være indtrådt rettighedsfortabelse for de skadelidte sagsøgere.

3. PROCESOPFORDRINGER.

Sagsøgte **opfordres (1)** til at udtale sig om, hvorvidt sagsøgte anså krigen i Irak for afsluttet forinden d. 25. november 2004. I bekræftende fald bedes som en del af opfordringen oplyst og dokumenteret, hvilket regelsæt sagsøgte under nærværende sag påberåber sig som gældende for danske styrkers tilstedeværelse og forhold til civilbefolkningen i Irak i det for nærværende sag relevante tidsrum.

Sagsøgte **opfordres (2)** til at tage stilling til følgende:

1. Gjaldt der for så vidt angår sagsøger fra og med dennes pågribelse d. 24. november 2004 og overgivelse til irakiske politistyrker en forpligtelse til at foretage monitorering af hans forhold frem til og med løsladelse?

2. Dersom pkt. 1 besvares bekræftende, ønskes det oplyst og dokumenteret:
- a. Hvorledes denne forpligtelse af sagsøgte påberåbes overholdt, eller
 - b. dersom pkt. a. ikke kan godtgøres, hvorfor monitorering ikke har fundet sted.

4. HOVEDANBRINGENDER.

Til støtte for sagsøgernes påstand gøres gældende:

- at (1) sagsøgerne som højeste ansvarlige myndighed for forsvaret, jf. forsvarslovens § 9, er ansvarlig for evt. retskrænkelser i forhold til Den Europæiske Menneskerettighedskonvention og erstatningsansvarslovens § 26, som danske styrker måtte begå i Irak, eller som danske styrker ved passivitet måtte undlade at forhindre,
- at (2) danske styrker udstationeret i Irak frihedsberøvede sagsøger d. 25. november 2004, bistået af irakisk politi,
- at (3) danske styrker i forbindelse med iværksættelsen af retsstridig frihedsberøvelse af sagsøgerne d. 25. november 2004 ved passivitet undlod at forhindre irakisk politi i at udsætte sagsøgerne for nedværdigende behandling,
- at (4) danske styrker i forbindelse med retsstridige forhør af sagsøgerne udsatte dem for nedværdigende og umenneskelig behandling,
- at (5) danske styrker ved efterfølgende at overlade sagsøgerne i irakisk politis varetægt på trods af, at danske styrker som minimum havde grund til at forvente eller frygte, at sagsøgerne efterfølgende ville blive udsat for nedværdigende og umenneskelig behandling samt tortur, har krænket sagsøgernes rettigheder, jf.

Den Europæiske Menneskerettighedskonventions art. 3 og erstatningsansvarslovens § 26,

- at (6) det er en skærpende omstændighed, der skal komme sagsøgerne til gavn ved såvel vurdering af sagsøgtes ansvar som udmålingen af en tortgodtgørelse, at sagsøgerne efterfølgende blev udsat for nedværdigende og umenneskelig behandling samt tortur af irakisk politi i tidsrummet frem til løsladelsen.
- at (7) sagsøgte ved sin adfærd, herunder i form af passivitet, har begået retsstridige krænkelser overfor sagsøgerne, som berettiger sagsøger til tortgodtgørelse, jf. erstatningsansvarslovens § 26, jf. Den Europæiske Menneskerettighedskonventions art. 3, jf. art. 13.

5. HENVISNINGSBEGÆRING.

Sagens behandling indebærer, at domstolene skal tage stilling til spørgsmål af principiel og vidtrækkende karakter, herunder Danmarks forpligtelser efter international ret. Sagen kan få betydning for mange andre end sagsøgerne, herunder andre personer der blev frihedsberøvet d. 25. november 2004.

Som følge af sagens principielle karakter anmodes retten om at henvise sagen til førsteinstansbehandling i Østre Landsret, jf. retsplejelovens § 226, stk. 1.

De sagsøgte **opfordres (3)** til snarest muligt efter modtagelsen af nærværende stævning at udtale sig til støtte for den af sagsøgerne fremsatte henvisningsbegæring.

Som sagen **bilag 2** fremlægges retsbogen fra Københavns Byret af 25. oktober 2011

6. PROCESSUELLE MEDDELELSER.

Sagsøgte må påregne, at nærværende sagsanlæg for den angivne sagsøger vil blive udvidet med yderligere et antal krav fra også andre yderligere skadelidte irakere, der har været udsat for samme eller lignende umenneskelige og nedværdigende behandling, som danske styrker er ansvarlige for.

I den allerede for Østre Landsret verserende sag, der er anlagt ved domstolene d. 13. september 2011 er sagsøgte v./Kammeradvokaten d. 30. december 2011 tilskrevet således:

Sagen er anlagt d. 13. september 2011.

Jeg bekræfter herved modtagelsen af svarskrift dateret d. 14. december 2011.

Sagen er i landsretten udsat på afgivelse af replik d. 27. januar 2012 og duplik d. 2. marts 2012.

Af hensyn til sagens fremme m.v. ønsker sagsøgeren at afgive replik inden for den afsatte tidsramme og tillader sig i den forbindelse at anmode sagsøgte om at imødekomme følgende anmodninger, ikke mindst i lyset af det lange tidsrum, hvorunder svarskriftet har måtte afventes:

1. I betragtning af, at der siden d. 19. december 2011 af forsvarschef Knud Bartels og justitsminister Nick Hækkerup har fremsat offentlige udtalelser, herunder i forbindelse med et brev afsendt af forsvarschefen til forsvarsministeren, hvorunder væsentlige regelovertredelser i Irak i 2004 m.v. har været erkendt opfordres sagsøgte til at fremlægge dette brev og til at angive i hvilket omfang dette måtte betyde ændringer i det der er anført i svarskriftet vedrørende regel- og ansvarsforhold. Herved søges det bl.a. undgået, at sagsøgeren i sin replik argumenterer i forhold til standpunkter, som ikke længere gør sig gældende fra det sagsøgte ministeriums side.
2. At frafalde kravet om at sagsøgerens advokat skal fremlægge fuldmagt. Det fremsendte krav er stridende mod retsplejelovens system vedrørende advokaters stillingsfuldmagt og i øvrigt stridende mod reglerne om god advokatskik og kollegialitet. Når en sådan sag anlæg-

ges besidder sagsøgernes advokat selvsagt de dertil forudsatte fuldmagter og det er derfor ganske uhørt, at sagsøgtes advokat tillader sig at belaste sagen med et sådant krav, ligesom det ville være tilfældet dersom sagsøgeren stiller samme krav overfor sagsøgte. Håndhævelse af reglerne om god advokatskik falder udenfor nærværende sag og landsrettens saglige kompetence og må i givet fald fortsættes hos advokatmyndighederne, men at sagsøgeren finder, at det ville være passende, dersom denne alvorlige sag ikke i det hele skal belastes med den slag anliggender og går ud fra at forsvarsministeren må være af samme opfattelse.

Efter sagens karakter imødeses svar indenfor få dage.

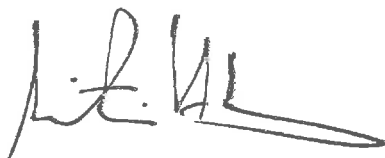
Kopi af nærværende skrivelse er samtidig hermed tilsendt til Østre Landsret 7. afd. til orientering.

Sagsøgerne er ikke momsregistrerede.

Processuelle meddelelser til sagsøgerne bedes tilstedt undertegnede.

Yderligere processtof forbeholdes.

København, den 30. december 2011

Christian Harlang

ADVOKATFIRMA
CHRISTIAN HARLANG

BILAG	1A, underbilag 4
CHRISTIAN HARLANG	

Østre Landsret, 7. afdeling
Bredgade 59
1260 København

J.nr. 600096

REPLIK

(27. januar 2012)

31. januar

i sagen B-3421-11

c/o Advokatfirma Christian Harlang
Nytorg 5
1450 København k
(v/ advokat Christian Harlang)

mod

Forsvarsministeriet
Holmens Kanal 42
1060 København K
(v/ Kammeradvokaten v/ adv. Peter
Biering)

Sagsøgtes svarskrift af 14. december 2011 giver ikke sagsøger anledning til ændring af den nedlagte påstand og ej heller sagsøgerens øvrige processtof. I øvrigt bemærkes følgende:

PÅSTANDE

Overfor sagsøgtes påstand om afvisning nedlægges påstand om sagens fremme.

1. GENERELLE BEMÆRKNINGER VEDRØRENDE SAGSØGTES PROCESFØRELSE.

1.1 Den sagsøgte stat er som procespart forpligtet til loyal procesførelse.

Ifølge det foreliggende retsgrundlag bestående af forfatningsretlige, forvaltningsretlige og procesretlige regler samt forpligtelser i henhold til Den Europæiske Menneskerettighedskonvention art. 6 og andre internationale regler er sagsøgte forpligtet til at overholde følgende:

Oplyse sagen kontradiktorisk og herunder blandt andet følgende:

A. Tage stilling til om rigtigheden af oplysninger, som sagsøgeren har fremlagt bestrides, helt eller delvis.

B. Tilvejebringe supplerende oplysninger som kan tjene til en loyal oplysning af sagen

Ovennævnte A drejer sig om den elementære pligt til loyalt at medvirke til den arbejdsmetode, som er den gældende inden for den civile retspleje, nemlig den kontradiktoriske.

Sagsøgeren sidder inde med (i forhold til sagsøgte) begrænsede oplysninger, som er fremlagt i sagen.

Sagsøgte har pligt til på korrekt og ordentlig vis at respondere under loyal overholdelse af den kontradiktoriske proces. Pædagogisk fremstilles dette som at en procespart (og slet ikke en offentlig), ikke kan "gemme sig"

Ovennævnte B er tillige en sagsøgte påhvilende pligt.

C. Fremme sagen i behørigt tempo

Såvel i følge almindelig offentlige retlige regler, som i følge EMRK artikel 6, kan sagsøgte ikke trainere sagen, men skal effektivt bidrage til dennes fremme.

1.2 Den sagsøgte stat overholder ikke de under 1.1 nævnte forpligtelser, men forsøger at forsinke, besværliggøre og i nogen grad afspore sagens ordentlige oplysning

Det må desværre betegnes som ganske grænseoverskridende at sagsøgte under nærværende domstolsprøvelse, der er iværksat ved stævning af 13. september 2011 blandt andet har foretaget følgende:

Stævning i foreliggende sag blev indgivet til Københavns byret d. 13. september 2011. Stævning blev herefter sendt til forkyndelse hos sagsøgte, der opfordredes til at overholde svarfrist på 14 dage. Den 30. september 2011 gav Københavns byret sagsøgte forlængelse af frist for svarskrift, således at fristen blev udsat til d. 26. oktober 2011. Ved skrivelse af 20. oktober 2011 anmodede Kammeradvokaten igen om udsættelse af svarskrift. Sagen blev d. 27. oktober 2011 henvist til Østre landsret, hvorefter sagsøger indgav stævning hertil d. 28. oktober 2011. Ved skrivelse af 10. november 2011 udsattes sagen på svarskrift som skulle være landsretten i hænde senest d. 23. november 2011. Efter overskridelse af denne frist anmodede Kammeradvokaten d. 29. november for tredje gang om udsættelse af frist for svarskrift. Først d. 14. december 2011 afleverede Kammeradvokaten sit i nærværende sag.

I forhold til ovenstående redegørelse af sagsøgtes manglende overholdelse af svarfrister, da påstod Kammeradvokaten, at denne ikke havde modtaget Østre Landsrets skrivelse af 10. november 2011, hvor fristen for svarskrift blev udsat til senest o d. 23. november 2011. Kammeradvokaten har ikke fyldestgørende dokumenteret den påståede manglende modtagelse af skrivelsen fra Østre Landsret.

Det kan konstateres, at det åbenbart ligger indenfor sagsøgtes processtrategi i svarskriftet under svarskriftets pkt. 1.2 endog at bestride sagsøgerens advokatrepræsentation. Om dette henvises til sagsøgerens

skrivelse til sagsøgte af 30. december 2011 (bilag 1). Her har sagsøger anført følgende:

"Det fremsendte krav er stridende mod retsplejelovens system vedrørende advokaters stillingsfuldmagt og i øvrigt stridende mod reglerne om god advokatskik og kollegialitet. Når en sådan sag anlægges besidder sagsøgernes advokat selvsagt de dertil forudsatte fuldmagter og det er derfor ganske uhørt, at sagsøgtes advokat tillader sig at belaste sagen med et sådant krav, ligesom det ville være tilfældet dersom sagsøgeren stiller samme krav overfor sagsøgte. Håndhævelse af reglerne om god advokatskik falder udenfor nærværende sag og landsrettens saglige kompetence og må i givet fald fortsættes hos advokatmyndighederne, men at sagsøgeren finder, at det ville være passende, dersom denne alvorlige sag ikke i det hele skal belastes med den slags anliggender og går ud fra at forsvarsministeren må være af samme opfattelse."

Til dette har sagsøgte anført følgende 13. januar 2012:

"Det bemærkes, at modparten i medfør af retsplejelovens § 265, stk. 2, kan forlange, at der tilvejebringes et sådant bevis, jf. UfR 1971.229 SH, hvor en advokat, der repræsenterede et italiensk selskab af retten fik udsættelse til at fremskaffe bevis for sin procesfuldmagt samt i øvrigt Gomard, Civilprocessen, 6. udgave, side 370.

i Østre Landsrets sag nr. B-1627-07 anmodede Forsvarsministeriet ligeledes om, at advokaten for en afghansk statsborger med bopæl i Afghanistan tilvejebragte bevis for sin procesfuldmagt. I medfør af retsplejelovens § 265, stk. 2, fremlagde advokaten en af sagsøgeren underskrevet erklæring med reference til sagens påstande, som Østre Landsret i sagen fandt, udgjorde fornøden dokumentation, jf. Østre Landsrets kendelse af 20. maj 2008 (vedlagt).

Som anført i svarskriftet, pkt. 1.2, er anmodningen fra Forsvarsministeriet begrundet i, at der ikke med stævningen er fremlagt bilag, og det derfor ikke er muligt at identificere sagsøgeren og samtidig få bekræftet, om sagsøgeren er bekendt med, at der i Danmark føres en retssag på dennes vegne, som kan få økonomiske konsekvenser for sagsøgeren."

Kammeradvokatens brev af 13. januar 2012 fremlægges som sagens **bilag 2**.

Sagsøger fastholder de synspunkter, der kommer til udtryk i skrivelse af 30. f.m. til sagsøgte.

Det er af hensyn til sagens fremme¹, at fuldmagt fra sagsøger fremlægges som sagens **bilag 3**.

Sagsøgtes svarskrift er så at sige ude af fase med det kontradiktoriske system blandt andet ved følgende bemærkninger (side 4, 2. afsnit):

"Sagsøgerens stævning indeholder ingen dokumentation for sagsfremstilling og mangler samtidig yderligere oplysninger vedrørende en række forhold."

Under anvendelse af tilsvarende metode anfører sagsøgte (side 5), uanset at det nævnte vedrører sagsøgtes egne forpligtelser, (nederst på side 5 og øverst på side 6):

*"På baggrund af oplysningerne i stævningen synes sagen på nuværende tidspunkt at have følgende centrale bevistemaer:
Om sagsøgeren var blandt de tilbageholdende under operation Green Desert den 25. november 2004 (sagsøgeren har i stævningen anført 24. november 2004).*

Hvilken rolle de danske styrker havde, herunder om de foretog eller deltog i tilbageholdelsen af sagsøgeren,

¹ Og uden præjudice for evt. klage til Advokatnævnet.

Hvilken rolle de danske styrker havde på Shaibah Logistics Base, herunder o, de deltog i det påståede forhør, og Om sagsøgeren har været udsat for den i stævningen påståede behandling på Shaibah Logistics Base, som i stævningen også er angivet som "Akka-basen" The Serious Crimes Unit Al-Tasfeerat – detentionen hvis landsretten finder, at sagsøgeren har løftet bevisbyrden for samtlige fire bevistemaer, opstår herefter en række yderligere spørgsmål, herunder navnlig om og i hvilken omfang de påståede handlinger berettiger til godtgørelsen, jf. erstatningsansvarslovens § 26."

Samtlige ovennævnte forhold henhører under sagsøgtes pligtmæssige oplysning af sagen.

Kammeradvokaten forsøger sig med det trick at gøre det til emner som det induktivt hævdes at sagsøgeren skal oplyse til bunds. Dette er selvsagt ikke muligt for sagsøgeren. Det er ej heller nogen pligt for sagsøgeren og et forsøg på at vende oplysningsforpligtelserne 180 grader rundt. Derimod råder sagsøgte over adgang og ressourcer til at oplyse sagen på disse områder. Dette **opfordres (2)** sagsøgte til at gøre.

Sagsøgers indsigt er i væsentlig grad begrænset af den indsigt, sagsøger har fået i Forsvarsministeriets akter med videre. Oplysningerne i disse er grundlag for bevismaterialet i replikken. Forsvarsministeriet opfordres derfor til at fremkomme med yderligere relevant materiale.

2. KONKRETE BEMÆRKNINGER VEDRØRENDE SAGSØGTES SVARSKRIFT AF 14. DECEMBER 2011.

2. 1 Konkret svar på Kammeradvokatens opfordringer, svarskriftet s. 4-7

2.1.1 Dansk ledet forhør på Shaibah Logistics base ad opfordring (a)

Her henvises til det under punkt 4 anførte om Danmarks rolle under Operation Green Desert og dansk militærs rolle i forhold til forhørene. Dette er udarbejdet på baggrund af den begrænsede aktindsigt hos Forsvarsministeriet og sagsøgte opfordres i den anledning til at fremlægge andet relevant materiale for oplysning af sagen.

2.1.2 Dokumentation for tidspunkt for løsladelse ad opfordring (b)

Omstændighederne i Irak i forhold til dokumentation for tilbageholdelse er ikke som i Danmark, hvorfor denne dokumentation på grund af de særlige omstændigheder i sagen derfor for sagsøgeren kan være umulig at fremskaffe. Sagsøger blev tilbageholdt af irakiske myndigheder i omkring 2 ½ måned uden sigtelse og mulighed for retfærdig rettergang, samt under anvendelse af tortur. Angående forholdene vedrørende faktum henvises til punkt 4 i nærværende replik.

2.1.3 Dokumentation for indrejse til Jordan ad opfordring (c)

Som med dokumentationen under opfordring (b) foreligger denne dokumentation ikke. Opfordringen er desuden uden relevans for sagsøgerens proceskrav.

2.1.4 Dokumentation for personskade ad opfordring (d)

Sagsøgeren vil forsøge at fremskaffe nærmere lægelige oplysninger.

2.1.5 Hvad der menes med hvilket regelsæt danske myndigheder var underlagt ad opfordring (e)

Her henvises til gennemgang af sagens relevante materielle retsgrundlag (jus) under punkt 3.

2.1.6 Sagsøgeren opfordres til at fremlægge dokumentation for hvor sagsøgeren befinder sig samt at han blev tilbageholdt d. 25. november 2005 ad opfordring (f)

Dokumentation for sagsøgers tilbageholdelse må sagsøgte formodes at ligge inde med og sagsøger er desuden villig til vidneudsagn.

2.1.7 Uddybning af sagsøgers opsøgende arbejde ift. anlæggelse af sag, så der ikke er foretaget forældelse ad opfordring (G)

Her henvises til diskussion af forældelse og passivitet under punkt 3.7.

3. SAGENS RELEVANTE MATERIELLE RETSGRUNDLAG (IUS).

Forsvarsministeriet har i svarskrift af 14. december 2011 tiltrådt, at dansk ret skal anvendes i sagen.

Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (EMRK) er inkorporeret i dansk ret.

Tillige gælder de retningslinjer Forsvarsministeriet har fastlagt for den danske militære indsats i Irak.

Dertil kommer gældende danske regler om erstatning og tortgodtgørelse.

Udover gældende dansk ret lægger sagsøger til grund at også de folkeretlige regler i form af Geneve-konventionerne og den internationale lovkommissions artikler om statsansvar, samt FN konventionen mod tortur og anden grusom, umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf kan finde anvendelse.

Sagsøgte anmodes om klart at tage stilling til disse retskrænkelsers eksistens.

3.1 Staters ansvar.

Det folkeretlige ansvar for stater fremgår af Den internationale lovkommissions artikler om statsansvar herefter "Ilas". Danmark har et ansvar når der tale om handlinger, som kan tilregnes Danmark jf. Ilas artikel 1. Der er tale om en international uretmæssig handling når denne kan tilskrives staten og handlingen udgør et brud på en international forpligtigelse for staten, jf. Ilas artikel 2.

I forhold til ansvaret i situationer med tilfangetagelse og overdragelse af fanger til irakisk militær og politi, vil det være under dansk ansvar hvis det er en operation under fuldstændig dansk kontrol, også hvis det konkret er britiske soldater, der under dansk ordre står for selve tilbageholdelsen jf. Ilas artikel 6.² Endvidere vil Danmark have et medvirken ansvar jf. Ilas artikel 16, hvis der er tale om en fælles operation:

"Article 16 Aid or assistance in the commission of an internationally wrongful act a State which aids or assists another State in the commission of an internationally wrongful act by the latter is internationally responsible for doing so if:
(a) That State does so with knowledge of the circumstances of the internationally wrongful act; and
(b) The act would be internationally wrongful if committed by that State."

Jurister og menneskerettighedseksperter som dr.jur. Jonas Christoffersen og Peter Vedel Kessing, henholdsvis direktør for og forsker ved Institut for Menneskerettigheder, konkluderer at Danmark ikke kan fritages fra ethvert folkeretligt ansvar ved ikke selv at stå for selve anholdelsen. Det afgørende er ifølge Jonas Christoffersen og Peter Vedel Kessing hvordan ansvarsfordelingen i praksis har været mellem britiske og danske styrker i de konkrete operationer i Irak.³

I betragtning af at retssproget er på dansk vil sagsøger inden hovedforhandlingen fremlægge danske oversættelser af den ovenfor anførte engelske tekst.

3.2 Geneve-konventionerne.

Den humanitære folkeret finder anvendelse under væbnede konflikter. Det er her ikke afgørende om krigshandlinger efter FN's vurdering er afsluttet,

² Sådan er Danmarks ansvar i Irak, Jonas Christoffersen og Peter Vedel Kessing, Analyse, Politiken d. 29. oktober 2010

³ Sådan er Danmarks ansvar i Irak, Jonas Christoffersen og Peter Vedel Kessing, Analyse, Politiken d. 29. oktober 2010

spørgsmålet om hvorvidt EMRK i en ekstraterritorial kontekst kan fortrænges af den humanitære folkeret og FN-pagtens artikel 103.¹⁰

I Al-skeini sagen fastlås at EMRK kan have ekstraterritorial anvendelse, selvom deltagerstaternes jurisdiktion primært er territorial, jf. dommens præmis 131-132. Der er derfor tale om hvorvidt en deltagerstats ekstraterritoriale handlinger er omfattet af EMRK artikel 1. Selvom en deltagerstat ikke har kontrol over et territorielt område i en anden stat, kan denne forpligtes efter EMRK.¹¹ Dette drejer sig i medfør af EMD's retspraksis om når deltagerstaten udøver fysisk magt og kontrol over et individ. Dette kan være i form af frihedsberøvelse, jf. dommens præmis 136. Endvidere kan der være tale om en kombination af forholdene, således at en begrænset kontrol af et områdes udøvelse af offentlig myndighed og begrænset kontrol af et individ kan betyde at en deltagerstat har jurisdiktion. Herefter fastlås at i ovenstående tilfælde er deltagerstaten forpligtet efter EMRK artikel 1 til at sikre individets rettigheder og friheder jf. dommens præmis 137. I Al-Jedda sagen blev det fastslået, at frihedsberøvelsen i sagen var under britisk jurisdiktion, da denne fandt sted i en britisk militærlejr, jf. dommens præmis 85.¹²

Der er ifølge forsker Peter Vedel Kessing tale om en selvstændig jurisdiktionsundtagelse, der ikke samtidig forudsætter at deltagerstaten har kontrol over et givent ekstraterritorialt område.¹³

Det kan derfor Al-Skeini sagen konstateres, at Danmark som følge af den fysiske kontrol over irakiske fanger, er forpligtet efter EMRK.

Endvidere er udgangspunktet i Al-Jedda sagen, at det er medlemsstaten og ikke FN der er pligtsubjektet, under FN operationer.¹⁴ Dette vedrører

¹⁰ Peter Vedel Kessing, Den europæiske menneskerettighedskonventions anvendelse under internationale FN-operationer, Juristen nr. 10 2011, s. 307

¹¹ Peter Vedel Kessing, Den europæiske menneskerettighedskonventions anvendelse under internationale FN-operationer, Juristen nr. 10 2011, s. 308

¹² Peter Vedel Kessing, Den europæiske menneskerettighedskonventions anvendelse under internationale FN-operationer, Juristen nr. 10 2011, s. 309

¹³ Ibid, s. 308

¹⁴ Ibid, s. 315 og Case of Al-Jedda v. The United Kingdom, Application 27021/08, Judgment, Grand Chamber, Strassbourg, 7th of July 2011

specifikt konteksten i Irak, der jf. dommens præmis 83 er forskellig fra situationen i Kosovo, som var under FN ansvar. Her må der i en fælles operation også kunne være dualt ansvar, således at f.eks. både Danmark og Storbritannien kan stilles til ansvar. Endeligt fastslås, at de menneskeretlige forpligtigelser ikke mindskes af handlingerne finder sted ekstraterritorialt.¹⁵

Danmark er derfor forpligtiget efter EMRK og skal sikre dette beskyttelsesniveau ekstraterritorialt, også under udførelse af operationer under FN's autorisation.¹⁶ I den henseende sagerne Al-Skeini v. The United Kingdom¹⁷ og Al-Jedda v. The United Kingdom at individer, herunder fangers også ekstraterritorialt kan være beskyttet af EMRK.

3.3.2. EMRK artikel 3 om tortur.

EMRK artikel 3 indeholder et absolut forbud mod tortur, der er ingen undtagelser eller begrænsninger i forhold til dette, som det fremgår af EMRK artikel 3:

"Forbud mod tortur

Ingen må underkastes tortur og ej heller umenneskelig eller vanærende behandling eller straf."

Der gælder desuden en handlepligt i forhold til EMRK artikel 3, således at en medlemsstat er forpligtet til at gribe ind overfor tortur.

3.3.3 EMRK artikel 5 om ret til frihed og sikkerhed.

Efter EMRK artikel 5 har en person ret til frihed og personlig sikkerhed:

"Ret til frihed og sikkerhed

1. Enhver har ret til frihed og personlig sikkerhed. Ingen må berøves friheden undtagen i følgende tilfælde og i overensstemmelse med den ved lov foreskrevne fremgangsmåde:

¹⁵ Peter Vedel Kessing, Den europæiske menneskerettighedskonventions anvendelse under internationale FN-operationer, Juristen nr. 10 2011, s. 312

¹⁶ Ibid, s. 315-316

¹⁷ Case of Al- Skeini v. The United Kingdom, Application no. 55721/07, Judgment, Grand Chamber, Strassbourg, 7th of July 2011

- a) lovlig forvaring af en person efter domfældelse af en kompetent domstol;
- b) lovlig anholdelse eller forvaring for ikke efter kommelse af en domstols lovlige påbud eller for at sikre opfyldelsen af en ved lov foreskrevet forpligtelse;
- c) lovlig anholdelse eller forvaring af en person med det formål at stille ham for den kompetente retlige myndighed, når der er begrundet mistanke om, at han har foretaget en retsstridig handling, eller når der er rimelig grund til at anse det for nødvendigt for at hindre ham i at foretage en retsstridig handling eller i at flygte efter at have fuldbyrdet en sådan;
- d) forvaring af en mindreårig ifølge lovlig kendelse med det formål at føre tilsyn med hans opdragelse eller for at stille ham for den kompetente myndighed;
- e) lovlig forvaring af personer for at hindre spredning af smitsomme sygdomme, af personer der er mentalt abnorme, drankere, narkomaner eller vagabonder;
- f) lovlig anholdelse eller forvaring af en person for at hindre ham i uretmæssigt at trænge ind i landet eller af en person, mod hvem udvisnings- eller udleveringssag er svævende."

EMRK artikel 5 opregner således de legitime grunde til frihedsberøvelse. Derudover har en person der frihedsberøves ret til hurtig domstolsprøvelse jf. EMRK artikel 5 stk. 3-4.

3.3.4 EMRK artikel 6 om ret til retfærdig rettergang.

EMRK artikel 6 indeholder en detaljeret gennemgang af definitionen på en retfærdig rettergang. Dette omfatter bl.a. retten til en retfærdig og offentlig rettergang inden rimelig tid for en ved lov oprettet uafhængig og upartisk domstol jf. EMRK artikel 3 stk. 1. Endvidere gælder en formodning om uskyld indtil det modsatte er bevist jf. EMRK artikel 3 stk. 2. Desuden skal den anklagede have mulighed for at forsvare sig personligt eller ved juridisk bistand, samt have mulighed for at føre vidner og tilstrækkelig tid og lejlighed til at forberede sit forsvar jf. EMRK artikel 3 stk. 3 litra lb-d.

3.4 FN konventionen mod tortur og anden grusom, umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf.

Torturkonventionen som Danmark har ratificeret trådte i kraft i 1987 og Danmark har ikke taget nogen forbehold i forhold til konventionen.¹⁸ Torturkonventionen finder sammen med EMRK artikel 3 og den tredje Geneve-konvention artikel 17 og artikel 87 anvendelse i sagen.

Tortur er jf. torturkonventionens artikel 1 defineret som:

"I denne konvention betyder udtrykket "tortur" enhver handling, ved hvilken stærk smerte eller lidelse, enten fysisk eller mental, bevidst påføres en person med det formål at fremskaffe oplysninger eller en tilståelse fra denne eller en tredjemand, at straffe ham for en handling, som han selv eller en tredjemand har begået eller mistænkes for at have begået, eller at skræmme eller lægge tvang på ham, eller en tredjemand, eller af nogen grund baseret på nogen form for forskelsbehandling, når en sådan smerte eller lidelse påføres af eller på opfordring af en offentlig ansat eller en anden person, der virker i embeds medfør eller med en sådan persons samtykke eller indvilligelse. Smerte eller lidelse, der alene er en naturlig eller tilfældig følge eller del af lovlige sanktioner, er ikke omfattet."

I medfør af denne definition er der derfor tale om smerte, der påføres forsætligt og dette skal foregå i forbindelse med de opregnede formål. Også undladelser, som manglende mad og drikke mv. udgør tortur.¹⁹ Endvidere findes en generelt handlepligt i forhold til tortur og forhindring af sådan.

Det må desuden antages at non-refoulement princippet vedr. tortur kan finde analog anvendelse, når det drejer sig om overlevering af fanger

¹⁸ FN's konvention mod tortur og anden grusom, umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf – introduktion, håndhævelse og danske sager, Flygtningenævnet og Udlændingestyrelsen, notat 2006, tilgængeligt via: <http://www.fl.n.dk/torturnotat25/index.htm>

¹⁹ FN's konvention mod tortur og anden grusom, umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf – introduktion, håndhævelse og danske sager, Flygtningenævnet og Udlændingestyrelsen, notat 2006, tilgængeligt via: <http://www.fl.n.dk/torturnotat25/index.htm>

mellem to stater, der befinder sig på den ene stats territorium grundet væbnet konflikt. Derfor må artikel 3 i FN torturkonvention finde anvendelse i nærværende sag:

"Article 3

1. *No State Party shall expel, return ("refouler") or extradite a person to another State where there are substantial grounds for believing that he would be in danger of being subjected to torture.*
2. *For the purpose of determining whether there are such grounds, the competent authorities shall take into account all relevant considerations including, where applicable, the existence in the State concerned of a consistent pattern of gross, flagrant or mass violations of human rights."*

Der skal jf. torturkonventionens artikel 3 være væsentlige grunde til at formode, at en person kan være i fare for tortur efter overlevering til irakiske myndigheder. Her skal staten tage alle relevante forhold i betragtning. Dette er afgørende for hvornår det kan formodes at Danmark har haft kendskab eller burde have haft kendskab til forholdene hos det irakiske militær og politi ift. Behandlingen af fanger.

3.5 Forsvarsministeriets retningslinjer: Militær aktioner og tilstedeværelse i Irak:

Den danske bataljon i Irak var jf. notat fra Forsvarskommandoen juridisk sektion d. 20. september 2011 underlagt et nationalt regelgrundlag fastsat af forsvarsministeriet og koalitionen bestemmelsesgrundlag.

Det fremgår af "CHAPTER 8: LEGAL AFFAIRS AND RULES OF ENGAGEMENT (ROE)" at danske soldater udelukkende er underlagt dansk jurisdiktion.²⁰

²⁰ CHAPTER 8: LEGAL AFFAIRS AND RULES OF ENGAGEMENT (ROE), s. 802

Det fremgår af "Direktiv for magtanvendelse for DANCON IRAK af 25. August 2004", punkt 8 at danske styrker er underlagt relevante del af dansk lovgivning og danske folkeretlige forpligtigelser. Endvidere skal DANCON IRAK respektere lokale skikke og sædvaner.²¹

Under direktivets punkt 21 fremgår det at tilbageholdte personer altid skal beskyttes og behandles med værdighed.²²

Direktivets punkt 25 indeholder en handlepligt ved ulovligheder:

"DANCON/IRAK skal være opmærksom på, om der begås ulovligheder. Hvis det konstateres, at der kan være begået ulovligheder, skal de danske styrker snarest muligt rapportere dette til eventuel relevante ansvarlige irakiske myndigheder.

*DANCON IRAK skal herudover søge at gribe ind over for personer, som måtte være i færd med at begå ulovligheder."*²³

Det må antages at denne handlepligt også omfatter viden om tortur i irakiske fængsler, samt overgreb under operationer. Danmark har i forhold til afhøringer og behandlingen af tilfangetagne under disse en forpligtigelse til indsigelse mod nedværdigende behandling, uagtet om det er dansk ledede forhør. Dette fremgår af notat fra Forsvarskommandoen juridisk sektion d. 20. september 2011.

Under direktivets punkt 23 fremgår det at Storbritannien ikke uden forudgående accept fra Danmark kan overdrage personer, der oprindeligt er tilbageholdt af danske soldater til Irakiske myndigheder. Endvidere skal der, for at accept kan opnås, foreligge garanti for, at den pågældende ikke risikerer dødsstraf.²⁴ Endvidere var den danske bataljon underlagt et monitoreringsansvar ift. fanger overdraget til britisk varetægt jf. notat fra Forsvarskommandoen juridisk sektion d. 20. september 2011.

²¹ Direktiv for magtanvendelse for DANCON IRAK af 25. August 2004, s. 1

²² Direktiv for magtanvendelse for DANCON IRAK af 25. August 2004, s. 4

²³ Direktiv for magtanvendelse for DANCON IRAK af 25. August 2004, s. 5

²⁴ Direktiv for magtanvendelse for DANCON IRAK af 25. August 2004, s. 5

I "CHAPTER 8: LEGAL AFFAIRS AND RULES OF ENGAGEMENT (ROE)" punkt 8.1.5.1 opridses definitioner på tilbageholdte personer. Det er her uklart hvorvidt "Apprehended person" og "detainee" registreres og hvorvidt en af de danske styrker "Apprehended person" kan overgå til at være en "detainee" hos andre nationers styrker. Forsvarsministeriet **opfordres (3)** til at redegøre for registreringsforholdene og distinktionen mellem henholdsvis "Apprehended person" og "detainee".²⁵

3.6 Danmarks medvirkendeansvar.

I Forsvarsministeriets Direktiv for magtanvendelse for DANCON IRAK af 25. August 2004", fremgår det under punkt 19:

"(...)Ved opgaveløsning i samarbejde med irakiske sikkerhedsstyrker/politi, hvor irakiske sikkerhedsstyrker/politi foretager tilbageholdelse/anholdelse, betragtes anholdelsen som en selvstændig Irakisk anholdelse - og dermed ikke som en overdragelse af tilbageholdte fra danske styrker til irakiske myndigheder.

*Tilsvarende gælder i relation til danske styrkers samarbejde med UK enheder, hvor UK enhederne foretager tilbageholdelse at personer."*²⁶

Antagelsen fra dansk side har derfor været, at man ikke var underlagt ansvar, hvis det var irakiske sikkerhedsstyrker/politi eller britiske styrker, der formelt stod for anholdelsen.

Denne tolkning af Danmarks ansvar er ikke i overensstemmelse med henholdsvis ILAS artikel 16, samt seneste praksis fra den europæiske menneskerettighedsdomstol.

²⁵ CHAPTER 8: LEGAL AFFAIRS AND RULES OF ENGAGEMENT (ROE), s. 802

²⁶ Direktiv for magtanvendelse for DANCON IRAK af 25. August 2004, s. 3

Hvis Danmark har haft viden om den uretmæssige handling og selv ville ifalde ansvar hvis handlingen blev begået af Danmark, vil staten ifalde ansvar jf. ILAS artikel 16. Det er brud på FN torturkonvention, Genevekonventionen og EMRK artikel 3, at udlevere mennesker til tortur. Derfor ifalder Danmark et medvirken ansvar, hvis der på tidspunktet for Operation Gren Desert har været viden om forholdene angående tortur i de irakiske fængsler og politistationer.

Endvidere er det ikke i overensstemmelse med praksis fra den europæiske menneskerettighedsdomstol, hvorefter en medlemsstat udøver jurisdiktion ved fysisk kontrol over et individ. Ved fastsættelse af ansvar anvendte den europæiske menneskerettighedsdomstol i Al-Jedda sagen henregningsstandarderne "effective control" og "ultimate authority and control", jf. dommens præmis 84-85.²⁷ I forhold til medvirkenansvar i fælles operationer må dette antages, at betyde at irakiske myndigheder eller de britiske styrker skal have "effective control" og "ultimate authority and control", over danske styrker og over situationen, hvis disse ikke skal ifalde ansvar for den konkrete tilbageholdelse af fanger i fælles operationer.

3.7 Sagsøgtes indsigelser om udskillelse, forældelse, passivitet og processuel partsevne.

De dele af sagen, som sagsøgte ønsker udskilt til særskilt behandling drejer sig bl.a. om, hvorvidt der som hævdet af sagsøgte skulle være indtrådt rettighedsfortabelse.

Sagsøgeren gør gældende dels, at sagens faktum og jus indebærer, at der ifølge gældende folkeretlige og militærretlige regler ikke er indtrådt rettighedsfortabelse og dels, at de almindelige danske regler om rettighedsfortabelse, navnlig forældelse, suspenderes i betragtning af den foreliggende sags individuelle og generelle omstændigheder.

²⁷ Case of Al- Jedda v. The United Kingdom, Application 27021/08, Judgment, Grand Chamber, Strassbourg, 7th of July 2011, præmis 84-85

I tilfælde af, at der bliver foretaget den af sagsøgte begærede udskillelse, ville sagen i meget væsentligt omfang omhandle det samme processtof som sagsøgeren påberåber sig, både for så vidt angår relevansen af og anvendelsen af den påberåbte jus og faktum, herunder ikke mindst begivenhedsforløbet d. 25. november 2004, hvor sagsøgeren blev tilbageholdt, og de følgende uger og måneder, hvor han udsattes for overordentligt grov tortur under dansk ansvar.

Udover dette vil bevisførelsen også dreje sig om sagsøgerens reelle, faktiske mulighed for at rette henvendelse og anlægge sag i Danmark indenfor den efterfølgende kortere periode af år. Dette omfatter også spørgsmålet om, hvorvidt sagsøgte har forsøgt at hindre sagsøger i at forfølge sit krav. Til dette vil en afhøring af sagsøgeren være nødvendig, tillige med afhøring af andre, formentlig 4 til 5 personer, der på det pågældende tidspunkt havde kendskab til såvel det sidstnævnte som øvrige elementer af sagskomplekset. Der vil angående nedennævnte forhold om sagsøgerens torturbehandling og langvarige traumatiserede psykiske situation blive behov for bevisførelse og herunder blive påberåbt, at de fysiske og psykiske skader yderligere har svækket sagsøgerens reelle mulighed for at rejse sag i Danmark, bl.a. som følge af, at disse følgevirkninger til dels først har manifesteret sig senere.

Der er således ikke mulighed for at tage stilling til de spørgsmål, som sagsøgte ønsker udskilt til særskilt behandling "*...uden større bevisførelse...*", jf. svarskrift af 14. f.m., s. 2. Der kan ikke opnås en væsentlig procesbesparelse herved, hvorfor sagen begæres pådømt i dens helhed.

Sagens exceptionelt alvorlige karakter indebærer tillige, at rettighedsfortabelse ikke kan ske som følge af forældelse eller passivitet. Ved forældelsesreglernes udarbejdelse, herunder i forældelsesloven af 6. juni 2007 med senere ændringer, er det således ikke indgået som en del af de hverken udtrykkeligt eller indirekte væsentlige overvejelser, at der skulle gælde en 3-årig forældelsesfrist for krav rettet mod staten som følge af udlevering af et fremmed lands statsborgere til tortur og umenneskelig

eller nedværdigende behandling. Der er materiel atypicitet i forhold til de situationer, som gældende forældelsesregler skal anvendes på. Reglerne har således som sit overordnede formål at værne krænkeren mod, at den krænkede ligefrem spekulerer i først at gøre fordringen gældende meget længe efter den skadegørende handlings ophør, f.eks. når et forretningssamarbejde er ophørt.

Sagsøgte har subsidiært ikke godtgjort, at det skulle bero på sagsøgers egne forhold, at han har været hindret i at afbryde en evt. forældelsesfrist, jf. forældelseslovens § 14, stk. 1.

Sagsøger kan gøre krav gældende, uanset sagsøgers frihedsberøvelse ophørte for mere end 3 år siden.

Som nævnt i stævning af 13. september 2011 har sagsøger været uden reel mulighed for at anlægge sag mod Forsvarsministeriet, førend dette faktisk skete.

Sagsøger har været udsat for tortur og umenneskelig og nedværdigende behandling af ordensmagten i sit hjemland og har selvsagt haft alvorlig grund til at frygte for sit og sine nærmestes liv og helbred, hvis han klagede over forløbet, mens han eller hun stadig befandt sig i Irak.

Idet ordensmagten oven i købet har været bistået af militære styrker, og de pågældende styrker har overgivet personen til ordensmagtens varetægt efter selv at have udsat sagsøger for en umenneskelig og nedværdigende behandling, har denne person også haft grund til at frygte for de militære styrkers repressalier, hvis der blev klaget over forløbet.

Sagsøger har endvidere ikke haft adgang til advokatbistand, retshjælp samt andre praktiske og formelle forudsætninger for at kunne anlægge og føre en retssag mod det danske forsvarsministerium som følge af retskrænkelserne. Det har ikke ændret hans vilkår, at han senere har haft mulighed for at tage ophold i Kuwait. Det har krævet en selvstændigt opsøgende indsats fra

tredjemand, som har været forbundet med betydelige hindringer, at bibringe sagsøger en mulighed for at rejse krav mod den danske stat og få pådømt sin sag.

For så vidt angår passivitet gøres gældende, at sagsøgte har ikke haft rimelig grund til at indrette sig i tillid til, at krav i anledning af sagsøgtes udlevering af irakiske statsborgere til tortur og umenneskelig eller nedværdigende behandling samt sagsøgtes egen umenneskelig eller nedværdigende behandling af sagsøger, ikke ville blive gjort gældende.

Det bestrides, at sagsøger skulle være uden processuel partsevne.

Som det fremgår af stævning af 13. september 2011, er sagsøger en fysisk person nu med bopæl i Kuwait. Det fratager ikke sagsøger retten til at anlægge nærværende retssag ved de danske domstole, at hans nationalitet og domicil ikke er dansk.

Det anbringende, som sagsøgte har gjort gældende i svarskrift af 14. december 2011, pkt. 6.1, med overskriften "*Processuel partsevne*", er i realiteten et anbringende om, at kravene i retsplejelovens § 348, stk. 2, nr. 1, ikke skulle være opfyldt, og at sagen derfor skal afvises.

Sagsøger bestrider, at der er grundlag for at afvise sagen i medfør heraf. Det er således ofte forekommende, at en parts adresse angives som c/o partens advokat. Det er ej heller uklart i retsplejelovens forstand, hvem parterne i nærværende sag er, og hvortil meddelelser om sagen kan ske. Det er helt sædvanligt, at sagsøgeren i sager mod det offentlige er en fysisk person, som sagsøgte ikke har særligt indgående kendskab til, endsige kendskab overhovedet.

Det er ikke en "*...nødvendig procesforudsætning...*", at det kan dokumenteres, at sagsøger var blandt de personer, der af danske styrker eller med danske

styrkers medvirken blev tilbageholdt under Operation Green Desert d. 25. november 2004, hvis sagsøgte med dette udtryk mener, at dette på forhånd skulle kunne dokumenteres, for at sagen i øvrigt kan pådømmes. En række af disse omstændigheder vil blive gjort til genstand for bevisførelse ved bl.a. sagsøgers egen mundtlig partsforklaring under hovedforhandlingen, således som dette sædvanligvis finder sted i retssager, der verserer for de danske domstole.

4. FAKTUM

4.1 Den danske bataljons aktiviteter i 2004.

4.1.1 Militær operation mod landsbyen d. 25. november 2004.

Som redegjort for i stævningen blev sagsøger d. 25. november 2004 tilbageholdt i forbindelse med en militær operation, identificeret som Operation Green Dessert. Dette foregik kl. 05:30 om morgenen, efter sagsøger havde foretaget sin morgenbøn i stedets moske. Her blev sagsøger, samt otte andre troende, der kom ud fra moskeen tilbageholdt. Man tilbageholdt også to af sagsøgers naboer fra deres huse, som lå tæt på og bragte dem til moskeens udgang, hvor sagsøger og de andre sunni-muslimer blev tilbageholdt. Herfra blev de tilbageholdte først kørt til Akka-Basen 800 meter væk fra moskeen, hvor sagsøger og de andre tilbageholdte befandt sig en time. Også to af sagsøgers naboer blev tilbageholdt og sammen med de andre tilbageholdte af koalitionsstropperne ført til Shabia log basen, hvor sagsøger, som anført i stævningen blev afhørt. Senere blev sagsøger overleveret til Irakisk militær.

4.1.2 De danske styrkers rolle. Operation Green Desert

I det følgende redegøres for det af sagsøgeren foreliggende begrænsede oplysning for de danske styrkers planlæggende ansvar for Operation Green Dessert og hvordan de således har haft en central rolle i den fælles operation.

Af *Daily Sitrep 2004-11-25* (**bilag 4**) fremgår det at Operation Green Dessert var en search- og arrestoperation, der blev gennemført i samarbejde mellem irakiske sikkerhedsstyrker og MNF. Planlægningen var styret af DANBAT (bilag 4).

Af *POST OPERATION REPORT - OP GREEN DESERT* (**bilag 5**) beskrives Operation Green Dessert som:

"This was the first large scale joint ISF/MNF operation to be planned and executed by DANBN"

Det fremgår endvidere af bilag B, at det oprindeligt blev besluttet, at DANBN skulle udføre search and arrest operationen med støtte fra ING (Iraqi National Guard). Dog således at DANBN havde eneansvaret for målene 1,2 og 4. I løbet af planlægningsprocessen blev det på grund af sparsom information, der var fremskaffet af ING imidlertid besluttet, at DANBN havde ansvaret for de ydre områder, mens ING (Iraqi National Guard) skulle udføre 'search and arrest' delen i dette beskyttede miljø (bilag 5). I sidste øjeblik blev ansvarsfordelingen som det fremgår under "3.3 Final preparations" (bilag 5) imidlertid ændret:

"Due to last minute changes DANBN was forced to become involved in the search and arrest phase itself. This hampered the division of responsibility which had been previously agreed and caused ISF (Red: Iraqi security forces) commanders on the ground to question the orders they had been given. It also led to ING and TSU questioning DANBN motives for getting more involved."

De danske styrkers aktive rolle under Operation Green Desert bekræftes af soldaterne Morten Jansen og Masoud Vehedis udtalelser gengivet i artiklen "Danske soldater deltog i Irakisk anholdelse" af Lars Halskov, bragt i Politiken d. 7. januar 2012 (**bilag 6**). Her har soldat Morten Jansen, der deltog i operationen forklaret:

"De danske soldater gik ind i husene, og de irakiske sikkerhedsstyrker kom bagefter. Den irakiske hær var ustabil, fordi den først lige var ved at blive genopbygget. Så de irakiske soldater var ikke så modige" (bilag 6)

Dette bekræftes af soldat Masoud Vahedi, der i samme artikel udtalte:

"Militærpolitifolkene gik først ind i husene for at fange de her folk, og så kom de irakiske soldater bagefter." (bilag 6)

Daværende bataljonschef John Dalby har ikke i denne sammenhæng afkræftet ovenstående oplysninger om situationen af de irakiske fanger og har fastholdt, at det var irakerne, som foretog anholdelsen:

"Men det kan meget vel være, at militærpolitifolkene er gået først ind i husene og har haft de irakiske betjente i hælene. Men det forandrer ikke, at det var irakerne, der anholdt folk." (bilag 6).

Det centrale er i denne sammenhæng om de danske styrker faktisk havde den fysiske kontrol over de tilbageholdte og hvorvidt der er tale om et medvirkenansvar. Derfor er det ikke kun relevant om de danske styrker, som det af John Dalby hævdes, formelt set ikke anholdt folk.

Der er som det fremgår af forsvarsministeriets udleverede rapporter om Operation Green Desert tale om en operation, hvor ansvarsfordelingen udviklede sig under planlægningsfasen og hvor de danske styrker havde en central rolle, både i selve planlægningen og i udførelsen.

Der er dermed tale om en operation, hvor dansk militær havde et planlægningsansvar og meget sent også blev involveret i selve eftersøgningstilbageholdelses fasen.

Dette skabte forvirring for den konkrete koordination undervejs i operationen. Her peger post operations rapporten (bilag 5) på, at det er nødvendigt med en fælles Forward Command Post (FCP), som ikke blev oprettet for denne operation.

Det fremgår endvidere af bilag 5, at der på grund af koordinationsvanskeligheder ikke blev foretaget øvelse eller monitorering inden operationens iværksættelse.

Forsvarsministeriet **opfordres (4)** til at fremlægge det relevante materiale vedr. operationen, herunder:

- Afrapporteringer som DANCON/IRAK i medfør af Forsvarskommandoens direktiv for DANCON/IRAK er forpligtigede til at foretage jf. direktivets punkt 10. Dette drejer sig særligt om rapportering vedr. tilbageholdte, herunder statusrapport fra henholdsvis d. 1. december 2004, d. 1. januar 2005 og d. 1. februar 2005 om tilbageholdte i britisk varetægt jf. direktivets punkt 10.4.2
- Registeringslister over tilbageholdte i perioden 24. november -26. November 2004 jf. direktivets punkt 10.4.2.
- Indrapporteringer i medfør af direktivets punkt 10.4.3 fra militært personel der måtte have været vidende til overgreb mod tilbageholdte.
- Beskrivelsen af Search and arrest delen i bilag 5 afsnit 4.3 er overstreget. Forsvarsministeriet opfordres til at fremlægge dokumentet i dets helhed, hvorved sagsøgtes rolle kan klarlægges.

Forsvarsministeriet **opfordres (5)** endvidere til at meddele følgende:

1. Hvad var anledningen til Danmarks deltagelse i Operation Green Desert?
2. Hvornår blev beslutningen om dansk deltagelse truffet?
3. Blev der forud for beslutningstagningen foretaget nogen selvstændig dansk efterretningsmæssig undersøgelse af modtagne oplysninger om de pågældende lokale beboeres relevante forhold, som deltagere i aktioner mod koalitionsstyrker og/eller mod det irakiske politi.
4. Hvordan var kommandoforholdene under Operation Green Desert, både ift. den danske bataljon og samarbejdet med irakisk militær/politi samt de britiske styrker.

I betragtning af at retssproget er dansk, vil sagsøger inden hovedforhandlingen fremlægge danske oversættelser af ovenfor anførte engelske tekster.

4.1.3 Tidsoversigt for sagsøger

Nedenstående skema er en på nærværende tidspunkt mulig tidsoversigt for sagsøgte under Operation Green Desert udfra de foreliggende oplysninger.

Kl. ca. 05:30 Sagsøger forlod moskeen efter morgenbøn og blev her tilbageholdt

Kl. ca. 05:50 Sagsøger transporteres til Akka basen

Kl. ca. 07:00 Sagsøger transporteres til Shaibah Log Base

Kl. ca. 07:30 Sagsøger forhøres på Shaibah Log Base

Kl. ca. 08:30 Sagsøger transporteres til Serious Crimes unit

4.1.4 Tidspunkt for tilbageholdelse af sagsøger

Det fremgår af dokumentet *Særlig hændelse DOK 458002 til HOK, Notat vedr. SPJESK OP GREEN DESERT (bilag 7, s. 2)* at det ene mål TA, som var et religiøst hovedkvarter (moske), at der kl. 05.00 blev etableret ring om dette. I den forbindelse var der jf. bilag 7 tre civilbetjente med under eftersøgning af TA og det fremgår at de var de eneste, der var til stede under afsøgning af stedet TA4a.

Tidspunktet for den del af operationen, der var rettet mod moskeen stemmer overens med sagsfremstillingen i stævningen, hvor sagsøger forklarer at moskeen var omringet da han kom ud fra morgenbøn kl. 05.30. Dette sammenholdt med ovenstående redegørelse af de danske styrkers centrale rolle i operationen underbygger tillige sagsøgers forklaring i stævningen hvor det fremgår:

"Der var også en helikopter eller flere, der cirklede over dem under operationen. Det var tydeligt for sagsøger, at koalitionsstyrkerne styrede og uddelte ordrer. Det var det

irakiske politi, der håndterede den direkte kontakt til de pågrebne personer."

Det fremgår endvidere af bilag 7, at en dansk enhed udleverede plasticstrips til TSU som håndjern på fangerne.

4.1.5 Transport af sagsøgeren

I rapporten *Frago 284 - op GREEN DESERT, AMMENDMENT 1* fra Main HQ DANBN/DANCON (**bilag 8**, s. 6) fremgår det at DANBN under udførelsen af operationen vil:

"(..) provide trucks and escort to extract apprehended people to Camp Cambell and ISF will provide guards for the transportation."

Det vil sige at danske styrker havde ansvaret for at transportere fangerne fra tilbageholdelsesstedet til lejren. I dette tidsrum har danske styrker i den henseende haft en udvidet kontrol over de tilfangetagne.

I de danske Journal/TOC/DANBN/IRAQ fra Operation Green Dessert d. 25. november 2004 (**bilag 9**) fremgår det d. 25. november 2004 kl. 06:28, at alle tilbageholdte skal gennem "Vienna". Desuden fremgår det af bilag 9, at der er transport af fanger.

Forsvarsministeriet **opfordres (6)** til at oplyse hvad "Vienna" er.

4.1.6 Afhøringerne i Shaiba Log Base

Som det fremgår af afsnit 2.1.3 i stævningen blev sagsøger afhørt på Shaibah Logistics base af dansk militær personale. Under forhøret blev sagsøger afklædt fra taljen og nedefter, hvorefter soldaten rørte ved sagsøger, herunder sagsøgers genitalier og endetarm.

Sagsøger var og er helt sikker på, at de kun gjorde det for at ydmyge og nedbryde ham.

Sagsøger blev spurgt, om han var involveret i en milits rettet mod koalitionsstyrkerne, og sagsøger benægtede disse ubegrundede beskyldninger. Der foreligger ikke oplysninger om noget andet hensyn. Man fremførte ingen beviser endsige sigtelser.

Det fremgår af dokumentet *Særlig hændelse DOK 458002 til HOK, Notat vedr. SPJESK OP GREEN DESERT* (bilag 7, s. 2) at der under en tactical questioning af de fanger taget i SLB (Shaiba logistic base) var nogen form for kontakt til de danske enheder:

Disse modstridende udsagn i afrapporteringerne er gennemgående og samtidigt medtages dokumenterne ikke i deres helhed. Derefter blev sagsøger anbragt i et telt sammen med andre tilbageholdte, koalitionsstyrkerne bragte dem ikke mad eller drikke og de blev nægtet toiletbesøg.

Herefter ankom det irakiske politi, som begyndte at råbe ad dem og brugte meget grove sekteriske skældsord. Sagsøgeren og de øvrige fik igen bind for øjnene og førte dem ind i pick-up trucks. Herfra blev sagsøger taget fra Shaibah Logistics base til The serious Crimes unit.

Sagsøgte **opfordres (7)** til at fremlægge afrapporteringer om afhøringerne i deres helhed.

4.1.7 Overgivelser til TSU (Tactical support unit)

Fangerne blev overleveret til TSU (Tactical support unit) der er en irakisk elitepolitistyrke fra Shaiba log base. Dette fremgår af indberetning om Operation Green Desert fra de lækkede amerikanske Irak-logs (**bilag 10**). Dette underbygges tillige af den danske journal for operationen (bilag 9) hvor det fremgår:

Kl. 06:28 jf. bilag 9:

"Alle tilbageholdte skal igennem Vienna inden de bliver sendt videre"

Kl. 07. 05 jf. bilag 9:

"Hvor mange tilbageholdte"

Endvidere underbygges dette forhold af bilag 9, hvor det fremgår at '72' har mødtes med Irakiske enheder kl. 05.05. Det må derfor udledes at der er tale om enten danske eller britiske styrker. I den sammenhæng synliggør den danske journal et kommandoforhold over '72' jf. bilag 9.

Det fremgår af bilag 9 kl. 08.13 at:

"72 forlader CYAN ? til Vienna med 8 stk, tilbageholdte."

Kl. 08:25 fremgår det jf. bilag 9 at:

"72 og hjælpere kører til Cyan 2, og grydder den så snart de har overgivet fangeme til på SLB."

Kl. 08: 26 jf. bilag 9:

"ING kan først flytte fanger kl 10.00? Uklart hvorledes at ING skal komme tilbage til SLB med deres tilbageholdte."

Kl. 08:27 jf. bilag 9:

"Informeret om at tilbageholdte kommer til east gate om 10 min, og er klar til afhentning."

Kl. 08:49 fremgår det jf. bilag 9 at:

"De vil tage 30 min før at 72 ~an være klar til Cyan II grundet at MP skal have afleveret tilbageholdte."

MP antages i den konteksten at være forkortelse for dansk militær politi. Som det fremgår af ovenstående uddrag af DANBN's journal fra d. 25. november har der været kontakt med, transport af samt overlevering af fanger.

Forsvarsministeriet **opfordres (8)** til at:

1. Redegøre for fangernes identitet, samt at redegøre for hvem fangerne blev overleveret til på basen.

2. Fremlægge bilag 9 i sin helhed.
3. Fremlægge de "Sitrep" som henvises til i bilag 9.
4. Redegøre for hvem eller hvilken deling koden '72' henviser til og kommandoforholdene for denne.
5. Be- eller afkræfte om MP er forkortelse for dansk militær politi.

2.3.2.6 Forholdene efter overlevering til TSU

Efter overlevering til TSU, der er en irakisk elite politistyrke, blev sagsøger afhørt under anvendelse af torturmetoder hos The serious crimes unit i Basra. Under opholdet på Al-Jamiat politistationen blev sagsøger anbragt i Al-Tasferat detentionen i Basra. Som det fremgår af sagsfremstillingen i stævningen blev sagsøger efter overdragelse til Irakerne og under flere forhør ved The Serious Crime unit tortureret med elektriske stød på forskellige dele af kroppen, navnlig bryst og genitalier. Hver gang der anvendtes elektriske stød, følte sagsøger et kæmpechok, som kastede ham op imod vægen. Dette skete fem eller seks gange. Han blev hængt op i sine ben, på hovedet, senere hang man ham i hans arme bundet bagom og hængt fra en krog i loftet, som fik hans skulder til at gå af led.

Én af teknikkerne man brugte til samtidig at skræmme sagsøger, var indenfor sagsøgerens hørevidde, at sige til en soldat, at denne skulle tage sagsøger væk og skyde ham for derefter at smide ham i en bunke affald.

Der er som det fremgår af ovenstående og stævningen, både tale om fysisk og mental tortur, der påførtes forsætligt. Behandlingen af sagsøger er derfor i åbenlys strid med beskyttelsen i medfør af FN torturkonvention, EMRK artikel 3 og tredje Genevekonvention artikel 17 og artikel 87.

Sagsøger blev tilbageholdt først i forbindelse med selve operationen og efter udlevering til irakisk militær i 2, 5 mdr. hvorefter denne blev løsladt mod betaling. Tilbageholdelse uden mulighed for prøvelse af denne og uden adgang til retfærdig rettergang er i strid med EMRK artikel 5.

Sagsøger har ikke haft adgang til retfærdig rettergang, da han som det fremgår af stævningen blev sagsøger under irakisk varetægt taget for en dommer der udtalte:

"Jeg ved, I alle er uskyldige, men I er allerede plettet med blod fra de undertrykte".

Begrundelsen for dette var at sagsøger er sunni muslim. Efter dette blev sagsøger taget tilbage til Al-Tasfeerat-detentionen, hvor han indbetalte et større beløb for løsladelse. Efter at være blevet taget til The Serious Crimes Unit og tilbage til Al-Tasfeerat-detentionen igen blev sagsøger løsladt efter omkring 12 dage fra indbetalingen af beløbet. Den manglende adgang til en retfærdig rettergang er i strid med EMRK artikel 6.

Den politistation som udgjorde den såkaldte Serious Crime Unit i Basra var Al-Jamiat politistation. De britiske styrker destruerede Al-Jamiat politistationen i december 2006 på grund af stedets berygtede karakter jf. **bilag 11**.

Anvendelsen af torturmetoder på Al-Jamiat politistationen var velkendt på tidspunktet for Operation Green Desert. Dette havde blandt andre journalist Stephen Grey dokumenteret ved besøg dertil i foråret 2004 jf. **bilag 12**.

Som det fremgår af artiklen "Bevis for dansk viden om tortur" bragt i Information d. 29. december 2011 (**bilag 13**), vidste det danske forsvar allerede i sommeren 2004, at der blev anvendt tortur i fængslerne i Basra.

Dette fremgår af tilsynsrapport fra militærjurist Kurt Borgkvist, jf. **bilag 13**.

På baggrund af ovenstående påberåber sagsøger sig at det kan lægge stil grund, at sagsøgte har haft kendskab til torturforholdene hos irakisk militær og politi. Sagsøgte **opfordres (9)** til at oplyse om dette vil blive bestridt idet sagsøgeren i så fald er nødsaget til at foranstalte en omfattende bevisførelse herom.

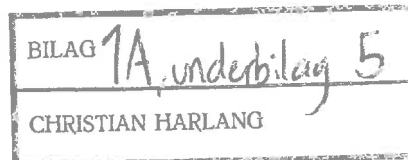
Forsvarsministeriet **opfordres (10)** til at fremlægge dokumentation for hvilket kendskab danske myndigheder havde til metoderne hos det irakiske politi, herunder The serious crimes unit, i november 2004.

Forsvarsministeriet **opfordres (11)** til at fremlægge den information de på daværende tidspunkt i 2004 havde om forholdene i de irakiske fængsler, herunder Kurt Borgkvists tilsynsrapport fra 2004.

Yderligere processtof forbeholdes.

København, d. 27. januar 2011

Christian Harlang

Svarskrift

Til

Østre Landsret

I 7. afd.'s sag nr. B-397-12: 2.
(jf. 7. afd.'s sag B-3421-11) (sagsøger 2)

3.
(sagsøger 3)

4.
(sagsøger 4)

5.
(sagsøger 5)

6.
(sagsøger 6)

c/o Advokatfirma Christian Harlang
Nytorv 5
1450 København K
(v/ advokat Christian Harlang)

mod

Forsvarsministeriet
Holmens Kanal 42
1060 København K
(Kammeradvokaten v/advokat Peter Biering)

møder jeg for sagsøgte og nedlægger følgende

Påstande

Principal: **Afvisning**

Subsidiært: **Frifindelse**

1. PROCESSUELLE BEGÆRINGER

1.1 Procesfuldmagt

Forsvarsministeriet anmoder om, at sagen, i medfør af retsplejelovens § 265, stk. 2, indledningsvis udsættes på, at advokat Harlang tilvejebringer dokumentation for, at sagsøgerne er bekendt med denne retssag og ønsker sagen ført ved de danske domstole samt, at sagsøgerne har givet procesfuldmagt til advokat Harlang.

Det fremgår af stævningen af 30. december 2011, side 11, at *"sagsøgerne ikke har været bekendt med, at det var det danske forsvarsministerium, som kunne være skyldner"*.

Stævningen indeholder herudover ingen oplysninger om de nærmere og efterfølgende omstændigheder, som nu har medført et søgsmål mod Forsvarsministeriet, hvorfor ministeriet ønsker det fornødne bevis for sagsøgernes kendskab til sagen og klientrelation til advokat Harlang ført, før der påløber sagen yderligere omkostninger.

Til støtte herfor henvises til UfR 1971.229 SH, hvor en advokat, der repræsenterede et italiensk selskab af retten fik udsættelse til at fremskaffe bevis for sin procesfuldmagt samt i øvrigt Gomard, Civilprocessen, 6. udgave, side 370.

Tilvejebringelse af dokumentation for procesfuldmagt bør kunne ske uden at belaste sagen ressource- og tidsmæssigt.

1.2 Sikkerhedsstillelse for sagsomkostninger

Forsvarsministeriet anmoder endvidere om, at sagsøgerne 2-6 i medfør af retsplejeloven § 321, stk. 1, stiller sikkerhed for sagsomkostninger.

Ifølge stævningens oplysninger har samtlige 5 sagsøgere processuel bopæl i Irak, men stævningen indeholder ingen oplysninger om sagsøgernes adresser eller andre oplysninger, som ville kunne bidrage til en identifikation af sagsøgerne.

En inddrivelse af sagsomkostninger, som Forsvarsministeriet måtte blive tilkendt, må derfor anses at blive både ressource- og tidskrævende. Hertil kommer en faktisk usikkerhed for Forsvarsministeriet vedrørende sagsøgernes betalingsevne og -vilje.

Det gøres gældende, at sagsøgerne, der ikke har bopæl eller hjemsted i EU eller EØS, skal stille sikkerhed for de sagsomkostninger, som de kan blive pålagt at betale til sagsøgte, idet sagsøgte har fremsat anmodning herom, jf. retsplejelovens § 321, stk. 1, 1. pkt.

Dette udgangspunkt kan kun fraviges af to grunde, nemlig såfremt der (1) foreligger "*særlige grunde*", jf. retsplejelovens § 321, stk. 1, 3. pkt., eller (2) såfremt sagsøgerne har bopæl eller hjemsted i et land, hvor en sagsøger, der har bopæl eller hjemsted i Danmark, er fritaget for sagsomkostninger, jf. retsplejelovens § 321, stk. 2. Det bemærkes, at Irak ikke har tiltrådt Haagerkonventionen om Civilprocessen af 1. marts 1954.

Det gøres gældende, at der ikke foreligger sådanne særlige grunde, der bør medføre, at landsretten kan fritage fra kravet om sikkerhedsstillelse i medfør af retsplejelovens § 321, stk. 1, 3. pkt.

Det bemærkes i den forbindelse, at det fremgår af forarbejderne til retsplejelovens § 321, stk. 1, jf. Folketingstidende 2004-2005, 2. samling, Tillæg A, side 5556, at reglen om, at retten kan fritage for sikkerhedsstillelse, hvis særlige grunde taler for det, "*forudsættes anvendt sjældent*".

Til støtte for anmodningen om sikkerhedsstillelse henvises endvidere til Østre Landsrets kendelse af 30. juni 2008 i sag nr. B-1627-07 (**bilag A**), hvor en afghansk statsborger med bopæl i Afghanistan blev pålagt at stille sikkerhed for kr. 80.000 i en sag anlagt mod Forsvarsministeriet vedrørende dennes tilbageholdelse af danske styrker i Afghanistan.

1.3 Udskillelse til særskilt behandling

Det er Forsvarsministeriets opfattelse, at procesøkonomiske hensyn taler for en udskillelse af formelle og visse materielle spørgsmål i sagen. Ved svarskrift af 14. december 2011 i den for Østre Landsret verserende sag mod Forsvarsministeriet, Østre Landsrets 7. afdeling, sagsnr. B-3421-11, anmodede Forsvarsministeriet om udskillelse af spørgsmål til særskilt behandling, ligesom Forsvarsministeriet i sagen ved duplik af 2. marts 2012 har fastholdt anmodningen om udskillelse.

Forsvarsministeriet anmoder af tilsvarende grunde i denne sag ligeledes om, at spørgsmålene om

- 1) Sagsøgernes processuelle partsevne, jf. pkt. 2.1, samt

- 2) forældelse, jf. pkt. 7.1, udskilles til særskilt forlods behandling, jf. retsplejelovens § 253, stk. 1.

2. ANBRINGENDER VEDRØRENDE FORMALITETEN TIL STØTTE FOR AFVISNINGSPÅSTANDEN

2.1 Processuel partsevne

Til støtte for afvisningspåstanden gøres gældende, at sagsøgerne ikke på nuværende tidspunkt har dokumenteret deres identitet.

2.2 Procesfuldmagt

Såfremt advokat Harlang ikke kan tilvejebringe det fornødne bevis for, at han på vegne sagsøgerne har fuldmagt til at anlægge og føre sagen, gøres det gældende, at sagen skal afvises.

2.3 Sikkerhedsstillelse for sagsomkostninger

Til støtte for afvisningspåstanden gøres endvidere gældende, at sagen i medfør af retsplejelovens § 321, stk. 1, 3. pkt., skal afvises, for det tilfælde at sagsøgerne 2-6 ikke stiller den af landsretten fastsatte sikkerhed, som ikke for hver af sagsøgerne bør fastsættes til et mindre beløb end det, der blev fastsat i kendelsen i bilag A.

3. SAGENS FAKTISKE OMSTÆNDIGHEDER

Med hensyn til sagens faktiske omstændigheder henviser Forsvarsministeriet til det, der er anført i svarskriftet af 14. december 2011 og duplikken af 2. marts 2012 i sagen mod Forsvarsministeriet, Østre Landsrets 7. afdeling, sagsnr. B-3421-11.

På baggrund af en foreløbig vurdering af stævningens oplysninger synes sagsøgerne 2 og 3 at være blevet tilbageholdt ved mål 2, som er en samling gårde. Opsamlingsstedet er i stævningen angivet som en "landsby-flække", hvilket efter sagsøgtes opfattelse ikke er en dækkende betegnelse for Az Zubayr by.

Sagsøgerne 4 og 5 blev formentlig tilbageholdt ved mål 1, som var to huse i Az Zubayr by, der lå tæt på en moske og i kortere afstand fra "Akka-basen", også kaldet Camp Chindit.

For så vidt angår sagsøger 6 kunne sagsøgeren på baggrund af stævningens oplysninger være blevet tilbageholdt ved mål 1, 3 eller 4. Mål 2 kan udelukkes, idet der ikke i dette mål er fortøve.

Stævningens oplysninger om stedet for sagsøgernes tilbageholdelser er meget sparsomme, hvorfor sagsøgerne opfordres (A 2-6) til at redegøre nærmere for de konkrete forhold om tilbageholdelsen med henblik på at identificere, i hvilke mål de irakiske tilbageholdelser har fundet sted.

4. SAGENS CENTRALE PROBLEMSTILLINGER

Forsvarsministeriet afventer foreløbigt Østre Landsrets sammenlægning af sagerne og henviser for så vidt angår sagens problemstillinger til det, der er anført i svarskriftet af 14. december 2011 og duplikken af 2. marts 2012 i sagen mod Forsvarsministeriet, Østre Landsrets 7. afdeling, sagsnr. B-3421-11.

5. SAGSØGERNES PROCESOPFORDRINGER

Forsvarsministeriet har ved svarskrift af 14. december 2011 i sagen mod Forsvarsministeriet, Østre Landsrets 7. afdeling, sagsnr. B-3421-11 besvaret sagsøgerens opfordringer, som er uændrede i relation til denne sag.

6. LOVVALG

Sagsøgerne har allerede i stævningen lagt til grund, at dansk ret skal anvendes i forbindelse med landsrettens bedømmelse af sagen.

Forsvarsministeriet kan på den baggrund og efter omstændighederne tiltræde, at sagens materielle spørgsmål, herunder spørgsmålet om forældelse og tortgodtgørelse i den konkrete sag, skal vurderes efter dansk ret.

7. ANBRINGENDER VEDRØRENDE SAGENS REALITET TIL STØTTE FOR FRIFINDELSESPÅSTANDEN

Til støtte for frifindelsespåstanden gør Forsvarsministeriet i relation til forældelse, bevisbyrde og tortgodtgørelse de samme anbringender gældende som anført i svarskriftet af 14. december 2011 og duplikken af 2. marts 2012 i sagen mod Forsvarsministeriet, Østre Landsrets 7. afdeling, sagsnr. B-3421-11.

Forsvarsministeriet afventer landsrettens sammenlægning af sagerne.

Herudover bemærkes vedrørende forældelse og tortgodtgørelse foreløbigt følgende:

7.1 Forældelse

Til støtte for frifindelsespåstanden gøres det overordnet gældende, at eventuelle krav på tortgodtgørelse, som sagsøgerne måtte have som følge af deres påståede tilbageholdelse den 25. november 2004 er forældede, jf. § 3, stk. 1, jf. § 30 i lov nr. 522 af 6. juni 2007 om forældelse af fordringer (herefter 2007-forældelsesloven) jf. § 1, nr. 5, i lov nr. 274 af 22. december 1908 om forældelse af visse fordringer (herefter 1908-forældelsesloven).

Af stævningen fremgår, at sagsøger 2, _____, den 25. november 2004 blev "opsamlet ved T-hjørnet i landsby-flækken" og bragt til den britiske base Shaibah. Samme dag ca. kl. 16.30 blev sagsøger 2 overført til Al-Shu'oon fængslet. Sagsøger 2 blev efter det i stævningen anførte løsladt efter ca. 1 uge og dermed primo december 2004.

Ifølge stævningen blev sagsøger 3, _____, opsamlet samme sted som sagsøger 2 og blev efter et ophold i den britiske base Shaibah ligeledes overført til Al-Shu'oon fængslet. Af stævningen fremgår, at sagsøger 2 blev løsladt efter ca. 11 dage i fængslet og dermed primo december 2004.

Sagsøger 4, _____, blev ifølge stævningen tilbageholdt ved moskéen den 25. november 2004 omkring kl. 5.00 og efter et ophold i den britiske base Shaibah ligeledes overført til Al-Shu'oon fængslet. Sagsøger 4 blev efter det i stævningen anførte løsladt efter 12 dage, svarende til den 7. december 2004.

Af stævningen fremgår, at sagsøger 5, _____, ligeledes blev pågrebet i moskéen den 25. november 2004 omkring kl. 5.00 og kørt til den med britiske base Shaibah, hvorefter sagsøger 5 samme dag ca. kl. 16.30 blev overført til Al-Shu'oon fængslet. Sagsøger 5 blev ifølge stævningen løsladt efter 12 dage, svarende til den 7. december 2004.

For så vidt angår sagsøger 6, _____, fremgår det ikke af stævningen, hvornår sagsøgeren blev tilbageholdt. Det fremgår alene, at sagsøgeren blev placeret på fortovet med strips og løsladt efter ca. 3 timer samme dag. På baggrund af stævningens oplysninger må det formodes, at sagsøger 6 blev løsladt den 25. november 2004 om formiddagen.

Det gøres på baggrund af ovennævnte gældende, at selv hvis sagsøgernes egen sagsfremstilling lægges til grund, var de påståede krav på tortgodtgørelse forældet primo december 2009 for så vidt angår sagsøger 2-5 og for sagsøger 6 den 25. november 2009.

Sagsøgerne opfordres (B 2-6) til at oplyse og dokumentere, hvilke opsøgende handlinger og undersøgelser de har foretaget i forbindelse med forfølgning af det påståede krav mod Forsvarsministeriet.

7.2 Tortgodtgørelse

Af erstatningsansvarslovens § 26, stk. 1, fremgår, at godtgørelse for tort skal betales af den, som er ansvarlig "*for en retsstridig krænkelse af en andens frihed, fred, ære eller person*".

Af stævningen, side 10, fremgår, at sagsøger 6 blev placeret op fortovet med strips og løsladt efter ca. 3 timer "*uden at blive ført videre*". Sagsfremstillingen vedrørende sagsøger 6 indeholder herudover ingen yderligere oplysninger.

Sagsøger 6 **opfordres (C 6)** til at redegøre for, på hvilket grundlag kravet om tortgodtgørelse skulle bestå.

Processuelle meddelelser

til sagsøgte kan stiles til Kammeradvokaten v/ advokat Peter Biering, Vester Farimagsgade 23, 1606 København V (j.nr. 7503117 BIE/RHO/ACP).

Momsregistrering

Sagsøgte er ikke momsregistreret.

Dokumenter,

som påberåbes:

Bilag A: Østre Landsrets kendelse af 30. juni 2008 i sag nr. B-1627-07

København, den 2. marts 2012

Kammeradvokaten

v/Peter Biering

Duplik

Til

Østre Landsret

I sagsnr. B-3421-11:

c/o Advokatfirma Christian Harlang
Nytorv 5
1450 København K
(v/ advokat Christian Harlang)

mod

Forsvarsministeriet
Holmens Kanal 42
1060 København K
(Kammeradvokaten v/ advokat Peter Biering)

Ud over det i svarskriftet indeholdte, som fastholdes, giver det i replikken anførte anledning til følgende bemærkninger:

1.	PROCESSUELLE BEGÆRINGER.....	3
1.1	Udskillelse til særskilt behandling.....	3
1.2	Procesfuldmagt.....	3
1.3	Sikkerhedsstillelse.....	3
2.	SAGENS FAKTISKE OMSTÆNDIGHEDER	3
2.1	Baggrunden for den danske indsats i Irak.....	3
2.1.1	FN grundlaget	3
2.1.2	Det danske grundlag	5
2.2	De danske styrkers tilbageholdelser før magtoverdragelsen den 28. juni 2004.....	6
2.3	Generelt om Operation Green Desert	7
2.4	Bemærkninger til sagsøgerens sagsfremstilling.....	9
3.	SAGSØGERENS OPFØRINGER.....	10
4.	ANBRINGENDER TIL STØTTE FOR FRIFINDELSESPÅSTANDEN	12
4.1	Passivitet.....	12
4.2	Forældelse	12
4.2.1	Forældelsesfristens suspension i medfør af § 3, stk. 2, i 2007- forældelsesloven	13
4.2.2	Tillægsfrist til forældelsesfristen i medfør af § 14, stk. 1, i 2007- forældelsesloven	14
4.2.3	Materiel atypicitet	17
4.3	Sagsøgerens bevisbyrde og sagens temaer	18
4.3.1	Tort - Kravet om, at der skal være sket en krænkelse	19
4.3.2	Ansvarsgrundlaget	20
4.3.3	Årsagssammenhæng og adækvans.....	22
4.4	Betydningen af internationale konventioner samt interne forskrifter for de danske styrker ved vurderingen af sagsøgerens krav på tortgodtgørelse	23
4.4.1	Generelt	23
4.4.2	Den International Lovkommissions udkast til artikler om "Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts"	25
4.4.3	Genève-konventionerne	25
4.4.4	FN's konvention mod tortur og anden grusom, umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf (FN's torturkonvention).....	26
4.4.5	EMRK.....	27
4.4.6	Interne instrukser for de danske styrker	29
5.	UDDYBENDE BEMÆRKNINGER OM UDSKILLELSE TIL SÆRSKILT BEHANDLING AF SPØRGSMÅLENE OM PROCESSUEL PARTSEVNE OG FORÆLDELSE	30

1. PROCESSUELLE BEGÆRINGER

1.1 Udskillelse til særskilt behandling

Forsvarsministeriet fastholder det, der under pkt. 1.1 i svarskriftet er anført om udskillelse, og begærer således fortsat følgende spørgsmål udskilt til særskilt forlods behandling, jf. retsplejelovens § 253, stk. 1:

- 1) Sagsøgerens processuelle partsevne, jf. pkt. 4.1, samt
- 2) forældelse, jf. pkt. 5.2.

Forsvarsministeriet anmoder landsretten om på det foreliggende grundlag at tage stilling til, om disse to spørgsmål skal udskilles til særskilt behandling.

Begrundelsen for anmodningen om udskillelse er uddybet nærmere nedenfor under pkt. 5.

1.2 Procesfuldmagt

Sagsøgeren har som bilag 3 fremlagt procesfuldmagt fra sagsøgeren til advokat Christian Harlang af 12. juni 2011. Forsvarsministeriet har ikke bemærkninger hertil og går derfor ud fra, at landsretten på dette grundlag tager stilling til, hvorvidt advokat Christian Harlang har tilvejebragt det fornødne bevis, jf. retsplejelovens § 265, stk. 2.

1.3 Sikkerhedsstillelse

Sagsøgeren har ikke haft bemærkninger til spørgsmålet om sikkerhedsstillelse for sagsomkostninger. Forsvarsministeriet anmoder herefter retten om i medfør af retsplejelovens § 321, stk. 1, at fastsætte sikkerhedsstillelsens størrelse.

2. SAGENS FAKTISKE OMSTÆNDIGHEDER

2.1 Baggrunden for den danske indsats i Irak

De danske styrkers rolle under Operation Green Desert skal vurderes i lyset af baggrunden for den danske deltagelse i opbygningen af Irak.

Med henblik på at give et dækkende billede af grundlaget for Danmarks deltagelse i den multinationale indsats i Irak fra den 20. marts 2003 til og med tidspunktet for Operation Green Desert foretages under pkt. 2.1.1 og pkt. 2.1.2 en gennemgang af de for denne sag tidspunkt relevante FN-resolutioner og Folketingsbeslutninger.

2.1.1 FN grundlaget

Danmark deltog i den multinationale indsats i Irak på grundlag af Folketingets samtykke, som blev meddelt den 21. marts 2003 i medfør af grundlovens § 19, stk. 2, jf. bilag G og nedenfor under pkt. 2.1.2.

Koalitionen påbegyndte sin indsats i Irak den 20. marts 2003. Ved FN's sikkerhedsrådsresolution 1483 af 22. maj 2003 (bilag H) anerkendte FN, at der forelå en besættelsessituation.

Den multinationale militære tilstedeværelse i Irak skiftede fra dette tidspunkt således formål fra magtanvendelse efter bemyndigelse fra FN's Sikkerhedsråd til at udgøre en besættelsesstyrke, som anerkendt af FN's Sikkerhedsråd med resolution 1483.

Ved resolution 1500 af 14. august 2003 (bilag J) bød Sikkerhedsrådet endvidere dannelsen af et irakisk regeringsråd velkommen og etablerede FN's bistandsmission for Irak.

Efterfølgende skiftede den multinationale styrke karakter i lyset af udviklingen i Irak. Ved resolution 1511 af 16. oktober 2003 (bilag K) bemyndigede Sikkerhedsrådet i henhold til FN-pagtens kapitel VII en multinational sikringsstyrke i Irak til at træffe alle nødvendige foranstaltninger for at bidrage til opretholdelse af sikkerhed og stabilitet i landet, jf. pkt. 13 i resolutionen. Herudover understregede FN's Sikkerhedsråd vigtigheden i at etablere et effektivt irakisk politi og sikkerhedsstyrker til opretholdelse af lov, orden og sikkerhed samt bekæmpelse af terror, jf. resolutionens pkt. 16.

Regeringsrådet og Koalitionsmyndigheden indgik den 15. november 2003 aftale om overdragelsen af suverænitet til det irakiske folk. Ifølge aftalen skulle fuld suverænitet være overdraget til en midlertidig irakisk regering senest den 30. juni 2004.

Det fremgår af FN's Sikkerhedsråds resolution 1546 af 8. juni 2004 (bilag L) og de dertil hørende breve fra den daværende irakiske premierminister Allawi og USA's daværende udenrigsminister Powell til formanden for Sikkerhedsrådet, at den irakiske premierminister havde anmodet om den multilaterale sikringsstyrkes tilstedeværelse i Irak med henblik på genopbygning af landet.

Resolution 1546 bemyndigede den multinationale militære styrke til som en sikringsstyrke at anvende alle nødvendige foranstaltninger, herunder brug af væbnet magt, til at bistå med opretholdelse af stabilitet og sikkerhed i Irak, herunder bekæmpelse af terrorisme.

I sikkerhedsrådsresolutionens operative punkt 8-11 hedder det således:

"8. Welcomes ongoing efforts by the incoming Interim Government of Iraq to develop Iraqi security forces including the Iraqi armed forces (hereinafter referred to as "Iraqi security forces"), operating under the authority of the Interim Government of Iraq and its successors, which will progressively play a greater role and ultimately assume full responsibility for the maintenance of security and stability in Iraq;

9. *Notes that the presence of the multinational force in Iraq is at the request of the incoming Interim Government of Iraq and therefore reaffirms the authorization for the multinational force under unified command established under resolution 1511 (2003), having regard to the letters annexed to this resolution;*

10. *Decides that the multinational force shall have the authority to take all necessary measures to contribute to the maintenance of security and stability in Iraq in accordance with the letters annexed to this resolution expressing, inter alia, the Iraqi request for the continued presence of the multinational force and setting out its tasks, including by preventing and deterring terrorism, so that, inter alia, the United Nations can fulfil its role in assisting the Iraqi people as outlined in paragraph seven above and the Iraqi people can implement freely and without intimidation the timetable and programme for the political process and benefit from reconstruction and rehabilitation activities;* (fremhævet her).

11. *Welcomes, in this regard, the letters annexed to this resolution stating, inter alia, that arrangements are being put in place to establish a security partnership between the sovereign Government of Iraq and the multinational force and to ensure coordination between the two, and notes also in this regard that Iraqi security forces are responsible to appropriate Iraqi ministers, that the Government of Iraq has authority to commit Iraqi security forces to the multinational force to engage in operations with it, and that the security structures described in the letters will serve as the fora for the Government of Iraq and the multinational force to reach agreement on the full range of fundamental security and policy issues, including policy on sensitive offensive operations, and will ensure full partnership between Iraqi security forces and the multinational force, through close coordination and consultation;*

Det fremgår endvidere af resolution 1546, at FN's Sikkerhedsråd anerkender, at de multinationale styrker ligeledes vil assistere med opbyggelsen af de irakiske sikkerhedsstyrkers evner gennem bl.a. et mentor- og monitoreringsprogram, jf. resolutionens pkt. 14.

Fuld suverænitet blev overdraget til den midlertidige regering den 28. juni 2004, og besættelsen af Irak ophørte derfor pr. denne dato.

2.1.2 Det danske grundlag

På baggrund af den amerikanske henvendelse fremsatte regeringen forslag til folketingsbeslutning B 118 af 18. marts 2003 om dansk militær deltagelse i en multinational indsats i Irak (bilag G).

Den danske indsats ville indgå i en operation mod en fremmed stat, hvor det måtte forudses, at der ville blive anvendt militære magtmidler. Regeringens beslutningsforslag for Folketin-

get blev forelagt med anmodning om, at Folketinget meddelte sit samtykke i henhold til grundlovens § 19, stk. 2.

Folketinget vedtog beslutningen den 21. marts 2003 og meddelte herefter løbende samtykke til både styrkelse af det danske bidrag og til fortsat dansk deltagelse i den multinationale sikringsstyrke.

Med vedtagelsen af B 213 den 2. juni 2004 (**bilag M**) blev det danske bidrag til den multinationale sikringsstyrke i Irak forlænget yderligere seks måneder med de daværende opgaver. Den multinationale sikringsstyrkes opgaver var fastlagt i FN's Sikkerhedsråds resolution 1511, jf. bemærkningerne til beslutningsforslaget (**bilag N**). Beslutningsforslaget blev vedtaget med 92 stemmer (V, S, DF, KF, RV og KD) mod 11 (SF og EL).

Ved folketingsbeslutning B 42 af 25. november 2004, (**bilag O**), meddelte Folketinget på grundlag af FN's Sikkerhedsråds resolution 1546 af 8. juni 2004 og de dertil hørende breve fra den daværende irakiske premierminister Allawi og USA's daværende udenrigsminister Powell til formanden for Sikkerhedsrådet, sit samtykke til forlængelse af det danske bidrag i yderligere 6 måneder med 97 stemmer (V, S, DF, KF, RV og KD) mod 15 (SF, EL og IA), jf. bemærkningerne til beslutningsforslaget (**bilag P**). Af bemærkningerne, afsnit VI, fremgår endvidere, at regeringen har lagt vægt på, at sikringsstyrken er nødvendig for at understøtte og sikre den internationale indsats i Irak. Det fremgår i tilknytning hertil, at:

"Den irakiske regerings sikkerhedsstyrker er under opbygning og vil gradvis spille en større rolle for varetagelsen af sikkerheden i landet og i sidste ende overtage det fulde ansvar for opretholdelse af sikkerhed og stabilitet i Irak. Udvidelsen af den danske styrkes ansvarsområde er et led i denne gradvise overdragelse af ansvaret for sikkerheden i Irak til de irakiske sikkerhedsstrukturer."

2.2 De danske styrkers tilbageholdelser før magtoverdragelsen den 28. juni 2004

Som anført under pkt. 2.1.1. blev fuld suverænitet overdraget til den midlertidige regering den 28. juni 2004. I besættelsesperioden forud for dette tidspunkt foretog danske styrker tilbageholdelse af personer i Irak og førte samtidig tilsyn med de personer, som var blevet tilbageholdt og overdraget til irakiske fængsler.

Af skrivelse af 9. juli 2004 fra Forsvarsministeriet til Udenrigsministeriet (**bilag Q**) fremgår, at der på tidspunktet for skrivelsen befandt sig otte personer i irakisk fængsel, som var blevet tilbageholdt af danske styrker og overdraget til irakisk varetægt før suverænitetsoverdragelsen.

Forsvarsministeriet anmodede på den baggrund Udenrigsministeriet om at indhente et irakisk tilsagn om, at de af danske styrker tilbageholdte og til irakisk fængsel overdragne per-

soner iør den 28. juni 2004 og endvidere, at civile irakere som danske styrker måtte tilbageholde efter magtoverdragelsen den 28. juni 2004 ville blive behandlet i overensstemmelse med den humanitære folkeret jf. bilag Q og skrivelse af 16. juli 2004 (**bilag R**).

Til besvarelse af Forsvarsministeriets anmodninger (bilag Q og R) fremsendte Udenrigsministeriet ambassaden i Bagdads indberetninger af samtaler med den daværende irakiske indenrigsminister Falah Al-Nakib og den daværende irakiske justitsminister Malik Dohan Al-Hassen om den irakiske holdning til de stillede spørgsmål, jf. henholdsvis indberetning af 13. juli 2004 med følgemail af 19. juli 2004 (**bilag S**) samt indberetning af 23. juli 2004 (**bilag T**).

Af indberetninger fremgår, at den irakiske regering havde til hensigt at leve op til sine forpligtelser med hensyn til overholdelse af menneskerettigheder og at der ikke var tvivl om løftet om overholdelsen heraf.

2.3 Generelt om Operation Green Desert

Til brug for denne retssag, og som bidrag til forståelsen af forberedelsen og gennemførelsen af Operation Green Desert, har Forsvarskommandoen udarbejdet et notat vedrørende beskrivelse af operationen, som fremlægges som **bilag U**. Beskrivelsen er vedlagt et bilag om "Principper for afsøgning af et mål" jf. **bilag V** samt et bilag om "Kommandoforhold under operation Green Desert, jf. **bilag W**. Forsvarsministeriet er under en eventuel hovedforhandling indstillet på at uddybe Forsvarskommandoens beskrivelse af operationen (bilag U) med en række vidneforklaringer.

Som supplement hertil følger nedenfor en kort gennemgang af Operation Green Desert med henblik på bl.a. besvarelse af sagsøgerens opfordring (5).

Som det fremgår af bilag U, blev Operation Green Desert udført på initiativ af de irakiske styrker. Henvendelse fra den irakiske bataljon var begrundet i den danske bataljons rolle som mentor for de irakiske styrker. Der har ikke mellem de danske og irakiske styrker været tale om et kommandoforhold, jf. bilag V. De irakiske styrker var dermed ikke under den danske kontrol og handlede ligeledes ikke på vegne af Danmark.

For så vidt angår kommandoforholdet mellem britiske og danske styrker henvises til bilag W.

Af Frago 284, Warning Order fra Operation Desert (**bilag X**) fremgår således under pkt. 1.2, at de irakiske styrker havde indsamlet informationer om irakiske modstandere og deres aktiviteter i byen Az Zubayr og i den forbindelse havde anmodet danske styrker om bistand i forbindelse med en "arrest and search" operation.

Det fremgår endvidere, at de danske og irakiske styrker efter henvendelse fra de irakiske styrker selv indsamlede yderligere informationer til brug for operationen.

Det var en betingelse for operationens gennemførelse, at denne var godkendt af de britiske styrker, jf. bilag X.

Som det fremgår af bilag U havde operationen fire mål, hvor mål 4 var opdelt i henholdsvis mål A og B. På baggrund af stævningens oplysninger synes sagsøgeren at være blevet tilbageholdt ved mål 1. Mål 1 var to huse i Az Zubayr by, som lå tæt på en moske og i kortere afstand fra "Akka-basen", også kaldet Camp Chindit.

Af de fremlagte bilag, herunder navnlig bilag U, fremgår således:

- at initiativet til Operation Green Desert kom fra de irakiske styrker,
- at de danske styrkers rolle var at bistå og rådgive de irakiske styrker og eventuelt og støtte med en reservestyrke, hvis det blev nødvendigt,
- at det var forudsat, at de irakiske styrker selv skulle gennemføre operationen, herunder foretage afsøgninger af målene og de nødvendige tilbageholdelser,
- at danske styrker ikke foretog nogen tilbageholdelser under operationen, og
- at danske styrker hverken deltog i eller forestod de efterfølgende afhøringer af de tilbageholdte personer.

Den 11. november 2011 blev Forsvarskommandoens Irak-undersøgelse indstillet. Undersøgelsen havde fastslået, at antallet af danske tilbageholdte i forhold til tidligere opgørelser nu oversteg 500 personer.

I den forbindelse kan Forsvarsministeriet oplyse, at personer som blev tilbageholdt af irakiske styrker under operation Green Desert ikke er talt med i Forsvarskommandoens optælling.

På baggrund af Forsvarsministeriets supplerende sagsfremstilling samt bilag U opfordres (H) sagsøgeren til at oplyse, om han fortsat fastholder, at han blev tilbageholdt af danske styrker, og at begivenhederne på Shaibah Logistics Base fandt sted under dansk ledelse og/eller deltagelse.

2.4 Bemærkninger til sagsøgerens sagsfremstilling

Sagsøgeren er i replikkens pkt. 4 fremkommet med sine bemærkninger til sagsforløbet under afsnittet "Faktum". Sagsøgerens sagsfremstilling er på flere punkter nu korrigeret af Forsvarsministeriet ved fremlæggelsen af bilag U og det ovenfor under pkt. 2.3 anførte

Herudover giver sagsøgerens sagsfremstilling anledning til følgende bemærkninger:

Sagsøgeren har i replikken, side 23, henvist til bilag B, idet det af dette bilag skulle fremgå, "at det oprindeligt blev besluttet, at DANBN skulle udføre search and arrest operationen med støtte fra ING (Iraqi National Guard)." Bilag B er en pressemeddelelse fra Forsvarsministeriet af 26. oktober 2010, som omhandler offentliggørelsen af wikileaks dokumenter. Det formodes, at sagsøgeren henviser til bilag 5.

Af bilag 5, side 2, fremgår:

"The operation was originally planned as a search and arrest operation with ISF lead. This was the first large scale joint ISF/MNF operation to be planned and executed by DANBN. Initial planning with [overstreget] ING Bn established that DANBN would conduct the search and arrest operation with ING support (targets 1, 2 and 4 would be done solely by DANBN). This changed during the planning process".

Som det fremgår af citatet og af det ovenfor anførte under pkt. 2.1, blev operationen ledet af irakiske styrker, som blev bistået af danske styrker. De ændringer som blev tilføjet i operationen, har ikke ændret på dette forhold, og irakiske styrker har således selv forestået tilbageholdelserne under operationen.

Sagsøgeren har i replikken, side 28 anført, at "[d]et fremgår af dokumentet Særlig hændelse DOK 458002 til HOK, Notat vedr. SPEJSK OP GREEN DESERT (bilag 7, side 2) at der under en tactical questioning af de fanger taget i SLB (Shaiba logistic base) var nogen form for kontakt til danske enheder".

Hertil bemærkes, at der er tale om en trykfejl, hvor der rettelig skulle være anført "uden nogen form for kontakt til danske enheder."

Sagsøgeren har endvidere anført, at "disse modstridende udsagn i afrapporteringer er gennemgående og samtidigt medtages dokumenterne ikke i deres helhed". I den forbindelse opfordres (J) sagsøgeren til nærmere at præcisere, hvor de fremlagte dokumenter indeholder "modstridende udsagn".

Som bilag 10 har sagsøgeren fremlagt "*indberetning om Operation Green Desert fra de lækkede amerikanske Irak-log*".

Bilag 10 indeholder dog hverken oplysninger om, hvorfra dokumentet hidrører, og hvem der har udarbejdet dokumentet. Uden disse oplysninger kan det ikke tillægges nogen bevismæssig værdi.

3. SAGSØGERENS OPFORDRINGER

Som led i behandlingen af sagsøgerens aktindsigtsbegøring har sagsøgeren ved skrivelse af 15. februar 2012 (bilag Y) med bilag (bilag Z) modtaget svar på en række spørgsmål stillet til Forsvarskommandoen, som sagsøgeren ligeledes under denne retssag har opfordret Forsvarsministeriet til at besvare. I det omfang sagsøgerens opfordringer allerede ved skrivelsen og bilaget er blevet besvaret henvises hertil.

Sagsøgerens opfordring (2) giver ikke anledning til andre bemærkninger end til en henvisning til retsplejelovens § 169, stk. 2, 3. pkt., jf. § 298.

Sagsøgeren har opfordret (3) Forsvarsministeriet til at redegøre for registreringsforholdene og distinktionen mellem henholdsvis "Apprehended person" og "detainee" og har i den forbindelse henvist til de danske styrkers Standard Operating Procedures (SOP) fra juni 2004, Chapter 8, Legal Affairs and Rules of Engagement, side 802 (bilag E). For en besvarelse heraf henvises til bilag Z, side 5.

Sagsøgeren har endvidere opfordret (4) Forsvarsministeriet til at fremlægge relevant materiale om operationen. Sagsøgeren har den 22. juni 2011 og 11. juli 2011 anmodet henholdsvis Forsvarsministeriet og Forsvarskommandoen om aktindsigt og i den forbindelse den 9. september 2011 og 21. september 2011 modtaget aktindsigt i en lang række dokumenter om Operation Green Desert. Som anført ovenfor har sagsøgeren endvidere senest ved skrivelse af 15. februar 2012 med bilag (bilag Y og bilag Z) modtaget svar fra Forsvarskommandoen på henvendelser af 1. og 13. februar 2012.

Der pågår fortsat en afsluttende behandling af aktindsigtsbegøringerne, bl.a. fordi udlevering af visse dokumenter kræver høring af britiske myndigheder.

Sagsøgeren har dermed modtaget aktindsigt i det for sagen relevante materiale, som ikke i medfør af offentlighedsloven er undtaget aktindsigt. Dette illustreres ligeledes af, at en del af de dokumenter, som sagsøgeren har opfordret Forsvarsministeriet til at fremlægge enten ikke findes eller vedrører forhold, som danske styrker ikke har deltaget i og ikke har oplysninger om, jf. nedenfor.

Med hensyn til fremlæggelsen af de oplistede dokumenter under opfordring (4) bemærkes følgende:

For så vidt angår afrapporteringer, som DANCON/IRAK i medfør af Forsvarskommandoens direktiv for DANCON/Irak, herunder navnlig statusrapporter fra den 1. december 2004, den 1. januar 2005 og den 1. februar 2005, bemærkes, at Forsvarskommandoen fortsat er ved at gennemgå månedsrapporterne med henblik på en afklaring af relevant indhold i forhold til Operation Green Desert.

Sagsøgeren har endvidere opfordret til fremlæggelse af registreringslister over tilbageholdte i perioden 24. november - 26. november 2004. Hertil bemærkes, at danske styrker ikke har registreret tilbageholdelser i denne periode, hvorfor danske styrker ikke har udarbejdet lister. Der henvises endvidere til pkt. 4 under "*Status i tilbageholdte*" i den af sagsøgeren, som bilag 4, fremlagte situationsrapport fra den 25. november 2004 og til bilag U.

Sagsøgeren har også opfordret til fremlæggelsen af indrapporteringer i medfør af Forsvarskommandoens direktiv for DANCON/Irak direktiv pkt. 10.4.3. Sagsøgeren har ikke angivet hvilken periode opfordringen vedrører. Det bemærkes dog, at der ikke foretaget indrapporteringer i tilknytning til Operation Green Desert.

Endelig har sagsøgeren opfordret til fremlæggelse af afsnittet om "Search and arrest" i bilag 5 i en ikke ekstraheret udgave, idet ca. 6 linjer er overstreget. Det fulde afsnit i en ikke ekstraheret udgave vil ikke blive fremlagt af hensyn til statens sikkerhed og forholdet til fremmede magter, jf. retsplejelovens § 298 jf. § 169, stk. 2, 3. pkt.

Sagsøgeren har endvidere opfordret (5) til at belyse en række spørgsmål i relation til Operation Green Desert. Denne opfordring er besvaret i pkt. 2.3 ovenfor.

Til besvarelse af sagsøgerens opfordring (6) kan oplyses, at "Vienna" er en betegnelse for den britiske Shaibah Log Base, jf. i øvrigt også bilag Z.

Ved opfordring (7) har sagsøgeren anmodet om fremlæggelse af afrapportering om afhøringerne i deres helhed. Forsvarsministeriet er ikke i besiddelse af eventuelle afrapporteringer om afhøringerne, idet afhøringerne ikke er foretaget af danske styrker.

Sagsøgeren har endvidere opfordret (8) Forsvarsministeriet til at 1) redegøre for fangernes identitet samt "*redegøre for hvem fangerne blev overleveret til på basen*". De danske styrker har ikke registreret tilbageholdte under operationen. Der henvises for besvarelse af denne opfordring til pkt. 2.3 ovenfor.

Under samme opfordring har sagsøgeren opfordret til, at 2) fremlægge bilag 9 i sin helhed. Bilag 9 i en ikke ekstraheret form vil ikke blive fremlagt. Det i bilag 9 ekstraherede omfatter bl.a. udenlandske kaldetegn og vil således ikke blive fremlagt af hensyn til forholdet til fremmede magter, jf. retsplejelovens § 298 jf. § 169, stk. 2, 3. pkt. Herudover er der i bilag 9 ekstraheret personaleoplysninger.

Forsvarsministeriet er ved at tage stilling til, om det er muligt at fremlægge bilag 9 i en mindre ekstraheret form.

Sagsøgeren har endelig opfordret til at 3) fremlægge de "sitrep", som er angivet i bilag 9. Der henvises i den forbindelse til bilag Z, side 5 under afsnittet "Anmodninger om aktindsigt".

Sagsøgeren har yderligere opfordret Forsvarsministeriet til at 4) redegøre for, hvem eller hvilken deling koden "72" henviser til og dennes kommandoforhold. Hertil bemærkes, at kode 72 er spejdereskadronens kompagni, som befandt sig ved mål 4. For så vidt angår kommandoforholdet henvises til duplikkens pkt. 2.3 og bilag W. Endelig kan det 5) bekræftes, at MP er en forkortelse for dansk militær politi. I den forbindelse henvises endvidere til bilag Z, side 2 og 4.

For så vidt angår sagsøgerens opfordringer (9), (10) og (11) om kendskab til og dokumentation for kendskab til tortur samt informationer om forholdene i de irakiske fængsler, herunder Kurt Borgkvists tilsynsrapport fra 2004 bemærkes, at opfordringerne ikke har relevans for landsrettens stillingtagen til sagsøgerens påstand, jf. nærmere nedenfor under pkt. 4.

4. ANBRINGENDER TIL STØTTE FOR FRIFINDELSESPÅSTANDEN

4.1 Passivitet

Det gøres gældende, at sagsøgerens eventuelle krav er bortfaldet som følge af passivitet udvist af sagsøgeren, som på baggrund af procesfuldmagten (bilag 3) først i sommeren 2011 har søgt advokatbistand med henblik på at rejse sag ved de danske domstole. Allerede af denne grund skal Forsvarsministeriets frifindes.

4.2 Forældelse

Forsvarsministeriet fastholder det, der er anført i svarskriftets pkt. 7.1.

Det er ubestridt, at kravet om tortgodtgørelse er omfattet af 2007-forældelseslovens § 3, stk. 1, jf. § 30, stk. 1.

Det er ligeledes ubestridt, at selv hvis sagsøgerens sagsfremstilling lægges til grund, var kravet som udgangspunkt allerede forældet primo februar 2010, jf. § 3, stk. 1, jf. § 30 i 2007-forældelsesloven, sammenholdt med § 1, nr. 5, i 1908-forældelsesloven.

Forsvarsministeriet skal af denne grund frifindes, medmindre sagsøgeren godtgør, at kravet undtagelsesvis ikke er forældet.

På baggrund af stævningen og replikken forstår Forsvarsministeriet, at sagsøgeren gør følgende tre anbringender gældende til støtte for, at kravet ikke er forældet:

- 1) at forældelsesfristens begyndelsestidspunkt er suspenderet og dermed må regnes fra et senere tidspunkt, jf. 2007-forældelseslovens § 3, stk. 2,
- 2) at tillægsfristen i 2007-forældelseslovens § 14, stk. 1, indebærer at kravet ikke er forældet, og endelig
- 3) at sagens omstændigheder indebærer, at der i forhold til almindelige forældelsesregler på formuerettens område foreligger materiel atypicitet.

4.2.1 Forældelsesfristens suspension i medfør af § 3, stk. 2, i 2007-forældelsesloven
Af 2007-forældelseslovens § 3, stk. 1 og 2, fremgår følgende:

"Forældelsesfristen er 3 år, medmindre andet følger af andre bestemmelser.

Stk. 2. Var fordringshaveren ubekendt med fordringen eller skyldneren, regnes forældelsesfristen i stk. 1 først fra den dag, da fordringshaveren fik eller burde have fået kendskab hertil.

[...]"

Suspensionsreglen gælder således alene for de krav, som er omfattet af 2007-forældelseslovens § 3, stk. 1, og kun for det tilfælde, at forældelsesfristen ikke allerede er begyndt at løbe.

Det fremgår af 2007-forældelseslovens § 3, stk. 1, at forældelsesfristen suspenderes og dermed regnes fra et senere tidspunkt, såfremt fordringshaveren enten var ubekendt med 1) fordringen eller 2) skyldneren. Først fra det tidspunkt, hvor fordringshaveren blev eller burde være blevet bekendt med fordringen eller med skyldneren, begynder forældelsesfristen at løbe.

Det er fast antaget i retspraksis og litteraturen, at ukendskab til fordringen skal vedrøre de faktiske omstændigheder, som kravet støttes på. Manglende kendskab til det retlige grundlag for kravet er ikke omfattet af bestemmelsen og medfører ikke, at forældelsesfristen su-

spenderes, jf. Bo von Eyben, Forældelse I, 1. udgave, side 463ff, og betænkning nr. 1460 fra 2005 om revision af forældelseslovgivningen, side 135-140.

Ovennævnte princip om retsvildfarelse kommer til udtryk i en lang række domme, herunder U 2006, side 275 H, hvor sagsøgeren påberåbte sig en retsvildfarelse i anledning af en ny højesteretsdom, som sagsøgeren fandt gav grundlag for tilkendelse af højere førtidspension. Landsretten fastslog, at dette ikke bevirkede, at betingelserne for suspension i medfør af den gældende § 3 i 1908-forældelsesloven var opfyldt, hvilket blev stadfæstet af Højesteret.

De få undtagelser, der måtte være til det klare udgangspunkt om, at retsvildfarelse ikke suspenderer forældelse, finder ikke anvendelse i denne sag.

Suspension vil kunne indtræde i særlige tilfælde af retsvildfarelse og navnlig, hvor et rådgivningsansvar gøres gældende som følge af en advokats fejlagtige fortolkning af en retsregel, jf. betænkning nr. 1460 fra 2005 om revision af forældelseslovgivningen, side 140 og den der refererende retspraksis. Forsvarsministeriet formoder, at dette ikke er grunden til det sene sagsanlæg i denne sag.

Det gøres gældende, at ingen af de forhold, som er anført af sagsøgeren i stævningen eller replikken, herunder ukendskab til retsregler, kan begrunde en suspension af forældelsesfristen i medfør af 2007-forældelseslovens § 3, stk. 1.

Hertil kommer, at sagsøgeren allerede på tidspunktet for den påståede tilbageholdelse synes at have gjort sig klart, at danske soldater deltog i operationen, hvorfor sagsøgeren ikke har været ubekendt med, hvem et eventuelt krav burde rettes imod.

På den baggrund gøres det gældende, at der ikke er grundlag for en suspension af forældelsesfristens begyndelsestidspunkt, dvs. senest ved den påståede løsladelse primo februar 2005, jf. 2007-forældelseslovens § 2, stk. 4.

4.2.2 Tillægsfrist til forældelsesfristen i medfør af § 14, stk. 1, i 2007-forældelsesloven
I 2007-forældelseslovens § 14, stk. 1, er der indført en tillægsfrist for fordringshaveren i tilfælde, hvor fordringshaveren på grund af de i bestemmelsen angivne hindringer er afskåret fra at afbryde forældelsen, jf. betænkning nr. 1460 fra 2005 om revision af forældelseslovgivningen, side 469.

Bestemmelsen finder anvendelse, hvor forældelsesfristen allerede er begyndt at løbe. Da der er tale om en tillægsfrist til den allerede gældende forældelsesfrist, er der ikke tale om, at forældelsesfristen suspenderes.

Af 2007-forældelseslovens § 14, stk. 1, fremgår følgende:

"Hvis fordringshaveren har været afskåret fra at afbryde forældelse på grund af ukendskab til skyldnerens opholdssted eller på grund af en hindring, som ikke beror på fordringshaverens forhold, indtræder forældelse tidligst 1 år efter, at fordringshaveren fik eller burde have fået kendskab til skyldnerens opholdssted, henholdsvis 1 år efter hindringens ophør." (understreget her).

Reglen om afbrydelse på grund af ukendskab til skyldnerens opholdssted var tidligere indeholdt i 1908-forældelseslovens § 3. Af betænkning nr. 1460 fra 2005 om revision af forældelseslovgivningen, side 470, fremgår følgende:

"Når bortses fra tillægsfristens længde svarer ordningen til, hvad der hidtil har været gældende efter 1908-lovens § 3, og der er ikke tilsigtet en ændring af praksis for så vidt angår spørgsmålet om, hvad der kan kræves af fordringshaveren med hensyn til at undersøge debtors opholdssted, jf. om denne praksis i kapitel VII, afsnit 9.1.

Det følger af bestemmelsen, at tillægsfristen ikke vil have betydning, hvis hindringen er ophørt mere end 1 år forud for forældelsesfristens udløb. En meget kortvarig hindring for at gøre kravet gældende, som indtræder inden for det sidste år af forældelsesfristen, vil ikke kunne betragtes som en hindring, der udløser tillægsfristen."

Af kapitel VII, afsnit 9.1, side 279 i betænkning nr. 1460 fra 2005 om revision af forældelseslovgivningen fremgår bl.a.:

"Efter 1908-lovens § 3 sker der suspension af forældelsesfristen, hvis fordringshaveren på grund af utilregnelig uvidenhed om skyldnerens opholdssted er ude af stand til at gøre sit krav gældende. 1908-loven indeholder ikke herudover regler om suspension, udskydelse af forældelsesfristens udløb eller tillægsfrist i tilfælde, hvor der foreligger hindringer for sagsanlæg." (understreget her).

Om "utilregnelighedsuvidenhed" anfører Bo von Eyben, Forældelse I, 1. udgave, side 568 følgende:

"Det opstår jo kun, når man ikke kan få fat i skyldneren. Det siger sig selv, at kreditor da blot ikke kan forholde sig passiv og vente på, at skyldneren dukker op, eller at man på anden måde får kendskab til skyldnerens opholdssted. Det er således ikke tilstrækkeligt, at kreditor ikke ved, hvor skyldneren befinder sig; det afgørende er, at kreditor ikke er i stand til at finde ud af det."

Det følger af praksis vedrørende 1908-forældelseslovens § 3, at forældelsesfristen ikke forlænges, hvis fordringshaveren burde have haft kendskab til skyldnerens opholdssted, jf. betænkning, nr. 1460 fra 2005 om revision af forældelseslovgivningen, side 279.

Kreditor skal i den forbindelse udfolde rimelige anstrengelser for at efterspore skyldnerens opholdssted, jf. UfR 2002, side 435 V, hvor en kreditor i perioden 12. november 1993 til den 6. juli 2000 ikke havde gjort forsøg på at konstatere sagsøgtens bopæl, selv om det var ubestridt, at skyldner havde bopæl i Danmark, hvorfor rentekravet vedrørende denne periode var forældet.

Af betænkning nr. 1460 fra 2005 om revision af forældelseslovgivningen, side 208, fremgår endvidere:

"1908-lovens § 3 kan formentlig ikke udvides til at omfatte tilfælde, hvor skyldneren opholder sig et sted, hvor det er umuligt eller særdeles vanskeligt at inddrive kravet, men undersøgelsespligten er muligvis mere begrænset i sådanne tilfælde, jf. herved Bo von Eyben, Forældelse I (2003), s. 574 ff." (fremhævet her).

Herudover giver 2007-forældelseslovens § 14, stk. 1, adgang til forlængelse på grund af hindringer, som ikke beror på fordringshaverens forhold.

Som eksempel på en sådan hindring fremgår af betænkningen, side 284, det tilfælde, hvor de danske skattemyndigheder ikke kan sagsøge en skyldner, der er bosat i et andet land, fordi den fremmede domstol ikke vil foretage en prøvelse af den danske skattemyndigheds krav.

Det afgørende i denne situation er dermed, om der er en adgang til at afbryde forældelsen ved at anlægge sag ved domstolene.

Det gøres på den baggrund gældende, at undtagelsesbestemmelsen i 2007-forældelseslovens § 14, stk. 1, ikke finder anvendelse, idet sagsøgeren ikke har været i utilregnelig uvidenhed om, at de danske myndigheder kunne sagsøges ved de danske domstole. De danske myndigheder har således ikke haft et ukendt opholdssted i forældelseslovens § 14, stk. 1's forstand.

Stævningen og replikken indeholder ingen oplysninger om, at sagsøgeren har forsøgt at kontakte de danske myndigheder eller, at sagsøgeren har foretaget nogen undersøgelser i den anledning.

Endvidere fremgår det af stævningen og replikken, at sagsøgerens manglende afbrydelse af forældelsesfristen beror på sagsøgerens egne forhold. Sagsøgeren har navnlig ikke på noget tidspunkt været afskåret fra at anlægge sag ved de danske domstole.

Sagsøgeren har i replikken side 20 anført, at *"sagsøger har været udsat for tortur og umenneskelig og nedværdigende behandling af ordensmagten i sit hjemland og har selvsagt haft alvorlig grund til at frygte for sit og sine nærmestes liv og helbred, hvis han klagede over forløbet, mens han eller hun stadig befandt sig i Irak"*.

Det bemærkes, at sagsøgeren tidligere har oplyst, at han allerede i februar 2005 flygtede til Jordan. Hertil kommer, at der i den konkrete sag efter det oplyste ikke er blevet klaget til de irakiske myndigheder, men alene rejst en sag ved de danske domstole.

Selv hvis sagsøgerens situation siden primo februar 2005 har været som beskrevet af sagsøgeren, er betingelserne i 2007-forældelseslovens § 3, stk. 2, eller § 14, stk. 1, ikke opfyldt.

Af replikkens side 20 - 21 fremgår, at *"[d]et har krævet en selvstændigt opsøgende indsats fra tredjemand, som har været forbundet med betydelige hindringer, at bibringe sagsøger en mulighed for at rejse krav mod den danske stat og få pådømt sin sag"*.

Sagsøgeren opfordres (K) til at oplyse, hvem tredjemand er, der har rettet henvendelse til sagsøgeren, samt omfanget af og tidspunktet for denne opsøgende indsats.

Sagsøgeren har anført, at *"sagsøgte subsidært ikke [har] godtgjort, at det skulle bero på sagsøgerens egne forhold, at han har været hindret i at afbryde en evt. forældelsesfrist, jf. forældelseslovens § 14, stk. 1"*.

Hertil bemærkes, at det tilkommer sagsøgeren at løfte bevisbyrden for, at sagsøgerens manglende retsskridt til afbrydelse af forældelsen ikke beror på sagsøgerens forhold.

Det er på baggrund af ovennævnte endvidere ubestridt, at sagsøgeren i perioden fra primo februar 2005 til primo februar 2010 ikke har foretaget nogen undersøgelser af danske myndigheders opholdssted, ligesom sagsøgeren først fra tidspunktet for den opsøgende indsats fra tredjemand har taget initiativ til at rejse sagen ved de danske domstole.

4.2.3 Materiel atypicitet

Sagsøgeren har i replikken gjort gældende, at der i denne sag foreligger materiel atypicitet, hvorfor tortgodtgørelseskravet ikke er underlagt 2007-forældelseslovens 3-årige forældelse. Sagsøgerens påstand er en helt sædvanlig betalingspåstand vedrørende tortgodtgørelse.

Det gøres gældende, at der i 2007-forældelsesloven er taget endelig stilling til forældelse af tortgodtgørelseskrav i medfør af erstatningsansvarslovens § 26, stk. 1.

Anvendelsesområdet for 2007-forældelsesloven følger således af § 1, hvoraf fremgår, at:

"Fordringer på penge eller andre ydelser forældes efter reglerne i denne lov, medmindre andet følger af særlige bestemmelser om forældelse i anden lov".

Det fremgår endvidere af erstatningsansvarslovens § 16, stk. 3, at krav på godtgørelse og erstatning forældes efter forældelsesloven, medmindre andet følger af særlige bestemmelser om forældelse i anden lov. Loven gør således udtømmende op med, hvorledes pengekrav forældes, medmindre særlovgivning regulerer dette.

Selv hvis der ikke var gjort udtømmende op med forældelse af krav på tortgodtgørelse be-
strider Forsvarsministeriet, at der i så fald i denne sag foreligger materiel atypicitet. Sagsø-
geren har til støtte for sit synspunkt om, at almindelige forældelsesregler ikke finder anven-
delse endvidere påberåbt UfR 2004, side 382 H (Thule-sagen).

Hertil bemærkes, at der er tale om en konkret begrundet afgørelse, som ikke er sammenlig-
nelig med sagsforløbet eller de faktiske omstændigheder i denne sag. I Thule-sagen lagde
landsretten bl.a. vægt på, at der forud for sagsanlægget havde været løbende drøftelser med
de danske myndigheder om erstatningskravet, hvor der ikke var gjort forældelse gældende.
Hertil kom sagens særlige beskaffenhed samt det forhold, at befolkningen efter flytningen i
1953 stod uden mulighed for at anlægge retssag

Sagsøgerens situation i denne sag kan således ikke sammenlignes med sagsøgernes i Thule-
sagen.

4.3 Sagsøgerens bevisbyrde og sagens temaer

Hvis landsretten ikke frifinder Forsvarsministeriet, allerede fordi kravet er forældet, må
landsretten tage stilling til, om sagsøgeren er berettiget til tortgodtgørelse efter erstatnings-
ansvarslovens § 26, stk. 1.

Efter Forsvarsministeriets opfattelse er det vigtigt, at denne del af sagen tilskæres korrekt på
et tidligt tidspunkt i sagsforberedelsen. Erfaringsmæssigt er det særdeles omkostnings- og
ressourcekrævende for myndighederne at forholde sig til generelle og omfangsrige aktind-
sigts-, editions- og vidneførselsbegøring og generelle anbringender om overtrædelse af
retsregler, som ikke har nogen direkte forbindelse med det fremsatte krav. Sagsøgerens nye
anbringender i replikken vedrørende en række bestemmelser i internationale konventioner

viser, at der er behov for en sådan effektiv tilskæring af sagen i forhold til sagsøgers påstand på nuværende tidspunkt.

Forsvarsministeriet sammenfattede i svarskriftet, side 5-6, sagens bevistemaer. På baggrund af sagsøgerens påstand og det, der er anført i stævningen og replikken - og med henblik på yderligere tilskæring af sagen - er det Forsvarsministeriets opfattelse, at sagens juridiske og bevismæssige ramme kan præciseres yderligere på følgende måde:

Sagsøgeren har nedlagt en påstand om betaling af tortgodtgørelse i medfør af erstatningsansvarslovens § 26, stk. 1, hvorefter den, der er ansvarlig for en retsstridig krænkelse af en andens frihed, fred, ære eller person, skal betale den forurettede godtgørelse for tort.

Det er en forudsætning for tilkendelse af tortgodtgørelse, at følgende tre grundlæggende erstatningsretlige betingelser er opfyldt:

- 1) der skal foreligge et ansvarsgrundlag for Forsvarsministeriet
- 2) sagsøgeren skal have været udsat for en retsstridig krænkelse, der berettiger til tortgodtgørelse, og
- 3) der skal være årsagssammenhæng og adækvans mellem den ansvarspådragende handling og krænkelsen.

I lyset af sagsøgerens beskrivelse af sagens faktiske og retlige omstændigheder, skal sagsøgeren i denne sag godtgøre følgende forhold:

- 1) at de danske styrker under Operation Green Desert den 25. november 2004 har handlet ansvarspådragende, dvs. at de har forhørt og overleveret tilbageholdte til irakiske styrker på en ulovlig måde,
- 2) (a) at sagsøgeren blev tilbageholdt under Operation Green Desert, og
(b) at sagsøgeren har været udsat for de påståede retsstridige "krænkelser"
 - under et dansk ledet forhør på Shaibah Logistics Base, og/eller
 - i den efterfølgende irakiske varetægt (dvs. i "the Serious Crime Unit" og/eller i Al-Tasfeerat-detentionen), og
- 3) at der er årsagssammenhæng og adækvans mellem 1) og 2a) og/eller 2b).

Forsvarsministeriet bestrider alle de ovennævnte forhold, og såfremt sagsøgeren ikke kan føre bevis for blot et af forholdene, skal Forsvarsministeriet frifindes

4.3.1 Tort - Kravet om, at der skal være sket en krænkelse

Tort defineres som en "krænkelse af selv- og æresfølelse, dvs. en persons opfattelse af eget værd og omdømme", jf. Straffelovrådets betænkning nr. 601 fra 1971 om privatlivets fred,

side 65. Se endvidere A. Vinding Kruse, Erstatningsretten, 5. udgave, side 444 og Bo von Eyben og Helle Isager, Lærebog i Erstatningsret, 7. udgave, side 360.

Forsvarsministeriet gør fortsat gældende, at sagsøgeren ikke har godtgjort, at han har været udsat for en krænkelse, som er omfattet af erstatningsansvarslovens § 26, stk. 1, idet han ikke har dokumenteret,

at han var blandt de tilbageholdte under Operation Green Desert, og i tilknytning hertil

at han blev udsat for den i stævningen og replikken beskrevne behandling under forhøret på Shaibah Logistics Base og i den efterfølgende irakiske varetægt.

Forsvarsministeriet bestrider endvidere, at den behandling, som sagsøgeren hævder at have været udsat for under forhøret på Shaibah Logistics Base, jf. stævningen, side 5-7, udgør en retsstridig krænkelse af sagsøgeren. De nævnte undersøgelser er sagligt begrundede og i overensstemmelse med sædvanlig praksis, og der er intet i sagsøgerens egen beskrivelse, der tyder på, at undersøgelserne blev foretaget med det formål at ydmyge sagsøgeren.

Forsvarsministeriet bestrider derimod ikke, at sagsøgeren har været udsat for en retsstridig krænkelse i erstatningsansvarslovens § 26, stk. 1's forstand, hvis han mod forventning godtgør, at han har været udsat for den påståede behandling i irakisk varetægt.

4.3.2 Ansvarsgrundlaget

En retsstridig krænkelse foreligger efter fast praksis, hvor der er begået en culpøs handling af en vis grovhed.

Det er fast antaget, at der ikke kan gives en generel beskrivelse af, hvad der ligger i kravet om retsstridighed, idet dette beror på en konkret afvejning, jf. f.eks. Erstatningsansvarsloven med kommentarer, 6. udgave, side 548 -549.

Om afvejningen anfører A. Vinding Kruse, Erstatningsretten, 5. udgave, side 445, bl.a. følgende:

"Ved afvejningen må man på den ene side se på krænkelsens grovhed og dadelværdighed, privatlivets fred, hensynet til skadelidte i øvrigt osv., og på den anden side, hvilke samfundsmæssige hensyn, der eventuelt taler for at lade handlingen passere som retmæssig, som f.eks. offentlighedens interesse i en fri nyhedsformidling og meningsstilkendelse, rimelig kritik af uheldige eller umoralske forhold."

Det er endvidere fast antaget, at bedømmelsen af, om en offentlig myndigheds handling eller undladelse må betegnes som en fejl eller forsømmelse, afhænger af, hvilken slags virk-

somhed, der er tale om, og de omstændigheder, hvorunder den pågældende handling er udøvet.

Forsvarsministeriets ansvar efter erstatningsansvarslovens § 26, stk. 1, skal derfor i denne sag fastlægges i lyset af den særlige situation, som både sagsøgeren og de danske styrker befandt sig i.

Der skal således tages hensyn til den internationale og udenrigspolitiske baggrund for de danske styrkers tilstedeværelse i Irak.

Endvidere skal der tages hensyn til baggrunden for og omstændighederne omkring den konkrete mission, jf. også ovenfor afsnit 2.3.

Ved vurderingen skal der således lægges vægt på, at Danmark fra marts 2003 deltog i en multinational indsats i Irak under et FN mandat. Den multinationale indsats havde skiftende karakter i perioden fra marts 2003 og frem. Ved sikkerhedsrådsresolution 1511 af 16. oktober 2003 (bilag K) var der således tale om en sikringsstyrke med et FN mandat. På tidspunktet for Operation Green Desert havde sikringsstyrken FN-mandat i sikkerhedsrådsresolution 1546 af 8. juni 2004 (bilag L).

Ved denne resolution og de dertil hørende breve af 5. juni 2004 fra den daværende irakiske premierminister Allawi og USA's daværende udenrigsminister Powell til formanden for Sikkerhedsrådet anmodede den irakiske premierminister om den multilaterale sikringsstyrkes tilstedeværelse i Irak til opretholdelse af sikkerhed og stabilitet i Irak (bilag L).

Det fremgår endvidere af resolution 1546 af 8. juni 2004 (bilag L), at de multinationale styrker vil udøve assistance til opbygningen af de irakiske styrker gennem bl.a. mentor- og monitoreringsprogrammer, jf. pkt. 15. Endvidere understreger FN's Sikkerhedsråd vigtigheden i, at der udvikles bl.a. effektivt irakisk politi og styrkelse af grænser samt udvikling af irakiske myndigheder til håndteringen af lov, orden og sikkerhed, herunder bekæmpelse af terror. I den forbindelse anmodes medlemsstaterne om at deltage i opbygningen af de irakiske institutioner, jf. pkt. 16.

Formålet med Operation Green Desert var at bistå de irakiske styrker konkret og mere generelt med henblik på at sætte de irakiske styrker i stand til fremadrettet selv at kunne varetage landets sikkerhed - i overensstemmelse med FN-mandatet.

Hertil kommer, at de danske styrkers rolle under Operation Green Desert havde grundlag i en folketingsbeslutning. Ved folketingsbeslutning af 2. juni 2004 meddelte Folketinget på

grundlag af FN's Sikkerhedsråds resolution nr. 1511 af 16. oktober 2003 sit samtykke til forlængelse af den danske indsats i Irak.

Dette samtykke blev ved folketingsbeslutning af 25. november 2004 (bilag M) på grundlag af FN's Sikkerhedsråds resolution 1546 af 8. juni 2004 forlænget, jf. bilag N, og der er derfor ikke tvivl om, at de danske styrker handlede i overensstemmelse med det mandat, som Folketinget havde givet.

Forsvarsministeriet bestrider på den baggrund, at de danske styrker har handlet ansvarspådragende i forbindelse med operationen.

Alle de fremlagte dokumenter, herunder navnlig Bilag U viser, at de danske styrker ikke foretog tilbageholdelser og derfor heller ikke overleverede tilbageholdte til irakiske styrker.

Allerede derfor har de danske styrker ikke handlet ansvarspådragende i forhold til de påståede krænkelser i irakisk varetægt.

Endvidere gør Forsvarsministeriet gældende, at de danske styrker ikke udførte forhør af tilbageholdte i forbindelse med Operation Green Desert, og at de danske styrker derfor heller ikke ledede et forhør af sagsøgeren på Shaibah Logistics Base. Allerede derfor har de danske styrker ikke handlet ansvarspådragende i forbindelse med dette forhør. Hertil kommer, at forhøret - således som det er beskrevet af sagsøgeren - under alle omstændigheder ikke synes at have været udført på en ansvarspådragende måde.

4.3.3 Årsagssammenhæng og adækvans

De almindelige erstatningsretlige regler om bl.a. årsagssammenhæng og adækvans finder ligeledes anvendelse på krav om tortgodtgørelse. Ansvar for tortgodtgørelse påhviler således "den, der i øvrigt efter almindelige erstatningsregler er ansvarlig for den skadevoldende handling", jf. lovforslaget til erstatningsansvarsloven, sp. 123, LFF 1983-1984.

Forsvarsministeriet gør for det første gældende, at der ikke er årsagssammenhæng mellem de danske styrkers handlinger under Operation Green Desert og de påståede efterfølgende krænkelser af sagsøgeren under forhøret på Shaibah Logistics Base og i irakisk varetægt.

De danske styrker har ikke tilbageholdt sagsøgeren og efterfølgende overleveret ham til irakiske styrker, ligesom de danske styrker heller ikke på anden måde har deltaget i den påståede krænkende behandling, f.eks. under forhøret på Shaibah Logistics Base.

Den tilbagetrukne rolle, som de danske styrker havde under hele Operation Green Desert, og som hovedsagelig havde til formål at gøre de irakiske styrker i stand til at udføre denne

operation og lignende operationer på egen hånd, var hverken en nødvendig eller tilstrækkelig betingelse for den påståede behandling af sagsøgeren.

De danske styrker kunne endvidere ikke have forhindret de påståede krænkelse af sagsøgeren, uanset om de havde handlet anderledes under operationen, jf. analogt dommen trykt i UfR 2011, side 354 Ø (dansk skib kapret af somaliske pirater).

For det andet gøres det gældende, at de påståede grove og langvarige krænkelse af sagsøgeren i irakisk varetægt ikke er en adækvat følge af de danske styrkers tilbagetrukne rolle under operationen, selv hvis det antages, at de danske styrker har handlet ansvarspådragende, og at der er en årsagssammenhæng mellem de danske styrkers handlinger og de påståede krænkelse.

Af den ovennævnte von Eyben og Isager, Lærebog i erstatningsret, 5. udg., 2011, side 309, fremgår i overensstemmelse hermed:

"Hvis tredjemands [dvs. de irakiske styrkers] optræden er groft uagtsom, forsætlig eller dog har en mod alle regler stridende karakter, er det muligt, at der i relation til skadevolderens [dvs. de danske styrkers] handling statueres manglende adækvans, således at kun tredjemand gøres ansvarlig over for skadelidte." (Forfatterens fremhævninger.)

Hvis sagsøgeren kan føre bevis for de påståede og meget grove krænkelse, som han hævder er sket i irakisk varetægt, bør kun de irakiske styrker gøres ansvarlige for disse handlinger.

Det bemærkes, at såfremt Forsvarsministeriet efter almindelige erstatningsretlige regler - som sagsøgeren påberåber sig - skulle være ansvarlig for irakiske styrkers handlinger over for en irakisk person, som danske styrker ikke har tilbageholdt og overleveret til irakiske styrker, ville det indebære et nyt og særdeles vidtgående medvirkensansvar efter erstatningsansvarslovens § 26, stk. 1.

4.4 Betydningen af internationale konventioner samt interne forskrifter for de danske styrker ved vurderingen af sagsøgerens krav på tortgodtgørelse

4.4.1 Generelt

Sagsøgeren har i replikken påberåbt sig en række konventionsbestemmelser og interne forskrifter for de danske styrker, som efter Forsvarsministeriets opfattelse er irrelevante for landsrettens stillingtagen til påstanden om tortgodtgørelse.

Forsvarsministeriet gør heroverfor i første række gældende, at vurderingen af, om ministeriet efter erstatningsansvarslovens § 26, stk. 1, er ansvarlig for en "retsstridig krænkelse" af

sagsøgeren, kan - og skal - afgøres uden stillingtagen til, om forskellige bestemmelser i internationale konventioner og interne forskrifter for de danske styrker er overtrådt.

Tilkendelse af tortgodtgørelse sker på grundlag af dansk rets almindelige erstatningsretlige regler og er principielt uden forbindelse til internationale konventioner og interne militære forskrifter for de danske styrker, som varetager andre og bredere formål og beskyttelsesinteresser.

Allerede derfor er det unødvendigt, at landsretten forholder sig til Danmarks overholdelse af følgende internationale konventioner, som sagsøgeren har påberåbt sig i replikkens afsnit 3 (side 8-15):

- Den Internationale Lovkommissions (ILC's) udkast til artikler om statsansvar,
- Geneve-konventionerne (antagelig konventionerne III og IV),
- FN's torturkonvention, og
- EMRK.

Det er af samme grunde unødvendigt, at landsretten forholder sig til overholdelsen af de interne forskrifter for de danske styrker, som sagsøgeren påberåber sig i replikken (side 15-18).

Hvis landsretten mod forventning måtte finde, at det i denne sag i et vist omfang er nødvendigt at forholde sig til, om de danske styrker har handlet i strid med internationale konventioner og interne forskrifter, gør Forsvarsministeriet i anden række gældende, at det alene er de retsregler, der tillægger sagsøgeren individuelle rettigheder, som kan være af relevans for vurderingen af, om de danske styrker har handlet retsstridigt.

Derfor er Den internationale lovkommissions (ILC's) udkast til artikler om staters ansvar samt III. og IV. Geneve-konvention uden betydning for vurderingen af, om sagsøgeren er berettiget til tort. Disse konventioner, der ikke er inkorporeret i dansk ret, regulerer forholdet mellem stater og tillægger ikke individer rettigheder. Hertil kommer, at ILC alene finder anvendelse, hvor der foreligger en materiel krænkelse af folkeretten. FN's torturkonvention er heller ikke generelt inkorporeret i dansk ret, ligesom konventionen kun forpligter Danmark på territorier, hvor Danmark har jurisdiktion, jf. artikel 2.

Tilsvarende tillægger interne forskrifter for de danske styrker ikke sagsøgeren rettigheder, hvorfor de også principielt er uden betydning for sagsøgerens retsstilling.

I tredje række gøres det gældende, at de danske styrker ikke har handlet i strid med bestemmelser i nogen af de påberåbte internationale konventioner og interne forskrifter. De danske styrker har under Operation Green Desert ikke foretaget tilbageholdelser eller over-

leveret tilbageholdte til irakiske styrker. Allerede derfor har de danske styrker ikke overtrådt internationale konventioner og interne forskrifter vedrørende behandlingen af tilbageholdte.

Endelig gør Forsvarsministeriet, i fjerde række, gældende, at selv hvis landsretten måtte finde, at danske styrker har overtrådt bestemmelser i internationale konventioner og/eller interne forskrifter, indebærer disse overtrædelser ikke nødvendigvis, at de danske styrker har handlet culpøst i erstatningsansvarslovens § 26, stk. 1's forstand.

4.4.2 *Den Internationale Lovkommissions udkast til artikler om "Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts"*

I replikken har sagsøgeren under pkt. 3.1 henvist til *"Den internationale lovkommissions artikler om statsansvar"*.

Forsvarsministeriet går ud fra, at sagsøgeren henviser til Den Internationale Lovkommissions (ILC's) udkast til artikler om statsansvar fra 2001 (*"Draft articles on Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts"*).

ILC blev nedsat af FN's generalforsamling i 1947 og har i medfør af ILC's statut fra 1947 til formål at fremme den fremadrettede udvikling af international ret samt dennes kodificering, jf. artikel 1.

De nævnte artiklerne er ikke juridisk bindende, men FN's generalforsamling har i resolution 56/83 af 12. december 2001 anbefalet udkastet til staterne, og artiklerne antages i vidt omfang at være udtryk for folkeretlig sædvane vedrørende staters ansvar for folkeretsbrud.

Artiklerne vedrører imidlertid "statsansvar" overfor andre folkeretssubjekter, som har påtalesubjektivitet, herunder navnlig stater. Artiklerne regulerer derimod ikke en stats ansvar overfor individer. Allerede derfor er ILC's udkast til artikler om statsansvar irrelevante.

Allerede fordi artiklerne ikke regulerer sagsøgerens retsstilling, kan sagsøgeren ikke påberåbe sig artiklerne til støtte for en påstand om tortgodtgørelse efter erstatningsansvarslovens § 26, stk. 1. Ved vurderingen heraf er det irrelevant, om Danmark har pådraget sig statsansvar efter folkeretlig sædvaneret, således som denne kommer til udtryk i de ovennævnte artikler.

4.4.3 *Genève-konventionerne*

Sagsøgeren har endvidere til støtte for sin påstand om tortgodtgørelse påberåbt sig artikel 17 og 87 i III. Genève-konvention, som omhandler krigsfanger. Forsvarsministeriet gør gældende, at sagsøgeren principielt ikke kan påberåbe sig bestemmelserne i Genève-konventionerne.

Forsvarsministeriet gør - som ovenfor - gældende, at bestemmelser i Genève-konventionerne principielt er uden relevans for en stillingtagen til sagsøgerens påstand om tortgodtgørelse.

I den forbindelse bemærkes, at Genève-konventionerne ikke er inkorporeret i dansk ret og dermed ikke kan påberåbes af sagsøgeren direkte ved danske domstole.

Såfremt landsretten mod forventning måtte finde, at det i et vist omfang er nødvendigt at tage stilling til, om de danske styrker i forbindelse med Operation Green Desert har overholdt Genève-konventionerne, gøres det gældende, at sagsøgeren ikke har dokumenteret, at konventionerne er overtrådt.

De ovennævnte bestemmelser (artikel 17 og 87) i III. Genève-konvention er ikke overtrådt i forhold til sagsøgeren, allerede fordi III. Genève-konvention ikke finder anvendelse på sagsøgeren. Konventionen omfatter alene krigsfanger, jf. definitionen i konventionens artikel 4, og sagsøgeren var ikke krigsfange i konventions forstand, såfremt sagsøgerens oplysninger lægges til grund.

Sagsøgeren var derimod som civilperson omfattet af IV. Genève-konvention, jf. denne konventions artikel 4.

Foreløbig gøres det blot gældende, at Forsvarsministeriet ikke har overtrådt bestemmelserne i IV. Genève-konvention i forbindelse med Operation Green Desert.

I den forbindelse bemærkes, at de danske styrker ikke på noget tidspunkt har haft sagsøgeren i deres "varetægt" og derfor heller ikke på noget tidspunkt har været ansvarlig for, at beskyttelsen i IV. Genève-konvention blev iagttaget i forhold til sagsøgeren. Navnlig har de danske styrker ikke været ansvarlige for overholdelsen af artikel 45 i IV. Genève-konvention, hvorefter beskyttede personer kun må overleveres til en anden stat under nærmere bestemte betingelser, herunder at modtagerstaten er konventionspart og har vilje og evne til at sikre overholdelse af konventionen i forhold til den tilbageholdte.

4.4.4 FN's konvention mod tortur og anden grusom, umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf (FN's torturkonvention)

Sagsøgeren har endvidere i replikken (side 14ff) påberåbt sig FN's torturkonvention til støtte for påstanden om tortgodtgørelse.

Som ovenfor gør Forsvarsministeriet gældende, at konventionen er uden betydning ved vurderingen af, om sagsøgeren er berettiget til tortgodtgørelse efter artikel 26, stk. 1, i erstatningsansvarsloven.

FN's torturkonvention er ikke inkorporeret i dansk ret og kan derfor ikke påberåbes direkte ved danske domstole. Danmark opfylder sine forpligtelser i henhold til konventionen ved en række forskellige bestemmelser i straffelovgivningen og den civilretlige lovgivning, herunder bl.a. erstatningsansvarslovens § 26, stk. 1.

Da Forsvarsministeriet ikke bestrider, at sagsøgeren har været udsat for en krænkelse, der berettiger til tort, hvis sagsøgeren - mod forventning - kan dokumentere, at han har været udsat for de påståede handlinger i irakisk varetægt, er det unødvendigt at tage stilling til, om sagsøgeren har været udsat for tortur omfattet af torturkonventionens artikel 1, ligesom det i øvrigt er unødvendigt at tage stilling til, om konventionen overhovedet finder anvendelse (artikel 2), og om artikel 3's forbud mod refoulement har nogen relevans for sagen.

Vurderingen af, om Forsvarsministeriet i denne sag er ansvarlig for en retsstridig krænkelse af sagsøgeren i medfør af erstatningsansvarslovens § 26, stk. 1, kan således afgøres uden landsrettens stillingtagen til, om FN's torturkonventions bestemmelser er overtrådt.

Såfremt landsretten alligevel måtte finde, at det i et vist omfang er nødvendigt at tage stilling til, om de danske styrker har overtrådt FN's torturkonvention, gør Forsvarsministeriet gældende,

- at konventionen ikke fandt anvendelse på de danske styrker i forbindelse med Operation Green Desert, idet disse styrker ikke var på et territorium, som hørte under dansk jurisdiktion, jf. artikel 2,
- at sagsøgeren ikke har godtgjort, at han har været udsat for tortur i torturkonventionens artikel 1's forstand, og
- at sagsøgeren ikke har godtgjort, at den danske stat er ansvarlig for eventuelle overtrædelser af torturkonventionen rettet mod sagsøgeren, jf. om staters medvirkensansvar ovenfor afsnit 4.4.1.

Selv hvis det måtte lægges til grund, at de danske styrker har handlet således, at den danske stat er medansvarlig for overtrædelser af torturkonventionen, gøres det gældende, at et sådant folkeretligt medvirkensansvar ikke nødvendigvis indebærer, at Forsvarsministeriet er ansvarlig i erstatningsansvarslovens § 26, stk. 1's forstand.

4.4.5 EMRK

Sagsøgeren gør gældende, at EMRK fandt anvendelse på de danske styrker under operationen og har i den forbindelse påberåbt sig artikel 3, 5 og 6 i EMRK til støtte for påstanden om tortgodtgørelse.

Som ovenfor anført gør Forsvarsministeriet gældende, at det ikke er nødvendigt i forbindelse med en stillingtagen til sagsøgerens påstand at forholde sig til, om EMRK fandt anvendelse på de danske styrkers handlinger i forbindelse med Operation Green Desert, og om de danske styrkers handlinger i så fald har været i strid med bestemmelser i EMRK.

Hvis landsretten måtte finde, at det er nødvendigt at forholde sig til, om de danske styrker har overtrådt EMRK, gør Forsvarsministeriet foreløbigt gældende, at de danske styrker ikke har overtrådt EMRK under Operation Green Desert.

En stat kan kun være pligtsubjekt i EMRK artikel 1's forstand for handlinger/undladelser, som kan henregnes til den pågældende stat, jf. Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, kommenteret af Peer Lorenzen m.fl., 3. udgave, side 62. Derfor er Danmark kun ansvarlig for danske handlinger, jf. herom bilag U.

Det gøres på den baggrund gældende, at EMRK som udgangspunkt alene finder anvendelse på de kontraherende staters territorium, og betingelserne for undtagelsesvist at statuere ekstra-territorial jurisdiktion ikke er opfyldt i denne sag.

For det første har de danske styrker ikke udøvet faktisk eller effektiv kontrol over det relevante område i Irak, hvorfor der ikke foreligger geografisk ekstra-territorial jurisdiktion.

For det andet har de danske styrker ikke tilbageholdt sagsøgeren, hvorfor der ikke er udøvet en varig effektiv kontrol over sagsøgeren og der foreligger derfor ikke personel ekstra-territorial jurisdiktion.

Af disse grunde har de danske styrker ikke på noget tidspunkt haft jurisdiktion over sagsøgeren, uanset hvorledes EMRK artikel 1 skal fortolkes i lyset af nyere praksis fra Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol.

Sagsøgeren har i den forbindelse påberåbt sig Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols domme i Al-Skeini og Al-Jedda -sagerne.

Det bestrides foreløbigt, at dommene har nogen relevans i forhold til de konkrete omstændigheder i denne sag.

Omstændighederne i Al-Jedda og Al-Skeini-dommene, herunder karakteren af de britiske styrkers tilstedeværelse i Irak, adskiller sig således afgørende fra forholdene i denne sag.

Hvis landsretten mod forventning måtte finde, at danske styrker har haft jurisdiktion over sagsøgeren i EMRK artikel 1's forstand, gør Forsvarsministeriet gældende, at danske styrker

ved deres handlinger i forbindelse med Operation Green Desert ikke har krænket EMRK artikel 3, 5 og 6.

Forsvarsministeriet er bekendt med, at de danske domstole i visse nyere sager har fundet en sammenhæng mellem overtrædelser af EMRK og retten til tortgodtgørelse i medfør af princippet i erstatningsansvarslovens § 26, stk. 1, jf. bl.a. UfR 2011, side 2695H.

Uanset dette er det Forsvarsministeriets opfattelse, at det ikke er nødvendigt, at landsretten tager stilling til, om der foreligger en krænkelse af EMRK, herunder om EMRK overhovedet finder anvendelse i sagen.

4.4.6 *Interne instrukser for de danske styrker*

Sagsøgeren har i replikkens side 15ff anført, at de danske styrker havde interne forskrifter, der var i strid med Danmarks folkeretlige forpligtelser.

Heroverfor gør Forsvarsministeriet i første række gældende, at dette spørgsmål er åbenbart irrelevant i forhold til denne retssag.

Uanset hvilken grad af overensstemmelse, der er mellem Danmarks folkeretlige forpligtelser og de interne instrukser for de danske styrker, bestrider Forsvarsministeriet,

at de danske styrker overhovedet har tilbageholdt sagsøgeren, og

at de danske styrker - uanset hvilken retlig standard man anlægger - derfor skulle være ansvarlig for, hvad der måtte være overgået sagsøgeren i forbindelse med tilbageholdelsen eller senere.

De interne forskrifter for danske styrker er - af samme grunde, som de, der er nævnt ovenfor - irrelevante for vurderingen af, om sagsøgeren er berettiget til tortgodtgørelse.

Forsvarsministeriet forbeholder sig at komme med yderligere vedrørende Danmarks internationale forpligtelser, herunder navnlig vedrørende anvendelsen af EMRK og de interne instrukser for de danske styrker, såfremt dette måtte være påkrævet, efter at landsretten har taget stilling til spørgsmålet om udskillelse, jf. ovenfor punkt 1.1.

5. UDDYBENDE BEMÆRKNINGER OM UDSKILLELSE TIL SÆRSKILT BEHANDLING AF SPØRGSMÅLENE OM PROCESSUEL PARTSEVNE OG FORÆLDELSE

Sagsøgeren har i replikken anført, at en udskillelse af spørgsmålene om 1) processuel parts-evne og 2) forældelse ikke vil være procesbesparende, idet sagsøgeren - i dette tilfælde - i meget væsentligt omfang vil påberåbe sig det samme processstof. Sagsøgeren har i den forbindelse anført, at han også vil påberåbe sig det i replikken anførte jus og faktum.

Sagsøgeren har selv lagt til grund, at dansk ret finder anvendelse i sagen, hvorfor spørgsmålet om forældelse af godtgørelseskravet skal vurderes i forhold til forældelseslovens regler. Denne vurdering kan derfor naturligvis foretages uden inddragelse af anden jus end dansk rets forældelsesregler.

Navnlig har forskellige internationale konventioner og interne forskrifter for de danske styrker ingen relevans for, om et tortgodtgørelseskrav, der rejses på grundlag af erstatningsansvarslovens § 26, stk. 1, er forældet.

Sagsøgeren har endvidere anført, at der ved en udskillelse vil være behov for bevisførelse om "*sagsøgerens torturbehandling og langvarige traumatiserende psykiske situation*" samtidig med, at det vil blive påberåbt, at "*de fysiske og psykiske skader yderligere har svækket sagsøgerens reelle mulighed for at rejse sag i Danmark, bl.a. som følge af, at disse følger-virkninger til dels først har manifesteret sig senere*".

Som anført under pkt. 4.2 har dette imidlertid ikke betydning i forhold til forældelse, hvorfor en bevisførelse om ovennævnte vil være overflødig. Forsvarsministeriet modsætter sig ikke, at der under en særskilt forlods behandling af bl.a. forældelsesspørgsmålet afgives partsforklaring og evt. andre forklaringer, som har en direkte og relevant tilknytning til de undtagelsesgrunde vedrørende forældelse, som sagsøgeren påberåber sig.

Såfremt der i stedet foretages en samlet bedømmelse af sagens realitet, vil det være nødvendigt for Forsvarsministeriet at føre en lang række vidner, som vil kunne afgive mere detaljerede forklaringer om forberedelsen og gennemførelsen af Operation Green Desert, herunder de forskellige dele af operationen, ligesom man må forvente omfattende dokumentbevis.

På baggrund af ovennævnte er det Forsvarsministeriets opfattelse, at en udskillelse vil være procesbesparende, idet spørgsmålene vil kunne afgøres uden nogen væsentlig bevisførelse og uden inddragelse den meget omfattende jus, som sagsøgeren nu har påberåbt sig i replikken.

Bevisførelse,

Forsvarsministeriet tager forbehold for at føre de i bilag W angivne personer som vidner under hovedforhandlingen.

Dokumenter,

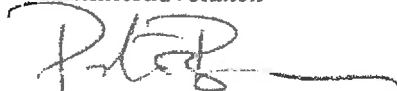
som påberåbes:

- Bilag G: Folketingsbeslutning B 118 af 21. marts 2003,
- Bilag H: FN's Sikkerhedsråds resolution 1483 af 22. maj 2003,
- Bilag J: FN's Sikkerhedsråds resolution 1500 af 14. august 2003,
- Bilag K: FN's Sikkerhedsråds resolution 1511 af 16. oktober 2003,
- Bilag L: FN's Sikkerhedsråds resolution 1546 af 8. juni 2004,
- Bilag M: Folketingsbeslutning B 213 af 2. juni 2004,
- Bilag N: Bemærkninger til beslutningsforslag B 213 af 19. maj 2004,
- Bilag O: Folketingsbeslutning B 42 af 25. november 2004,
- Bilag P: Bemærkninger til beslutningsforslag B 42 af 4. november 2004,
- Bilag Q: Skrivelse af 9. juli 2004 fra Forsvarsministeriet til Udenrigsministeriet,
- Bilag R: Skrivelse af 16. juli 2004 fra Forsvarsministeriet til Udenrigsministeriet,
- Bilag S: Indberetning fra ambassaden i Bagdad om samtalen med den daværende irakiske indenrigsminister Falah Al-Nakib af 13. juli 2004,
- Bilag T: Indberetning fra ambassaden i Bagdad om samtalen med den daværende irakiske justitsminister Malik Dohan Al-Hassan af 23. juli 2004,
- Bilag U: Forsvarskommandoens notat vedrørende beskrivelse af Operation Green Desert til brug for retssagen,
- Bilag V: Forsvarskommandoens notat om principper for afsøgning af et mål til brug for retssagen,
- Bilag W: Oversigt over kommandoforhold under Operation Green Desert udarbejdet af Forsvarskommandoen,

- Bilag X: Frago 284, Warning Order fra Operation Green Desert,
- Bilag Y: Skrivelse af 15. februar 2012 fra Forsvarskommandoen til sagsøgeren,
- Bilag Z: Bilag til skrivelse af 15. februar 2012 fra Forsvarskommandoen til sagsøgeren
vedrørende svar på spørgsmål og anmodning om aktindsigt.

København, den 2. marts 2012

Kammeradvokaten

v/Peter Biering

ADVOKATFIRMA
CHRISTIAN HARLANG

Københavns Byret
Domhuset, Nytorv
1450 København K.

16. marts 2012

STÆVNING

Som advokat for

(7)
(8)
(9)

c/o Advokatfirma Christian Harlang
Nytorg 5
1450 København k
(v/advokat Christian Harlang)

indstævner jeg herved

Forsvarsministeriet
Holmens Kanal 42
1060 København K

Under nærværende sag giver jeg møde for sagsøgerne for hvem der nedlægges
følgende:

1.1. PÅSTAND.

Sagsøgte tilpligtes til hver af sagsøgerne at betale kr. 50.001,- med tillæg af procesrenter fra sagens anlæg og til betaling sker.

Nærværende offentligretlige sag angår sagsøgernes krav på tortgodtgørelse som følge af de krænkende, retsstridige behandlinger, de civile sagsøgere har været udsat for under danske styrkers frihedsberøvelse af dem d. 25. november 2004 i Basra, Irak, og efterfølgende overgivelse til irakisk politi til langvarig efterfølgende tortur og umenneskelig og nedværdigende behandling, hvilket er i modstrid med gældende dansk ret med tilhørende folkeretlige forpligtelser, der påhviler sagsøgte.

Sagsøgernes krav er således baseret på erstatningsretlige regler, hvorunder bl.a. indgår de forpligtelser, som følger også af international ret.

De tortur-forhold m.v. som den sagsøgte stat direkte og/eller indirekte er ansvarlig for, er af mangeartet karakter og af særdeles omfattende mængde, således som det vil fremgå af nærværende stævning og senere fremlagt processtof i sagen.

Forholdene, der er ansvarspådragende, består af følgende tidsmæssige hovedgrupper:

1. Tilfangetagelsen d. 25. november 2004 og den dermed helt unødigt brutale behandling.
2. Behandlingen i Akka-basen samme formiddag.
3. Behandlingen i Shaibah log base det følgende døgn.
4. Indespærring i et tocifret antal dage under brutale og nedværdigende forhold med udøvelse af tortur, for de fleste vedkommende i form af

ydmygelser, spark, tilråb, ophængninger i ben med hovedet nedad, "papegøjepind", "falanka", "kontorstol", m.v.

Det samlede antal af enkelte tortur-forhold i den lange periode de fandt sted, jf. nedenfor, er uhyggeligt stort.

Sagsanlægget sker i fortsættelse af sagsanlæg for sagsøger(1) foretaget ved stævning indleveret til Københavns Byret den 13. september 2011 med henvisningsbegæring, jf. retsplejelovens § 226 som følge af sagens principielle karakter, hvilket af Københavns Byret er imødekommet ved kendelse af 25. oktober 2011, samt i fortsættelse af sagsanlæg for sagsøgerne(2) til (6) foretaget ved stævning indleveret til Københavns Byret den 30. december 2011 med henvisningsbegæring, jf. retsplejelovens § 226 som følge af sagens principielle karakter, hvilket af Københavns Byret er imødekommet ved kendelse af 31. januar 2012. Sagerne er herefter verserende ved Østre Landsret som første instans under landsrettens sagsnummer B-3421-11.

Nærværende sagsanlæg finder alene som følge af formelle grunde sted for Københavns Byret. Der henvises til nedennævnte henvisningsbegæring for også nærværende sag med samme begrundelse i dens principielle betydning, jf. retsplejelovens § 226.

1.2. BEMÆRKNINGER TIL SELVE PÅSTANDEN.

1.2.1. Påstandsbeløbet.

Det anførte påstandsbeløb indebærer alene af omkostningsmæssige grunde en (foreløbig) begrænsning af sagsøgernes godtgørelseskrav. Beløbspåstandens størrelse indebærer endvidere, at bestemmelserne om såkaldte "småsager", jf. retsplejelovens kapitel 39, ikke finder anvendelse. (Erfaring er, at en sådan fremgangsmåde er nødvendig for at undgå, at sagen evt. lider skade ved forsinkelse ved rettens automatiske overførsel af sager med beløbspåstande på

op til og med kr. 50.000,- til den såkaldte "småsagsproces".) Det er beklageligt, at nærværende sag skal belastes med sådant bemærkning, der alene skyldes formelle forhold vedrørende de ovennævnte regler, der blev indført ved den såkaldte "domstolsreform" pr. 2007.

I betragtning af, at sagsøgerne har været udsat for tortur, endda af grov og langvarig karakter, må de anførte påstandsbeløb betragtes for lave, selv efter den såkaldte "tilbageholdende" praksis der kendes fra de danske domstole, og selvsagt i særlig grad når erstatningsniveauerne ifølge Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol tages i betragtning.

1.2.2. Ressourcemæssige ulighed.

Ressourcemæssigt står sagsøgerne i denne sag svagt overfor den sagsøgte stat. Derfor har det været nødvendigt at foretage de tilpasninger (foreløbigt) af procesførelsen med henblik på overhovedet at kunne iværksætte denne.

1.2.3. Forbehold for forhøjelse af proceskravet.

Således må sagsøgte påregne, at sagsøgerne senere i sagsforløbet indenfor de kommende måneder forhøjer påstanden i overensstemmelse med herfor gældende regler både for så vidt angår erstatningsniveauet for sagsøgtes ansvar for omfattende og langvarigt tortur og muligt for andre erstatningskrav, baseret på tabsopgørelser.

1.2.4. Nummering. Sammelægningsbegæring til Østre Landsret.

Nummereringen i nærværende stævning (7) – (9) er anvendt, idet den ved Østre Landsret under sagsnr. B-3421-11 er verserende en sag, som nærværende sag begæres sammenlagt med i forbindelse med overflytning som principiel fra Københavns Byret til Østre Landsret jf. retsplejelovens § 226 som angivet i et særligt afsnit nedenfor i nærværende stævning.

2. SAGSFREMSTILLING

2.1. Faktiske omstændigheder.

2.1.1. Baggrund.

Sagsøger(8) og (9) bor – og boede d. 25. november 2004 – i en bydel i Zubayr-distriktet i Basra-området nær ved deltaet, hvor Eufrat og Tigris løber sammen.

Sagsøger(7) boede samme sted, men er i 2005 flyttet til udlandet, jf. nedenfor.

De var beskæftiget med landbrugsvirksomhed, bortset fra sagsøger(7), hvilket i overvejende grad bestod af dels pasning m.v. af landbrugsproduktion med afgrøder som appelsiner, tomater, agurker, m.v. samt andre frugter.

Der er således tale om en landbobefolkning, hvis eksistensmæssige grundlag er landbrugsproduktion, og enkelte servicefag.

Boligerne bestod af ca. 20 små og mellemstore huse placeret samlet i et byområde, hvortil hørte en moské (sunni).

Sagsøgerne og deres familier er sunni-muslimer og som sådanne minoritet i det i overvejende grad shiitiske område.

Sagsøgerne og deres familier har – og havde – pr. tradition og praksis et nært og venskabeligt til de shiitiske naboer.

De sekteriske problemer i området skyldes udefrakommende aktiviteter fra fjerne områder, der satte "lus i skindpelsen" for de lokale, beklageligvis under dansk ansvar og med frygtelige følger for sagsøgerne og deres familier.

Ingen af sagsøgerne har på noget tidspunkt været involveret i krigshandlinger eller andre militære anliggender på nogen side.

Ingen af sagsøgerne er på noget tidspunkt blevet foreholdt nogen form for anklage, endsiige nogen form for sanktion for noget som helst.

Aktionen d. 25. november 2004 førte ikke til nogen form for sigtelse eller anklage af nogen art.

Det hele fremstår som en stor fejltagelse, der kunne og burde være undgået ved overholdelse af elementære regler for militær indsats.

Det er sagsøgernes opfattelse, at det hele er forårsaget af nogle fjernfrakommende sekteriskbaserede falske anmeldelser, som de danske styrker beklageligvis har reageret på ved at iværksætte den overordentlig omfattende og voldsom aktion d. 25. november 2004, der endvidere førte til langvarig efterfølgende indespærring og omfattende og gentagen tortur.

Sagsøgernes slægt er en sunni-slægt, der siden osmannerne har virket som en form for overstamme for shiitiske stammer (navnlig med henblik på repræsentationen over for den sunni-muslimske osmanniske sultan), hvor slægten i vidt omfang levede af plantagedrift i det frugtbare Shat-Al-Arab deltaområde i Zubayr-distriktet, der geografisk kan indplaceres således i følgende områdemæssigt og indbyggermæssigt descenderende og geografisk indkredsende orden:

1. Irak.

2. Basra Amt.

Dette område omfatter over 5 mio. personer.

3. Al-Zubayr (Qaza= storkommune).

Dette er et distrikt omfattende mellem 180.000 og 450.000 personer.

4. Mahallat Al-Arab II (Mahallat: en del-kommune) med et par tusinder indbyggere.

5. Sagsøgernes stamme.

Navnlig i begyndelsen af 2004 blev forholdene i området stærkt præget af, at sunni-muslimer blev udsat for forskellige overgreb fra politiets side, der nu var domineret af shia-muslimer (siden invasionen i marts 2003).

2.1.2. Tilfangetagelse - torsdag d. 25. november 2004, ca. kl. 05:00 - 05:45.

Ifølge de foreliggende oplysninger iværksættes der under dansk ledelse en aktion mod sagsøgernes boligområde omkring kl. 05:00, hvor en konvoj af køretøjer bestående af ca. 20 danske tanks og ca. 15. køretøjer fra den irakiske shia-muslimske milits.

At der var tale om danske tanks kunne ses derved, at de var påmalet dannebrogssflag og med arabisk skrift angivelse af "Danmarks hær".

De danske kampvogne tog opstilling i de to lokale gader, der udgør en T-form således, at kanoner pegede direkte mod de enkelte huse og boliger. De fleste af indbyggerne befandt sig i deres respektive huse sammen med deres familier.

En del af beboerne befandt sig i moskéen, som er beliggende kun ca. 30-40 m. fra de fleste af husene.

Den pågældende morgen var det koldt kun nogle få grader over 0 celcius.

Flere af de øvrige sagsøgere observerede en dansk kameramand, ca. 30 år, karseklippet, som foretog optagelser i landsbyen.

Optagelser blev også foretaget i selv moskéen, hvor danske soldater og militsfolk trængte ind uden tilladelse.

De sagsøgere, der blev trukket ud af deres huse, var i almindeligt bomuldsnattøj.

Tilbage i husene befandt sig deres - rædselsslagne - familier.

Tilbageholdelserne og pågribelserne havde en vis tilfældig karakter, ingen bad om at se ID eller om at spørge efter navn.

Ingen blev foreholdt nogen form for sigtelse eller lignende. Det hele foregik blot ganske unødvendigt hårdhændet.

Der var tale om at civile hjem på brutal vis decideret blev stormet af soldaterne, og under dansk ledelse.

Sagsøgerne var bekendt med hvem der var danske, idet den nærliggende (ca. 800 meter) Akka-base var et tilholdssted for danskerne i området, som sagsøgerne og de øvrige beboere i landsbyen kendte noget til.

De tilbageholdte, sagsøgere, blev tvunget til at kravle op bag på ladet af en pick-up truck.

Forinden var de lagt i håndjern (nylon-strips) og blændet med øjenbind.

2.1.3 Frihedsberøvelsen på Akka-basen. Forhør i Shaibah log base. Opholdet i tortur-fængslet ved Basra. "Al-Shu'oon" også kaldet "The Serious Crimes Unit"

Sagsøgerne blev først ført til Akka-basen, der er beliggende ca. 800 m. fra bebyggelsen. Efter ca. 1 time blev de overført til Shaibah log base.

Her blev de også tvunget til at sidde udenfor på jorden i et åbent område. Der var i hvert fald to danske officerer, en mand og en kvinde, der sad på stole bag et skrivebord med en formentlig dansk tolk og en soldat.

Ligesom fra og med aktionen ved landsbyen, blev de udsat for spark og sekteriske tilråb. Sidstnævnte var fra personer indenfor shia-militsen.

I Shaibah log base befandt der sig både danske og britiske soldater. De blev ført ind i et indelukke under åben himmel omgivet af pigtråd, hvor der tillige befandt sig omtrent 20 andre tilfangetagere.

Deres ansigter og hoveder blev tildækket typisk derved, at deres klædedragt blev løftet op og bundet sammen ovenover hovedet, eller de blev påtvunget øjenbind. Afhøringerne foregik i et særligt afhøringsstelt, herefter blev de ført ind i et opholdstelt. Sagsøgerne fortæller i øvrigt konkretiseret og individualiseret supplerende således:

2.1.4.

Sagsøger (7)

2.1.4.1. Personlige forhold og tilfangetagelsen d. 25. november 2004.

Født d. 22. februar 1969. Er bror til sagsøger(1).

Uddannelse: BA i computerscience. Har indtil den danske aktion d. 25. november 2004 været beskæftiget i lokale servicefag, typisk indenfor landbrug.

Beretning vedrørende d. 25. november 2004 og derefter:

Var til morgenbøn omkring kl. 05.00. Da bønnen var overstået ca. kl. 05.10 kunne de forsamlede tilbageværende i moskéen (Der var 11 personer) høre og ud af vinduerne se, at en militærrazzia var i gang.

Hans eget hus er beliggende lige i gaden overfor.

Han iagttog fra moskéen en soldat på toppen af sit tag, og at soldater stormede ind i hjemmet, herunder danske og irakiske.

I huset befandt sig hans hustru og hans dengang 4 børn (alle mindreårige) og hans mor. Senere hørte han at hustruen var blevet slået.

Hans mor, der boede lige ved siden af, kom til og deltog i morens protest mod soldaternes aktion.

Der blev med det samme råbt skældsord mod dem i moskéen fra de deltagende irakere (forhånende sekteriske udsagn). Han og de øvrige fra moskéen blev

samlet sammen med andre ved gadehjørnet skråt overfor, hvor der blev fotograferet af en soldat, som bevægede sig fra en pansret mandskabsvogn umiddelbart nordvest for vejarealet mellem Bassims hus og jernbanen.

Inden da havde 9 af dem stået foran døren til moskéen. De kom til at vente i ca. 50 min.

Sagsøger(2) og broderen (1) til befandt sig i deres respektive huse. Således blev det i alt 9 fra moskéen og 2, som i alt blev ført til hjørnet.

De blev bragt til Akka-basen (de blev i alt 11).

2.1.4.2. Frihedsberøvelsen på Akka-basen. Umenneskelig og nedværdigende behandling.

En maskeret iraker (Shia) bød dem sarkastisk og truende: "*Velkommen her*".

Der var på væggene i Akka-basen malet for dem meget ubehagelige anti-sunni slogans. Det var Al-Sadr-Brigadens slogan. De blev udsat for meget ubehagelige verbale ytringer fra de uniformerede.

2.1.4.3. Shaibah log base.

Herefter blev de bragt til Shaibah log base, hvilket var en køretur i et tildækket militær køretøj af en varighed på ca. 15-30 min. Det var helt mørkt indeni.

I Shaibah log base er indretningen af forhørsrum og udendørs opholdsareal som beskrevet i stævning af september og december, i sagerne for (1) til (6).

Han spurgte en dansk soldat om, hvorfor de var blevet anholdt. Vedkommende svarede: "*Militzia*". Der var en dansk soldat som i deres nærvær legede med en schæferhund.

Ligesom de andre til forhør, blev han placeret udendørs i solen fra midt på dagen (Sent på formiddagen til ca. efter kl. 16). De kunne ikke modtage noget at drikke eller spise. Det hele var uhyggeligt og fysisk og psykisk meget ubehageligt, mildt sagt. Toiletbesøg var vanskeliggjort og ikke umiddelbart tilgængelige.

Forhøret fandt først sted efter ca. en times ventetid. Forhørene foregik gruppevis. Alle eller næsten alle i forhørsteltet var danskere. Det kunne han se, fordi de havde dannebrogssflag syet på uniformsærmerne. Måske var en enkelt engelsk. Tolken var iraker uden maske.

Han blev først taget til telt nr. 1, dernæst undersøgt i telt nr. 2. Han blev udsat for følgende:

De blev tvunget til at sidde udenfor på jorden i et åbent område i et stykke tid, hvorefter sagsøger sammen med 2 eller 3 andre blev kaldt til forhør i et telt. Der var danske officerer, siddende på stole bag et skrivebord med en tolk og en soldat.

Lederen af forhøret var en dansk officer, som sagsøger tidligere havde observeret i området. Han var temmelig høj, ca. 2 meter.

En soldat, som havde gummihandsker på løftede sagsøgers dishdash (arabisk klædedragt) og rev hans bukser hele vejen ned, således at han var nøgen fra taljen og nedefter.

Han følte sig ekstremt flov på det tidspunkt, ligesom han stadig bliver meget flov, hvis han taler om det den dag i dag.

Soldaten rørte ved sagsøger, han rørte ved sagsøgers genitalier og hans endetarm. Soldaten stak sin finger ind.

Sagsøger var og er helt sikker på, at de gjorde det for at ydmyge og nedbryde ham.

Forhørslederne spurgte ham, om han var involveret i en milits rettet mod koalitionsstyrkerne, og sagsøger benægtede disse ubegrundede beskyldninger. De fremførte ingen beviser.

Den oversættelse, der fandt sted, virkede forkert og tolken var fjendtlig. Selv i tilfældet hvor han gav en kort forklaring blev den alligevel længere i oversættelsen, kunne han høre selvom han ikke forstår dansk.

Han husker da blindingen blev taget af ham i forbindelse med forhøret, at forhørslederen var en ca. 2. m. høj dansker, rødlig og meget solbrændt. Han mener at have set ham i Al-Zubayr tidligere.

Efter forhøret blev sagsøger ført til et 3. telt, hvor han så nogle af de irakere, som var blevet tilbageholdt sammen med ham i Al-Zubayr. Der var vagter uden for teltet, men sagsøger kunne ikke sige af hvilken nationalitet bortset fra, at de var europæiske. Der blev ikke bragt dem noget mad eller vand, og de lod dem ikke gå på toilettet.

Soldaterne kom ind i teltet og noterede deres navne og fik dem derefter til - én ad gangen - at holde et kort med et nummer på, og derpå blev der taget et tresidet foto af dem hver.

Efter et kort stykke tid i teltet blev det irakiske politi lukket ind. Politiet begyndte at råbe ad dem og brugte meget grove sekteriske skældsord, de gav dem igen bind for øjnene og førte dem ind i pick-up trucks.

Omkring kl. 16 blev der meget stramt monteret strips (nylon håndjern) over håndleddene med hænderne på ryggen. Herefter ventede han ca. ½ time. Forinden havde han været i det 3. telt, hvor det mest var irakere. Han blev blændet med sit arabiske hovedtørklæde (kufia). Han blev mishandlet med slag og tilråb. Mens de sad og ventede blev der sagt fra irakere: *"Bare vent til danskerne er gået"*.

Samme dag ca. kl. 16:30 blev han af danske militærfolk overgivet til den shiitiske milits og herunder kropsvisiteret, og ført til Al Shu'oon (Al Jamiat politistationen) i Basra.

2.1.4.4. Al Shu'oon politicenteret og Al-Tasferat.

Al Shu'oon bygningen ligger i et område, der betegnes Al Jamiat, og stedet er også kendt som Al Jamiat politistationen. I nærværende stævning benævnes stedet Al Shu'oon.

Al Shu'oon var én bygning, som tidligere havde været brugt af Saddams efterretnings- og sikkerhedspoliti. Det var et bygningskompleks bestående af en kontorafdeling og en fængselsafdeling. Sidstnævnte var indrettet i et tidligere stort møderum. Det var den politistation som udgjorde den såkaldte Serious Crime Unit i Basra.

De britiske styrker destruerede politistationen i december 2006 på grund af stedets berygtede karakter. Forinden tog briterne papirmateriale og computere med sig.

Al-Tasferat er et varetægtsfængsel, hvor fanger bliver hensat i kortere eller længere perioder med henblik på tilbageførsel til anden anstalt eller med henblik på udslusning.

Al-Tasferat ligger i området Minaal Makal-området.

Hans klædedragt, dishdash, blev igen sat over hans hoved som blinding, hvilket blev foretaget af den maskerede irakiske milits. Han blev slået med geværkolber. Efter ca. 1 time ankom han til politistationen. Han blev iført et stramt øjenbind, der gjorde ondt.

Der befandt sig vestlige soldater i området, kunne han høre.

Ved anholdelse var han blevet slået. Slagene fortsatte, og han fik et sår på venstre underben, hvorfra det blødte kraftigt. Han modtog ingen behandling for dette sår.

Han blev bundet til en bevægelig kontorstol, hvor han blev kørt rundt i ca. 4-5 min. og så hængt op på en "papegøjepind". Det varede ca. 2 timer. Noget af tiden hang han med hovedet nedad. Han var flere gange ved at besvime. Måske var han besvimet i visse perioder.

Der blev monteret elektriske ledninger på hans krop, og han fik flere gange meget smertefuld og belastende elektriske stød.

Han blev taget ind i en korridor, hvor han blev slået af forbipasserende med knytnæver og spark igennem mange timer. Samtidig blev han tilråbt med forhånelser af sekterisk art. Efter nogle timer blev han taget ind i et værelse og kom i forhør, hvor han blandt andet blev spurgt om følgende: *"Hvorfor dyrker i sunnier regionen på jeres måde. Hvorfor respekterer i ikke imamen Ali, som er Shia'ernes helligste mand og som er den eneste retmæssige efterfølger efter profeten."* De blev også spurgt *"hvor har i fået penge fra"*.

Først troede han, at det ville være overstået efter ca. ½ time, men det fortsatte i 1 - 2 timer, og derefter i et større værelse (kunne han fornemme, idet han jo ikke kunne se), hvor man begyndte at slå på ham. Han fik voldsomme slag og yderligere forhånende tilråb.

Hans fødder blev bundet stramt sammen og han blev løftet op i fødderne med hovedet nedad, og derefter hængt på en stok. Det varede ca. ½ time.

Blodet strømmede ned af ham og man råbte til ham.

Derefter blev han taget ned og underkastet yderligere tortur i ca. 2-3 timer, hvor man blandt andet råbte til ham: *"Indrøm alt hvad du har gjort!"*. Dette blev bare ved og ved. Det hele var så fuldstændigt rædselsfuldt for ham, at han på et

tidspunkt sagde: "Ja min gamle far er den, der har lagt bomber på toget/jernbanelinjen."

Han fik sat en clips til venstre øre og kind. Der blev sagt, at hvis ikke du indrømmer alt "vil det også gå ud over dine kønsdele".

De følgende 6 - 7 dage kunne han ikke gå.

Han fik ikke noget mad indenfor de første ca. 24 timer. Nogle andre fanger gav ham lidt at spise og drikke. Natten blev tilbragt i et rum uden madras. På forskellige tidspunkter af døgnet blev han slået til i form af spark.

2 dage efter blev han hentet fra den fælles arrest og ført ind i torturkamret og udsat for følgende:

Han blev sat på en papegøjepind, som er en jernstang, der monteres under knæene og hængt op igen i ca. ½ time.

Han blev hensat i Al-Tasferat detentionen i 3 uger. Derefter blev han ført tilbage til Al Shu'oon til forhør i 3 dage. Derefter kom han igen 3 uger til Al-Tasferat.

I Al-Tasferat blev han sat sammen med kriminelle. Man havde indsat også forskellige typer af kriminelle, hovedsageligt fra shiitter, der udgør den helt dominerende majoritet i det lokale område. De andre fanger (altså mest shiitter) havde af myndighederne fået at vide, at han, og de øvrige sunnier havde forrådt Imamen Ali, som er shiitternes hellige person.

I Al Shu'oon blev han yderligere forhørt og tortureret. I Al-Tasferat blev han sparket og banket.

Alt i alt var han frihedsberøvet i ca. 70 dage strækkende sig fra den 25. november til d. 2. februar 2005.

Han, broderen og andre fra hans landområde blev efter disse 70 dage løsladt, fordi og hans far havde bøjet sig for kravet om betaling af løsepenge (bestikkelse) til et samlet beløb for dem alle fire på \$ 50.000. Herefter ville de blive udvist.

Ved løsladelsen tog han hjem. Dagen efter, nemlig den 3. eller 4. februar, kom der besøg af danske tropper. Han var ikke selv hjemme. Han flygtede derefter til farbroderens hus. Ugen efter tog han Amman og blev i Jordan i 8 måneder og derefter videre til Cairo, hvor han boede i Kuba-bydelen. Der var ingen skole til børnene. Børnene gik glip af 2 undervisningsår. I 2004 var børnene 8, 5, 3 og 1 år. De kunne ikke indregistreres i Cairo. De 8 måneder i Jordan opholdt familien sig på et turistvisum. Den 1. marts 2007 rejste familien fra Cairo til Bahrain, hvor han fik opholdstilladelse.

Sagsøger (8):

Gik i grundskole, der blev afsluttet i 1986. Han var tjener (muazzin) i moskéen.

Arbejdet som muazzin betyder, at han er den der kalder til bøn fra moskéen på de tider, som er 5 gange om dagen, hvis eksakte klokkeslæt afhænger af tiden på året efter solens gang og stilling.

Han bor ca. 500 meter i en tilstødende anden karré nord for gaden udenfor moskéen. I hans familie har han hustru og 4 børn, og der bor også 2 brødre.

D. 25. november 2004 åbnede han moskéen da han mødte ca. kl. 04.20, og kl. ca. 04.30 kaldte han til bøn, hvilket finder sted ca. 30 min. før selve bønnen begyndes. Der mødte ca. 50 personer. Han indkalder til bøn ved en til en højttaler forbundet mikrofons, som han selv anvender. Bønnen begyndte den dag ca. kl. 05.00 og varede indtil kl. ca. 05.10. Da bønnen var afsluttet var der ca. 11 tilbage i moskéen. Han så på den anden side af gaden på taget af hus en soldat.

Ind i moskéen trængte 3 irakiske soldater, 1 officer og 2 menige soldater.

De råbte højt op i moskéen med forhånende udtryk (de var shiitter). Det var sekteriske tilråb. Han blev anholdt i selve moskéen. Hans hus derhjemme blev også stormet, er han senere blevet orienteret om.

Der blev med det samme råbt skældsord mod dem i moskéen fra de deltagende irakere (forhånende sekteriske udsagn). Han og de øvrige fra moskéen blev samlet sammen med andre på gadehjørnet skråt overfor, hvor der blev fotograferet af en soldat, som bevægede sig fra en pansret mandskabsvogn umiddelbart nordvest for vejarealet mellem Bassims hus og jernbanen.

Inden da havde de 9 af dem stået foran døren til moskéen. De kom til at vente i ca. 50 min.

Sagsøger(2), sagsøger(1) og broder til sagsøger(7) befandt sig i deres respektive huse. Således blev det i alt 9 personer fra moskéen og 2 yderligere, som i alt blev ført til hjørnet.

De blev bragt til Akka-basen (de blev ialt 11).

En maskeret iraker (Shia) bød dem fjendtligt: "*Velkommen her*".

For så vidt angår denne sagsøgers ophold i Shaibah log base og Al Shu'oon har denne sagsøger i det væsentlige haft samme oplevelse som fremgår nedenfor af sagsøger (7)'s erindringer om brutalitet og fysiske og psykiske overgreb, hvorfor der i det hele henvises til dette. I tilknytning til dette erindrer denne sagsøger, at han (og de andre tilfangetagne fra hans bydel) hverken under opholdet i Akka-basen eller i Shaibah log base fik noget at drikke. I enten Shaibah log eller i hvert fald senest i Al Shu'oon blev der taget et foto af ham med et nummer monteret på hans bryst.

Alt i alt var han frihedsberøvet i ca. 70 dage strækkende sig fra den 25. november til d. 2. februar 2005.

Sagsøger (9).

Født d. 8. juli 1981.

Uddannet fra teknisk gymnasium, hvor han blev færdig i 2001. Har siden arbejdet indenfor landbrugsproduktionen.

D. 25. november 2004 var han til morgenbøn. De var ca. 30 personer i moskéen fra begyndelsen. Lidt efter kl. 05.00 hørte de lyden fra en igangværende razzia.

Der var militære køretøjer på vejen udenfor moskéen. En officer slog døren hårdt op og gik ind i moskéen og råbte meget højt. Han var iraker.

Selv blev han sammen med de øvrige genet ud af moskéen og stillet foran denne. Efter et stykke tid blev han sammen med 2 andre ført over til hjørnet skråt overfor, hvor der var en del danske soldater. Det kunne han se på grund af flaget på uniformerne og bemanningen af de militære køretøjer. De køretøjer, der havde kanoner rettet mod husene, var de danske. Der stod med arabiske bogstaver, at det var "dansk militær".

Da han sammen med ca. 10 andre personer ventede ved hjørnet, blev de fotograferet af en fotograf, der bar en forklædnings-maske.

Herefter blev de ført til Akka-basen. De blev modtaget af en maskeret iraker, som overfor dem truende sagde "*Velkommen her hos os*". Tonelejet var således, at det ikke var et venligt udsagn, men derimod uhyggeligt. Der var sunni-fjendtlige slogans malet på væggene.

Efter Akka blev han ført til Shaibah log base. Det var en køretur på ca. 15-30 minutter.

Hans personlige genstande blev i forbindelse med ankomstvisitering lagt i en plasticpose mærket "customary-law".

I Shaibah log base blev de placeret i et udendørs areal omgrænset med hegn af pigtråd. Der var nogle telte der blev brugt til forhør. Der var monteret strips-håndjern på dem allerede fra tilfangetagelsen inden Akka.

De fleste af de tilstedeværende var danske soldater. Det foregik under dansk kommando. Han spurgte på engelsk to danske soldater "Why?". De svarede vredt: "Militzia".

Han husker, at sagsøger(7) blev taget ind i telt nr. 1.

Selv blev han undersøgt i telt nr. 2. Forinden forhøret ventede han ca. 1 time. Herefter blev der foretaget gruppevis forhør.

Der var en kvindelig forhørsperson.

De, der forhørte, var alle danskere, hvilket han kunne se på grund af flagene på skulderne. Muligvis var der en enkelt brite.

Tolken var en iraker uden maske.

Omkring kl. 16 blev han sammen med nogle andre kørt til Al Shu'oon. Turen i den lukkede mandskabsvogn var meget ubehagelig, både fysisk og psykisk. De pågældende, der stod for denne transport var såkaldte særtropper i det der hedder "Tawarik". De blev kørt i firhjulstrækkere (Mitzubitzi). Ved ankomsten til Al Shu'oon fik de bånd om håndleddene, hvorpå der stod navne eller numre. Han fik et skilt på ryggen, som han ikke selv kunne læse, men han kunne ud fra kommentarer fra andre fanger forstå, at det var en oplysning om, at han var sunni.

Ved afgangen fra Shaibah log base var det danske soldater, der udleverede ham til Tawarik og i forbindelse med afgangen fra Shaibah log base blev der monteret øjenbind på ham mens danske soldater så på.

Ved ankomsten til Al Shu'oon blev han lagt i en korridor, hvor de forbipasserende sparkede og råbte til ham.

I korridoren, blev han slået af forbipasserende med knytnæver og spark igennem mange timer. Samtidig blev han tilråbt med forhånelser af sektersk art. Efter nogle timer blev han taget ind i et værelse og kom i forhør, hvor han blandt andet blev spurgt om følgende: *"Hvorfor dyrker i sunnier regionen på jeres måde. Hvorfor respekterer i ikke imamen Ali, som er Shia'ernes helligste mand og som er den eneste retmæssige efterfølger efter profeten."* De blev også spurgt *"hvor har i fået penge fra"*.

Først troede han, at det ville være overstået efter ca. ½ time, men det fortsatte i ca. 3 timer, og derefter i et større værelse (kunne han fornemme, idet han jo ikke kunne se), hvor man begyndte at slå på ham. Han fik voldsomme slag og yderligere forhånende tilråb.

Hans fødder blev bundet stramt sammen og han blev løftet op i fødderne med hovedet nedad, og derefter hængt på en stok. Det varede ca. 20 minutter.

Blodet strømmede ned af ham og man råbte til ham.

2 dage efter blev han hentet fra den fælles arrest og ført ind i torturkammeret og udsat for følgende:

Han blev sat på en papegøjepind, som er en jernstang, der monteres under knæene og hængt op igen i ca. ½ time.

Blev taget tilbage til korridoren og igen sparket til. Blev sat op på en kontorstol, der blev drejet rundt.

Han blev ikke udsat for elektriske stød.

Hans højre hånd blev amputeret i 2003, hvorfor han har en protese på højre arm. Om den raske hånd sagde fangevogterne: *"Vi smadrer også din raske venstre hånd, hvis ikke du indrømmer alt det du har gjort"*.

Der fulgte slag og spørgsmål i en lang rækkefølge. Han blev udsat for falanka i ca. 10 minutter.

På 7. dagen blev han ført til dommeren i Makala.

Inden afgang fra Al Shu'oon blev han blændet. Han blev transporteret i en lukket varevogn, to og to hæftet sammen.

Anklageren var i et værelse for sig selv. Stadig med øjenbind blev han ført ind for anklageren, inden han skulle ind til dommeren. Han blev forhørt af anklageren i ca. 10-15 minutter. Anklageren sagde, at han, allerede havde erkendt en række terroristforhold. Det var absolut ikke rigtigt. Herefter ventede han i ca. 10 minutter på gangen, hvorefter han blev ført foran "dommeren", som han ikke kunne se på grund af sit øjenbind. Dommeren stillede samme spørgsmål som anklageren.

Han og nogle andre var ofte i en gruppe, da han var for dommeren. Dommeren sagde ikke noget om, hvad resultatet var af mødet. Herefter blev han ført til Al-Tasferat. Al-Tasferat var et varetægtsfængsel (en slags arresthus). Det var indrettet i en lagerbygning som et anneks til det egentlige Al-Tasferat. Ved indgangsdøren blev der oplæst nogle navne, som var på de personer der blev ført ind. Så vidt han husker blev i alt 7 navne oplæst. Hans navn var ikke nævnt, hvilket havde sammenhæng med, at han var en af de 4, som blev overført til Al Shu'oon derfra med det samme.

Situationen var således den, at der var 4 der blev overført til Al Shu'oon, hvorfra disse 4 senere blev løsladt. 7 blev sendt til Al-Tasferat. Sagsøger(1), sagsøger(7), sagsøger(8) og (ikke sagsøger) blev først løsladt til allersidst efter i alt ca. 70 dages tilfangetagelse.

Således som sagsøger erindrer det, opholdt sagsøger(3), sagsøger(4) og sagsøger(5) sig 6 dage i Al Shu'oon og 14 dage i Al-Tasferat, i alt 20 dages tilfangetagelse.

Han havde en byggegrund, som han blev nødt til at sælge.

2.2. Retsmedicinske undersøgelser.

Sagsøgerne har d. 28. og 29. februar og d. 1. marts 2012 været undersøgt af sagkyndige retsmedicinere bestående af statsobducent, prof. dr. med. Jørgen Lange Thomsen, Retsmedicinsk Institut ved Odense Universitetshospital og retspsykiater, dr. Mona I. Hamed, Cairo og kliniske psykolog, dr. Sana Hazeh. Arbejdet er foregået i samarbejde med IRCT (International Rehabilitation Council for Torture Victims).

De retsmedicinske rapporter vil blive fremlagt som sagens **bilag 1**. Samtlige rapporter vedrørende sagsøgerne (2) til (9) forventes afgivet samlet af de nævnte retsmedicinere inden udgangen af marts måned 2012.

4. HOVEDANBRINGENDER.

Til støtte for sagsøgernes påstand gøres gældende:

- at (1) sagsøgte som højeste ansvarlige myndighed for forsvaret, jf. forsvarslovens § 9, er ansvarlig for evt. retskrænkelser i forhold til Den Europæiske Menneskerettighedskonvention og erstatningsansvarslovens § 26, som danske styrker måtte begå i Irak, eller som danske styrker ved passivitet måtte undlade at forhindre,
- at (2) danske styrker udstationeret i Irak frihedsberøvede sagsøger d. 25. november 2004, bistået af irakisk politi,
- at (3) danske styrker i forbindelse med iværksættelsen af retsstridig frihedsberøvelse af sagsøgerne d. 25. november 2004 ved passivitet

undlod at forhindre irakisk politi i at udsætte sagsøgerne for nedværdigende behandling,

- at (4) danske styrker i forbindelse med retsstridige forhør af sagsøgerne udsatte dem for nedværdigende og umenneskelig behandling,
- at (5) danske styrker ved efterfølgende at overlade sagsøgerne i irakisk politis varetægt på trods af, at danske styrker som minimum havde grund til at forvente eller frygte, at sagsøgerne efterfølgende ville blive udsat for nedværdigende og umenneskelig behandling samt tortur, har krænket sagsøgernes rettigheder, jf. Den Europæiske Menneskerettighedskonventions art. 3 og erstatningsansvarslovens § 26,
- at (6) det er en skærpende omstændighed, der skal komme sagsøgerne til gavn ved såvel vurdering af sagsøgtes ansvar som udmålingen af en tortgodtgørelse, at sagsøgerne efterfølgende blev udsat for nedværdigende og umenneskelig behandling samt tortur af irakisk politi i tidsrummet frem til løsladelsen.
- at (7) sagsøgte ved sin adfærd, herunder i form af passivitet, har begået retsstridige krænkelser overfor sagsøgerne, som berettiger sagsøger til tortgodtgørelse, jf. erstatningsansvarslovens § 26, jf. Den Europæiske Menneskerettighedskonventions art. 3, jf. art. 13.
- at (8) sagsøgte ved sin procesførelse i forbindelse med tidligere anlagte sager (sagsøgerne (1) til (6) har krænket sagsøgerne også derved at overtræde sine forlignelser til at give sagsøgerne adgang til retfærdig rettergang (access til justice) ved konsekvent og systematisk at tilbageholde oplysninger, undlade at bidrage til sagens oplysning, besvære og trainere sagsbehandlingen som metode. Under nærværende søgsmål har sagsøgerne formodning for, at dette vil blive fortsat, hvorfor sagsøgerne allerede på nuværende tidspunkt ønsker at medtage dette anbringende (Det forbeholdes at gøre et selvstændigt krav om torterstatning gældende for disse krænkelser, der knytter sig til såvel dansk forfatningsret, jf. erstatningsretslovens

§ 26, Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 3 og artikel 6 samt det retsgrundlag, som Danmark er forpligtet til i medfør af andre internationale retskilder, som Danmark har tiltrådt.

5. SAGSØGERNES KRAV ER IKKE BORTFALDET SOM FØLGE AF FORÆLDELSE ELLER PASSIVITET.

For det tilfælde, at sagsøgte – også i nærværende sager – skulle besidde den skamløshed at gøre gældende, at der foreligger rettighedsfortabelse for sagsøgernes som følge af forældelse og/eller passivitet p.g.a. det passede tidsrum anføres følgende:

Sagsøgerne har generelt ikke haft og har ikke kunnet have noget kendskab til, om og i givet fald hvorledes de kunne fremsætte krav på erstatning over for den danske stat, hverken i Danmark eller Irak, som følge af de overgreb de har været udsat for.

For det første har sagsøgerne ikke været bekendt med, at det var det danske forsvarsministerium, som kunne være skyldner.

De har heller ikke forstand på regler, der omhandler hvor og hvem, man skal "sagsøge", når det drejer sig om militære styrker og politi, som skulle beskytte dem mod vold og forfølgelse, men i stedet udsatte dem for dette.

Sagsøgerne har som følge af forhold, som ikke kan tilregnes dem, været ubekendt med, at de i henhold til dansk og international ret kunne have en fordring mod Forsvarsministeriet i Danmark som følge af de retsstridige krænkelser, de har været udsat for i Irak.

Siden overgrebene mod sagsøgerne fandt sted, har de haft en begrundet og alvorlig frygt for vidtgående repressalier, dersom de forsøgte at klage over det passede.

Deres position i Irak i forhold til lokale shia-dominerende myndigheder har tillige været så svag og risikabel, at de i den tid, der er gået, har måttet sørge for at beskytte deres familie og dem selv.

Sagsøgerne har således reelt stået uden mulighed for tidligere at anlægge retssag mod sagsøgte.

Som følge af hindringer, som ikke beror på sagsøgernes egne forhold, har de således været ude af stand til at afbryde forældelse før nu, jf. forældelseslovens § 14, stk. 1. Der henvises i den forbindelse til foreliggende danske retspraksis, herunder udfaldet i Højesteret af Thule-sagen, hvor den sagsøgte stat gjorde forældelse og passivitet gældende, hvilket ikke blev anerkendt jf. UfR U.2004.382H

Ex tuto bemærkes, at dersom sagsøgernes krav mod sagsøgte alligevel som udgangspunkt måtte anses for afskåret efter almindelige, danske regler om forældelse og passivitet, da vil en sådan fortolkning i hvert fald være i strid med Danmarks forpligtelse til at stille effektive retsmidler til rådighed for sagsøgerne, hvis rettigheder og friheder efter Den Europæiske Menneskerettigheds-konvention er blevet krænket, jf. konventionens art. 13, jf. art. 3.

Sagsøgte og de under denne herunder hørende danske styrker m.v. i Irak har på intet tidspunkt foretaget nogen form for rettighedsmæssig eller lignende rådgivning eller vejledning i forhold til sagsøgerne (eller andre) vedrørende mulighederne for at søge erstatning eller godtgørelse, m.v.

Den sagsøgte stats undladelser af dette er i sig selv ensbetydende med, at samme sagsøgte ikke nu under nærværende sag kan påberåbe sig, at der skulle være indtrådt rettighedsfortabelse for de skadelidte sagsøgere.

6. PROCESOPFORDRINGER.

Sagsøgte **opfordres (1)** også under nærværende sag til at udtale sig om, hvorvidt sagsøgte anså krigen i Irak for afsluttet forinden d. 25. november 2004. I bekræftende fald bedes som en del af opfordringen oplyst og dokumenteret, hvilket regelsæt sagsøgte under nærværende sag påberåber sig som gældende for danske styrkers tilstedeværelse og forhold til civilbefolkningen i Irak i det for nærværende sag relevante tidsrum.

Sagsøgte **opfordres (2)** til at tage stilling til følgende:

1. Gjaldt der for så vidt angår sagsøgerne fra og med deres pågribelse d. 24. november 2004 og overgivelse til irakiske politistyrker en forpligtelse til at foretage monitorering af deres forhold frem til og med løsladelse?
2. Dersom pkt. 1 besvares bekræftende, ønskes det oplyst og dokumenteret:
 - a. Hvorledes denne forpligtelse af sagsøgte påberåbes overholdt, eller
 - b. dersom pkt. a. ikke kan godtgøres, hvorfor monitorering ikke har fundet sted.

7. HENVISNINGSBEGÆRING.

Sagens behandling indebærer, at domstolene skal tage stilling til spørgsmål af principiel og vidtrækkende karakter, herunder Danmarks forpligtelser efter international ret. Sagen kan få betydning for mange andre end sagsøgerne, herunder andre personer der blev frihedsberøvet d. 25. november 2004.

Som følge af sagens principielle karakter anmodes retten om at henvise sagen til førsteinstansbehandling i Østre Landsret, jf. retsplejelovens § 226, stk. 1.

De sagsøgte **opfordres (3)** til snarest muligt efter modtagelsen af nærværende stævning at udtale sig til støtte for den af sagsøgerne fremsatte henvisningsbegæring.

Som sagen **bilag 2** fremlægges retsbogen fra Københavns Byret af 25. oktober 2011, og som **bilag 3** fremlægges retsbogen fra samme ret af 31. januar 2012.

8. DET SAGSØGTE FORSVARSMINISTERIUMS ULOVLIGE PROCESFØRELSE.

Beklageligvis har søgsmålene vedrørende sagsøger(1) til og med sagsøger(6) igennem de nu passerede mere end 6 måneder været udsat for konsekvente og systematiske krænkelse af sagsøgtets forpligtelser til som offentlig myndighed at bidrage loyalt og fair til sagens oplysning. Samtidig har processtrategien – udført af Kammeradvokaten under dennes anvendelse af offentlige ressourcer - i øvrigt bestået i en mængde for sagsøgerne belastende forsøg på at besværliggøre og trainere sagen. Man gemmer på oplysninger og bestrider systematisk nærmest alt, uanset at det er det offentlige, der sidder inde med oplysningerne og har adgang til at tilgodese en ordentlig og dækkende oplysning af sagen.

Der foreligger klart et ulovligt misbrug af sagsøgtets position med Kammeradvokatens metoder som værktøj.

I betragtning af sagens særegne karakter må det fremhæves, at sagsøgte således yderligere pådrager sig et ansvar ved ikke alene:

- at have været ansvarlig, direkte og indirekte i 2004 og 2005 for civile irakernes langvarige og omfattende, alvorlige tortur, men også
- at fortsætte retskrænkelserne i 2011 og 2012 ved at forsøge at hindre dem adgang til retfærdig rettergang, jf. danske forvaltningsretlige normer herfor, dansk lovgivning og gældende international konvention, herunder Den Europæiske Menneskeretskonventions artikel 3 og artikel 6 samt de internationale forpligtelser, som fremgår af Danmarks tiltrædelse af bl.a. FN-konventionen om tortur.

Det er ganske uacceptabelt, at man fra sagsøgtets side spekulerer i de ulige ressourcemæssige forhold og herunder sagsøgernes svaghed.

Det stemmer ikke med de civilisatoriske krav, som den danske retsstat er baseret på og som er universel gældende som lov og ret.

På denne baggrund skal sagsøgerne også i nærværende stævning fremkomme med følgende:

9.ENERELLE BEMÆRKNINGER VEDRØRENDE SAGSØGTES PROCESFØRELSE.

9.1 Den sagsøgte stat er som procespart forpligtet til loyal procesførelse.

Ifølge det foreliggende retsgrundlag bestående af forfatningsretlige, forvaltningsretlige og procesretlige regler samt forpligtelser i henhold til Den Europæiske Menneskerettighedskonvention art. 6 og andre internationale regler er sagsøgte forpligtet til at overholde følgende:

Oplyse sagen kontradiktorisk og herunder blandt andet følgende:

A. Tage stilling til om rigtigheden af oplysninger, som sagsøgeren har fremlagt bestrides, helt eller delvis.

B. Tilvejebringe supplerende oplysninger som kan tjene til en loyal oplysning af sagen

Ovennævnte **A** drejer sig om den elementære pligt til loyalt at medvirke til den arbejdsmetode, som er den gældende inden for den civile retspleje, nemlig den kontradiktoriske.

Sagsøgeren sidder inde med (i forhold til sagsøgte) begrænsede oplysninger, som er fremlagt i sagen.

Sagsøgte har pligt til på korrekt og ordentlig vis at respondere under loyal overholdelse af den kontradiktoriske proces. Pædagogisk fremstilles dette som at en procespart (og slet ikke en offentlig), ikke kan "gemme sig"

Ovennævnte **B** er tillige en sagsøgte påhvilende pligt.

C. Fremme sagen i behørigt tempo

Såvel i følge almindelig offentlige retlige regler, som i følge EMRK artikel 6, kan sagsøgte ikke trainere sagen, men skal effektivt bidrage til dennes fremme.

9.2. Den sagsøgte stat har hidtil ikke under sagerne (1) til (6) overholdt de under 9.1 nævnte forpligtelser, men forsøger at forsinke, besværliggøre og i nogen grad afspore sagens ordentlige oplysning

Det må desværre betegnes som ganske grænseoverskridende at sagsøgte under nærværende domstolsprøvelse, der er iværksat ved stævning af 13. september 2011 blandt andet har foretaget følgende:

Stævning i foreliggende sag blev indgivet til Københavns byret d. 13. september 2011. Stævning blev herefter sendt til forkyndelse hos sagsøgte, der opfordredes til at overholde svarfrist på 14 dage. Den 30. september 2011 gav Københavns byret sagsøgte forlængelse af frist for svarskrift, således at fristen blev udsat til d. 26. oktober 2011. Ved skrivelse af 20. oktober 2011 anmodede Kammeradvokaten igen om udsættelse af svarskrift. Sagen blev d. 25. oktober 2011 henvist til Østre landsret, hvorefter sagsøger indgav stævning hertil d. 28. oktober 2011. Ved skrivelse af 10. november 2011 udsattes sagen på svarskrift som skulle være landsretten i hænde senest d. 23. november 2011. Efter overskridelse af denne frist anmodede Kammeradvokaten d. 29. november for tredje gang om udsættelse af frist for svarskrift. Først d. 14. december 2011 afleverede Kammeradvokaten sit i nærværende sag.

I forhold til ovenstående redegørelse af sagsøgtes manglende overholdelse af svarfrister, da påstod Kammeradvokaten, at denne ikke havde modtaget Østre Landsrets skrivelse af 10. november 2011, hvor fristen for svarskrift blev udsat til senest o d. 23. november 2011. Kammeradvokaten har ikke fyldestgørende dokumenteret den påståede manglende modtagelse af skrivelsen fra Østre Landsret.

Det kan konstateres, at det åbenbart ligger indenfor sagsøgtes processtrategi i svarskriftet under svarskriftets pkt. 1.2 endog at bestride sagsøgerens advokatrepræsentation. Om dette henvises til sagsøgerens skrivelse til sagsøgte af 30. december 2011. Her har sagsøger anført følgende:

"Det fremsendte krav er stridende mod retsplejelovens system vedrørende advokaters stillingsfuldmagt og i øvrigt stridende mod reglerne om god advokatskik og kollegialitet. Når en sådan sag anlægges besidder sagsøgernes advokat selvsagt de dertil forudsatte fuldmagter og det er derfor ganske uhørt, at sagsøgte advokat tillader sig at belaste sagen med et sådant krav, ligesom det ville være tilfældet dersom sagsøgeren stiller samme krav overfor sagsøgte. Håndhævelse af reglerne om god advokatskik falder udenfor nærværende sag og landsrettens saglige kompetence og må i givet fald fortsættes hos advokatmyndighederne, men at sagsøgeren finder, at det ville være passende, dersom denne alvorlige sag ikke i det hele skal belastes med den slags anliggender og går ud fra at forsvarsministeren må være af samme opfattelse."

Til dette har sagsøgte anført følgende 13. januar 2012:

"Det bemærkes, at modparten i medfør af retsplejelovens § 265, stk. 2, kan forlange, at der tilvejebringes et sådant bevis, jf. UfR 1971.229 SH, hvor en advokat, der repræsenterede et italiensk selskab af retten fik udsættelse til at fremskaffe bevis for sin procesfuldmagt samt i øvrigt Gomard, Civilprocessen, 6. udgave, side 370.

I Østre Landsrets sag nr. B-1627-07 anmodede Forsvarsministeriet ligeledes om, at advokaten for en afghansk statsborger med bopæl i Afghanistan tilvejebragte bevis for sin procesfuldmagt. I medfør af retsplejelovens § 265, stk. 2, fremlagde advokaten en af sagsøgeren underskrevet erklæring med reference til sagens påstande, som Østre Landsret i sagen fandt, udgjorde fornøden dokumentation, jf. Østre Landsrets kendelse af 20. maj 2008 (vedlagt).

Som anført i svarskriftet, pkt. 1.2, er anmodningen fra Forsvarsministeriet begrundet i, at der ikke med stævningen er fremlagt bilag, og det derfor ikke er muligt at identificere sagsøgeren og samtidig få bekræftet, om sagsøgeren er bekendt med, at der i Danmark føres en retssag på dennes vegne, som kan få økonomiske konsekvenser for sagsøgeren."

Sagsøger fastholder de synspunkter, der kommer til udtryk i skrivelse af 30. december 2011 til sagsøgte.

Det er af hensyn til sagens fremme, at fuldmagt fra sagsøger : er fremlagt i denne sag.

Sagsøgtes svarskrift er så at sige ude af fase med det kontradiktoriske system blandt andet ved følgende bemærkninger (side 4, 2. afsnit):

"Sagsøgerens stævning indeholder ingen dokumentation for sagsfremstilling og mangler samtidig yderligere oplysninger vedrørende en række forhold."

Under anvendelse af tilsvarende metode anfører sagsøgte (side 5), uanset at det nævnte vedrører sagsøgtes egne forpligtelser, (nederst på side 5 og øverst på side 6):

"På baggrund af oplysningerne i stævningen synes sagen på nuværende tidspunkt at have følgende centrale bevistemaer:

Om sagsøgeren var blandt de tilbageholdende under operation Green Desert den 25. november 2004 (sagsøgeren har i stævningen anført 24. november 2004).

Hvilken rolle de danske styrker havde, herunder om de foretog eller deltog i tilbageholdelsen af sagsøgeren,

Hvilken rolle de danske styrker havde på Shaibah Logistics Base, herunder om de deltog i det påståede forhør, og

Om sagsøgeren har været udsat for den i stævningen påståede behandling på Shaibah Logistics Base, som i stævningen også er angivet som "Akka-basen" The Serious Crimes Unit Al-Tasfeerat – detentionen hvis landsretten finder, at sagsøgeren har løftet bevisbyrden for samtlige fire bevistemaer, opstår herefter en række yderligere spørgsmål, herunder navnlig om og i hvilken omfang de

påståede handlinger berettiger til godtgørelsen, jf. erstatningsansvarslovens § 26."

Samtlige ovennævnte forhold henhører under sagsøgtes pligtmæssige oplysning af sagen.

Kammeradvokaten forsøger sig med det trick at gøre det til emner som det induktivt hævdes at sagsøgeren skal oplyse til bunds. Dette er selvsagt ikke muligt for sagsøgeren. Det er ej heller nogen pligt for sagsøgeren og et forsøg på at vende oplysningsforpligtelserne 180 grader rundt. Derimod råder sagsøgte over adgang og ressourcer til at oplyse sagen på disse områder. Dette **opfordres** sagsøgte til at gøre.

Sagsøgers indsigt er i væsentlig grad begrænset af den indsigt, sagsøger har fået i Forsvarsministeriets akter med videre. Oplysningerne i disse er grundlag for bevismaterialet i replikken. Forsvarsministeriet opfordres derfor til at fremkomme med yderligere relevant materiale.

10. PROCESSUELLE MEDDELELSER.

Sagsøgte må påregne, at nærværende sagsanlæg for den angivne sagsøger vil blive udvidet med yderligere et antal krav fra også andre yderligere skadelidte irakere, der har været udsat for samme eller lignende umenneskelige og nedværdigende behandling, som danske styrker er ansvarlige for.

Som **bilag 4** fremlægges brev af d. 16. december 2011 fra forsvarschef Knud Bartel til justitsminister Nick Hækkerup vedr. Forsvarskommandoens Irakundersøgelse. Af brevet fremgår det:

"Undersøgelsen har fastslået, at antallet af danske tilbageholdte overstiger 500 personer. I forbindelse med tidligere opgørelser, vedrørende antallet af dansk tilbageholdte personer, har der været anført en række faktorer, som har medført usikkerhed vedrørende de opgjorte tal.

Det er konstateret, at der efter magtoverdragelsestidspunktet i august 2004 i et mindre antal tilfælde – i strid med de nationale direktiver og den fastsatte rollefordeling mellem irakiske enheder og internationale styrker – blev overdraget danske tilbageholdte personer til irakiske myndigheder.” (understreget her)

Samtlige 3 sagsøgere i nærværende sag fastholder – ligesom – for så vidt er tilfældet for sagsøger (1) – (6) at de blev tilbageholdt af danske styrker, således som det fremgår af bemærkningerne herom ovenfor i nærværende stævning.

Under hovedforhandlingen kan det, dersom sagsøgte endeligt gør gældende, at dette ikke skulle være tilfældet, blive nødvendiggjort at foranstalte bevisførelse herom, hvorunder der vil skulle ske afhøring af de enkelte sagsøgere og af danske militær folk, der deltog i aktionen.

Til varetagelse af sagsøgernes interesse under sagen vil det forinden blive nødvendiggjort at fremskaffe kommunikationen mellem den danske bataljon og Forsvarskommandoen vedr. Operation Green Desert.

I de tidligere anlagte sager har sagsøgte forsøgt at undvige dette ved ikke at give fuld indsigt i det anmodede materiale. I tilfælde af at sagsøgte under nærværende sag måtte indtage samme standpunkt vil sagsøgeren fremsætte editionsbegæring.

Sagsøgerne er ikke momsregistrerede.

Processuelle meddelelser til sagsøgerne bedes tilstedt undertegnede.

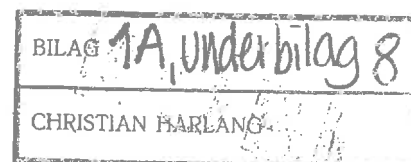
Yderligere processtof forbeholdes.

København, den 16. marts 2012

Christian Harlang

ADVOKATFIRMA
CHRISTIAN HARLANG

Østre Landsret, 7. afdeling
Bredgade 59
1260 København

J.nr. 600096

SUPPLERENDE PROCESSKRIFT

(EDITIONSBEGÆRING)

(4. april 2012)

i sagerne B-3421-11
og B-397-12:

c/o Advokatfirma Christian Harlang
Nytorv 5
1450 København k
(v/ advokat Christian Harlang)

(1)

og

(2)

(3)

(4)

(5)

(6)

alle c/o Advokatfirma Christian Harlang
Nytorv 5
1450 København k
(v/ advokat Christian Harlang)

mod

Forsvarsministeriet
Holmens Kanal 42
1060 København K
(v/ Kammeradvokaten v/ adv. Peter Biering)

Sagsøgerne skal hermed anmode Østre Landsret om at pålægge sagsøgte at fremlægge følgende dokumenter, jf. retsplejelovens § 298:

1. Militærjurist Kurt Borgkvists tilsynsrapport fra 2004.
2. Militærjurist Kenneth Buhls tilsynsrapporter fra 2004 og 2005.
3. Dokumentation for hvilket kendskab danske myndigheder under sagsøgtets ressortområde d. 25. november 2004 havde til det irakiske politis behandling af tilbageholdte, herunder The Serious Crimes Unit.
4. Beskrivelse af de oplysninger danske myndigheder under sagsøgtets ressortområde var i besiddelse af d. 25. november 2004 om forholdene i irakiske fængsler og politistationer indenfor det danske operationsområde.
5. De såkaldte "target packs" for Operation Green Desert.
6. Indsigt i kommunikationen på den danske bataljons intranet i perioden november - december 2004.
7. Direktiver eller vejledninger gældende mellem juni og december 2004 for optagelse af foto- og videodokumentation under militære operationer.
8. Registreringslister over tilbageholdte i perioden 24. - 26. november 2004.
9. Forsvarskommandoens direktiver om magtanvendelse for hele den periode, danske styrker opholdt sig i Irak.
10. DANCONs Rules of Engagement for hele den periode, danske styrker opholdt sig i Irak.
11. Delingsføreres "kort" (d.v.s. referencekort med forholdsregler, som af delingsførerne medtages på operationer) for hele den periode, danske styrker opholdt sig i Irak.

12. Soldaters "kort" gældende den 24. og 25. november 2004.

13. Koalitionsstyrkernes Rules of Engagement for hele den periode, danske styrker opholdt sig i Irak.

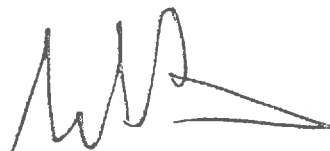
Bemærkninger til støtte for begæringen:

Ethvert af ovennævnte dokumenter vil kunne understøtte, enten at sagsøgerne har været tilbageholdt af danske styrker og/eller at danske styrker har medvirket til deres tilfangetagelse, samt at sagsøgte på tidspunktet for disse frihedsberøvelser vidste eller burde vide, at der var en overhængende fare for, at sagsøgerne ville blive udsat for tortur og/eller umenneskelig og nedværdigende behandling, hvis de kom i irakiske styrkers varetægt.

Uanset hvad sagsøgte måtte anføre overfor dette, kan det begærede ikke på forhånd udelukkes at have betydning for sagens afgørelse, jf. U 1998.16 H.

Dokumenterne må antages at være undergivet forswarets rådighed.

København, den 4. april 2012

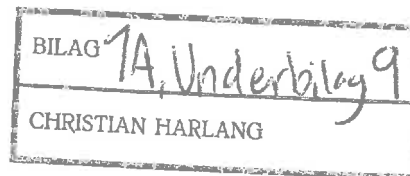

Christian Harlang

K O P I

30. APRIL 2012

J.nr.: 7501564 + 7503117

BIE/RHO/ACP

Processkrift A

Til

Østre Landsret, 7. afd.

I sag nr. B-3421-11

1.

(sagsøger 1)

c/o Advokatfirma Christian Harlang

Nytorv 5

1450 København K

(v/ advokat Christian Harlang)

mod

Forsvarsministeriet

Holmens Kanal 42

1060 København K

(Kammeradvokaten v/ advokat Peter Biering)

og i sag nr. B-397-12:

1.

(sagsøger 1)

2.

(sagsøger 2)

3.

(sagsøger 3)

4.

(sagsøger 4)

5.

(sagsøger 5)

c/o Advokatfirma Christian Harlang
Nytorv 5
1450 København K
(v/ advokat Christian Harlang)

mod

Forsvarsministeriet
Holmens Kanal 42
1060 København K
(Kammeradvokaten v/ advokat Peter Biering)

1. SAGERNES VIDERE BEHANDLING

I sag nr. B-3421-11 (-sagen) anmodede Forsvarsministeriet ved svarskrift af 14. december 2011, jf. pkt. 1.1, og duplik af 2. marts 2012, jf. pkt. 1.1 og pkt. 5, om udskillelse af spørgsmålene om:

1. Sagsøgernes processuelle partsevne, og
2. Forældelse, jf. retsplejelovens § 253, stk. 1.

Forsvarsministeriet havde på den baggrund koncentreret svarskrift af 14. december 2011 om disse spørgsmål, jf. retsplejelovens § 351, stk. 4.

Forsvarsministeriet anmodede endvidere i sag nr. B-397-12 (m.fl.) ved svarskrift af 2. marts 2012 om udskillelse af samme spørgsmål, jf. pkt. 1.3.

Forsvarsministeriet vil ligeledes - af tilsvarende grunde som i de foreliggende sager - anmode om udskillelse af de spørgsmål i sag B-1162-12, m.fl., hvor Østre Landsret har fastsat frist for svarskrift til den 16. maj 2012.

Hertil kommer, at Forsvarsministeriet i begge sager i svarskriftet af 14. december 2011, jf. pkt. 1.2 og pkt. 1.3, og svarskriftet af 2. marts 2012, jf. pkt. 1.1 og pkt. 1.2, har fremsat begæringer om:

1. Tilvejebringelse af procesfuldmagt, jf. retsplejelovens § 265, stk. 2, og
2. Sikkerhedsstillelse for sagsomkostninger, jf. retsplejelovens § 321, stk. 1.

Endelig er Forsvarsministeriet fremkommet med en række opfordringer, som er af central betydning for sagerne, navnlig i relation til de spørgsmål, som Forsvarsministeriet ønsker udskilt til særskilt og forlods behandling.

I -sagen har Forsvarsministeriet i duplikken af 2. marts 2012, side 8, således opfordret (H) sagsøgeren, i lyset af Forsvarsministeriets supplerende sagsfremstilling, til at oplyse, om han fortsat fastholder, at han blev tilbageholdt af danske styrker, og at begivenhederne på Shaibah Logistics Base fandt sted under dansk ledelse og/eller deltagelse.

Endvidere har Forsvarsministeriet opfordret (J) sagsøgeren til nærmere at præcisere, hvor de fremlagte dokumenter indeholder "modstridende udsagn", jf. duplikkens side 9.

Forsvarsministeriet har også opfordret (K) sagsøgeren til at oplyse, hvem den tredjemand er, der har rettet henvendelse til sagsøgeren, samt omfanget af og tidspunktet for denne opsøgende indsats, jf. duplikken, side 17.

I Sahel m.fl. har Forsvarsministeriet i svarskriftet af 2. marts 2012, side 4, opfordret (A 2-6) sagsøgerne til at redegøre nærmere for de konkrete forhold om tilbageholdelsen med henblik på at identificere, i hvilke mål de irakiske tilbageholdelser har fundet sted.

Forsvarsministeriet har endvidere opfordret (B 2-6) sagsøgerne til at oplyse og dokumentere, hvilke opsøgende handlinger og undersøgelser, de har foretaget i forbindelse med forfølgning af det påståede krav mod Forsvarsministeriet, jf. svarskriftet, side 6.

Endelig har Forsvarsministeriet opfordret (C 6) sagsøger 6 (angivet som sagsøger 5 under landsrettens sag nr. B-397-12) til at redegøre for, på hvilket grundlag kravet om tortgodtgørelse skulle bestå, jf. svarskriftet, side 7.

Sagsøgerne har ikke besvaret disse opfordringer.

Henset til dette sagsforløb anmoder Forsvarsministeriet om, at landsretten - inden Forsvarsministeriet iværksætter en omfattende og ressourcekrævende behandling af sagsøgerens editionsbegæring - tager stilling til spørgsmålet om udskillelse af 1) processuel partsevne og 2) forældelse samt til Forsvarsministeriets begæringer om 1) tilvejebringelse af procesfuldmagt og 2) sikkerhedsstillelse for sagsomkostninger.

Efter Forsvarsministeriets opfattelse er det vigtigt, at denne del af sagerne tilskræres korrekt på et tidligt tidspunkt i sagsforberedelsen. Erfaringsmæssigt er det særdeles omkostnings- og ressourcekrævende for myndighederne at forholde sig til generelle og omfangsrige editionsbegæringer, som i den foreliggende sag.

Sagsøgernes editionsbegæring viser netop, at der på nuværende tidspunktet er behov for en sådan effektiv tilskæring af sagerne.

Dette understreges af, at Forsvarsministeriet allerede i forbindelse med sagsøgernes aktindsigtsbegæring og opfordringer i sagerne har taget stilling til og givet sagsøgerne adgang til en række af de dokumenter, som nu er indeholdt i sagsøgernes editionsbegæring af 4. april 2012, jf. nedenfor under pkt. 2.

En samlet behandling af sagsøgernes endelige editionsbegæring, efter en effektiv tilskæring af sagerne, vil dermed ressourcemæssigt og procesøkonomisk være mest hensigtsmæssig for sagernes fremme.

2. EDITIONSBEGÆRINGEN

På denne baggrund giver sagsøgernes editionsbegæring af 4. april 2012 anledning til følgende foreløbige bemærkninger:

Advokat Christian Harlang anmodede den 22. juni 2011 og 11. juli 2011 henholdsvis Forsvarsministeriet og Forsvarskommandoen om aktindsigt i materiale vedrørende Operation Green Desert den 25. november 2004 samt det eksisterende regelgrundlag for danske operationer.

I den forbindelse modtog sagsøgeren den 9. september 2011 og 22. september 2011 aktindsigt i en lang række dokumenter om Operation Green Desert samt regelgrundlaget for operationen fra Forsvarsministeriet og Forsvarskommandoen, jf. dokumentoversigt af 1. september 2011 fra Forsvarsministeriet (bilag A) og dokumentoversigt af 22. september 2011 fra Forsvarskommandoen (bilag Ø).

Advokat Christian Harlang har endvidere ved mails af 1. og 13. februar 2012 rettet henvendelse til Forsvarskommandoen med yderligere spørgsmål til dele af det modtagne materiale, jf. henholdsvis bilag A og bilag AA.

Disse henvendelser blev besvaret af Forsvarskommandoen ved skrivelse af 15. februar 2012 med bilag, jf. bilag Y og bilag Z.

Om de dokumenter, som tidligere under sagerne er behandlet af Forsvarsministeriet, bemærkes følgende:

2.1 Militærjurist Kurt Borgkvists tilsynsrapport fra 2004 (dokument nr. 1)

Forsvarsministeriet har den 30. november 2011 på anmodning fra en journalist, givet aktindsigt i Kurt Borgkvists tilsynsrapport og tilsynsrapporten fremlægges i denne udgave som bilag AB.

Det er Forsvarsministeriets opfattelse, at tilsynsrapporten ikke har nogen relevans for landsrettens stillingtagen til sagsøgerens påstand, jf. duplikken, side 12.

2.2 De såkaldte "target packs" for Operation Green Desert (dokument nr. 5)

Advokat Christian Harlang anmodede ved mail af 13. februar 2012, jf. bilag AA, Forsvarskommandoen om aktindsigt i "target packs" for Operation Green Desert.

Ved bilag til skrivelse af 15. februar fra Forsvarskommandoen, jf. bilag Z, side 6, har Forsvarskommandoen oplyst, at dokumentet ikke er underlagt aktindsigt, af "*hensyn til rigets forsvar*", jf. offentlighedslovens § 13, stk. 1, idet dokumentet indeholder efterretningsmæssige oplysninger.

2.3 Indsigt i kommunikationen på den danske bataljons intranet i perioden november - december 2004 (dokument nr. 6)

Ved mail af 13. februar 2012, jf. bilag AA, anmodede advokat Christian Harlang endvidere Forsvarskommandoen om indsigt i kommunikationen på den danske bataljons intranet i perioden august-december 2004.

Forsvarskommandoen bemærkede hertil, at kommunikationen grundet dennes interne natur som udgangspunkt ikke var omfattet af adgangen til aktindsigt i medfør af offentlighedslovens § 7, jf. bilag Z, side 6.

Herudover oplyste Forsvarskommandoen, at "*det ikke [vil] være muligt at udlevere den interne kommunikation på bataljonens intranet, idet forsvaret ikke gemmer denne kommunikation i længere tid.*"

2.4 Direktiver eller vejledninger gældende mellem juni og december 2004 for optagelse af foto- og videodokumentation under militære operationer (dokument nr. 7)

I sagen anmodede sagsøgeren ved skrivelse af 23. januar 2012 Forsvarsministeriet om at oplyse, "*1) om der i november 2004 var truffet bestemmelser af Forsvarskommandoen (og/eller instanser herunder) om billed-/lyd-optagelser af militære aktioner, gældende inden for Basra-området*" og "*2) om der blev foretaget optagelser af den aktion af 25. november 2004, som sagen omhandler.*", jf. bilag AC.

Ved skrivelse af 27. januar 2012 oplyste Forsvarsministeriet, at ministeriet fra Forsvarskommandoen havde indhentet oplysninger om, at der ikke i november 2004 var fastsat regler om billed- og lydoptagelser, jf. bilag AD.

Forsvarskommandoen oplyste endvidere, at der ikke blev foretaget billed- og lydoptagelser under Operation Green Desert den 25. november 2004. Endelig fremsendte Forsvarsministeriet Forsvarskommandoens besvarelse af 15. december 2011 af en henvendelse fra en journalist vedrørende Operation Green Desert, jf. bilag til skrivelse af 27. januar 2010, hvor Forsvarskommandoen på baggrund af undersøgelser kunne oplyse, at *"forsvaret ikke har foretaget filmoptagelser under gennemførelsen af Operation Green Desert i Al-Zubair i Irak den 25. november 2004."*

Herudover har advokat Christian Harlang ved mail af 13. februar 2012, jf. bilag AA endvidere anmodet Forsvarskommandoen om aktindsigt i direktiver eller vejledninger for foto- og videodokumentation mellem juni og december 2004.

Forsvarskommandoen oplyste i den forbindelse, at der under operationen ikke var mulighed for at foretage foto- og videodokumentation, hvorfor der ikke var udgivet direktiver herom, jf. bilag Z, side 7.

2.5 Registreringslister over tilbageholdte i perioden 24.-26. november 2004 (dokument nr. 8)

Ved replik i -sagen opfordrede (4) sagsøgeren til at fremlægge registreringslister over tilbageholdte i perioden 24. november - 26. november 2004.

Hertil bemærkede Forsvarsministeriet, at danske styrker ikke har registreret tilbageholdelser i denne periode, hvorfor danske styrker ikke har udarbejdet lister, jf. duplik af 2. marts 2012, side 11.

2.6 Forsvarskommandoens direktiver om magtanvendelse for hele den periode, danske styrker opholdt sig i Irak (dokument nr. 9)

Forsvarsministeriet har i -sagen ved svarskriftet af 2. marts 2011 som bilag F fremlagt en række dokumenter om de juridiske aspekter ved danske styrkers ophold i Irak, herunder Forsvarskommandoens direktiv vedrørende juridiske aspekter af Danmarks deltagelse i Den Multinationale Styrke i Irak med underbilag 1, direktiv for magtanvendelse for DANCON Irak, jf. bilag F, side 14. Direktivet vedrører det for disse sager relevante handlingsforløb.

Det bemærkes, at sagsøgeren endvidere den 22. september 2011 modtog aktindsigt i de som bilag F fremlagte dokumenter.

2.7 DANCON's Rules of Engagement for hele den periode, danske styrker opholdt sig i Irak (dokument nr. 10)

Forsvarsministeriet har i -sagen ved svarskriftet af 2. marts 2011 som bilag E fremlagt "Rules of Engagement" for de danske styrker i Irak fra juni 2004. De fremlagte "Rules of Engagement" vedrører det for disse sager relevante handlingsforløb.

Det bemærkes, at sagsøgeren endvidere den 22. september 2011 modtog aktindsigt i det som bilag E fremlagte dokument.

2.8 Koalitionsstyrkernes Rules of Engagement for hele den periode, danske styrker opholdt sig i Irak (dokument nr. 13)

Forsvarskommandoen har ved skrivelse om aktindsigt af 22. september 2011 til advokat Christian Harlang oplyst, at der findes multinationale regler, som danske styrker har været underlagt, og at frigivelse af disse dokumenter skal ske ved britisk foranstaltning, hvorfor Forsvarskommandoen har rettet henvendelse til de britiske myndigheder. Det fremgår endvidere, at sagsøgeren vil modtage svar, så snart der foreligger en tilbagemelding fra de britiske myndigheder.

De britiske myndigheder har endnu ikke givet tilladelse til udlevering af disse regler.

Forsvarskommandoen har endvidere efter drøftelser med advokat Christian Harlang oplyst om muligheden for at søge aktindsigt hos de britiske myndigheder, jf. mail af 10. februar 2012 (**bilag AE**).

Dokumenter,

som påberåbes:

Bilag Æ: Dokumentoversigt af 1. september 2011 fra Forsvarsministeriet,

Bilag Ø: Dokumentoversigt af 22. september 2011 fra Forsvarskommandoen,

Bilag Å: Mail fra Advokatfirma Christian Harlang til Forsvarskommandoen af 1. februar 2012,

Bilag AA: Mail fra Advokatfirma Christian Harlang til Forsvarskommandoen af 13. februar 2012,

Bilag AB: Månedsrapport vedr. tilsyn med militære og civile fanger, Irak, juni 2004,

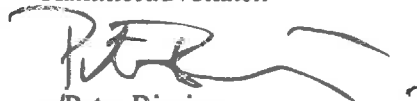
Bilag AC: Skrivelse fra sagsøgeren i -sagen af 23. januar 2012,

Bilag AD: Forsvarsministeriet skrivelse af 27. januar 2012 med bilag til besvarelse af sagsøgerens skrivelse af 23. januar 2012,

Bilag AE: Mail fra Forsvarskommandoen til Advokatfirma Christian Harlang af 10. februar 2012.

København, den 30. april 2012

Kammeradvokaten

v/Peter Biering

— Advokat

Svarskrift

Til

Østre Landsret, 7. afdeling

I sag nr. B-1162-12

1.
(sagsøger 1)
2.
(sagsøger 2)
3.
(sagsøger 3)
c/o Advokatfirma Christian Harlang
Nytorv 5
1450 København K
(v/ advokat Christian Harlang)

mod

Forsvarsministeriet
Holmens Kanal 42
1060 København K
(Kammeradvokaten v/advokat Peter Biering)

møder jeg for sagsøgte og nedlægger følgende

Påstande

Principal: Afvisning

Subsidiært: Frifindelse

1. PROCESSUELLE BEGÆRINGER

1.1 Procesfuldmagt

Forsvarsministeriet anmoder om, at sagen udsættes på, at advokat Christian Harlang tilvejebringer dokumentation for, at sagsøgerne er bekendt med denne retssag og ønsker sagen ført ved de danske domstole samt at sagsøgerne har givet procesfuldmagt til advokat Christian Harlang, jf. retsplejelovens § 265, stk. 2.

Begrundelsen er, at det fremgår af stævningen af 16. marts 2012, side 24, at *"sagsøgerne ikke har været bekendt med, at det var det danske forsvarsministerium, som kunne være skyldner"*.

Stævningen indeholder herudover ingen oplysninger om de nærmere omstændigheder, som nu har medført et søgsmål mod Forsvarsministeriet, hvorfor ministeriet ønsker det fornødne bevis for sagsøgernes kendskab til sagen og klientrelation til advokat Harlang ført, før der påløber sagen yderligere omkostninger.

Til støtte herfor henvises til UfR 1971, side 229 SH, hvor en advokat, der repræsenterede et italiensk selskab af retten fik udsættelse til at fremskaffe bevis for sin procesfuldmagt samt i øvrigt Gomard, Civilprocessen, 6. udgave, side 370.

1.2 Sikkerhedsstillelse for sagsomkostninger

Forsvarsministeriet anmoder endvidere om, at sagsøgerne 1-3 pålægges at stille sikkerhed for sagsomkostninger, jf. retsplejelovens § 321, stk. 1.

Begrundelsen er, at det fremgår af stævningen, at sagsøger 1 har bopæl i Bahrain, mens sagsøger 2 og 3 har bopæl i Irak. Herudover indeholder stævningen ingen oplysninger om sagsøgernes adresser eller andre oplysninger, som ville kunne bidrage til en identifikation af sagsøgerne.

En inddrivelse af sagsomkostninger, som Forsvarsministeriet måtte blive tilkendt, vil derfor blive både ressource- og tidskrævende. Hertil kommer en faktisk usikkerhed for sagsøgernes betalingsevne og -vilje.

Udgangspunktet i retsplejelovens § 321, stk. 1, 1. pkt. kan kun fraviges af to grunde, nemlig såfremt der (1) foreligger *"særlige grunde"*, jf. retsplejelovens § 321, stk. 1, 3. pkt., eller (2) såfremt sagsøgerne har bopæl eller hjemsted i et land, hvor en sagsøger, der har bopæl eller hjemsted i Danmark, er fritaget for sagsomkostninger, jf. retsplejelovens § 321, stk. 2. Hverken Bahrain eller Irak har tiltrådt Haagerkonventionen om Civilprocessen af 1. marts 1954.

Det gøres gældende, at der ikke foreligger sådanne særlige grunde, der bør medføre, at landsretten kan fritage fra kravet om sikkerhedsstillelse i medfør af retsplejelovens § 321, stk. 1, 3. pkt.

Det bemærkes i den forbindelse, at det fremgår af forarbejderne til retsplejelovens § 321, stk. 1, jf. Folketingstidende 2004-2005, 2. samling, Tillæg A, side 5556, at reglen om, at retten kan fritage for sikkerhedsstillelse, hvis særlige grunde taler for det, "*forudsættes anvendt sjældent*".

Til støtte for anmodningen om sikkerhedsstillelse henvises endvidere til Østre Landsrets kendelse af 30. juni 2008 i sag nr. B-1627-07 (bilag A), hvor en afghansk statsborger med bopæl i Afghanistan blev pålagt at stille sikkerhed for kr. 80.000 i en sag anlagt mod Forsvarsministeriet vedrørende dennes tilbageholdelse af danske styrker i Afghanistan.

1.3 Udskillelse til særskilt behandling

Det er Forsvarsministeriets opfattelse, at procesøkonomiske hensyn taler for en udskillelse af de formelle og visse materielle spørgsmål i sagen.

Ved svarskrift af 14. december 2011 i den for Østre Landsret verserende sag mod Forsvarsministeriet, Østre Landsrets 7. afdeling, sag nr. B-3421-11 (-sagen) anmodede Forsvarsministeriet om udskillelse af spørgsmål til særskilt behandling, ligesom Forsvarsministeriet i sagen ved duplik af 2. marts 2012 og processkrift A af 30. april 2012 har fastholdt anmodningen om udskillelse.

Forsvarsministeriet har ligeledes anmodet om udskillelse af spørgsmål til særskilt behandling ved svarskrift af 2. marts 2012 og processkrift A af 30. april 2012 i den for Østre Landsret verserende sag m.fl. mod Forsvarsministeriet, Østre Landsrets 7. afdeling, sag nr. B-397-12 (m.fl. sagen).

I denne sag anmoder Forsvarsministeriet af tilsvarende grunde om, at spørgsmålene om

- 1) sagsøgernes processuelle partsevne, jf. pkt. 2.1, samt
- 2) forældelse, jf. pkt. 7.1,

udskilles til særskilt forlods behandling, jf. retsplejelovens § 253, stk. 1.

2. ANBRINGENDER VEDRØRENDE FORMALITETEN TIL STØTTE FOR AFVISNINGSPÅSTANDEN

2.1 Processuel partsevne

Til støtte for afvisningspåstanden gøres gældende, at sagsøgerne ikke på nuværende tidspunkt har dokumenteret deres identitet.

2.2 Procesfuldmagt

Såfremt advokat Christian Harlang ikke kan tilvejebringe det fornødne bevis for, at han på vegne af sagsøgerne har fuldmagt til at anlægge og føre sagen, gøres det gældende, at sagen skal afvises.

2.3 Sikkerhedsstillelse for sagsomkostninger

Til støtte for afvisningspåstanden gøres endvidere gældende, at sagen i medfør af retsplejelovens § 321, stk. 1, 3. pkt., skal afvises, for det tilfælde at sagsøgerne 1-3 ikke stiller den af landsretten fastsatte sikkerhed, som ikke for hver af sagsøgerne bør fastsættes til et mindre beløb end det, der blev fastsat i kendelsen i bilag A.

3. SAGENS FAKTISKE OMSTÆNDIGHEDER

Sagsøger 1-3's sagsfremstilling, jf. stævningen side 5ff, stemmer på afgørende punkter ikke overens med Forsvarsministeriets opfattelse af handlingsforløbet i sagen.

Med hensyn til sagens faktiske omstændigheder henviser Forsvarsministeriet til det, der er anført i svarskriftet af 14. december 2011 og duplikken af 2. marts 2012 i -sagen.

Heraf fremgår bl.a.:

- at initiativet til Operation Green Desert kom fra de irakiske styrker,
- at de danske styrkers rolle var at bistå og rådgive de irakiske styrker og eventuelt og støtte med en reservestyrke, hvis det blev nødvendigt,
- at det var forudsat, at de irakiske styrker selv skulle gennemføre operationen, herunder foretage afsøgninger af målene og de nødvendige tilbageholdelser,
- at danske styrker ikke foretog nogen tilbageholdelser under operationen,
- at danske styrker hverken deltog i eller forestod de efterfølgende afhøringer af de tilbageholdte personer på Shaibah Logistics Base, og
- at danske styrker ikke har kørt tilbageholdte fra Shaibah Logistics Base til Al-Shu'oon, "The Serious Crimes Unit".

Forsvarsministeriet har endvidere ved skrivelse af 27. januar 2012 til sagsøgeren i sagen oplyst, at der ikke under operation Green Desert blev foretaget billed- og lydoptagelser. Denne skrivelse er fremlagt som bilag AD ved processkrift A i og -sagerne.

På baggrund af stævningens oplysninger synes sagsøger 1, 2 og 3 at være blevet tilbageholdt ved mål 1. Mål 1 udgjorde to huse i Az Zubayr by, som lå tæt på en moske og i kortere afstand fra "Akka-basen", også kaldet Camp Chindit.

Af stævningen fremgår endvidere, at sagsøger 1, og sagsøger 2, den 25. november 2004 om morgenen blev tilbageholdt ved moskéen, og sammen med 11 andre blev kørt til Akka-basen, også kaldet Camp Chindit. Herefter blev sagsøger 1 og 2 kørt til den britiske base Shaibah Logistics Base, og samme dag ca. kl. 16.30 overført til Al-Shu'oon fængslet ("The Serious Crimes Unit").

Det fremgår endvidere, at sagsøgerne har været indsat i Al-Tasferat, uden at de præcise tidspunkter for disse ophold er oplyst. Ifølge stævningen blev sagsøger 1 og 2 løsladt efter ca. 70 dage, dvs. ca. den 2. februar 2005.

Sagsøger 3, blev ifølge stævningen ligeledes tilbageholdt ved moskéen den 25. november 2004 om morgenen og kørt til Akka-basen, også kaldet Camp Chindit. Herefter blev sagsøger kørt til den britiske base Shaibah Logistics Base, og samme dag ca. kl. 16.30 overført til Al-Shu'oon fængslet. Det fremgår ikke af stævningen, hvornår sagsøger 3 blev løsladt.

Sagsøgernes fremstilling af de faktiske omstændigheder i sagen er på flere punkter mangelfuld og stemmer ligeledes ikke overens med faktiske oplysninger fra sagsøgerne i og m.fl. sagerne.

Sagsfremstillingen for sagsøger 1-3, herunder navnlig sagsøger 2-3 indeholder ikke præcise oplysninger om varigheden og kronologien af opholdene i henholdsvis Al Shu'oon politistationen og Al-Tasferat detentionen. Det fremgår endvidere ikke, hvornår sagsøger 3 blev løsladt.

Sagsøger 3 har i stævningen, side 21 anført, at han på 7. dage - efter opholdet i Al Shu'oon fængslet - blev stillet for en dommer i Makala.

Sagsøger 3 opfordres (A3) til at oplyse, hvad "Makala" er, idet Forsvarskommandoen har oplyst, at man ikke har kendskab til en by i Basra-området ved navn Makala.

Herefter blev sagsøger overført til Al-Tasferat detentionen. Herefter anfører sagsøger 3 dog, at han var én af de 4 tilbageholdte, der blev overført til Al Shu'oon med det samme.

Sagsøger 3 har endvidere i stævningen, side 21 anført, at sagsøgerne , og i m.fl. sagen (i stævningen angivet som sagsøger 3, 4 og 5) opholdt sig "6 dage i Al Shu'oon og 14 dage i Al-Tasferat, i alt 20 dages tilfangetagelse."

Imidlertid fremgår det af stævningen af 30. december 2011 i m.fl. sagen, at ingen af disse sagsøgere har opholdt sig i Al-Tasferat detentionen og at de 3 sagsøgere blev løsladt efter 11-12 dages ophold i Al Shu'oon fængslet.

Sagsøger 1-3 opfordres (A1-2 og B3) til at udarbejde en fyldestgørende sagsfremstilling, der forklarer de uoverensstemmelser og uklarheder, som er påpeget ovenfor.

4. SAGENS CENTRALE PROBLEMSTILLINGER

Forsvarsministeriet afventer foreløbigt Østre Landsrets stillingtagen til sammenlægning af sagerne og Østre Landsrets stillingtagen til spørgsmålet om udskillelse af 1) sagsøgernes processuelle partsevne og 2) forældelse samt Forsvarsministeriets begæringer om 1) tilvejebringelse af procesfuldmagt og 2) sikkerhedsstillelse for sagsomkostninger.

For så vidt angår sagens problemstillinger henvises foreløbigt til det, der er anført i svarskriftet af 14. december 2011 og duplikken af 2. marts 2012 i -sagen.

5. SAGSØGERNES PROCESOPFORDRINGER

Forsvarsministeriet har ved svarskrift af 14. december 2011 i -sagen besvaret opfordringer, som er sammenfaldende med de opfordringer, der er fremsat i denne sag.

6. LOVVALG

Sagsøgerne har allerede i stævningen lagt til grund, at dansk ret skal anvendes i forbindelse med landsrettens bedømmelse af sagen.

Forsvarsministeriet kan på den baggrund og efter omstændighederne tiltræde, at sagens materielle spørgsmål, herunder spørgsmålet om forældelse og tortgodtgørelse i den konkrete sag, skal vurderes efter dansk ret.

7. ANBRINGENDER VEDRØRENDE SAGENS REALITET TIL STØTTE FOR FRIFINDELSESPÅSTANDEN

Til støtte for frifindelsespåstanden gør Forsvarsministeriet i relation til forældelse, bevisbyrde og tortgodtgørelse de samme anbringender gældende som anført i svarskriftet af 14. december 2011 og duplikken af 2. marts 2012 i -sagen.

Herudover bemærkes vedrørende forældelse og tortgodtgørelse foreløbigt følgende:

7.1 Forældelse

Til støtte for frifindelsespåstanden gøres det overordnet gældende, at eventuelle krav på tortgodtgørelse, som sagsøgerne måtte have som følge af deres påståede tilbageholdelse den 25. november 2004 er forældede, jf. § 3, stk. 1, jf. § 30 i lov nr. 522 af 6. juni 2007 om forældelse af fordringer (herefter 2007-forældelsesloven), jf. § 1, nr. 5, i lov nr. 274 af 22. december 1908 om forældelse af visse fordringer (herefter 1908-forældelsesloven).

For det tilfælde, at sagsøgernes egne oplysninger om tidspunktet for løsladelse og dermed tidspunktet for forældelsesfristens begyndelse lægges til grund, var sagsøgernes krav allerede forældet primo februar 2010.

Sagsøgerne opfordres (B1-2 og C3) til at oplyse og dokumentere, hvilke opsøgende handlinger og undersøgelser de har foretaget i forbindelse med forfølgning af det påståede krav mod Forsvarsministeriet.

7.2 Tortgodtgørelse

Af erstatningsansvarslovens § 26, stk. 1, fremgår, at godtgørelse for tort skal betales af den, som er ansvarlig *"for en retsstridig krænkelse af en andens frihed, fred, ære eller person"*.

Forsvarsministeriet gør gældende, at sagsøgerne ikke har godtgjort, at de har været udsat for en krænkelse, som er omfattet af erstatningsansvarslovens § 26, stk. 1, idet sagsøgerne ikke har dokumenteret,

at sagsøgerne var blandt de tilbageholdte under Operation Green Desert, og i tilknytning hertil

at sagsøgerne blev udsat for den i stævningen beskrevne behandling under forhøret på Shaibah Logistics Base og i den efterfølgende irakiske varetægt.

Forsvarsministeriet bestrider endvidere, at den behandling, som sagsøgerne hævder at have været udsat for i forbindelse med 1) den irakiske tilbageholdelse den 25. november 2004,

2) opholdet i "Akka-basen", også kaldet Camp Chindit og 3) forhøret på Shaibah Logistics Base, udgør en retsstridig krænkelse af sagsøgerne, som berettiger til tortgodtgørelse, jf. stævningen side 2.

Det bemærkes, at undersøgelserne på Shaibah Logistics Base er sagligt begrundede og i overensstemmelse med sædvanlig praksis, og der er intet i sagsøgernes egen beskrivelse, der tyder på, at undersøgelserne blev foretaget med det formål at ydmyge sagsøgerne.

Forsvarsministeriet bestrider derimod ikke, at sagsøgerne har været udsat for en retsstridig krænkelse i erstatningsansvarslovens § 26, stk. 1's forstand, hvis de mod forventning godtgør, at de har været udsat for den påståede behandling i 4) irakisk varetægt.

Det bestrides dog, at Forsvarsministeriet er ansvarlig for handlinger begået af irakiske styrker.

8. SAGENS OPLYSNING

Advokat Christian Harlang har den 22. juni 2011 og 11. juli 2011 anmodet henholdsvis Forsvarsministeriet og Forsvarskommandoen om aktindsigt i materiale vedrørende Operation Green Desert den 25. november 2004 samt det eksisterende regelgrundlag for danske operationer.

I den forbindelse modtog advokat Christian Harlang den 9. september og 22. september 2011 aktindsigt i en lang række dokumenter om Operation Green Desert samt regelgrundlaget for operationen fra Forsvarsministeriet og Forsvarskommandoen.

Om Forsvarsministeriet og Forsvarskommandoens oplysning af sagen henvises til processkrift A, pkt. 2 i . . . og . . . m.fl. sagerne, hvor dokumentoversigterne af henholdsvis 1. september og 22. september 2011 er fremlagt som bilag Æ og Ø.

Det er ovennævnte materiale, som danner grundlag for denne og de øvrige retssager mod Forsvarsministeriet af nu 9 irakere, repræsenteret af advokat Christian Harlang.

Advokat Christian Harlang har endvidere ved skrivelse af 1. og 13. februar 2012 rettet henvendelse til Forsvarskommandoen med henblik på forklaring af dele af det modtagne materiale, jf. bilag Å og AA, fremlagt ved processkrift A i . . . og . . . m.fl. sagerne. Denne henvendelse blev besvaret af Forsvarskommandoen ved skrivelse af 15. februar 2012 med bilag, jf. bilag Y og Z, fremlagt ved duplik i . . . -sagen.

Der er således i det alt væsentlige givet aktindsigt i det for sagen relevante materiale, som ikke i medfør af offentlighedsloven er undtaget aktindsigt, og sagen er dermed belyst ved de udliveredede dokumenter i størst muligt omfang.

Hertil kommer, at Forsvarskommandoen til brug for retssagerne har udarbejdet et notat, som beskriver handlingsforløbet under Operation Green Desert den 25. november 2004. Til denne beskrivelse er ligeledes udarbejdet notater om principper for afsøgning af et mål under operationer samt om kommandoforholdene under Operation Green Desert. Dokumenterne er fremlagt af Forsvarsministeriet ved duplik af 2. marts 2012 i -sagen som bilag U, W og X.

Forsvarsministeriet har endvidere i duplik af 2. marts 2012 i -sagen meddelt, at under en eventuel hovedforhandling vil disse oplysninger kunne uddybes ved en række vidneforklaringer.

Forsvarsministeriet har således loyalt bidraget til sagens oplysning og ministeriet har anvendt ikke ubetydelige resurser på at imødekomme aktindsigtsbegæring og besvare sagsøgernes opfordringer.

Forsvarsministeriet er derfor helt uforstående overfor, at sagsøger 1-3 i stævningen af 16. marts 2012, side 27 har anført, at *"[b]eklageligvis har søgsmålene vedrørende sagsøger (1) til og med sagsøger (6) igennem de nu passerende mere end 6 måneder været udsat for konsekvente og systematiske krænkelse af sagsøgte forpligtelser til som offentlig myndighed at bidrage loyalt og fair til sagens oplysning."*

For god ordens skyld bemærkes, at sagsøger 1-5 i m.fl.-sagen først den 30. december 2011 har indgivet stævning og dermed ikke den 13. september 2011, som forudsat flere steder i stævningen af 16. marts 2012.

Sagsøger 1 - 3 synes i stævningen af 16. marts 2012 at være af den opfattelse, at der påhviler Forsvarsministeriet en udvidet oplysningspligt i retssager. Det fremgår ikke på hvilket grundlag sagsøgerne støtter dette synspunkt.

Det bestrides at der generelt gælder et princip om udvidet oplysningspligt i retssager mod offentlige myndigheder. I den forbindelse henvises til bl.a. Højesterets domme, UfR 2009, side 2198 H, UfR 2011, side 431 H og UfR 2011, side 456 H, hvor sagsøgerne i forbindelse med retssager mod offentlige myndigheder ikke fik medhold i editionsbegæring om fremlæggelse af materiale til sagernes belysning.

Processuelle meddelelser

til sagsøgte kan stiles til Kammeradvokaten v/ advokat Peter Biering, Vester Farimagsgade 23, 1606 København V (j.nr. 7503706 BIE/RHO/ACP).

2012-05-16 10:10:10

Momsregistrering

Sagsøgte er ikke momsregistreret.

Dokumenter,

som påberåbes:

Bilag A: Østre Landsrets kendelse af 30. juni 2008 i sag nr. B-1627-07

København, den 16. maj 2012

Kammeradvokaten

v/Peter Biering

— Advokat

ADVOKATFIRMA
CHRISTIAN HARLANG

BILAG	1A, underbilag 11
CHRISTIAN HARLANG	

Østre Landsret, 7. afdeling
Bredgade 59
1260 København

K O P I

J.nr. 600096

PROCESSKRIFT 2

(23. maj 2012)

(Editionsbegæring af 4. april 2012)

i sagerne B-3421-11
og B-397-12:

(1)

c/o Advokatfirma Christian Harlang
Nytorv 5
1450 København k
(v/ advokat Christian Harlang)

og

(2)

(3)

(4)

(5)

(6)

og

alle c/o Advokatfirma Christian Harlang
Nytorv 5
1450 København k
(v/ advokat Christian Harlang)

mod

Forsvarsministeriet
Holmens Kanal 42
1060 København K
(v/ Kammeradvokaten v/ adv. Peter Biering)

1. INDLEDENDE BEMÆRKNINGER

Landsretten har ved skrivelser af 7. maj 2012 vedr. sag B-3421-11, mod Forsvarsministeriet samt sag B-0397-12, mfl. mod Forsvarsministeriet anført:

"Landsretten har efter seneste fristfastsættelse modtaget processkrift A med bilag Æ-AE fra sagsøgte.

Sagen udsættes på sagsøgerens bemærkninger vedrørende editionsbegæring

til onsdag den 23/5-2012"

Sagsøgernes bemærkninger vedr. editionsbegæring er som følger:

2. EDITIONSBEGÆRINGEN

2.1 Militærjurist Kurt Borgkvists tilsynsrapporter fra 2004.

Sagsøgte har som bilag AB alene fremlagt militærjurist Kurt Borgkvists tilsynsrapport fra juni 2004. Anmodningen drejer sig imidlertid om samtlige tilsynsrapporter fra 2004, hvorfor den ikke er besvaret ved fremlæggelse af månedsrapporten fra juni 2004.

Forsvarsministeriets postulat i processkrift A, pkt. 2.1, om tilsynsrapportens manglende relevans for landsrettens stillingtagen til sagsøgernes påstand bestrides.

Sagen vedrører overlevering af fanger til irakiske myndigheder, hvorfor det er relevant for sagsøgernes procesførelse at fastslå ond tro hos de danske myndigheder om forholdene i de irakiske fængsler og politistationer på gerningstidspunktet i november 2004 frem til seneste løsladelse i februar

2005. I det omfang de danske myndigheder har haft kendskab til forhold vedr. tortur i de irakiske fængsler og politistationer, er sagsøgt medvirken til sagsøgernes tilfangetagelse, samt senere overlevering til irakiske myndigheder, en retsstridig krænkelse af sagsøgernes person, m.v., jf. erstatningsansvarslovens § 26, og en tilsidesættelse af Danmarks internationale forpligtelser, herunder den Europæiske Menneskerettigheds-konventions art. 3 og FNs Torturkonvention.

Derfor er det relevant for sagens bevisførelse at få ikke-ufuldstændig indsigt i danske myndigheders kendskab til forholdene forud for, under sagsøgernes tilbageholdelse i irakisk varetægt, samt efterfølgende til og med 2005.

2.2 Militærjurist Kenneth Buhls tilsynsrapporter fra 2004 og 2005.

Sagsøgte har i processkrift A undladt bemærkninger til anmodningen om militærjurist Kenneth Buhls tilsynsrapporter fra 2004 og 2005.

Jf. pkt. 2.1 ovenfor er det af relevans for sagens bevisførelse at erhverve indsigt i militærjurist Kenneth Buhls månedlige tilsynsrapporter for nævnte periode.

2.3 Dokumentation for hvilket kendskab danske myndigheder under sagsøgt ressortområde d. 25. november 2004 havde til det irakiske politis behandling af tilbageholdte, herunder The Serious Crimes Unit.

Sagsøgte har i processkrift A ingen bemærkninger til dette punkt.

Jf. pkt. 2.1 ovenfor er det af relevans for sagens bevisførelse at erhverve indsigt i, hvilket kendskab de danske myndigheder havde til det irakiske politis behandling af tilbageholdte.

2.4 Beskrivelse af de oplysninger danske myndigheder under sagsøgtes ressortområde var i besiddelse af d. 25. november 2004 om forholdene i irakiske fængsler og politistationer indenfor det danske operationsområde.

Sagsøgte har i processkrift A udeladt bemærkninger til dette punkt.

Jf. pkt. 2.1 ovenfor er det af relevans for sagens bevisførelse at få indsigt i, hvilket kendskab de danske myndigheder havde til forholdene i de irakiske fængsler og politistationer.

2.5 De såkaldte "target packs" for Operation Green Desert.

Sagsøgte har i processkrift A, pkt. 2.2, henvist til, at de såkaldte "target packs" for Operation Green Desert skulle være undtaget pligten til aktindsigt:

"Ved bilag til skrivelse af 15. februar fra Forsvarskommandoen, jf. bilag Z, side 6, har Forsvarskommandoen oplyst, at dokumentet ikke er underlagt aktindsigt, af "hensyn til rigets forsvar", jf. offentlighedslovens § 13 stk. 1, idet dokumentet indeholder efterretningsmæssige oplysninger."

Sagsøgte har ikke angivet nogen nærmere egentlig begrundelse for, hvorfor dokumentet i dets helhed skulle være undtaget retten til aktindsigt. Det bemærkes endvidere, at reglerne i retsplejelovens § 169 ikke kan forstås som indebærende en videre begrænsning i adgangen til aktindsigt end hvad der er gældende efter offentlighedsloven, herunder princippet om meroffentlighed.

Princippet om meroffentlighed finder anvendelse i nærværende sag, der er af principiel karakter og vedrører ekstremt grove menneskeretskrænkelser i form af sagsøgtes medvirken til, at sagsøgerne blev udsat for tortur af irakisk politi.

Det fremgår af offentlighedsloven § 4 stk. 1, nr. 2, at offentlighedsloven er en minimumslov, hvorefter principperne om meroffentlighed betyder, at der kan gives aktindsigt i videre omfang end hvad en forvaltningsmyndighed som udgangspunkt er forpligtet til at give. Meroffentlighed bygger således på princippet om størst mulig åbenhed i forvaltningen. Grænsen for meroffentlighed er tavshedspligt. Folketingets Ombudsmand udtalte i FOM2009-1997-601:

"(...) loven efterlader således et område hvor en myndighed ikke på grund af tavshedspligt er afskåret fra at give aktindsigt. F.eks. findes der ofte i interne arbejdsdokumenter (jf. § 7) og i andre dokumenter (§ 10) oplysninger som ikke er fortrolige. Her er tavshedspligten ikke til hinder for at give meraktindsigt i dokumenterne. Bestemmelsen om meraktindsigt forudsætter at myndigheden i disse tilfælde udøver et konkret skøn og afvejer de hensyn som taler for at imødekomme ansøgningen, over for de hensyn som taler imod, jf. Jens Garde, Carl Aage Nørgaard og Karsten Revsbech, Forvaltningsret, Sagsbehandling, 6. udgave (2007), s. 296 ff." (understreget her)

Sagsøgte skal således i de tilfælde, hvor den måtte finde, at et dokument ikke kan udleveres i sin helhed, og hvor dette ikke er en følge af tavshedspligt, udøve et sådant konkret skøn og foretage en hensynsafvejning vedr. princippet om meroffentlighed.

Editionsbæringen ift. de såkaldte "target packs" kan således ikke afvises uden en holdbar begrundelse. Hensynet til princippet om meroffentlighed og åbenhed i forvaltningen må være udslagsgivende. Sagsøger bemærker i den forbindelse, at Danmarks militære tilstedeværelse i Irak er ophørt i august 2007, hvorfor henvisninger til efterretningsmæssige oplysninger ikke kan begrunde afvisning af aktindsigt, eller edition.

Når sagsøgte bemærkninger til ovenstående foreligger, vil sagsøgerne vende tilbage til dette.

2.6 Indsigt i kommunikationen på den danske bataljons intranet i perioden november - december 2004.

I sag UfR 1998.724 HK blev det af Højesteret pålagt skattemyndighederne at fremlægge interne arbejdsdokumenter.

Kravet om fremlæggelse af kommunikation på den danske bataljons intranet for perioden fastholdes. Det søges hermed bevist, hvilke konkrete ansvars- og planlægningsmæssige forhold, der gjorde sig gældende for Operation Green Desert. Derfor er anmodningen tillige afgrænset til måneden inden og henholdsvis efter Operation Green Desert.

Hvad angår Forsvarskommandoens bemærkning om, at det ikke vil være muligt at udlevere den interne kommunikation på bataljonens intranet, da forsvaret ifølge sagsøgte *"...ikke gemmer..."* denne type kommunikation i længere tid, opfordres (12) forsvarskommandoen til at tilvejebringe en erklæring fra en teknisk fagkyndig vedr. dette forhold. Det er helt almindeligt, at have sikkerhedskopier af materiale over længere tid, hvorfor det fremstår klart usandsynligt, at logning af kommunikation på bataljonens intranet, ikke skulle eksistere længere.

2.7 Direktiver eller vejledninger gældende mellem juni og december 2004 for optagelse af foto- og videodokumentation under militære operationer.

Sagsøgernes beretninger indeholder oplysninger om foto- og videooptagelser af deres tilbageholdelse.

2.8 Registreringslister over tilbageholdte i perioden 24. - 26. november 2004.

Det præciseres, at anmodning om registreringslister både omfatter tilbageholdte og midlertidig tilbageholdelse ifølge anvisninger, instrukser i forbindelse med ransagninger, visiteringer, undersøgelser og lignende jf. For-

svarsministerens brev af 22. december 2011 til Folketingets Forsvarsudvalg (Bilag 14).

2.9 Forsvarskommandoens direktiver om magtanvendelse fra tidspunktet for danske styrkers ankomst i Irak frem til og med 2005.

Det fra sagsøgte hidtil modtagne er ufuldstændigt, da det kun er dele af direktiverne, der er blevet fremlagt.

Det er relevant for sagen at få indsigt i direktiver for magtanvendelse, herunder således at afklaring af baggrunden for regelsættets tilblivelse og udvikling kan finde sted. Begæringen afgrænses derfor til en periode fra tidspunktet for danske styrkers ankomst i Irak frem til et år efter tilfange-tagelsen, idet der derved gives mulighed for at konstatere ændringer af det juridiske indhold, som er relevant for sagen. Den periodiske afgrænsning er derfor til og med 2005.

Sagsøgte er forpligtet til at fremlægge dokumentation for, at det fremlagte er fuldstændigt.

2.10 DANCONs Rules of Engagement frem til og med 2005

Det er relevant for sagen at få indsigt i "rules of engagement" frem til og med 2005, af samme grunde som anført ovenfor pkt. 2.9.

2.11 Delingsføreres "kort" (d.v.s. referencekort med forholdsregler, som af delingsførerne medtages på operationer) frem til og med 2005.

Det fra sagsøgte hidtil modtagne er ufuldstændigt, da kun delingsførers kort fra februar 2004 er blevet fremlagt. Jf. pkt. 2.9 er det relevant at få dette materiale for en periode frem til og med 2005.

2.12 Soldaters "kort" gældende frem til og med 2005

Det fra sagsøgte hidtil modtagne er ufuldstændigt, da kun soldatens kort fra februar 2004 er blevet fremlagt. Jf. pkt. 2.9 er det relevant og hensigtsmæssigt for sagens bevisførelse at erhverve indsigt i soldatens kort frem til og med 2005.

2.13 Koalitionsstyrkernes Rules of Engagement frem til og med 2005.

Det fastholdes, at dokumenterne skal tilvejebringes indenfor en rimelig tidshorisont. Det har endnu ikke gennem anmodning om aktindsigt hos de britiske myndigheder været muligt at tilvejebringe dokumentet.

2.14 Afrapporteringer vedr. tilbageholdte fra november 2004 til og med februar 2005.

Dette er ift. listen over editionsbegæringer af 4. april 2012 en yderligere begæring.

Afrapporteringer, som DANCON/IRAK i medfør af Forsvarskommandoens direktiv for DANCON/IRAK er forpligtigede til at foretage, jf. direktivets pkt. 10. Dette drejer sig særligt om rapportering vedr. tilbageholdte, herunder statusrapport fra henholdsvis d. 1. december 2004, d. 1. januar 2005, d. 1. februar 2005 og d. 1. marts 2005 om tilbageholdte i britisk varetægt jf. direktivets pkt. 10.4.2.

2.15 Indrapporteringer fra dansk militærpersonel november 2004 til og med 2005.

Dette er ift. listen over editionsbegæringer af 4. april 2012 en yderligere begæring.

Indrapporteringer fra DANCON IRAK hold 4 i medfør af pkt. 2.14 omtalte direktivs pkt. 10.4.3 fra militært personel der måtte have været vidner til

overgreb mod tilbageholdte i dansk, irakisk eller britisk varetægt fra 25. november 2004 frem til og med 2005.

Dette inkluderer tillige andre indrapporteringer, herunder i medfør af "Direktiv for magtanvendelse for DANCONIRAK af 25. august 2004", punkt 25 og 26 om handlepligt i visse tilfælde. Bestemmelserne forpligter danske militærpersonel til indrapportering af overtrædelser af den humanitære folkeret, personfarlige overgreb og andre ulovligheder.

2.16 Afrapporteringer om afhøringer i forbindelse med Operation Green Desert i deres helhed.

Dette er ift. listen over editionsbegæringer af 4. april 2012 en yderligere begæring.

Sagsøgernes beretninger indeholder oplysninger om afhøringer foretaget af dansk militærpersonel, hvorfor afrapporteringer om afhøringer af personer frihedsberøvet under Operation Green Desert begæres fremlagt.

2.17 Britiske styrkers registreringslister over "detained" and "apprehended" personer for Operation Green Desert.

Dette er ift. listen over editionsbegæringer af 4. april 2012 en yderligere begæring.

Som supplement til punkt 2.8 i editionsbegæringen anmodes tillige om britiske styrkers registreringslister. Det er ved henvendelse til den britiske ambassade i februar 2012 blevet oplyst, at udlevering af oplysninger vedr. Operation Green Desert, kræver det danske Forsvarsministeriums accept.

Som det fremgår af ovenstående er punkterne 2.14 – 2.17 tilføjelser til editionsbegæring af 4. april 2012.

3. TIDSFRIST FOR EDITION-OPFYLDELSE

Materialet begæret stillet til rådighed for sagsøgerne senest mandag d. 2. juli 2012. Sagsøgerne har i medfør af deres status som mulige torturofre ret til en sagsbehandling indenfor rimelig tid jf. Den Europæiske Menneskerettighedskonventions art. 3 og 6, samt FNs torturkonvention art. 12. Der er ved Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol (EMD) praksis for at anvende bl.a. FNs torturkonvention som grundlag for fortolkning af staters positive forpligtelser, m.v., i sager, hvor denne er relevant. Som et nyligt eksempel henvises til dom af 10. april 2012 i sagen Babar Ahmad m.fl. mod Storbritannien, afsnit D, præmis 77 og 78. Der kan ikke herske tvivl om at dette er tilfældet i nærværende sager. FNs torturkonventions art. 12 lyder således:

"Each State Party shall ensure that its competent authorities proceed to a prompt and impartial investigation, wherever there is reasonable ground to believe that an act of torture has been committed in any territory under its jurisdiction."

Der stilles således krav om hurtig iværksættelse af uafhængig undersøgelse i tortursager som denne. Det er centralt for sagsøgernes procesførelse, at få den fulde indsigt i de anmodede dokumenter, for at sagen uden unødigt forsinkelse kan føres på et forsvarligt oplyst grundlag.

4. SUPPLERENDE BEMÆRKNINGER

Hensynet til offentlighedens interesse i sagen er relevant i nærværende sag, der vedrører dansk militærs forpligtelser i Irak i sager om tortur i forbindelse med pågribelse, transport af og efter overdragelse af fanger til irakiske myndigheder. Der er således blandt andet tale om afklaring af

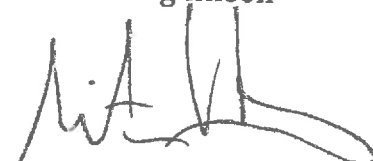
danske myndigheders menneskeretlige forpligtelser, hvilket er af principiel karakter og således et tungtvejende hensyn.

I medfør af retsplejelovens § 341 kan en editionsbegæring afgrænses ved, at bevisførelse uden betydning for sagen, ikke kan finde sted. Der foretages her en skønsvurdering, hvorunder bevisførelsen vil være relevant, såfremt det ikke kan udelukkes at dokumentationen har en vis betydning for sagen jf. dr.,jur. Jonas Christoffersen i UfR 2000B.202. Der er således tale om en bestemmelse, der i praksis sjældent udelukker mulighed for bevisførelse i en sag.

Det er på denne baggrund, at Forsvarsministeriets påstand om konkrete dokumenters manglende relevans for sagen, skal vurderes. Forsvarsministeriet har tillige som offentlig myndighed en naturlig forpligtelse til medvirken til sagens oplysning jf. U.1998.16H, præmis 18.

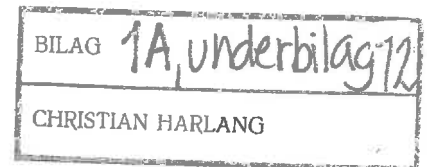
Når sagsøgtes stillingtagen til den indgivne editionsbegæring foreligger, vil sagsøgerne afgive et processkrift vedr. det mellem parterne i øvrigt udestående.

Med venlig hilsen

Christian Harlang

ADVOKATFIRMA
CHRISTIAN HARLANG

K O P I

Østre Landsret, 7. afdeling
Bredgade 59
1260 København

J.nr. 600096

REPLIK

(20. juni 2012)

i sagen B-1162-12:

(7)

(8)

, og

(9)

alle c/o Advokatfirma Christian Harlang
Nytorg 5
1450 København k
(v/advokat Christian Harlang)

mod

Forsvarsministeriet
Holmens Kanal 42
1060 København K
(v/ Kammeradvokaten v/ adv. Peter Biering)

1. EDITIONSBEGÆRING

Sagsøgerne 7 til 9 skal hermed anmode Østre Landsret om at pålægge sagsøgte at fremlægge følgende dokumenter, jf. retsplejelovens § 298:

1. Militærjurist Kurt Borgkvists tilsynsrapport fra 2004.
2. Militærjurist Kenneth Buhls tilsynsrapporter fra 2004 og 2005.
3. Dokumentation for hvilket kendskab danske myndigheder under sagsøgtes ressortområde d. 25. november 2004 havde til det irakiske politis behandling af tilbageholdte, herunder The Serious Crimes Unit.
4. Beskrivelse af de oplysninger danske myndigheder under sagsøgtes ressortområde var i besiddelse af d. 25. november 2004 om forholdene i irakiske fængsler og politistationer indenfor det danske operationsområde.
5. De såkaldte "target packs" for Operation Green Desert.
6. Indsigt i kommunikationen på den danske bataljons intranet i perioden november – december 2004.
7. Direktiver eller vejledninger gældende mellem juni og december 2004 for optagelse af foto- og videodokumentation under militære operationer.
8. Registreringslister over tilbageholdte i perioden 24. – 26. november 2004.
9. Forsvarskommandoens direktiver om magtanvendelse fra tidspunktet for danske styrkers ankomst i Irak frem til og med 2005.

10. DANCONs Rules of Engagement fra tidspunktet for danske styrkers ankomst i Irak frem til og med 2005.
11. Delingsføreres "kort" (d.v.s. referencekort med forholdsregler, som af delingsførerne medtages på operationer) fra tidspunktet for danske styrkers ankomst i Irak frem til og med 2005.
12. "Kort" for koalitionsstyrkernes soldater gældende fra tidspunktet for danske styrkers ankomst i Irak frem til og med 2005.
13. Koalitionsstyrkernes Rules of Engagement fra tidspunktet for danske styrkers ankomst i Irak frem til og med 2005.

Bemærkninger til støtte for begæringen:

Begæringens omfang er tilpasset det anførte i sagsøgerne 1 til 6s i processkrift 2 af 23. maj 2012 i sagerne B-3421-11 og B-397-12.

Samtlige de i nærværende editionsbegæring nævnte dokumenter vil kunne understøtte, enten at sagsøgerne har været tilbageholdt af danske styrker og/eller at danske styrker har medvirket til deres tilfangetagelse, samt at sagsøgte på tidspunktet for disse frihedsberøvelser vidste eller burde vide, at der var en overhængende fare for, at sagsøgerne ville blive udsat for tortur og/eller umenneskelig og nedværdigende behandling, hvis de kom i irakiske styrkers varetægt.

Uanset hvad sagsøgte måtte anføre overfor dette, kan det begærede ikke på forhånd udelukkes at have betydning for sagens afgørelse, jf. U 1998.16 H.

Dokumenterne må antages at være undergivet forswarets rådighed.

Når spørgsmålet om editionsbegæring er færdigbehandlet, vil et samlende processkrift, herunder med yderligere bemærkninger til sagsøgtes begæring om sikkerhedsstillelse, begæring om udskillelse, m.v., kunne afleveres. Der henvises endvidere til pkt. 3 nedenfor.

2. SAGSØGTES OPFORDRINGER

Kammeradvokaten opfordrede (opfordring A1-2 og B3) i svarskrift af 16. maj 2012 (pga. postulerede unøjagtigheder i stævningen), sagsøgerne til at:

"...udarbejde en fyldestgørende sagsfremstilling, der forklarer de uoverensstemmelser og uklarheder, som er påpeget ovenfor."

I forhold til påståede unøjagtigheder i sagsøgernes stævninger, vil disse blive belyst i forbindelse med den afhøring af sagsøgerne, som vil blive foretaget under sagen.

3. ØVRIGT

Sagsøgerne 1 til 9, jf. landsrettens sager B-3421-11, B-397-12 og B-1162-12, vil senest fredag d. 22. ds. fremkomme med et yderligere processkrift.

Yderligere processtof forbeholdes.

København, d. 20. juni 2012

Christian Harlang

Østre Landsret, 7. afdeling
Bredgade 59
1260 København

J.nr. 600096

PROCESSKRIFT 3

(22. juni 2012)

- A. Anerkendelsespåstande om EMRK art. 3-undersøgelse.
B. Genoptagelsesbegæring.

i sagerne B-3421-11,
B-397-12 og B-1162-12:

(1)

c/o Advokatfirma Christian Harlang
Nytorv 5
1450 København k
(v/ advokat Christian Harlang)

og

(2)

(3)

(4)

(5)

(6)

alle c/o Advokatfirma Christian Harlang
Nytorv 5
1450 København k
(v/ advokat Christian Harlang)

samt

- (7) Khalid Gerthaá Al-Saadoun,
(8) Mutar Karhab Youshaa og
(9) Qati'Hilas Zghair

alle c/o Advokatfirma Christian Harlang
Nytorv 5
1450 København k
(v/ advokat Christian Harlang)

mod

Forsvarsministeriet
Holmens Kanal 42
1060 København K
(v/ Kammeradvokaten v/ adv. Peter
Biering)

For sagsøgerne nedlægges hermed følgende yderligere

PÅSTAND 2:

Sagsøgte tilpligtes at anerkende:

Principal:

under nærværende domstolssagers behandling at have pligt til at tilvejebringe effektiv oplysning af sagsøgernes rimeligt begrundede anførsler om tortur, m.v., jf. Statens undersøgelsesforpligtelser ifølge EMRK art. 3, jf. art. 1.

Subsidiært:

at sagsøgte har pligt til at foranledige en effektiv, officiel, uafhængig og særskilt undersøgelse af, om sagsøgerne har været udsat for tortur eller umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf som følge af sagsøgtes handlinger og/eller undladelser.

Forsvarsministeriets havde ved duplik af 4. juli 2012 i den for Østre Landsret verserende sag nr. B-1162-12, m.fl. sagen, anmodet landsretten om på samme måde at tage stilling til spørgsmålet om udskillelse af 1) processuel partsevne og 2) forældelse samt til Forsvarsministeriets begæring om sikkerhedsstillelse for sagsomkostninger.

Landsretten har ved beslutning af 10. august 2012 i m.fl. sagen bestemt, at spørgsmålene om 1) processuel partsevne og 2) forældelse udskilles til særskilt mundtlig forhandling, og at sagsøgerne hver især inden den 3. september 2012 skal stille sikkerhed for sagsomkostninger på kr. 40.000,-.

De tre sager vil nu kunne sammenlægges og fremadrettet undergives en samlet behandling, hvilket navnlig i relation til eventuelle kæremål og editions- og vidnebegæringer må anses for både hensigtsmæssigt og tidsbesparende. Det bemærkes endvidere, at advokat Christian Harlang allerede afgiver processkrifter på vegne af samtlige 9 sagsøgerne i de tre sager, hvorfor dette processkrift også for så vidt angår pkt. 2-5 er afgivet i alle 3 sager. Pkt. 6 angår alene sagsøgerne i og m.fl. sagerne.

I lyset af sagsøgernes nye påstand 2 anmoder Forsvarsministeriet landsretten om at udskille spørgsmålet om afvisning af sagsøgernes påstand 2 til særskilt og forlods behandling i alle tre sager, jf. retsplejelovens § 253, stk. 1, således at dette spørgsmål behandles sammen med de øvrige udskilte spørgsmål, jf. landsrettens beslutning af 8. juni 2012 og 10. august 2012.

Begrundelsen er, at sagsøgernes påstand 2 synes nedlagt alene med det formål at opnå landsrettens omgørelse af beslutningen om udskillelse af 8. juni 2012, og at landsrettens stillingtagen til Forsvarsministeriets afvisningspåstand kan ske uden nævneværdig bevisførelse.

Der henvises til pkt. 4 nedenfor for Forsvarsministeriets anbringender til støtte for afvisningen af påstand 2. For god ordens skyld minder Forsvarsministeriet om, at ministeriet vedrørende sagens realitet har bestridt, at EMRK finder anvendelse, jf. pkt. 4.4.5 i duplik af 2. marts 2012. Dette gælder naturligvis også for så vidt angår sagsøgernes påstand 2 om undersøgelsespligten i medfør af EMRK artikel 3, jf. artikel 1.

Herefter vil følgende fire spørgsmål være udskilt til særskilt forlods behandling i alle tre sager:

1. Processuel partsevne,
2. Sikkerhedsstillelse,
3. Afvisning af anerkendelsespåstand 2, og
4. Forældelse af tortgodtgørelsespåstanden (påstand 1),

Forsvarsministeriet kan oplyse, at sagsøgerne ved skrivelse af 22. juni 2012 har anmodet både Højesteret og Procesbevillingsnævnet om tilladelse til kære af landsrettens beslutning af 8. juni 2012. Procesbevillingsnævnet har ved skrivelse af 29. juni 2012 meddelt, at sagsøgernes anmodning afventer dels Østre Landsrets stillingtagen til sagsøgernes begæring om genoptagelse, dels Højesterets stillingtagen til sagsøgernes anmodning om kæretilladelse. Forsvarsministeriet har gjort gældende, at kæretilladelse i givet fald skal gives af Procesbevillingsnævnet. Højesteret har endnu ikke taget stilling til spørgsmålet.

Det er Forsvarsministeriets opfattelse, at der ikke er noget til hinder for, at landsretten allerede nu træffer afgørelse vedrørende Forsvarsministeriets anmodning om udskillelse af afvisning af sagsøgernes påstand 2.

Anmodningen om kæretilladelse tillægger ikke sagens forberedelse opsættende virkning, hvorfor Forsvarsministeriet går ud fra, at landsretten håndhæver de processuelle virkninger af beslutningen af 8. juni 2012, herunder i relation til sikkerhedsstillelse, jf. nærmere nedenfor under pkt. 6.3.

Det er endvidere Forsvarsministeriets opfattelse, at landsretten uden at afvente Højesteret og Procesbevillingsnævnet, bør tage stilling til anmodningen, idet det vel kan forventes, at også denne afgørelse vil blive søgt kæret, og idet Højesteret og Procesbevillingsnævnet herefter vil få lejlighed til at forholde sig samlet til, om landsrettens procesledende beslutning bør kæres.

3. NÆRMERE OM SAGSØGERNES PÅSTAND 2 OG UNDERSØGELSESPLIGTEN EFTER EMRK ARTIKEL 3, JF. ARTIKEL 1

Sagsøgerne har ved processkrift 3, som påstand 2, nedlagt følgende nye principale og subsidiære påstande:

"Sagsøgte tilpligtes at anerkende:

Principal:

under nærværende domstolssagers behandling at have pligt til at tilvejebringe effektiv oplysning af sagsøgernes rimeligt begrundede anførsler om tortur, m.v., jf. Statens undersøgelsesforpligtelser ifølge EMRK art. 3, jf. art. 1.

Subsidiært:

at sagsøgte har pligt til at foranledige en effektiv, officiel, uafhængig og umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf som følge af sagsøgtes handlinger og/eller undladelser."

3.1 Påstand 2

Sagsøgernes principale påstand 2 angår Forsvarsministeriets pligt til sagsoplysning inden for rammerne af disse to retssager. Påstanden støttes på den pligt til undersøgelse, som Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol (EMD) har udviklet med henvisning til EMRK artikel 3, jf. artikel 1.

Af sagsøgernes processkrift 3, afsnit 4 og 5, fremgår endvidere, at sagsøgerne med den principale påstand ønsker, at landsretten skal sikre, at Forsvarsministeriet faktisk gennemfører undersøgelser i forbindelse med disse to civile søgsmål om betaling af tortgodtgørelse og under anvendelse af retsplejelovens almindelige bestemmelser om sagsoplysning og bevisbedømmelse i civile sager, herunder retsplejelovens § 339, stk. 3, og § 344, stk. 3.

Det er grundlæggende uklart, om den principale påstand er rettet mod landsretten eller Forsvarsministeriet. I pkt. 5 i processkrift 3 anfører sagsøgerne, at *"[s]åfremt Østre Landsret måtte finde, at landsretten alligevel ikke har kompetence til under nærværende sag at foranledige og dermed udvirke opfyldelsen af sagsøgernes rettigheder efter EMRK art. 3, da er det sagsøgte selv som udøvende magt, der har denne undersøgelsesforpligtelse, jf. sagsøgernes subsidiaire påstand 2."*

Forsvarsministeriet forstår herefter sagsøgerens principale påstand 2 således, at sagsøgeren ønsker at forpligte både Forsvarsministeriet og Østre Landsret til at gennemføre en sådan undersøgelse.

Den subsidiaire påstand 2 angår Forsvarsministeriets pligt til at gennemføre en undersøgelse uden for disse to retssagers rammer og uden landsrettens medvirken. Forsvarsministeriet antager på baggrund af anbringenderne, at også denne påstand støttes på, at dette er påkrævet efter EMRK artikel 3, jf. artikel 1.

3.2 Undersøgelsespligten efter EMRK artikel 3, jf. artikel 1

Påstand 2 støttes således grundlæggende på den pligt til at efterforske og retsforfølge brud på EMRK artikel 3, jf. artikel 1, som EMD har udviklet i praksis.

Af praksis fra EMD følger, at myndigheder i visse tilfælde har en positiv forpligtelse til at indlede en undersøgelse i anledning af påståede overtrædelser af EMRK artikel 3 for at sikre en effektiv efterlevelse af forbuddet mod tortur.

Undersøgelsespligten indtræder, hvor en person anfører rimeligt begrundede påstande om, at den pågældende har været udsat for handlinger i strid med EMRK artikel 3, begået af politiet eller andre myndighedspersoner, som er underlagt konventionsstatens ansvar, jf. bl.a. Assenov m.fl. mod Bulgarien (dom af 28. oktober 1998), præmis 102, og Labita mod Italien (dom af 6. april 2000), præmis 131.

Konventionsstaten skal dermed sikre, at der under dens jurisdiktion gennemføres en effektiv officiel undersøgelse af påstande om tortur, som er i stand til at identificere og strafforfølge de ansvarlige. Undersøgelsen skal være uafhængig og upartisk og skal endvidere gennemføres hurtigt og effektivt, jf. f.eks. Kucheruk mod Ukraine (dom af 6. december 2007), præmis 155.

Konventionsstaten vil ligeledes være underlagt en pligt til at gennemføre en undersøgelse af påstande om tortur, selvom der ikke foreligger en konkret anmeldelse eller klage, men hvor der er tilstrækkeligt klare indikationer på, at myndighedspersoner har krænket EMRK artikel 3, jf. 97 medlemmer af Gldani forsamlingen m.fl. mod Georgien, præmis 102.

Pligten til at foranledige en undersøgelse foreligger også, hvor nationale domstole konfronteres med klare oplysninger i officielle dokumenter, herunder lægeerklæringer, der giver grundlag for at antage, at personer har været udsat for handlinger i strid med EMRK begået af myndighedspersoner, som konventionsstaten er ansvarlig for.

Hvor nationale domstole ikke har kompetence til at foretage en undersøgelse, har domstolen pligt til at viderebringe oplysningerne til rette myndighed med henblik på, at denne myndighed kan foranledige en undersøgelse, jf. Ahmet Özkan m.fl. mod Tyrkiet (dom af 6. april 2004), præmis 359.

Det bemærkes, at sagsøgerne tilsyneladende har misforstået undersøgelsespligtens indhold på to grundlæggende punkter:

For det første retter undersøgelsespligten sig mod spørgsmålet om, hvorvidt der bør rejses strafferetlige sager mod ansvarlige personer for brud på EMRK artikel 3. Pligten angår ikke spørgsmål om sagsoplysning under et civilt søgsmål om ret til tortgodtgørelse som de foreliggende.

For det andet synes sagsøgerne at have misforstået, hvem der foretager undersøgelsen, og hvorledes den foretages. Undersøgelsen skal naturligvis ikke foretages af sagsøgerne selv og landsretten inden for rammerne af et civilt søgsmål, som behandles efter forhandlingsprincippet og de almindelige bevisvurderingsregler i civile sager. Undersøgelsen skal gennemføres af konventionsstaternes udøvende myndigheder, der har adgang til at efterforske om personer, der er underlagt konventionsstatens ansvar har handlet i strid med EMRK artikel 3. Det er denne uafhængige myndighed, som tilvejebringer de nødvendige beviser til brug for undersøgelsen og den efterfølgende vurdering af, om der bør rejses en straffesag mod de ansvarlige personer.

4. AFVISNINGSPÅSTANDEN

4.1 Anbringender til støtte for afvisningspåstanden overfor sagsøgernes principale påstand 2

Til støtte for afvisningspåstanden gør ministeriet for det første gældende, at sagsøgernes principale påstand 2 er uklar og uegnet til at indgå i en operativ domskonklusion. Der henvises i den forbindelse til Forsvarsministeriets bemærkninger under punkt 3.2 overfor.

Det er således navnlig uklart, om påstanden er rettet mod Forsvarsministeriet eller landsretten. Hertil kommer, at for det tilfælde, at sagsøgerne måtte få medhold, er det ud fra ordlyden af påstanden og på baggrund af de anbringender, der er gjort gældende, uklart, hvilke retlige konsekvenser, der måtte følge af påstanden.

Påstanden retter sig efter sin ordlyd mod Forsvarsministeriet, mens anbringenderne til støtte herfor, herunder navnlig retsplejelovens § 339, stk. 3, og 344, stk. 3, angår rettens mulighed for procesledelse og bevisbedømmelse.

For det andet - og af samme grunde - er den principale påstand 2 så upræcis, at den er uegnet til at danne grundlag for behandling af sagen, jf. f.eks. Højesterets dom i UfR 2005, side 2134 H og Østre Landsrets dom i UfR 2006, side 922 Ø.

Navnlig bør det være åbenbart, at den danske stats undersøgelsespligt i medfør af EMRK artikel 3 ikke i praksis kan gennemføres i den civile retsplejes former i forbindelse med en påstand om tortgodtgørelse i en konkret sag som de foreliggende.

For det tredje gøres det gældende, at påstanden reelt er en anmodning til landsretten om at anvende retsplejelovens §§ 339, stk. 3, og 344, stk. 3, og at påstanden må afvises, idet den derved blot er et anbringende til støtte for tortgodtgørelsespåstanden.

Det bemærkes i den forbindelse, at landsretten naturligvis har pligt til at anvende retsplejelovens regler under disse to retssager. Sagsøgerne kan derfor blot på sædvanlig vis anmode landsretten om at anvende de procesledelses- og bevisbedømmelsesmidler, som retsplejeloven indeholder. Dette kræver ikke en selvstændig påstand.

For det fjerde gøres det gældende, at sagsøgerne ikke har en selvstændig retlig interesse i påstanden, som rækker videre end sagsøgernes interesse i, at disse to retssager gennemføres korrekt og i overensstemmelse med både EMRK's og retsplejelovens krav til procesledelse og sagsoplysning. Sagsøgernes interesse i en korrekt og lovlig gennemførelse af sagen sikres ikke ved selvstændig nedlæggelse af påstande herom.

Der henvises endvidere til de anbringender, der nedenfor gøres gældende til støtte for afvisningspåstanden overfor den subsidiære påstand 2.

4.2 Afvisningspåstanden over for sagsøgernes subsidære påstand 2

Som nævnt forstår Forsvarsministeriet sagsøgernes subsidære påstand 2 således, at den angår Forsvarsministeriets pligt til at foranledige en særskilt undersøgelse af sagsøgernes påstande om tortur - uden for disse retssagers rammer.

Sagsøgernes anbringender til støtte for henholdsvis den principale og subsidære påstand 2 er imidlertid ikke klart adskilte.

Til støtte for afvisningspåstanden gøres for det første gældende, at Forsvarsministeriet ikke er rette sagsøgte i forhold til en påstand vedrørende undersøgelse af danske styrkers brud på EMRK artikel 3. En sådan undersøgelse vil efter EMD's praksis skulle foretages af en uafhængig myndighed, og i Danmark vil det være Forsvarets Auditørkorps, der foretager sådanne strafferetlige undersøgelser vedrørende militært personels handlinger i tjenesten. I det omfang påstanden overhovedet kan tages under påkendelse, er det derfor Forsvarets Auditørkorps og ikke Forsvarsministeriet, der er rette sagsøgte.

Såfremt sagsøgerne ønsker en strafferetlig efterforskning af de konkrete episoder, som disse to retssager angår, må de derfor rette henvendelse til Auditørkorpset.

Forsvarsministeriet gør, for det andet, gældende, at sagsøgerne ikke har en retlig interesse i påkendelse af en påstand, som tilpligter Forsvarsministeriet at anerkende en pligt til at foranledige en strafferetlig undersøgelse.

Dels vil en påkendelse af påstand 2 ikke fjerne nogen bestående retsuvisshed.

Parterne er ikke på nuværende tidspunkt uenige om, at EMRK artikel 3, jf. artikel 1, pålægger konventionsstater en undersøgelsespligt, og at både bevisførelsen under disse to retssager og konklusionerne fra de undersøgelser, der forventes gennemført af undersøgelseskommissionen, vil kunne få betydning for, om de danske myndigheder derudover har pligt til at undersøge eventuelle brud på EMRK artikel 3 i forhold til sagsøgerne. Det er endvidere sandsynligt, at parterne ikke er uenige om, hvorvidt der skal foretages en strafferetlig undersøgelse, hvis henholdsvis disse retssager og undersøgelseskommissionens arbejde måtte føre frem til, at der er grundlag herfor.

Påstand 2 må derfor afvises, da den ikke har til formål at fjerne nogen bestående retsuvisshed, jf. UfR 2002, side 1245 H, og Gomard, Civilprocessen, 7. udg. side 407.

Hertil kommer, at spørgsmålet om, hvorvidt der består en undersøgelsespligt i forhold til de episoder, som sagsøgerne hævder at have været involveret i, og - i givet fald - omfanget af denne undersøgelsespligt, ikke er aktuelt at afklare på nuværende tidspunkt.

Det bemærkes, at landsrettens afvisning af sagsøgernes påstand 2 ikke strider mod EMRK artikel 6, idet EMRK ikke giver individer, der hævder at have været udsat for en krænkelse af EMRK artikel 3, en ret til national domstolsprøvelse af, om en konventionsstat har overholdt sin undersøgelsespligt efter EMRK artikel 3, jf. artikel 1.

I den forbindelse henvises til UfR 2010, side 1547 H (Irak-sagen).

5. FRIFINDELSESPÅSTANDEN

Til støtte for Forsvarsministeriets frifindelsespåstand overfor både den principale og subsidiære påstand 2 gøres det foreløbig gældende, at EMRK ikke finder anvendelse i sagerne, idet danske styrker ikke på noget tidspunkt har haft jurisdiktion over sagsøgerne, jf. EMRK artikel 1, jf. pkt. 4.4.5 i duplik af 2. marts 2012.

Det gøres endvidere gældende, at de danske myndigheder ikke er ansvarlige for overtrædelser af EMRK artikel 3 i forhold til sagsøgerne, og at Forsvarsministeriet allerede af denne grund ikke har pligt til at foretage en undersøgelse heraf. Der henvises i den forbindelse til det, Forsvarsministeriet har anført til støtte for frifindelsespåstanden overfor påstand 1, jf. pkt. 4.3 og 4.4 i duplik af 2. marts 2012.

Det gøres endvidere gældende, at pligten til at foranledige en undersøgelse efter EMRK artikel 3 alene angår brud på EMRK artikel 3, som kan henregnes til personer, der er underlagt Danmarks ansvar. Danske myndigheder kan i sagens natur ikke foranstalte undersøgelser af sagsøgernes påstande om tortur i irakisk varetægt, fordi der hverken er tale om danske myndighedspersoner endsige personer (sagsøgerne), der er under dansk jurisdiktion.

I den forbindelse bemærkes, at der alene er pligt til at iværksætte en undersøgelse af sagens omstændigheder, hvor der er rimelige begrundede påstande fra personer eller tilstrækkeligt klare indikationer på, at danske styrker har overtrådt EMRK artikel 3.

Selv hvis det antages, at der efter omstændighederne påhviler danske myndigheder en undersøgelsespligt vedrørende de hændelser, som disse retssager angår, gør Forsvarsministeriet gældende, at der allerede er iværksat tiltag til en sådan undersøgelse, og at disse tiltag er tilstrækkelige til at opfylde en eventuel undersøgelsesforpligtelse efter EMRK.

Af regeringsgrundlaget, oktober 2011, fremgår, at regeringen "vil nedsætte en undersøgelseskommission til at belyse baggrunden for den danske beslutning om deltagelsen i krigen i Irak og mulige problemer med Danmarks overholdelse af internationale konventioner i forbindelse med krigsførelsen i Irak og Afghanistan", jf. bilag C.

På den baggrund fremsendte Justitsministeren den 11. april 2012 et udkast til kommissorium for en undersøgelseskommission om den danske krigsdeltagelse i Irak og Afghanistan til Folketinget (bilag AF). Af udkastets pkt. 3 fremgår bl.a., at:

"Undersøgelseskommissionen skal undersøge og redegøre for, om de folkeretlige forpligtelser, som påhviler Danmark, er blevet overholdt i forbindelse med tilbageholdelse af personer under den danske krigsdeltagelse i henholdsvis Irak og Afghanistan.

Undersøgelseskommissionen skal bl.a. undersøge og redegøre for, i hvilket omfang danske styrker har tilbageholdt personer, og hvordan danske styrker har behandlet tilbageholdte personer. Undersøgelseskommissionen skal desuden undersøge og redegøre for, i hvilket omfang danske styrker har overladt tilbageholdte personer til andre landes styrker mv., og hvilken viden de relevante danske myndigheder på tidspunktet for sådanne overladelser havde om behandlingen af tilbageholdte hos de pågældende landes styrker mv.

Undersøgelseskommissionen skal endvidere redegøre for, i hvilket omfang der folkeretligt er pligt til at føre tilsyn med tilbageholdte personer, efter de overlades til andre landes styrker mv., samt undersøge og redegøre for, i hvilket omfang der fra dansk side er ført et sådant tilsyn.

Undersøgelseskommissionen skal ligeledes undersøge og redegøre for, i hvilket omfang danske styrker har deltaget i fællesoperationer med andre landes styrker mv., hvor der er sket tilbageholdelse af personer. Det forudsættes i den forbindelse, at undersøgelseskommissionen redegør for, hvornår der indtræder et folkeretligt (med)ansvar for behandlingen af personer tilbageholdt af andre landes styrker mv. i fællesoperationer, herunder i forhold til operationsmønstret i Irak og Afghanistan."

Hertil kommer, at Forsvarsministeriet på baggrund af en henvendelse fra TV2 den 9. december 2010 anmodede Forsvarets Auditørkorps om at undersøge oplysninger om, at danske styrker under Operation Green Desert skulle have overværet mishandling af tilbageholdte personer og gennemført kropsvisitering og rektalundersøgelser, jf. bilag AG.

Forsvarets Auditørkorps fandt, at det var "*mindre sandsynligt*", at danske styrker havde gennemført kropsvisitering og rektalundersøgelser, og der i øvrigt ikke var nogen formodning for, at disse undersøgelser i sig selv udgjorde et strafbart forhold.

Sagsøgerne har den 29. maj 2012 fået aktindsigt i denne skrivelse.

6. OMGØRELSE AF ØSTRE LANDSRET BESLUTNING AF 8. JUNI 2012

Sagsøgerne har ved processkrift 3 af 22. juni 2012 anmodet Østre Landsret om at omgøre beslutningen af 8. juni 2012 om:

1. udskillelse af spørgsmålet om processuel partsevne,
2. udskillelse af spørgsmålet om forældelse og
3. sikkerhedsstillelse.

Til støtte for anmodningen om omgørelse af landsrettens beslutning af 8. juni 2012 har sagsøgerne gjort gældende, at kontradiktionsprincippet er blevet tilsidesat, jf. pkt. B, side 10 i processkrift 3.

Det er Forsvarsministeriets opfattelse, at landsrettens beslutning af 8. juni 2012 er korrekt, og at der ikke er grundlag for at omgøre beslutningen i medfør af retsplejelovens § 222.

Forsvarsministeriet gør således gældende, at betingelserne for omgørelse i medfør af retsplejelovens § 222 ikke er opfyldt. Der foreligger ikke nye oplysninger i sagerne, som kan begrunde en omgørelse af landsrettens beslutning, mens en omgørelse af landsrettens beslutning tværtimod vil være uhensigtsmæssig for sagernes videre behandling. Om det hensigtsmæssige i udskillelse af spørgsmålene om processuel partsevne og forældelse henviser Forsvarsministeriet til svarskrift af 14. december 2011, pkt. 1.1, side 1-2 og duplik af 2. marts 2012, pkt. 5, side 30 (sagen) samt svarskrift af 2. marts 2012, pkt. 1.3, side 1-2 (m.fl. sagen) og endelig processkrift A af 30. april 2012, pkt. 1, side 2-3 (og m.fl. sagerne).

Sagsøgerne har under sagerne for landsretten haft rig lejlighed til at varetage deres interesser og fremføre deres synspunkter om Forsvarsministeriets anmodning om udskillelse.

I den forbindelse henvises navnlig til pkt. 3.7, side 18-22, afsnittet "*Sagsøgte indsigelser om udskillelse, forældelse, passivitet og processuel partsevne*" i replik af 31. januar 2012.

For sagsøgernes materielle anbringender henvises endvidere til stævning af 13. september 2011, pkt. 2.2, side 10-12 og til stævning af 30. december 2011, pkt. 2.2, side 11-12 i Østre Landsrets sag nr. B-397-12, m.fl. sagen.

På den baggrund er det Forsvarsministeriets opfattelse, at kontradiktionsprincippet ikke er blevet tilsidesat.

Om de enkelte spørgsmål bemærker Forsvarsministeriet herudover følgende:

6.1 Udskillelse af spørgsmålet om processuel partsevne

Forsvarsministeriet ønsker at præcisere, at den udskilte behandling af spørgsmålet om sagsøgernes processuelle partsevne angår sagsøgernes eksistens og identitet. Spørgsmålet om, hvorvidt sagsøgerne - hvis det er konstateret, at de har partsevne - var til stede og blev tilbageholdt i forbindelse med Operation Green Desert, angår derimod sagens realitet.

Sagsøgerne har i processkrift 3 anført, at sagsøgernes eksistens er dokumenteret ved fremlæggelsen af bilag 3 med replik af 27. januar 2012 og ved fremlæggelse af "bilag x til y" med processkrift 3. Forsvarsministeriet formoder, at sagsøgerne rettelig henviser til bilag 19-26 fremlagt med processkrift 3.

Ved processkrift 3 har sagsøgerne ikke anført nogen synspunkter til støtte for, at spørgsmålet om sagsøgernes processuelle partsevne og dermed eksistens ikke bør udskilles til særskilt forlods behandling. Sagsøgerne har således alene redegjort for, at sagsøgernes eksistens ved fremlæggelsen af bilagene nu er dokumenteret.

Det er Forsvarsministeriets opfattelse, at der i første række må tages stilling til, om landsrettens beslutning om udskillelse af processuel partsevne fastholdes. Såfremt beslutningen fastholdes, må landsretten herefter under den særskilte forlods behandling tage stilling til, hvilke krav der bør stilles til sagsøgernes dokumentation af deres eksistens og om disse krav er opfyldt.

Forsvarsministeriet fastholder, at en udskillelse af spørgsmålet om processuel partsevne fortsat er hensigtsmæssig, idet landsrettens stillingtagen hertil er en nødvendig forudsætning for, at sagsøgernes påstande kan undergives realitetsbehandling.

Det er endvidere Forsvarsministeriets opfattelse, at spørgsmålet om processuel partsevne er egnet til at blive behandlet forlods i medfør af retsplejelovens § 253, stk. 1. Dette understreges af, at spørgsmålet om sagsøgernes processuelle partsevne af sagsøgerne søges dokumenteret ved fremlæggelsen af procesfuldmagter og pas, hvorfor der bør kunne tages stilling til spørgsmålet uden nogen væsentlig yderligere bevisførelse og uden inddragelse af den meget omfattende jus, som sagsøgerne har påberåbt under sagerne, jf. pkt. 3 i replik af 27. januar 2012.

6.2 Udskillelse af spørgsmålet om forældelse

Sagsøgerne har ved processkrift 3 til støtte for, at landsretten bør omgøre beslutningen af 8. juni 2012 om udskillelse af spørgsmålet om forældelse anført, at sagsøgerne *"har krav på en uafhængig, effektiv, særskilt officiel undersøgelse af deres sager om tortur [...]."*

Forsvarsministeriet er af den opfattelse, at den nye påstand 2 ikke ændrer på hensigtsmæssigheden af at udskille spørgsmålet om forældelse af sagsøgernes betalingspåstand til særskilt forlods behandling.

Landsrettens forlods behandling af spørgsmålene om partsevne, sikkerhedsstillelse, forældelse af sagsøgernes betalingspåstand og afvisningspåstanden overfor sagsøgernes påstand 2 er hensigtsmæssig, fordi landsrettens stillingtagen til et eller flere af disse spørgsmål kan være tilstrækkeligt til, at landsretten vil kunne afslutte sagen. Herefter vil der ikke være behov for en omfattende bevisførelse om sagens faktiske omstændigheder, ligesom det ikke er nødvendigt for landsretten at forholde sig til de omfattende anbringender, sagsøgerne har anført til støtte for betalingspåstanden. Dette vil have betydelige procesbesparende virkninger.

Sagsøgerne har til støtte for landsrettens omgørelse anført, at spørgsmålet om forældelse ikke vil kunne belyses fuldt ud, førend der er taget stilling til sagsøgernes editionsbegæring, idet der i den forbindelse vil fremkomme oplysninger af betydning for sagsøgernes krav, som sagsøgerne ikke tidligere har været bekendt. Sagsøgerne har ikke anført, hvilke dokumenter, der efter sagsøgernes opfattelse er relevante for bedømmelse af spørgsmålet om forældelse, og på det foreliggende grundlag bestrider Forsvarsministeriet, at dette skulle være tilfældet.

I den forbindelse bemærkes, at spørgsmålet om, hvorvidt forældelsen af kravet er suspenderet eller pålagt en tillægsfrist udelukkende beror på sagsøgernes forhold, og at sagsøgerne endvidere har bevisbyrden for, at kravet ikke er forældet, jf. pkt. 4.2 i duplik af 2. marts 2012.

På den baggrund bestrider Forsvarsministeriet, at sagsøgernes editionsbegæring af 4. april 2012 vil kunne bibringe yderligere oplysninger til brug for spørgsmålet om forældelse. Hertil kommer, at Forsvarsministeriet allerede har taget stilling til sagsøgernes editionsbegæring, jf. pkt. 2 i processkrift A.

De samme synspunkter, som Forsvarsministeriet tidligere har anført til støtte for udskillelse af forældelse, gør sig således fortsat gældende, jf. pkt. 5 i duplik af 2. marts 2012.

6.3 Sikkerhedsstillelse

Ved landsrettens beslutning 8. juni 2012 bestemtes, at sagsøgerne hver især inden den 29. juni 2012 skulle stille sikkerhed for sagsomkostninger på kr. 40.000,-, jf. retsplejelovens § 321, stk. 1.

Forsvarsministeriet er ikke bekendt med, om sagsøgerne overfor landsretten har stillet den fornødne sikkerhed. Ved processkrift 3 har sagsøgerne anmodet landsretten om at forlænge

fristen for sikkerhedsstillelse med minimum 3 måneder. Landsretten har så vidt vides ikke taget stilling hertil.

Forsvarsministeriet har fortsat betydelige omkostninger forbundet med retssagerne og Forsvarsministeriet antager, at landsretten påser, at hver af sagsøgerne har stillet sikkerhed for sagsomkostninger for kr. 40.000,-.

Forsvarsministeriet fastholder, at der i sagerne er behov for sikkerhedsstillelse fra hver af sagsøgerne. Såfremt landsretten måtte omgøre beslutningen om sikkerhedsstillelse, vil en inddrivelse af tilkendte sagsomkostninger hos sagsøgerne i henholdsvis Irak, Kuwait og Bahrain, blive både meget ressource- og tidskrævende.

Hensynet til sikkerhedsstillelse i sagerne bestyrkes yderligere af, at sagsøgerne i proceskrift 3 har oplyst, at *[s]agsøgerne er uden formue eller indtægt i en størrelsesorden, som gør det muligt at stille den af Østre Landsret krævede sikkerhedsstillelse på 40.000 kr. pr. sagsøger*", hvorfor der allerede er stor usikkerhed for Forsvarsministeriet om sagsøgernes betalingsevne.

Det bemærkes, at sagsøgerne ikke har fremlagt dokumentation for deres økonomiske forhold. Forsvarsministeriet afviser, at bilag 28 kan tillægges nogen bevismæssig betydning ved bedømmelsen af de konkrete sagsøgers økonomiske forhold, og at økonomiske forhold i øvrigt bør tillægges betydning ved spørgsmålet om sikkerhedsstillelse.

For så vidt angår den begrænsede adgang til at fravige udgangspunktet om sikkerhedsstillelse i medfør af retsplejeloven § 321, stk. 1, henvises til pkt. 1.3 i svarskriftet af 14. december 2011. Herudover henvises til kendelse af 30. juni 2008 fra Østre Landsret i sag. nr. B-1627-07, fremlagt som bilag A, hvor en afghansk statsborger blev pålagt at stille sikkerhed for kr. 80.000,-.

Det gøres endvidere gældende, at retsplejelovens regler om sikkerhedsstillelse ikke er i strid med EMRK artikel 6. Adgangen til at føre sager ved danske domstole sikres af reglerne om fri proces, hvor også udenlandske statsborgere har mulighed for at få fri proces, såfremt de opfylder en række betingelser, herunder økonomiske betingelser.

Advokat Christian Harlang har ved skrivelse af 8. august 2012 til Østre Landsret oplyst, at han på vegne sagsøgeren i sagen har ansøgt om fri proces. Forsvarsministeriet er ikke bekendt med, om sagsøgerne i m.fl. sagen har ansøgning om fri proces.

6.4 Procesfuldmagt

Ved beslutningen af 8. juni 2012 havde landsretten endvidere fastsat frist for advokat Christian Harlang til at tilvejebringe dokumentation for, at sagsøgerne var bekendt med retssagerne og ønskede sagen ført ved de danske domstole.

Ved processkrift 3 har sagsøgerne i m.fl. sagen som bilag 19-23 fremlagt procesfuldmagter til advokat Christian Harlang af 6. december 2011.

Forsvarsministeriet har ikke bemærkninger hertil og går derfor ud fra, at landsretten på dette grundlag tager stilling til, hvorvidt advokat Christian Harlang har tilvejebragt det fornødne bevis, jf. retsplejelovens § 265, stk. 2.

Dokumenter,

som påberåbes:

Bilag AF: Udkast til Kommissorium for en undersøgelseskommission om den danske krigsdeltagelse i Irak og Afghanistan af 11. april 2012,

Bilag AG: Skrivelse af 28. februar 2011 fra Forsvarets Auditørkorps til Forsvarsministeriet om afslutning af auditørundersøgelse.

København, den 13. august 2012

Kammeradvokaten

✓/Peter Biering
— Advokat

ADVOKATFIRMA
CHRISTIAN HARLANG

Østre Landsret, 7. afdeling
Bredgade 59
1260 København

BILAG	1A, underbilag 16
CHRISTIAN HARLANG	

K O P I

J.nr. 600096

PROCESSKRIFT 4

(31. august 2012)

i sagerne B-3421-11,
B-397-12 og B-1162-12:

(1) c/o Advokatfirma Christian Harlang
Nytorv 5
1450 København k
(v/ advokat Christian Harlang)

og

(2)

(3)

(4)

(5)

(6)

alle c/o Advokatfirma Christian Harlang
Nytorv 5
1450 København k
(v/ advokat Christian Harlang)

samt

(7)

(8)

(9)

alle c/o Advokatfirma Christian Harlang

Nytorv 5
1450 København K
(v/ advokat Christian Harlang)

mod

Forsvarsministeriet
Holmens Kanal 42
1060 København K
(v/ Kammeradvokaten v/ adv. Peter
Biering)

Sagsøgtes processkrift B af 13. august 2012 giver ikke sagsøger anledning til ændring af de nedlagte påstande og ej heller sagsøgerens øvrige processtof. I øvrigt bemærkes følgende:

PÅSTANDE

Overfor sagsøgtes påstande om afvisning nedlægges påstande om sagens fremme.

A. ANERKENDELSESPÅSTANDE OM EMRK ART. 3-UNDERSØGELSESPLIGTEN, DER PÅHVILER DEN DANSKE STAT (SÅVEL ØSTRE LANDSRET SOM SAGSØGTE, REPRÆSENTERET VED KAMMERADVOKATEN).

A.1. Indledende bemærkninger vedr. sagsøgernes påstand 2.

A.1.1. Ad processkrift B, s. 5, pkt. 3.1.

I 2. - 4. afsnit hævder sagsøgte, at sagsøgte finder det "...uklart...", hvem sagsøgernes principale påstand 2 er "...rettet mod..."

Som påstanden er formuleret, drejer den sig umisforståeligt om sagsøgtes forpligtelser. Sagsøgte er den danske stat.

Sagsøgerne har tillid til, at Østre Landsrets dommere besidder kapaciteten til at forstå indholdet og betydningen af sagsøgernes påstand 2.

A.1.2. Ad processkrift B, pkt. 3.2.

Sagsøgte forsøger som et rent retorisk kneb i processkriftets s. 5, sidste afsnit, til s. 6, 4. afsnit, at "skrive sig ud af", at EMRK art. 3 i henhold til EMDs faste praksis¹ også pålægger Danmark pligt til ikke at overlade sagsøgerne i andres varetægt, hvis dette indebærer en reel risiko for, at de derved udsættes for tortur. Det samme gælder naturligvis også, hvor den pågældende stat ved sin bistand har foranlediget, at en frihedsberøvelse, der indebærer samme risiko, kunne finde sted.

Det er ukorrekt, at undersøgelsespligten efter EMRT art. 3 alene retter sig mod, hvorvidt der *"...bør rejses strafferetlige sager mod ansvarlige personer..."* Noget sådant følger heller ikke af de af sagsøgte omtalte domme fra EMD. Sagsøgte har således baseret sig på, at man skulle kunne slutte modsætningsvis fra f.eks. præmis 102 i dommen Assenov mod Bulgarien, hvoraf fremgår, at undersøgelsen (oversat): *"...skal kunne føre til identifikation og straf af de ansvarlige..."* Ligeledes er det uden belæg i konventionspraksis, at undersøgelsespligten f.eks. skulle bortfalde, fordi den torturerede ønsker at kræve tortgodtgørelse og/eller fordi pligten gøres gældende i forbindelse med et søgsmål om godtgørelse.

Til sagsøgtes anførsler i processkrift B, s. 6, sidste afsnit, om hvem der kan foranledige den pågældende undersøgelse foretaget, bemærkes, at sagsøgte igen forsøger at præsentere sit eget, yderst indskrænkede, billede af praksis efter EMRK art. 3. I EMDs praksis er det således f.eks. udtrykkeligt afvist, at undersøgelsen nødvendigvis *"...skal foretages af konventionsstaternes udøvende myndigheder..."*, jf. EMDs dom af 6. april 2004 i sagen Ahmet Özkan

¹ Siden dom af 7. juli 1989 i sagen Soering mod Storbritannien.

m.fl. mod Tyrkiet, præmis 359, som allerede er omtalt i sagsøgernes processkrift 3, pkt. A.4., s. 9, 1. afsnit. Landsdommer Jon Fridrik Kjølbro anfører i hovedværket *"Den Europæiske Menneskerettighedskonvention – for praktikere"*, 3. udgave af 2010, s. 214, 1. afsnit i overensstemmelse hermed:

"Pligten til at iværksætte en undersøgelse er ikke begrænset til tilfælde, hvor der foreligger en anmeldelse, men gælder også i tilfælde, hvor nationale domstole konfronteres med klare oplysninger i officielle dokumenter, herunder lægeerklæringer, der giver grundlag for at antage, at personer har været udsat for en behandling i strid med artikel 3. Hvis den nationale domstol ikke har kompetence til at foretage en undersøgelse, har den pligt til at viderebringe oplysningerne til rette myndighed, således at denne kan iværksætte en undersøgelse."

A.2. Sagsøgtes anmodning om udskillelse.

S. 3, 5. afsnit, støtter sagsøgte sin anmodning om udskillelse af sin afvisningspåstand overfor sagsøgernes påstand 2 på sagsøgtes gætterier om, hvorfor sagsøgerne har nedlagt påstand 2. Sagsøgtes anmodning finder selvsagt ingen støtte i sådanne gætterier.

Der henvises i øvrigt til sagsøgernes processkrift 3, pkt. A.

A.3. Ad sagsøgtes afvisningspåstande.

A.3.1. Vedr. sagsøgernes principale påstand 2.

Til sagsøgtes 4 indsigelser bemærkes:

Om 1. indsigelse: Der er intet uklart over, at sagsøgerne påstår sagsøgte tilpligtet at anerkende, at denne har pligt til under nærværende retssag at foretage en effektiv oplysning af sagsøgernes rimeligt begrundede krav i anledning af deres udsættelse for tortur og anden umenneskelig og nedværdigende behandling. Domstolene har endvidere mulighed for at tage

stilling til, om denne pligtmæssige oplysning af sagen fra sagsøgtes side må anses for at have været effektiv. Eksempelvis om der er emner ang. sagens reelle substans, som sagsøgte under dække af udskillelsesbegæringer, formalitetsindsigelser, m.v. bevidst forsøger ikke at forholde sig til, og som ellers kunne tjene til oplysning af sagsøgernes krav. Tilsvarende om der er dokumenter m.v., som sagsøgte uden behørig grund, jf. EMRK art. 3, nægter at fremlægge, fordi de kan bidrage til en effektiv oplysning af sagens faktum. Sagsøgernes principale påstand 2 adskiller sig ikke i klarhed eller egnethed fra en anerkendelsespåstand, som ville gå ud på at dømme sagsøgte til at foranledige en udenretlig undersøgelse af sagsøgernes rimeligt begrundede krav i anledning af deres udsættelse for tortur og anden umenneskelig og nedværdigende behandling. En sådan påstand ville – ligesom sagsøgernes principale påstand 2 – heller ikke kunne afvises som "...uklar...". Det bør ikke kunne forvirre statens repræsentant, i en sag af så stor betydning, at nogle af anbringenderne til støtte for den principale påstand 2 refererer til retsplejelovens § 339, stk. 3, og § 344, stk. 3. Det forvirrer næppe heller domstolene.

Om 2. indsigelse: De af sagsøgte nævnte domme vedrører retssager, hvis anerkendelsespåstande ikke er sammenlignelige med sagsøgernes principale påstand 2 i nærværende sag. Den første dom vedrørte således mulig pligt til nedgravning af et metrobyggeri, den andens påstande måtte reelt anses for anbringender og var i betydelig grad generelt affattet og med et ganske ubestemt indhold. Endvidere henvises til bemærkninger vedr. den sagsøgtes 1. indsigelse.

Om 3. indsigelse: Sagsøgernes principale påstand 2 kan ikke omformuleres til "...en anmodning til landsretten om at anvende retsplejelovens §§ 339, stk. 3, og 344, stk. 3...". Den vedrører rettelig sagsøgtes oplysningsforpligtelser. Sagsøgte **opfordres (13)** til at redegøre for, hvorledes selve konstateringen af sagsøgtes undersøgelsespligt, jf. sagsøgernes principale påstand 2, skulle kunne medføre, at sagsøgerne fik medhold i deres påstande om tortgodtgørelse. Sagsøgerne er endvidere ikke, således som det synes forudsat i sagsøgtes processkrift B, s. 7, 3. afsnit fra neden, forpligtet til "...på sædvanlig vis..." at anmode Østre Landsret om at foretage dette eller hint.

Om 4. indsigelse: Sagsøgerne har selvsagt retlig interesse i, at deres rimeligt begrundede krav undersøges, jf. EMRK art. 3.

A.3.2. Vedr. sagsøgernes subsidiære påstand 2.

Til sagsøgtes 2 indsigelser bemærkes:

Om 1. indsigelse: Forsvarets Auditørkorps er ikke uafhængigt og uvildigt i forhold til sagsøgte, jf. den militære retsplejelovs § 6, stk. 3, der lyder:

"Forsvarsministeren er generalauditøren og auditørerne overordnet og fører tilsyn med disse."

Sagsøgerne har endvidere ikke nedlagt påstand om, at der foretages en *"...strafferetlig efterforskning af de konkrete episoder, som disse to retssager angår..."* Sagsøgte har misforstået sagsøgernes påstand 2.

Om 2. indsigelse: Sagsøgte påstår, at en pådømmelse (*"...påkendelse..."*) af sagsøgernes subsidiære påstand 2 ikke vil fjerne nogen bestående retsuished. Sagsøgte har imidlertid afvist at fremlægge dokumenter og bevidst undladt at fremkomme med oplysninger om sagens faktum, som kan være af afgørende betydning for rettens stillingtagen til sagsøgernes krav på tortgodtgørelse. Alene p.g.a. sagsøgtes egen procesadfærd, er der fortsat tvist desangående. Deraf følger, at aktualitetskravet også er opfyldt.

Sagsøgtes bemærkninger i processkrift B, s. 9, 1. og 2. afsnit, er uden relevans for nærværende retssag, og forudsætter i øvrigt efter deres ordlyd urigtigt, at landsretten allerede nu skulle have meddelt sagsøgte, at sagsøgernes påstand 2 afvises.

A.4. Ad sagsøgtes frifindelsespåstande.

Sagsøgte har pligt til at foretage en effektiv, uafhængig og betimelig undersøgelse af sagsøgernes krav, principalt under nærværende retssag som egnet forum, subsidiært ved at foranledige særskilt undersøgelse heraf.

Sagsøgte har ved sin aktive medvirken sikret, at sagsøgerne kunne blive og blev frihedsberøvet under den såkaldte "Operation Green Desert" d. 25. november 2004. Faktum er, at operationen fandt sted som følge af sagsøgtes aktive bistand hertil, og at irakisk politi ikke var i stand til at gennemføre denne operation alene, men havde behov for det danske militærs bistand. Dertil kommer, at sagsøgerne har været under dansk jurisdiktion, da de kort efter deres pågribelse blev transporteret i danske køretøjer med dansk personel.

På tidspunktet for operationens gennemførelse havde sagsøgte endvidere grund til at befrygte, at sagsøgerne under deres frihedsberøvelse ville blive udsat for tortur og andre krænkelse af EMRK art. 3.

Selv hvis det udelukkende var irakisk politi, der fysisk tilbageholdt sagsøgerne under operationen, kan Danmark selvsagt stadig ifalde ansvar for krænkelse af EMRK art. 3, hvis staten bistår under en operation, som indebærer en reel risiko for, at ét eller flere mennesker udsættes for tortur eller anden umenneskelig eller nedværdigende behandling.

Dertil kommer, at en simpel overladelse af de faktiske handlinger ("det beskudte arbejde") til irakiske politistyrker, i realiteten udgør et forsøg fra sagsøgtes side på at omgå sine retlige forpligtelser efter EMRK art. 3 til at påse, at tilbageholdte irakiske borgere ikke risikerer at blive udsat for tortur m.v.

Ad processkrift B, pkt. 5, 3. afsnit: Det er som bekendt et brud på EMRK art. 3, når personer, der er underlagt Danmarks ansvar, overlader tredjelandes borgere til andre, hvis der er reel risiko for, at borgerne derved udsættes for behandling, der er i strid med EMRK art. 3, jf. f.eks. EMDs dom af 7. juli 1989 i sagen Soering mod Storbritannien, præmis 91. Det samme gælder

naturligvis også, hvor den pågældende stat ved sin bistand har foranlediget, at en frihedsberøvelse, der indebærer samme risiko, kunne finde sted.

Ad processkrift B, pkt. 5, 4. afsnit: Der henvises til sagsøgernes processkrift 3 af 22. juni d.å., pkt. A.3.

A.4.1. Den varslede kommissionsundersøgelse.

For det første er Justitsministeriets udkast til kommissorium af 11. april d.å., fremlagt som sagens bilag AF, formuleret så generelt, at det ikke er sikret, at sagsøgernes konkrete, individuelle sager vil blive undersøgt, og da slet ikke i overensstemmelse med kriterierne efter EMRK art. 3. Der er ikke formuleret pligt til at undersøge hver enkelt konkret tilfælde, herunder sagsøgernes tilfælde.

For det andet er Danmark forpligtet til at fremme undersøgelser af mistanke om tortur med behørig hurtighed og effektivitet, jf. fast praksis fra Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol.²

Der er allerede gået mange år, siden krænkelse fandt sted. Den forestående kommission, som pr. d.d. (31. august 2012) endnu ikke er endeligt nedsat, får en så lang frist som 5 år fra tidspunktet for dens nedsættelse. Dette vil i sig selv indebære en overtrædelse af EMRK art. 3, da undersøgelsen indenfor kommissoriet ikke vil finde sted med den fornødne hurtighed set i forhold til sagsøgerne.

Af ovennævnte grunde vil den mulige kommissionsundersøgelse og dens nedsættelse ikke kunne opfylde kravene til den undersøgelse, som sagsøgerne har ret til.

² Jf. bl.a. sagerne Denis Vasilyev mod Rusland (dom af 17. december 2009), Labita mod Italien (dom af 6. april 2000), Kurt mod Tyrkiet (dom af 25. maj 1998), m.fl. Se endvidere landsdommer Jon Fridrik Kjølbro: "Den Europæiske Menneskerettighedskonvention - for Praktikere", 3. udgave 2010, s. 212 – 215.

A.4.2. Auditørkorpsets skrivelse dateret d. 28. februar 2011.

Den i bilag AG omtalte auditørundersøgelse opfylder af flere grunde ikke kravene til en effektiv og uafhængig undersøgelse af sagsøgernes rimeligt begrundede anførsler om at være blevet udsat for tortur.

For det første er den af Forsvarets Auditørkorps foretagne undersøgelse ikke uafhængig i forhold til sagsøgte. Ifølge den militære retsplejelovs § 6, stk. 1, er det sådan, at *"Generalauditøren og auditørerne påtaler lovovertrædelser i sager, der skal behandles som militære straffesager."* Af stk. 2 fremgår, at disse auditører også forestår efterforskningen, bistået af auditørfuldmægtige. Det fremgår videre af stk. 3, at *"Forsvarsministeren er generalauditøren og auditørerne overordnet og fører tilsyn med disse."*

For det andet er auditørkorpsets undersøgelse ikke effektiv i forhold til de krænkelse, som sagsøgerne har været udsat for. Undersøgelsen baserer sig alene på dokumenter (*"...rapporteringer, udtalelser og avisartikler..."* samt sagsøgtes besvarelse af spørgsmål stillet i Folketinget, jf. s. 2, 1. afsnit), men der er ikke foretaget nogen som helst afhøringer, dels til efterprøvning af om dokumenternes udvisende kunne be- eller afkræftes, dels med henblik på indhentelse af yderligere oplysninger. Videre er undersøgelsen alene blevet afsluttet, fordi:

1. Et muligt strafansvar blev anset for forældet,
2. det på baggrund af avisartikler, m.v., fandtes *"...mindre sandsynligt..."*, at dansk militært personel skulle have foretaget kropsvisitering og rektalundersøgelser af tilbageholdte irakere under operation "Green Desert", og
3. der ikke foreligger nogen *"...formodning for..."*, at de pågældende undersøgelser *"...under de oplyste omstændigheder i sig selv skulle udgøre et strafbart forhold..."*

Ad begrundelse 1: Det har ikke betydning for sagsøgernes ret til tortgodtgørelse, eller på krav om undersøgelse af deres rimeligt begrundede krav, om et muligt strafansvar for én eller flere personer, der henhører under Forsvarsministeriet, skulle være forældet.

Ad begrundelse 2 og 3: De af Auditørkorpset opstillede formodninger og sandsynlighedsvurderinger er forkerte, og en afhøring af det under Operation Green Desert implicerede danske militærpersonel kunne meget vel have afkræftet auditørens formodninger og sandsynlighedsvurderinger.

På denne baggrund er det åbenbart, at auditørkorpsets undersøgelse ikke opfylder kravene efter EMRK art. 3 om en uafhængig og effektiv undersøgelse.

B. GENOPTAGELSESBEGÆRING VEDR. SAGERNE

Det fastholdes, at Østre Landsrets beslutninger af 8. juni 2012 om at udskille nærmere bestemte spørgsmål og om at afkræve sagsøgerne at stille sikkerhed for sagsomkostninger i et for sagsøgerne klart uforholdsmæssigt omfang er uhjemlede og skal ændres. Der henvises til processkrift 3, pkt. B.

Uanset sagsøgtes fremstilling i processkrift B, s. 11, forholder det sig sådan, at sagsøgerne som følge af indholdet af Østre Landsrets skrivelse af 7. maj 2012 ("*Sagen udsættes på sagsøgerens bemærkninger vedrørende editionsbegæring til...*") og sagsøgernes overensstemmende svar dertil i processkrift 2 af 23. maj 2012 ("*Når sagsøgtes stillingtagen til den indgivne editionsbegæring foreligger, vil sagsøgerne afgive et processkrift vedr. det mellem parterne i øvrigt udestående.*"), ikke har haft behørig adgang til kontradiktion for så vidt angår det af sagsøgte anførte vedr. spørgsmål om udskillelse og sikkerhedsstillelse. Der henvises til processkrift 3, pkt. B, s. 10 - 12.

Sagsøgerne bemærker tillige, at sagsøgte i processkrift B har undladt at anføre, hvorfor ovennævnte skriftveksling efter sagsøgtes opfattelse indebærer, at sagsøgernes ret til kontradiktion ikke skulle være krænket ved Østre Landsrets beslutning af 8. juni 2012. Sagsøgte har i stedet forsøgt sig med den retoriske "undvigelsesmanøvre" at skrive udenom problemstillingen.

Sagsøgte har i Processkrift B, pkt. 6.1, s. 12, 1. afsnit, frafaldet sit anbringende fra svarskrift af 14. december 2011, pkt. 6.1, 3. afsnit, om, at det må *"...anses som en nødvendig procesforudsætning, at det kan dokumenteres, at sagsøgeren eksisterer og var blandt de 35-38 tilbageholdte personer."*

Nu gøres det vedr. processuel partsevne fra sagsøgtes side kun gældende, at *"...sagsøgernes eksistens og identitet..."* ikke er godtgjort.

Sagsøgte har ikke i processkrift B bestridt, at der med de fremlagte bilag 3 og 19 til 27 skulle være ført dokumentation for sagsøgernes eksistens og identitet. I henhold til den civilretlige forhandlingsmaksime betyder dette, at sagsøgte tiltræder, at dokumentation skal betragtes som ført. Sagsøgerne har endvidere alle ført bevis for deres eksistens og identitet. Der er herefter absolut intet grundlag for at udskille indsigelsen om processuel partsevne. Sagsøgerne agter endvidere alle at afgive partsforklaring for Østre Landsret.

Det fastholdes, at sagsøgtes indsigelser i nærværende sager om, at sagsøgernes ikke skulle have *"dokumenteret sin identitet"*, er usaglige, jf. processkrift 3, pkt. B.2.a, s. 15. Sagsøgerne bemærker, at sagsøgte ikke i processkrift B bestrider, at sagsøgtes indsigelser desangående er usaglige.

Ad spørgsmålet om udskillelse af sagsøgtes forældelsesindsigelse bemærkes:

Sagsøgerne minder om, at sagens faktum og jus indebærer, at der ifølge gældende folkeretlige og militærretlige regler ikke er indtrådt rettighedsfortabelse, heller ikke ved forældelse.

Sagsøgernes har et retskrav på en effektiv, uafhængig undersøgelse af deres (mere end) rimeligt begrundede anmeldelser om den danske stats overtrædelser af EMRK art. 3.

Undersøgelsen kan og skal foretages under nærværende retssag, jf. sagsøgernes principale påstand 2, idet sagsøgte ikke har foranstaltet andet.

Som anført i processkrift 3, pkt. B.1, s. 13, næstsidste afsnit, er kravet på en sådan undersøgelse ikke undergivet forældelse. Sagsøgte har da heller ikke bestridt dette anbringende i processkrift B.

Sagsøgernes retskrav på en sådan undersøgelse indebærer, at en stillingtagen til sagsøgtes forældelsespåstand ikke vil kunne afslutte sagen, hvorfor der ikke er grundlag for at udskille denne til særskilt behandling efter retsplejelovens § 253. Der er ganske enkelt ikke nogen procesbesparelse at vinde derved.

Forældelse kan ikke indtræde, hvis sagsøgerne *"...har været afskåret fra afbryde forældelse ... på grund af en hindring, som ikke beror på [sagsøgernes] forhold..."*, jf. forældelseslovens § 14, stk. 1.

Foranlediget af IRCT (International Rehabilitation Council for Torture Victims) er der foretaget fagkyndige retsmedicinske undersøgelser af sagsøgerne og konsekvenserne af, at de har været udsat for tortur, både for så vidt angår fysiske og psykiske skadevirkninger. Skriftlige erklæringer af 15. maj 2012 fremlægges som sagens **bilag 29** til **37**.

De fysiske og psykiske skader sagsøgerne blev påført under deres tilbageholdelse har yderligere svækket sagsøgernes reelle mulighed for at rejse sag i Danmark.

Disse følgevirkninger har til dels også først manifesteret sig indenfor de seneste 3 år forud for tidspunktet for sagernes anlæg, hvorfor deres krav på erstatning og tort opstået som følge heraf (også foruden de øvrige anførte grunde der selvstændigt indebærer, at der ikke er indtrådt forældelse) ikke vil være forældet. Sagernes behandling vil følgelig ikke kunne afsluttes ved en stillingtagen til sagsøgtes forældelsesindsigelse.

Som det fremgår, er de fagkyndige rapporter udarbejdet af statsobducent, prof. dr.med., Jørgen Lange Thomsen, for så vidt angår de fysiske forhold og

for så vidt angår de mentale af to arabisktalende retsmedicinere, dr. Mona Hamed og dr. Sana Hamze.

Sagsøgerne vil om de anførte forhold ved tilfangetagelsen, torturen og ugerne herefter samt de nævnte fysiske og mentale skader blive afhørt for landsretten under hovedforhandlingen.

Af hensyn til sagens ordentlige forberedelse også vedrørende disse for sagsøgernes procesførelse centrale anliggender **opfordres (14)** sagsøgte til at tage stilling til følgende:

- 1) Er sagsøgte indforstået med, at bilag 29 til 37 indgår som bevis i sagen?
- 2) I tilfælde af at 1) besvares benægtende, ønskes stillingtagen til, om dele af bilag 29 til 37 efter sagsøgtes opfattelse kan indgå og i hvilket omfang.
- 3) Under hensyn til sagsøgtes besvarelse af 2) ønskes stillingtagen til (gerne i form af forslag), hvorledes og hvor de retsmedicinske undersøgelser kan finde sted.

Ad spørgsmålet om det klart uforholdsmæssige krav om sikkerhedsstillelse bemærkes:

Som oplyst i processkrift 3, pkt. 3.b, har sagsøgerne alle en indtægt, der ligger under den oplyste gennemsnitlige årsindtægt pr. indbygger i Irak, som er på ca. 23.000 danske kroner.

Det er en retsvildfarelse, når sagsøgte postulerer, at oplysninger om den gennemsnitlige årsindkomst for en person bosiddende i Irak ikke har betydning for spørgsmålet om sikkerhedsstillelsens størrelse. I den forbindelse henvises til EMDs dom af 19. juni 2001 i sagen Kreuz mod Polen, præmis 62 og 66, hvoraf det udtrykkeligt fremgår, at denne faktiske

oplysning har betydning for, om der er sket en krænkelse af EMRK art. 6. Derfor fandt EMD, at, jf. præmis 66 in fine:

"...The fee required from the applicant for proceeding with his action was excessive. It resulted in his desisting from his claim and in his case never being heard by a court. That, in the Court's opinion, impaired the very essence of his right of access." (understreget her)

Såfremt Østre Landsrets afgørelser af 8. juni og 10. august 2012 om sikkerhedsstillelse måtte blive opretholdt, må dette forventes at medføre, at sagsøgerne alene som følge af deres økonomiske forhold nægtes adgang til at få prøvet deres sager om udsættelse for tortur og umenneskelig og nedværdigende behandling under danske styrkers ansvar.

Dette vil udgøre en klar og ubestridelig krænkelse af EMRK art. 6, om sagsøgernes ret til en retfærdig rettergang. Beskyttelsen efter art. 6 omfatter, som det klart er fastslået i Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols mangeårige praksis, at der er effektiv adgang til domstolene.³ Det indebærer, at bl.a. retsafgifter, sikkerhedsstillelse, o.s.v., ikke må være på et niveau, som reelt hindrer menneskers adgang til domstolene, da dette vil udgøre et indgreb i selve essensen af retten til adgang til domstolene.

Hvis Østre Landsret ophæver sine afgørelser af 8. juni og nu også af 10. august 2012 (eller nedsætter sikkerhedsstillelsen betydeligt og til et niveau, som sagsøgerne har rimelig udsigt til at stille), vil dette endvidere ikke rejse spørgsmål om uforenelighed med retsplejelovens § 321. Bestemmelsen rummer tillige mulighed for en indskrænkende fortolkning i overensstemmelse med forpligtelserne efter EMRK.

For så vidt angår spørgsmålet om en mulig sammenhæng med reglerne om fri proces bemærkes, at Civilstyrelsen endnu ikke – efter at have modtaget sagsøger (1)s ansøgning herom allerede d. 30. december 2011 – har truffet en materiel afgørelse om retten til fri proces. Østre Landsrets krav om sikkerhedsstillelse af 8. juni og 10. august 2012 kan derfor ikke fastholdes på denne baggrund, medmindre fristen for kravets efterkommelse udskydes

³ Jf. allerede dom af 9. oktober 1979 i sagen Airey mod Irland, præmis 20 – 28.

til et tidspunkt efter Civilstyrelsen (og evt. Procesbevillingsnævnet) måtte træffe afgørelse i sagen.

Subsidiært anmodes om, at sikkerhedsstillelsen i det mindste nedbringes til den samlede sikkerhed, som sagsøger i Østre Landsrets sag nr. B-1627-07 blev pålagt at stille, jf. sagens bilag A.⁴ I den pågældende sag (som vil have et større omfang end nærværende sag, hvis Østre Landsret ikke omgør sine beslutninger om udskillelse) blev sagsøgeren pålagt at stille en samlet sikkerhed på 80.000 danske kr. I nærværende sag, som altså p.t. er mindre omfattende, er sagsøgerne pålagt at stille en samlet sikkerhed på nu 360.000 danske kr.

Såfremt Østre Landsret måtte fastholde sine beslutninger af 8. juni og 10. august 2012 om sikkerhedsstillelse, anmodes mere subsidiært om, at fristen for efterkommelse heraf forlænges med som minimum 3 måneder for tidspunktet for landsrettens beslutning herom, således at der bliver reel praktisk mulighed for, at de af sagsøgerne, hvis økonomiske formåen måtte være tilstrækkelig dertil, rent faktisk får mulighed for at gennemføre de dermed forbundne dispositioner.

C. HABILITETSFORHOLD VEDR. LANDSRETTENS SAMMENSÆTNING I FORBINDELSE MED PÅKENDELSE AF ANMODNING OM GENOPTAGELSE FOR SAGSØGERNE 1 - 6.

Ved udskrift af 10. august 2012 af retsbog for Østre Landsret fremgår, at landsdommer Steen Mejer har truffet beslutning for så vidt angår sagsøgerne 7 - 9 om de samme spørgsmål, som sagsøgerne 1 - 6 har begæret genoptaget, jf. processkrift 3 af 22. juni 2012, pkt. B.

Som følge heraf må landsdommer Steen Mejer ikke handle som dommer i forbindelse med Østre Landsrets stillingtagen til genoptagelsesbegæringen indgivet af sagsøgerne 1 - 6, jf. retsplejelovens § 61, og EMRK art. 6.

⁴ Så vidt vides er den pågældende landsretskendelse ikke prøvet ved Højesteret.

Yderligere processtof forbeholdes.

København, d. 31. august 2012

Christian Harlang

ADVOKATFIRMA
CHRISTIAN HARLANG

KOPI

BILAG	1A, underbilag 17
CHRISTIAN HARLANG	

Københavns Byret
Domhuset, Nytorv
1450 København K.

28. september 2012

STÆVNING

Som advokat for

(10)

(11)

c/o Advokatfirma Christian Harlang
Nytorg 5
1450 København k
(v/advokat Christian Harlang)

indstævner jeg herved

Forsvarsministeriet
Holmens Kanal 42
1060 København K

Under nærværende sag giver jeg møde for sagsøgerne, for hvem der nedlægges følgende:

1.1. PÅSTANDE.

Påstand 1

Sagsøgte tilpligtes til hver af sagsøgerne at betale kr. 50.001,- med tillæg af procesrenter fra sagens anlæg og til betaling sker.

Påstand 2

Sagsøgte tilpligtes at anerkende:

Principal:

under nærværende domstolssagers behandling at have pligt til at tilvejebringe effektiv oplysning af sagsøgernes rimeligt begrundede anførsler om tortur, m.v., jf. Statens undersøgelsesforpligtelser ifølge EMRK art. 3, jf. art. 1.

Subsidiært:

at sagsøgte har pligt til at foranledige en effektiv, officiel, uafhængig og særskilt undersøgelse af, om sagsøgerne har været udsat for tortur eller umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf som følge af sagsøgtes handlinger og/eller undladelser.

Nærværende offentligretlige sag angår sagsøgernes krav på tortgodtgørelse som følge af den tortur og umenneskelige og nedværdigende behandling de civile sagsøgere har været udsat for under danske styrkers frihedsberøvelse af dem d. 25. november 2004 i Basra, Irak, og den efterfølgende overgivelse til irakisk politi til forhør og fængsling, hvilket er i modstrid med gældende dansk ret med tilhørende folkeretlige forpligtelser, der påhviler sagsøgte.

Sagsøgernes krav er således baseret på erstatningsretlige regler, hvorunder bl.a. indgår de forpligtelser, som følger også af international ret.

De tortur-forhold m.v. som den sagsøgte stat direkte og/eller indirekte er ansvarlig for, er af mangeartet karakter og af særdeles omfattende mængde, således som det vil fremgå af nærværende stævning og senere fremlagt processtof i sagen.

Forholdene, der er ansvarspådragende, består af følgende tidsmæssige hovedgrupper:

1. Tilfangetagelsen d. 25. november 2004 og den dermed forbundne helt unødigt brutale behandling.
2. Behandlingen i Akka-basen samme formiddag.
3. Behandlingen i Shaibah Log Base det følgende døgn.
4. Indespærring i op til 70 dage under brutale og nedværdigende forhold med udøvelse af tortur m.v.

Sagsanlægget sker i fortsættelse af sagsanlæg for sagsøger(1) foretaget ved stævning indleveret til Københavns Byret den 13. september 2011 med henvisningsbegæring, jf. retsplejelovens § 226 som følge af sagens principielle karakter, hvilket af Københavns Byret er imødekommet ved kendelse af 25. oktober 2011, i fortsættelse af sagsanlæg for sagsøgerne(2) til (6) foretaget ved stævning indleveret til Københavns Byret den 30. december 2011 med henvisningsbegæring, jf. retsplejelovens § 226 som følge af sagernes principielle karakter, hvilket af Københavns Byret er imødekommet ved kendelse af 31. januar 2012, og i fortsættelse af sagsanlæg for sagsøgerne (7) til (9) foretaget ved stævning indleveret til Københavns Byret den 16. marts 2012 med henvisningsbegæring, jf. retsplejelovens § 226 som følge af sagernes principielle karakter, hvilket af Københavns Byret er imødekommet ved kendelse af 30. marts 2012 . Sagerne er herefter verserende ved Østre Landsret som første instans under landsrettens 7. afd. sagsnummer B-3421-11, B-397-12 og B-1162-12.

Nærværende sagsanlæg finder alene som følge af formelle grunde sted for Københavns Byret. Der henvises til nedennævnte henvisningsbegæring for også nærværende sag med samme begrundelse i dens principielle betydning, jf. retsplejelovens § 226.

1.2. BEMÆRKNINGER TIL SELVE PÅSTANDENE.

Påstand 1:

1.2.1. Påstandsbeløbet.

Det anførte påstandsbeløb indebærer alene af omkostningsmæssige grunde en (foreløbig) begrænsning af sagsøgernes godtgørelseskrav. Beløbspåstandens størrelse indebærer endvidere, at bestemmelserne om såkaldte "småsager", jf. retsplejelovens kapitel 39, ikke finder anvendelse. (Erfaringerne er, at en sådan fremgangsmåde er nødvendig for at undgå, at sagen evt. lider skade ved forsinkelse ved rettens automatiske overførsel af sager med beløbspåstande på op til og med kr. 50.000,- til den såkaldte "småsagsproces".) Det er beklageligt, at nærværende sag skal belastes med bemærkning, der alene skyldes formelle forhold vedrørende de ovennævnte regler, der blev indført ved den såkaldte "domstolsreform" pr. 2007.

I betragtning af, at sagsøgerne har været udsat for tortur, endda af grov og langvarig karakter, må de anførte påstandsbeløb betragtes for lave, selv efter den såkaldte "tilbageholdende" praksis der kendes fra de danske domstole, og selvsagt i særlig grad når erstatningsniveauerne ifølge Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol tages i betragtning.

1.2.2. Ressourcemæssig ulighed.

Ressourcemæssigt står sagsøgerne i denne sag svagt overfor den sagsøgte stat. Derfor har det været nødvendigt at foretage tilpasninger (foreløbigt) af procesførelsen med henblik på overhovedet at kunne iværksætte denne.

1.2.3. Forbehold for forhøjelse af proceskravet.

Således må sagsøgte påregne, at sagsøgerne senere i sagsforløbet indenfor de kommende måneder forhøjer påstanden i overensstemmelse med herfor gældende regler både for så vidt angår erstatningsniveauet for sagsøgtes ansvar for omfattende og langvarig tortur og muligt for andre erstatningskrav, baseret på tabsopgørelser.

2. SAGSFREMSTILLING

Påastand 1:

2.1. Faktiske omstændigheder.

2.1.1. Baggrund.

Sagsøger(10) og (11) boede d. 25. november 2004 – i en bydel i Zubayr-distriktet i Basra-området nær ved deltaet, hvor Eufrat og Tigris løber sammen.

Boligerne bestod af ca. 20 små og mellemstore huse placeret samlet i et byområde, hvortil hørte en moské (sunni).

Sagsøgerne og deres familier er sunni-muslimer og som sådanne en minoritet i det i overvejende grad shiitiske område.

Sagsøgerne og deres familier har – og havde – pr. tradition og praksis et nært og venskabeligt forhold til de shiitiske naboer.

De sekteriske problemer i området skyldes udefrakommende aktiviteter fra fjerne områder, der satte "lus i skindpelsen" hos de lokale, og med frygtelige følger for sagsøgerne og deres familier.

Ingen af sagsøgerne har på noget tidspunkt været involveret i krigshandlinger i den aktuelle konflikt.

Ingen af sagsøgerne er på noget tidspunkt blevet foreholdt nogen form for anklage, endsige nogen form for sanktion for noget som helst.

Aktionen d. 25. november 2004 førte ikke til nogen form for sigtelse eller anklage af nogen art.

Operationen fremstår som en alvorlig fejltagelse, der kunne og burde være undgået ved overholdelse af elementære regler for militær indsats.

Det er sagsøgernes opfattelse, at aktionen er forårsaget af fjerntfrakommende sekteriskbaserede falske anmeldelser, som de danske styrker beklageligvis har reageret på ved at iværksætte den overordentligt omfattende og voldsomme aktion d. 25. november 2004, der endvidere førte til langvarig efterfølgende indespærring og omfattende tortur.

Sagsøgernes slægt er en sunni-slægt, der siden osmannerne har virket som en form for overstamme for shiitiske stammer (navnlig med henblik på repræsentationen over for den sunni-muslimske osmanniske sultan), hvor slægten i vidt omfang levede af plantagedrift i det frugtbare Shat-Al-Arab deltaområde i Zubayr-distriktet, der geografisk kan indplaceres således i følgende områdemæssigt og indbyggermæssigt descenderende og geografisk indkredsende orden:

1. Irak.

2. Basra Amt (dette område omfatter over 5 mio. personer).
3. Al-Zubayr (Qaza= storkommune).
Dette er et distrikt omfattende mellem 180.000 og 450.000 personer.
4. Mahallat Al-Arab II (Mahallat: en del-kommune) med et par tusinder indbyggere.
5. Sagsøgernes stamme.

Navnlig i begyndelsen af 2004 blev forholdene i området stærkt præget af, at sunni-muslimer blev udsat for forskellige overgreb fra politiets side, der nu var domineret af shia-muslimer (siden invasionen i marts 2003).

2.1.2. Tilfangetagelse - torsdag d. 25. november 2004, ca. kl. 05:00 – 05:45.

Ifølge de foreliggende oplysninger iværksættes der under dansk ledelse en aktion mod sagsøgernes boligområde omkring kl. 05:00, hvor en konvoj af køretøjer bestående af ca. 20 danske tanks og ca. 15 køretøjer fra den irakiske shia-muslimske milits.

At der var tale om danske tanks kunne ses derved, at de var påmalet dannebrogflag og med arabisk skrift angivelse af "Danmarks hær".

De danske kampvogne tog opstilling i de to lokale gader, der udgør en T-form således, at kanoner pegede direkte mod de enkelte huse og boliger. De fleste af indbyggerne befandt sig i deres respektive huse sammen med deres familier.

En del af beboerne befandt sig i moskéen, som er beliggende kun ca. 30-40 m. fra de fleste af husene.

Den pågældende morgen var det koldt, kun nogle få grader over 0 celcius.

Flere af de øvrige sagsøgere observerede en dansk kameramand, ca. 30 år, karseklippet, som foretog optagelser i landsbyen.

Optagelser blev også foretaget i selve moskéen, hvor danske soldater og militsfolk trængte ind uden tilladelse.

De sagsøgere, der blev trukket ud af deres huse, var i almindeligt bomuldsnattøj.

Tilbage i husene befandt sig deres – rædselsslagne – familier.

Tilbageholdelserne og pågribelserne havde en vis tilfældig karakter, ingen bad om at se ID eller spurgte efter navn.

Ingen blev foreholdt nogen form for sigtelse eller lignende. Operationen foregik ganske unødvendigt hårdhændet.

Der var tale om at civile hjem på brutal vis decideret blev stormet af soldaterne, og under dansk ledelse.

Sagsøgerne var bekendt med, hvem der var danske, idet den nærliggende (ca. 800 meter derfra) Akka-Base var et tilholdssted for danskerne i området, som sagsøgerne og de øvrige beboere i landsbyen kendte noget til.

De tilbageholdte, sagsøgere, blev tvunget til at kravle op bag på ladet af en pick-up truck.

Forinden var de lagt i håndjern (nylon-strips) og blændet med øjenbind.

2.1.3 Frihedsberøvelsen på Akka-basen. Forhør i Shaibah Log Base. Opholdet i tortur-fængslet ved Basra. "Al-Shu'oon" også kaldet "The Serious Crimes Unit"

Sagsøgerne blev først ført til Akka-basen, der er beliggende ca. 800 m. fra bebyggelsen. Efter ca. 1 time blev de overført til Shaibah Log Base.

Her blev de også tvunget til at sidde udenfor på jorden i et åbent område. Der var i hvert fald to danske officerer, en mand og en kvinde, der sad på stole bag et skrivebord med en formentlig dansk tolk og en soldat.

Ligesom fra og med aktionen ved landsbyen, blev de udsat for sekteriske tilråb. Sidstnævnte var fra personer indenfor shia-militsen.

I Shaibah Log Base befandt der sig både danske og britiske soldater. De blev ført ind i et indelukke under åben himmel omgivet af pigtråd, hvor der tillige befandt sig andre tilfangetagne.

Deres ansigter og hoveder blev tildækket typisk derved, at deres klædedragt blev løftet op og bundet sammen ovenover hovedet, eller de blev påtvunget øjenbind. Afhøringerne foregik i et særligt afhøringsstelt, herefter blev de ført ind i et opholdstelt. Sagsøgerne fortæller i øvrigt konkretiseret og individualiseret supplerende således:

Sagsøger (10)

Født 2. juni 1960 i Basra ved Schatlel Aarab er BA i økonomi fra Basra Universitet. Gift i 1989, har 6 børn, 4 piger og 2 drenge. Har de sidste 12 år drevet forretning som kioskejer i Subaja Virksomheden eksisterer stadigvæk.

Beretning vedrørende d. 25. november 2004 og derefter:

Var til morgenbøn omkring kl. 05.00. Da bønnen var overstået ca. kl. 05.10 kunne de forsamlede tilbageværende i moskéen (Der var 11 personer) høre og ud af vinduerne se, at en militærrazzia var i gang.

Hans eget hus er beliggende 150 meter fra moskéen. Huset blev ransaget af danske og irakiske soldater.

Han blev arresteret i moskeen af en iraker mens danskerne så på. Han vidste det var danskere, da de var de eneste udlændinge til stede på dette tidspunkt. Han blev kropsvisiteret af irakerne og fotograferet.

De blev bragt til Akka-basen (de blev i alt 11) i en pickup af irakerne, men danskerne fulgte umiddelbart efter i kampvogne.

Der var på væggene i Akka-basen malet for dem meget ubehagelige anti-sunni slogans. Det var Al-Sadr-Brigadens slogan.

I Akka-basen blev han sat sammen med 10 andre irakere. Vagterne spurgte om deres navne og de blev fotograferet. Han sad der i 4 timer bagbundet og med bind for øjnene. Han følte sig ydmyget, da de danske soldater bevægede sig rundt mellem fangerne med hunde, hvilket er ydmygende for en muslim.

Herefter blev de bragt til Shaibah Log Base, hvilket var en køretur i et tildækket militær køretøj af en varighed på ca. 15-30 min. Det var helt mørkt indeni.

I Shaibah Log Base blev han ført ind i et telt og igen spurgt om sit navn og frataget sine personlige ejendele. Derefter blev han ført til et andet telt, hvor han blev undersøgt af 4-5 personer. Der blev foretaget en ydmygende analundersøgelse.

Han følte sig ekstremt flov på det tidspunkt, ligesom han stadig bliver meget flov, hvis han taler om det den dag i dag.

Soldaten rørte ved sagsøger, han rørte ved sagsøgers genitalier og hans endetarm. Soldaten stak sin finger ind.

Sagsøger var og er helt sikker på, at de gjorde det for at ydmyge og nedbryde ham.

Det var danskere, han kunne genkende nogle fra området.

Han blev derefter ført til Al Shu'oon (The Serious Crime Unit) også kendt som Al Jamiat politistationen i Basra. Han blev transporteret af irakerne, men danskerne fulgte tæt efter. Efter ankomsten til Al Shu'oon forlod danskerne igen stedet, og han så dem aldrig igen.

Al Shu'oon bygningen ligger i et område, der betegnes Al Jamiat, og stedet er også kendt som Al Jamiat politistationen. I nærværende stævning benævnes stedet Al Shu'oon.

Al Shu'oon var én bygning, som tidligere havde været brugt af Saddams efterretnings- og sikkerhedspoliti. Det var et bygningskompleks bestående af en kontorafdeling og en fængselsafdeling. Sidstnævnte var indrettet i et tidligere stort møderum. Det var den politistation som udgjorde den såkaldte Serious Crime Unit i Basra.

De britiske styrker destruerede politistationen i december 2006 på grund af stedets berygtede karakter. Forinden tog briterne papirmateriale og computere med sig.

I Al Shu'oon blev de alle anbragt i et rum. Så blev de en efter en ført ind i forhørslokalet, igen bagbundet med håndjern og med bind for øjnene. De irakiske styrker ville have ham til at tilstå, men han havde ikke noget at tilstå. De begyndte at slå ham og bad ham tilstå at han var terrorist. De sparkede og slog ham mens han lå ned og på et tidspunkt mistede han bevidstheden. Han vågnede ved at de slog ham igen og hældte vand på ham. De slog og sparkede ham over hele kroppen. De ydmygede og fornærmede ham også ved at kalde ham en sunni "wahhabiyyine". Han blev holdt som fange i Al Shu'oon en uge men kun udsat for tortur den første dag.

Herefter blev han overført til Al-Tasferat fængslet.

Al-Tasferat er et varetægtsfængsel, hvor fanger bliver hensat i kortere eller længere perioder med henblik på tilbageførsel til anden anstalt eller med henblik på udslusning.

Al-Tasferat ligger i området Minaal Makal-området.

De britiske styrker destruerede politistationen i december 2006 på grund af stedets berygtede karakter. Forinden tog briterne papirmateriale og computere med sig.

I Al Shu'oon blev de alle anbragt i et rum. Så blev de en efter en ført ind i forhørslokalet, igen bagbundet med håndjern og med bind for øjnene. De irakiske styrker forhørte ham kun i 10 minutter. Han blev forhørt om religiøse spørgsmål, men blev ikke slået eller mishandlet. Efter sagsøgers opfattelse måske fordi han var for gammel.

Sagsøger blev derefter overført til Al-Tasferat fængslet, hvor han forblev i 7 dage. Herefter blev han stillet for en dommer og løsladt.

Påstand 2:

2.2

A. ANERKENDELSESPÅSTANDE OM EMRK ART. 3-UNDERSØGELSESPLIGTEN, DER PÅHVILER DEN DANSKE STAT (SÅVEL ØSTRE LANDSRET SOM SAGSØGTE, REPRÆSENTERET VED KAMMERADVOKATEN).

A.1. Pligten.

Til støtte for sagsøgernes påstand om sagsøgtes undersøgelsespligt, jf. Den Europæiske Menneskerettighedskonventions¹ art. 3, jf. art. 1, anføres følgende:

Efter Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols² helt faste praksis har stater, som har tiltrådt og ratificeret EMRK, pligt til på en uafhængig og effektiv måde at

¹ Herefter "EMRK".

² Herefter "EMD".

foretage en undersøgelse af rimeligt begrundede anmeldelser/anførsler³ fra personer, som oplyser at have været udsat for tortur eller anden alvorlig mishandling i strid med EMRK art. 3, jf. f.eks. EMDs dom af 28. oktober 1998 i sagerne Assenov m.fl. mod Bulgarien, præmis 102:

„1. The Court considers that, in these circumstances, where an individual raises an arguable claim that he has been seriously ill-treated by the police or other such agents of the State unlawfully and in breach of Article 3, that provision, read in conjunction with the State's general duty under Article 1 of the Convention to "secure to everyone within their jurisdiction the rights and freedoms defined in ... [the] Convention", requires by implication that there should be an effective official investigation. This investigation, as with that under Article 2, should be capable of leading to the identification and punishment of those responsible (see, in relation to Article 2 of the Convention, ...). If this were not the case, the general legal prohibition of torture and inhuman and degrading treatment and punishment, despite its fundamental importance (see paragraph 93 above), would be ineffective in practice and it would be possible in some cases for agents of the State to abuse the rights of those within their control with virtual impunity."

Dette betyder, oversat til dansk:

"102. Retten finder, at under disse omstændigheder, hvor et individ fremfører en rimeligt begrundet anmeldelse om at være blevet alvorligt mishandlet af politiet eller andre repræsentanter for staten på ulovlig måde og i strid med art. 3, da kræver denne bestemmelse, læst i sammenhæng med statens generelle forpligtelse i henhold til Konventionens art. 1 om at "sikre alle indenfor deres jurisdiktion de rettigheder og friheder, som fastsættes i Konventionen", implicit en effektiv, officiel undersøgelse. Denne undersøgelse, som den under art. 2, skal kunne føre til identifikation og straf af de ansvarlige (se i relation til art. 2 ...). Hvis dette ikke var tilfældet, ville det generelle

³ På engelsk, jf. EMDs domspraksis: "credible assertion", jf. f.eks. EMDs dom af 20. juli 2000 i sagen Caloc mod Frankrig, præmis 89, eller "arguable claim" jf. f.eks. EMDs dom af 28. oktober 1998 i sagerne Assenov m.fl. mod Bulgarien, præmis 102.

retlige forbud mod tortur og umenneskelig og nedværdigende behandling og straf, til trods for sin fundamentale betydning (se præmis 93 ovenfor), være ineffektivt i praksis, og statens repræsentanter ville i visse tilfælde praktisk taget ustraffet kunne krænke de individers rettigheder, som er indenfor repræsentanternes kontrol.”

Undersøgelsespligten foreligger også, hvor danske myndigheder, herunder domstolene, konfronteres med klare oplysninger i officielle dokumenter, herunder lægeerklæringer, der giver grundlag for at antage, at personer har været udsat for behandling i strid med EMRK art. 3, jf. f.eks. EMDs dom af 6. april 2004 i sagerne Ahmet Özkan m.fl. mod Tyrkiet, præmis 359.

A.2. Skærpet pligt.

Der foreligger en skærpet pligt til at foretage sådanne undersøgelser, når der foreligger oplysninger om religiøst motiveret vold og alvorlige personovergreb.

Hvis sådanne undersøgelser som nævnt ovenfor pkt. A.1 og A. 2 ikke foretages, og indenfor rimelig tid, vil pågældende medlemsstat krænke sine forpligtelser og de pågældende personers rettigheder efter EMRK art. 3, jf. art. 1.

A.3. Der er tale om rimeligt begrundede krav i nærværende sag.

I nærværende sag har danske myndigheder, in casu Københavns Byret, fået forelagt oplysninger i form af stævning og bilag, som giver fuldt tilstrækkeligt grundlag for at antage, at sagsøgerne har været udsat for behandling i strid med EMRK art. 3.

For sagsøgerne henvises til deres i det helt væsentlige samstemmende oplysninger, jf. sagsfremstillingerne nedenfor.

En navngiven dansk soldat, Masoud Vahedi, var vidne til krænkelser af art. 3, som har fundet sted under den militære operation, hvor sagsøgerne blev

frihedsberøvet. Dette fremgår af en avisartikel af 7. januar 2012 fra dagbladet Politiken, der fremlægges som sagens **bilag 1**. Det bemærkes, at Masoud Vahedis udsagn om det, han har set og hørt, ikke er imødegået af sagsøgte eller nogen anden statslig myndighed på noget efterfølgende tidspunkt.

En dansk officer, som også selv deltog i Operation Green Desert, har bekræftet at have modtaget rapporter fra andre soldater om, at fanger af irakisk politi *"...fik nogle ordentlige tæsk. At det irakiske politi og den irakiske hær slog dem foran danskerne."*, m.v. Den danske officer har tillige bekræftet, at det irakiske politi *"...gik efter sunnier..."* Dette fremgår af en artikel af 9. december 2010 i Information, der fremlægges som sagens **bilag 2**.

Tidligere militærjurist hos sagsøgte, Kurt Borgkvists, tilsynsrapport af 19. juli 2004 for juni måned 2004 fremlægges som sagens **bilag 3**. Det fremgår af bilagets s. 7 til 8, at 8 ud af 13 fanger i irakisk politis varetægt *"...klagede over at være mishandlet af civilt politi under deres tilfangetagelse."*, og at fangerne anmeldte overgreb i strid med deres rettigheder efter EMRK art. 3.

Af Forsvarsministeriets skrivelse af 9. juli 2004, der fremlægges som sagens **bilag 4**, Forsvarsministeriets skrivelse af 16. juli 2004, der fremlægges som sagens **bilag 5**, Udenrigsministeriets e-mail af 19. juli 2004, der fremlægges som sagens **bilag 6** og Ambassaden i Bagdads meddelelse af 24. juli 2004, der fremlægges som sagens **bilag 7** fremgår, at sagsøgte har forsøgt at indhente *"...irakiske tilsagn..."* (såkaldte "diplomatiske garantier") om, at *"...de af danske styrker tilbageholdte..."* og *"...civile irakere, som danske styrker måtte tilbageholde..."* vil blive behandlet i overensstemmelse med den humanitære folkeret.

Sådanne diplomatiske garantier er ikke et effektivt værn mod, at personer, som sagsøgte måtte have tilbageholdt eller medvirket til at tilbageholde, udsættes for tortur, m.v. Den danske stat har selv siden 2006 fremlagt og fået vedtaget FN-resolutioner med bl.a. følgende ordlyd:

"8. Urges States not to expel, return ("refouler"), extradite or in any other way transfer a person to another State where there are substantial grounds for believing that the person would be in danger of

being subjected to torture, and recognizes that diplomatic assurances, where used, do not release States from their obligations under international human rights, humanitarian and refugee law, in particular the principle of non-refoulement;"

Dette betyder, oversat til dansk:

"8. Opfordrer stater til ikke at udvise, hjemsende ("refouler"), udlevere eller på nogen anden måde overføre et individ til en anden stat, hvor der er betydelige grunde til at tro, at den person vil være i fare for at blive udsat for tortur, og anerkender, at diplomatiske garantier, hvor disse bruges, ikke fritager stater fra deres forpligtelser i henhold til internationale menneskerettigheder, humanitær ret og flygtningeret, i særdeleshed princippet om non-refoulement;"

FN-resolution af 21. februar 2006 samt Udenrigsministeriets pressemeddelelse af 19. november 2008 fremlægges som sagens **bilag 8 og 9**.

Videre om diplomatiske garantiers ineffektivitet og effektivitetsmæssige uanvendelighed henvises til FNs *"Independent Expert on the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms while countering Terrorism"* Robert K. Goldmans rapport af 7. februar 2005 til FNs Menneskerettighedskommission fra, pkt. III, litra M. Uddrag af rapporten fremlægges som **bilag 10**.

FNs *"Special Rapporteur on the question of torture"*, Manfred Nowak, fandt i sin rapport af 23. december 2005 til FNs Menneskerettighedskommission (E/CN.4/2006/6) pkt. 32, jf. pkt. 30 og 31:

"...diplomatic assurances with regard to torture are nothing but attempts to circumvent the absolute prohibition of torture and refoulement, and that rather than elaborating a legal instrument on minimum standards for the use of diplomatic assurances, the Council of Europe should call on its member States to refrain from seeking and adopting such assurances with States with a proven record of torture."

Dette betyder, oversat til dansk:

"...diplomatiske garantier med hensyn til tortur er intet andet end forsøg på at omgå det absolutte forbud mod tortur og refoulement, og i stedet for at udvikle et juridisk instrument med minimumsstandarder for brugen af diplomatiske garantier, bør Europarådet opfordre sine medlemsstater til at afholde sig fra at opsøge og anerkende sådanne garantier fra stater, hvis brug af tortur er bekræftet."

Rapporten fremlægges som sagens bilag 11.

A4. Domstolenes statslige opfyldelsesadgang.

I nærværende sags kontradiktoriske former har domstolene kompetence til og mulighed for at foranledige opfyldelse af den undersøgelsesadgang, som sagsøgerne ifølge EMRK art. 3, jf. art. 1, jf. § 1 i lov nr. 285 af 1992 om inkorporering af EMRK, har krav på.

Retten kan således opfordre en part til at fremlægge dokumenter, tilvejebringe syn og skøn eller i øvrigt føre bevis, når sagens faktiske omstændigheder uden sådan bevisførelse ville henstå som uvisse, jf. retsplejelovens § 339, stk. 3.

Skulle sagsøgte undlade at efterkomme rettens opfordringer til at føre bevis, jf. § 339, stk. 3, kan Retten ved bevisbedømmelsen tillægge dette virkning til fordel for sagsøgerne, jf. retsplejelovens § 344, stk. 3. Der kan således foranlediges en effektiv undersøgelse af de relevante faktiske omstændigheder under nærværende sags forberedelse og hovedforhandling.

Domstolenes materielle procesretlige beføjelser bliver altså virkningsfulde i forhold til EMRK art. 3, selv i tilfælde, hvor sagsøgte ikke opfylder det pålagte, uanset denne som offentlig myndighed er retligt forpligtet til at medvirke til at oplyse sagen i overensstemmelse med gældende offentligretlige regler.

Det erindres i den forbindelse, at landsrettens kompetence således som denne følger af retsplejeloven og de i retspraksis udviklede grundsætninger skal

fortolkes i lyset af Danmarks forpligtelser efter EMRK, og at adgangen til materiel procesledning er et i dansk procesret anerkendt, lovfæstet princip.

Det er ikke i strid med undersøgelsespligten efter EMRK art. 3, jf. art. 1, at denne foranlediges af en domstol, så længe denne myndighed har mulighed for at forårsage "...*investigative steps*...", jf. f.eks. EMDs dom af 6. april 2004 i sagerne Ahmet Özkan m.fl. mod Tyrkiet, præmis 359. Effektiv gennemførelse af formålet med at foretage sådanne "*investigative steps*" kan opnås ved anvendelse af ovennævnte regler i retsplejelovens §§ 339 og 344, m.v.

Den undersøgende myndighed skal tillige være uafhængig af den eller de andre myndigheder, in casu Forsvarsministeriet, som undersøges.

Domstolene har tillige mulighed for at udvirke opfyldelse af kravet om, at undersøgelsen skal være effektiv, d.v.s. gennemføres inden rimelig tid, m.v.

Det anførte viser, at der er fuld harmoni mellem retsplejelovens systems judicielle betingelser og de krav, den internationale retsorden stiller til dansk ret, og som er gjort til en direkte bestanddel heraf ved den foretagne inkorporering ved vedtagelse af lov nr. 285 af 1992 om EMRK.

A5. Sagsøgernes subsidiære påstand 2.

Såfremt Retten måtte finde, at landsretten alligevel ikke har kompetence til under nærværende sag at foranledige og dermed udvirke opfyldelsen af sagsøgernes rettigheder efter EMRK art. 3, da er det sagsøgte selv som udøvende magt, der har denne undersøgelsesforpligtelse, jf. sagsøgernes subsidiære påstand 2.

Til støtte for det materielle indhold i den subsidiære påstand henvises til pkt. A.3 ovenfor.

Der foreligger således oplysninger, som klart underbygger rigtigheden af det af sagsøgerne anførte om tortur, m.v., begået overfor dem og foranlediget af også

danske styrkers handlinger og undladelser i forbindelse med operation Green Desert.

2.3. Retsmedicinske undersøgelser.

Sagsøgerne har d. 14. maj 2012 været undersøgt af sagkyndige retsmedicinere bestående af statsobducent, prof. dr. med. Jørgen Lange Thomsen, Retsmedicinsk Institut ved Odense Universitetshospital og kliniske psykolog, dr. Sana Hamze. Arbejdet er foregået i samarbejde med IRCT (International Rehabilitation Council for Torture Victims).

De retsmedicinske rapporter for sagsøger (10) og (11) fremlægges som sagens bilag 12 og 13.

3. SAGSØGERNES KRAV ER IKKE BORTFALDET SOM FØLGE AF FORÆLDELSE ELLER PASSIVITET.

For det tilfælde, at sagsøgte – også i nærværende sager – skulle besidde den skamløshed at gøre gældende, at der foreligger rettighedsfortabelse for sagsøgerne som følge af forældelse og/eller passivitet p.g.a. det passerede tidsrum, anføres følgende:

Sagsøgerne har generelt ikke haft og har ikke kunnet have noget kendskab til, om og i givet fald hvorledes de kunne fremsætte krav på erstatning over for den danske stat, hverken i Danmark eller Irak, som følge af de overgreb de har været udsat for.

For det første har sagsøgerne ikke været bekendt med, at det var det danske forsvarsministerium, som kunne være skyldner.

De har heller ikke forstand på regler, der omhandler hvor og hvem, man skal "sagsøge", når det drejer sig om militære styrker og politi, som skulle beskytte dem mod vold og forfølgelse, men i stedet udsatte dem for dette.

Sagsøgerne har som følge af forhold, som ikke kan tilregnes dem, været ubekendt med, at de i henhold til dansk og international ret kunne have en fordring mod Forsvarsministeriet i Danmark som følge af de retsstridige krænkelser, de har været udsat for i Irak.

Siden overgrebene mod sagsøgerne fandt sted, har de haft en begrundet og alvorlig frygt for vidtgående repressalier, dersom de forsøgte at klage over det passerede.

Deres position i Irak i forhold til lokale shia-dominerede myndigheder har tillige været så svag og risikabel, at de i den tid, der er gået, har måttet sørge for at beskytte deres familie og dem selv.

Foranlediget af IRCT (International Rehabilitation Council for Torture Victims) er der foretaget fagkyndige retsmedicinske undersøgelser af sagsøgerne og konsekvenserne af, at de har været udsat for tortur, både for så vidt angår fysiske og psykiske skadevirkninger jf. ovenfor under pkt. 2.2. (s. 22) og bilag 12 og 13.

De fysiske og psykiske skader, sagsøgerne blev påført under deres tilbageholdelse, har yderligere svækket sagsøgernes reelle mulighed for at rejse sag i Danmark.

Disse følgevirkninger har til dels også først manifesteret sig indenfor de seneste 3 år forud for tidspunktet for sagernes anlæg, hvorfor deres krav på erstatning og tort opstået som følge heraf (også foruden de øvrige anførte grunde der selvstændigt indebærer, at der ikke er indtrådt forældelse) ikke vil være forældet.

Sagsøgerne har således reelt stået uden mulighed for tidligere at anlægge retssag mod sagsøgte.

Som følge af hindringer, som ikke beror på sagsøgernes egne forhold, har de således været ude af stand til at afbryde forældelse før nu, jf. forældelseslovens § 14, stk. 1. Der henvises i den forbindelse til foreliggende dansk retspraksis, herunder udfaldet i Landsretten af Thule-sagen, hvor den sagsøgte stat gjorde

forældelse og passivitet gældende, hvilket ikke blev anerkendt jf. UfR U.2004.382H

Ex tuto bemærkes, at dersom sagsøgernes krav mod sagsøgte alligevel som udgangspunkt måtte anses for afskåret efter almindelige, danske regler om forældelse og passivitet, da vil en sådan fortolkning i hvert fald være i strid med Danmarks forpligtelse til at stille effektive retsmidler til rådighed for sagsøgerne, hvis rettigheder og friheder efter Den Europæiske Menneskerettigheds-konvention er blevet krænket, jf. konventionens art. 13, jf. art. 3.

Sagsøgte og de under denne herunder hørende danske styrker m.v. i Irak har på intet tidspunkt foretaget nogen form for rettighedsmæssig eller lignende rådgivning eller vejledning i forhold til sagsøgerne (eller andre) vedrørende mulighederne for at søge erstatning eller godtgørelse, m.v.

Den sagsøgte stats undladelser af dette er i sig selv ensbetydende med, at samme sagsøgte ikke nu under nærværende sag kan påberåbe sig, at der skulle være indtrådt rettighedsfortabelse for de skadelidte sagsøgere.

4. PROCESOPFORDRINGER.

Sagsøgte **opfordres (1)** også under nærværende sag til at udtale sig om, hvorvidt sagsøgte anså krigen i Irak for afsluttet forinden d. 25. november 2004. I bekræftende fald bedes som en del af opfordringen oplyst og dokumenteret, hvilket regelsæt sagsøgte under nærværende sag påberåber sig som gældende for danske styrkers tilstedeværelse og forhold til civilbefolkningen i Irak i det for nærværende sag relevante tidsrum.

Sagsøgte **opfordres (2)** til at tage stilling til følgende:

1. Gjaldt der for så vidt angår sagsøgerne fra og med deres pågribelse d. 24. november 2004 og overgivelse til irakiske politistyrker en forpligtelse til at foretage monitorering af deres forhold frem til og med løsladelse?

2. Dersom pkt. 1 besvares bekræftende, ønskes det oplyst og dokumenteret:
- a. Hvorledes denne forpligtelse af sagsøgte påberåbes overholdt, eller
 - b. dersom pkt. a. ikke kan godtgøres, hvorfor monitorering ikke har fundet sted.

5. HOVEDANBRINGENDER.

Til støtte for sagsøgernes påstand 1 gøres gældende:

- at (1) sagsøgte som højeste ansvarlige myndighed for forsvaret, jf. forsvarslovens § 9, er ansvarlig for evt. retskrænkelser i forhold til Den Europæiske Menneskerettighedskonvention og erstatningsansvarslovens § 26, som danske styrker måtte begå i Irak, eller som danske styrker ved passivitet måtte undlade at forhindre,
- at (2) danske styrker udstationeret i Irak frihedsberøvede sagsøgerne d. 25. november 2004, bistået af irakisk politi,
- at (3) danske styrker i forbindelse med iværksættelsen af retsstridig frihedsberøvelse af sagsøgerne d. 25. november 2004 ved passivitet undlod at forhindre irakisk politi i at udsætte sagsøgerne for nedværdigende behandling,
- at (4) danske styrker i forbindelse med retsstridige forhør af sagsøgerne udsatte dem for nedværdigende og umenneskelig behandling,
- at (5) danske styrker ved efterfølgende at overlade sagsøgerne i irakisk politis varetægt på trods af, at danske styrker som minimum havde grund til at forvente eller frygte, at sagsøgerne efterfølgende ville blive udsat for nedværdigende og umenneskelig behandling samt tortur, har krænket sagsøgernes rettigheder, jf. Den Europæiske Menneskerettighedskonventions art. 3 og erstatningsansvarslovens § 26,

- at (6) det er en skærpende omstændighed, der skal komme sagsøgerne til gavn ved såvel vurdering af sagsøgtes ansvar som udmålingen af en tortgodtgørelse, at sagsøgerne efterfølgende blev udsat for nedværdigende og umenneskelig behandling samt tortur af irakisk politi i tidsrummet frem til løsladelsen,
- at (7) sagsøgte ved sin adfærd, herunder i form af passivitet, har begået retsstridige krænkelser overfor sagsøgerne, som berettiger sagsøger til tortgodtgørelse, jf. erstatningsansvarslovens § 26, jf. Den Europæiske Menneskerettighedskonventions art. 3, jf. art. 13, og
- at (8) sagsøgte ved sin procesførelse i forbindelse med tidligere anlagte sager (sagsøgerne (1) til (9) har krænket sagsøgerne også derved at overtræde sine forpligtelser til at give sagsøgerne adgang til retfærdig rettergang (access til justice) ved konsekvent og systematisk at tilbageholde oplysninger, undlade at bidrage til sagens oplysning, samt besvære og trainere sagsbehandlingen som metode. Under nærværende søgsmål har sagsøgerne formodning for, at dette vil blive gentaget, hvorfor sagsøgerne allerede på nuværende tidspunkt ønsker at medtage dette anbringende (Det forbeholdes at gøre et selvstændigt krav om torterstatning gældende for disse krænkelser, der knytter sig til såvel dansk forfatningsret, jf. erstatningsretslovens § 26, Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 3 og artikel 6 samt det retsgrundlag, som Danmark er forpligtet til i medfør af andre internationale retskilder, som Danmark har tiltrådt).

Til støtte for sagsøgernes **påstand 2** gøres gældende:

- at (1) danske myndigheder i nærværende sag har fået forelagt oplysninger i form af stævning og bilag, som giver fuldt tilstrækkeligt grundlag for at antage, at sagsøgerne har været udsat for behandling i strid med EMRK art. 3,

- at (2) der i nærværende sag foreligger en skærpet undersøgelsespligt, da der foreligger oplysninger om religiøst motiveret vold og alvorlige personovergreb,
- at (3) diplomatiske garantier er ikke et effektivt værn mod, at personer, som sagsøgte måtte have tilbageholdt eller medvirket til at tilbageholde, udsættes for tortur, m.v.,
- at (4) i nærværende sags kontradiktoriske former har domstolene kompetence til og mulighed for at foranledige opfyldelse af den undersøgelsesadgang, som sagsøgerne har krav på, og
- at (5) det ikke er i strid med undersøgelsespligten efter EMRK art. 3, jf. art. 1, at denne foranlediges af en domstol, så længe denne myndighed har mulighed for at forårsage "*...investigative steps...*" og at en effektiv gennemførelse af formålet med at foretage sådanne "*investigative steps*" kan opnås ved anvendelse af ovennævnte regler i retsplejelovens §§ 339 og 344, m.v.

Til støtte for sagsøgernes **subsidiære påstand 2** gøres gældende:

- at (1) såfremt retten måtte finde, at domstolene alligevel ikke har kompetence til under nærværende sag at foranledige og dermed udvirke opfyldelsen af sagsøgernes rettigheder efter EMRK art. 3, da er det sagsøgte selv som udøvende magt, der har denne undersøgelsesforpligtelse.

6. HENVISNINGSBEGÆRING OG SAMMENLÆGNINGSBEGÆRING.

Sagens behandling indebærer, at domstolene skal tage stilling til spørgsmål af principiel og vidtrækkende karakter, herunder Danmarks forpligtelser efter international ret. Sagen kan få betydning for mange andre end sagsøgerne, herunder andre personer der blev frihedsberøvet d. 25. november 2004.

Som følge af sagens principielle karakter anmodes retten om at henvise sagen til førsteinstansbehandling i Østre Landsret, jf. retsplejelovens § 226, stk. 1.

Nummereringen i nærværende stævning (10) og (11) er anvendt, idet de ved Østre Landsret under sagsnr. B-3421-11 ,B-397-12 og B-1162-12 er verserende sager, som nærværende sag begæres sammenlagt med i forbindelse med overflytning som principiel fra Københavns Byret til Østre Landsret jf. retsplejelovens § 226 som angivet i et særligt afsnit nedenfor i nærværende stævning.

De sagsøgte **opfordres (3)** til snarest muligt efter modtagelsen af nærværende stævning at udtale sig til støtte for den af sagsøgerne fremsatte henvisnings- og sammenlægningsbegæring.

Som sagen **bilag 14** fremlægges retsbogen fra Københavns Byret af 25. oktober 2011, som **bilag 15** fremlægges retsbogen fra samme ret af 31. januar 2012 og som **bilag 16** fremlægges retsbogen fra samme ret af 30. marts 2012.

7. DET SAGSØGTE FORSVARSMINISTERIUMS ULOVLIGE PROCESFØRELSE.

Beklageligvis har søgsmålene vedrørende sagsøger(1) til og med sagsøger(9) igennem de nu passerede mere end 12 måneder været udsat for konsekvente og systematiske krænkelser af sagsøgtes forpligtelser til som offentlig myndighed at bidrage loyalt og fair til sagernes oplysning. Samtidig har processtrategien - udført af Kammeradvokaten under dennes anvendelse af offentlige ressourcer - i øvrigt bestået i en mængde for sagsøgerne belastende forsøg på at besværliggøre og trainere sagen. Man gemmer på oplysninger og bestrider systematisk nærmest alt, uanset at det er det offentlige, der sidder inde med oplysningerne og har adgang til at tilgodese en ordentlig og dækkende oplysning af sagen.

Der foreligger klart et ulovligt misbrug af sagsøgtes position med Kammeradvokatens metoder som værktøj.

I betragtning af sagens særegne karakter må det fremhæves, at sagsøgte således yderligere pådrager sig et ansvar ved ikke alene:

- at have været ansvarlig, direkte og indirekte i 2004 og 2005 for civile irakeres langvarige og omfattende, alvorlige tortur, men også
- at fortsætte retskrænkelserne i 2011 og 2012 ved at forsøge at hindre dem adgang til retfærdig rettergang, jf. danske forvaltningsretlige normer herfor, dansk lovgivning og gældende international konventioner, herunder Den Europæiske Menneskeretskonventions artikel 3 og artikel 6 samt de internationale forpligtelser, som fremgår af Danmarks tiltrædelse af bl.a. FN-konventionen om tortur.

Det er ganske uacceptabelt, at man fra sagsøgtes side spekulerer i de ulige ressourcemæssige forhold og herunder sagsøgernes svaghed.

Det stemmer ikke med de civilisatoriske krav, som den danske retsstat er baseret på og som er universel gældende som lov og ret.

På denne baggrund skal sagsøgerne også i nærværende stævning fremkomme med følgende:

8. GENERELLE BEMÆRKNINGER VEDRØRENDE SAGSØGTES PROCESFØRELSE.

8.1 Den sagsøgte stat er som procespart forpligtet til loyal procesførelse.

Ifølge det foreliggende retsgrundlag bestående af forfatningsretlige, forvaltningsretlige og procesretlige regler samt forpligtelser i henhold til Den Europæiske Menneskerettighedskonvention art. 6 og andre internationale regler er sagsøgte forpligtet til at overholde følgende:

Oplyse sagen kontradiktorisk og herunder blandt andet følgende:

A. Tage stilling til om rigtigheden af oplysninger, som sagsøgerne har fremlagt bestrides, helt eller delvis.

B. Tilvejebringe supplerende oplysninger som kan tjene til en loyal oplysning af sagen.

Ovennævnte A drejer sig om den elementære pligt til loyalt at medvirke til den arbejdsmetode, som er den gældende inden for den civile retspleje, nemlig den kontradiktoriske.

Sagsøgerne sidder inde med (i forhold til sagsøgte) begrænsede oplysninger, som er fremlagt i sagen.

Sagsøgte har pligt til på korrekt og ordentlig vis at respondere under loyal overholdelse af den kontradiktoriske proces. Pædagogisk fremstilles dette sådan, at en procespart (og slet ikke en offentlig), ikke kan "gemme sig"

Ovennævnte B er tillige en sagsøgte påhvilende pligt.

C. Fremme sagen i behørigt tempo

Såvel ifølge almindelige offentlige retlige regler, som ifølge EMRK artikel 6, kan sagsøgte ikke trainere sagen, men skal effektivt bidrage til dennes fremme.

8.2. Den sagsøgte stat har hidtil ikke under sagerne (1) til (9) overholdt de under 8.1 nævnte forpligtelser, men forsøger at forsinke, besværliggøre og i nogen grad afspore sagens ordentlige oplysning.

Det må desværre betegnes som ganske grænseoverskridende at sagsøgte under nærværende domstolsprøvelse, der er iværksat ved stævning af 13. september 2011 for så vidt angår sagsøger (1) blandt andet har foretaget følgende:

Stævning i denne sag blev indgivet til Københavns byret d. 13. september 2011. Stævningen blev herefter sendt til forkyndelse hos sagsøgte, der opfordredes til at overholde svarfrist på 14 dage. Den 30. september 2011 gav Københavns byret sagsøgte forlængelse af frist for svarskrift, således at fristen blev udsat til d. 26. oktober 2011. Ved skrivelse af 20. oktober 2011 anmodede Kammeradvokaten igen om udsættelse af svarskrift. Sagen blev d. 25. oktober 2011 henvist til Østre landsret. Ved skrivelse af 10. november 2011 udsattes sagen på svarskrift, som

skulle være landsretten i hænde senest d. 23. november 2011. Efter overskridelse af denne frist anmodede Kammeradvokaten d. 29. november for tredje gang om udsættelse af frist for svarskrift. Først d. 14. december 2011 afleverede Kammeradvokaten sit svarskrift i den pågældende sag.

I forhold til ovenstående redegørelse af sagsøgtes manglende overholdelse af svarfrister, da påstod Kammeradvokaten, at denne ikke havde modtaget Østre Landsrets skrivelse af 10. november 2011, hvor fristen for svarskrift blev udsat til senest d. 23. november 2011. Kammeradvokaten har ikke fyldestgørende dokumenteret den påståede manglende modtagelse af skrivelsen fra Østre Landsret.

Det kan konstateres, at det åbenbart ligger indenfor sagsøgtes processtrategi i svarskriftet under svarskriftets pkt. 1.2 endog at bestride sagsøgerens advokatrepræsentation. Om dette henvises til sagsøgerens skrivelse til sagsøgte af 30. december 2011. Her har sagsøger anført følgende:

"Det fremsendte krav er stridende mod retsplejelovens system vedrørende advokaters stillingsfuldmagt og i øvrigt stridende mod reglerne om god advokatskik og kollegialitet. Når en sådan sag anlægges besidder sagsøgernes advokat selvsagt de dertil forudsatte fuldmagter og det er derfor ganske uhørt, at sagsøgtes advokat tillader sig at belaste sagen med et sådant krav, ligesom det ville være tilfældet dersom sagsøgeren stiller samme krav overfor sagsøgte. Håndhævelse af reglerne om god advokatskik falder udenfor nærværende sag og landsrettens saglige kompetence og må i givet fald fortsættes hos advokatmyndighederne, men at sagsøgeren finder, at det ville være passende, dersom denne alvorlige sag ikke i det hele skal belastes med den slags anliggender og går ud fra at forsvarsministeren må være af samme opfattelse."

Til dette har sagsøgte anført følgende 13. januar 2012:

"Det bemærkes, at modparten i medfør af retsplejelovens § 265, stk. 2, kan forlange, at der tilvejebringes et sådant bevis, jf. Ufr 1971.229 SH, hvor en advokat, der repræsenterede et italiensk

selskab af retten fik udsættelse til at fremskaffe bevis for sin procesfuldmagt samt i øvrigt Gomard, Civilprocessen, 6. udgave, side 370.

I Østre Landsrets sag nr. B-1627-07 anmodede Forsvarsministeriet ligeledes om, at advokaten for en afghansk statsborger med bopæl i Afghanistan tilvejebragte bevis for sin procesfuldmagt. I medfør af retsplejelovens § 265, stk. 2, fremlagde advokaten en af sagsøgeren underskrevet erklæring med reference til sagens påstande, som Østre Landsret i sagen fandt, udgjorde fornøden dokumentation, jf. Østre Landsrets kendelse af 20. maj 2008 (vedlagt).

Som anført i svarskriftet, pkt. 1.2, er anmodningen fra Forsvarsministeriet begrundet i, at der ikke med stævningen er fremlagt bilag, og det derfor ikke er muligt at identificere sagsøgeren og samtidig få bekræftet, om sagsøgeren er bekendt med, at der i Danmark føres en retssag på dennes vegne, som kan få økonomiske konsekvenser for sagsøgeren."

Sagsøgerne fastholder de synspunkter, der kommer til udtryk i skrivelse af 30. december 2011 til sagsøgte.

Det er af hensyn til den foreliggende sags fremme, at fuldmagter vedlagt kopi af pas fra sagsøgerne (10) og (11) fremlægges som sagens **bilag 17 og 18**.

9. PROCESSUELLE MEDDELELSER.

Sagsøgte må påregne, at nærværende sagsanlæg for den angivne sagsøger vil blive udvidet med yderligere et antal krav fra også andre yderligere skadelidte irakere, der har været udsat for samme eller lignende umenneskelige og nedværdigende behandling, som danske styrker er ansvarlige for.

Som bilag 19 fremlægges brev af d. 16. december 2011 fra forsvarschef Knud Bartel til justitsminister Nick Hækkerup vedr. Forsvarskommandoens Irakundersøgelse. Af brevet fremgår det:

"Undersøgelsen har fastslået, at antallet af danske tilbageholdte overstiger 500 personer. I forbindelse med tidligere opgørelser, vedrørende antallet af dansk tilbageholdte personer, har der været anført en række faktorer, som har medført usikkerhed vedrørende de opgjorte tal.

Det er konstateret, at der efter magtoverdragelsestidspunktet i august 2004 i et mindre antal tilfælde – i strid med de nationale direktiver og den fastsatte rollefordeling mellem irakiske enheder og internationale styrker – blev overdraget danske tilbageholdte personer til irakiske myndigheder." (understreget her)

Samtlige 3 sagsøgere i nærværende sag fastholder – ligesom – for så vidt er tilfældet for sagsøger (1) – (9) at de blev tilbageholdt af danske styrker, således som det fremgår af bemærkningerne herom ovenfor i nærværende stævning.

Under hovedforhandlingen kan det, dersom sagsøgte endeligt gør gældende, at dette ikke skulle være tilfældet, blive nødvendiggjort at foranstalte bevisførelse herom, hvorunder der vil skulle ske afhøring af de enkelte sagsøgere og af danske militær folk, der deltog i aktionen.

Til varetagelse af sagsøgernes interesse under sagen vil det forinden blive nødvendiggjort at fremskaffe kommunikationen mellem den danske bataljon og Forsvarskommandoen vedr. Operation Green Desert.

I de tidligere anlagte sager har sagsøgte forsøgt at undvige dette ved ikke at give fuld indsigt i det anmodede materiale. I tilfælde af at sagsøgte under nærværende sag måtte indtage samme standpunkt, vil sagsøgeren fremsætte editionsbegæring.

ADVOKATFIRMA
CHRISTIAN HARLANG

Sagsøgerne er ikke momsregistrerede.

Processuelle meddelelser til sagsøgerne bedes tilstedt undertegnede.

Yderligere processtof forbeholdes.

København, 28. september 2012

Christian Harlang

ADVOKATFIRMA
CHRISTIAN HARLANG

Østre Landsret, 7. afdeling
Bredgade 59
1260 København

BILAG	1A, underbilag 18
CHRISTIAN HARLANG	

J.nr. 600096

K O P I

PROCESSKRIFT 5

(17. oktober 2012)

Sagsøgte usande oplysninger. Ulovlig procesførsel.

i sagerne B-3421-11,
B-397-12 og B-1162-12:

(1) -
c/o Advokatfirma Christian Harlang
Nytorv 5
1450 København k
(v/ advokat Christian Harlang)

og

(2)
(3)
(4)
(5)
(6) -
alle c/o Advokatfirma Christian Harlang
Nytorv 5
1450 København k
(v/ advokat Christian Harlang)

samt

(7)

(8)

(9)

alle c/o Advokatfirma Christian Harlang
Nytorv 5
1450 København k
(v/ advokat Christian Harlang)

mod

Forsvarsministeriet
Holmens Kanal 42
1060 København K
(v/ Kammeradvokaten v/ adv. Peter
Biering)

Sagsøgers hidtidige processtof fastholdes. I øvrigt bemærkes følgende:

Dette processkrift afgives, idet sagsøgerne har konstateret, at sagsøgte under nærværende sag overfor Østre Landsret og sagsøgerne har afgivet usande oplysninger om, at filmoptagelser under operation "Green Desert" ikke er foretaget af sagsøgte.

Nedenfor dokumenteres, at dette er usandt.

SUPPLERENDE SAGSFREMSTILLING:

Af sagsøgtes processkrift A, pkt. 2.4, fremgår:

"2.4 Direktiver eller vejledninger gældende mellem juni og december 2004 for optagelse af foto- og videodokumentation under militære operationer (dokument nr. 7).

I . -sagen anmodede sagsøgeren ved skrivelse af 23. januar 2012 Forsvarsministeriet om at oplyse, '1) om der i november 2004 var truffet bestemmelser af Forsvarskommandoen (og/eller instanser herunder) om billede-/lyd-optagelser af militære aktioner, gældende

*indenfor Basra-området' og '2) om der blev foretaget optagelser af den aktion af 25. november 2004, som sagen omhandler.', jf. **bilag AC.***

*Ved skrivelse af 27. januar 2012 oplyste Forsvarsministeriet, at ministeriet fra Forsvarskommandoen havde indhentet oplysninger om, at der ikke i november 2004 var fastsat regler om billed- og lydoptagelser, jf. **bilag AD.***

Forsvarskommandoen oplyste endvidere, at der ikke blev foretaget billed- og lydoptagelser under Operation Green Dessert den 25. november 2004. Endelig fremsendte Forsvarsministeriet Forsvarskommandoens besvarelse af 15. december 2011 af en henvendelse fra en journalist vedrørende Operation Green Desert, jf. bilag til skrivelse af 27. januar 2010, hvor Forsvarskommandoen på baggrund af undersøgelser kunne oplyse, at 'forsvaret ikke har foretaget filmoptagelser under gennemførelsen af Operation Green Desert i Al-Zubair i Irak den 25. november 2004.'

Herunder har advokat Christian Harlang ved mail af 13. februar 2012, jf. bilag AA endvidere anmodet Forsvarskommandoen om aktindsigt i direktiver eller vejledninger for foto- og videodokumentation mellem juni og december 2004.

*Forsvarskommandoen oplyste i den forbindelse, at der under operationen ikke var mulighed for at foretage foto- og videodokumentation, hvorfor der ikke var udgivet direktiver herom, jf. **bilag Z, side 7.**"*

De ovennævnte bilag AC, AD, og Z gennemgås i det følgende:

Af sagsøgte bilag AC (som er sagsøgers skrivelse af 23. januar 2012 til sagsøgte), fremgår:

"I forbindelse med den offentlige omtale af sagen er jeg kommet i besiddelse af oplysninger, der foranlediger mig til at anmode sagsøgte om hurtigt at tilsende sagsøgeren følgende oplysninger/materiale:

- 1) Om der i november 2004 var truffet bestemmelser af Forsvarskommandoen (og/eller instanser herunder) om billed-/lyd-optagelser af militære aktioner, gældende inden for Basra-området?*
- 2) Om der blev foretaget optagelser af den aktion af 25. november 2004, som sagen omhandler?*
- 3) I bekræftende fald ønskes fuldstændig indsigt med alt henhørende under 1) og 2), inklusive vedkommende optagelser.*

Af sagsøgtes bilag AD (sagsøgtes svar af 27. januar 2012 på den umiddelbart ovenfor nævnte skrivelse), fremgår:

"Til besvarelse af Deres anmodning af 23. januar 2012 om modtagelse af oplysninger og materiale relaterende til Forsvarskommandoen brug af billed- og lydoptagelser under militær aktioner i Basra området har Forsvarskommandoen oplyst, at der ikke i november 2004 var fastsat regler om billed- og lydoptagelser.

Forsvarskommandoen har endvidere oplyst, at der ikke blev foretaget billed- og lydoptagelser under Operation Green Desert den 25. november 2004.

I den forbindelse fremsender jeg til orientering Forsvarskommandoens besvarelse af 15. december 2011 af en henvendelse fra en journalist vedrørende Operation Green Desert."

I skrivelsen af 15. december 2011, der indgår i sagsøgtes bilag AD, meddeler Forsvarskommandoen:

"På baggrund af din henvendelse til Forsvarskommandoen er de forhold, der er beskrevet i din mail blevet undersøgt.

Det kan på baggrund af den gennemførte undersøgelse oplyses, at forsvaret ikke har foretaget filmoptagelser under gennemførelsen af Operation Green Desert i Al-Zubair i Irak den 25. november 2004.

Det kan dog ikke udelukkes, at enkeltpersoner på eget initiativ har foretaget private videooptagelser. Forsvaret er ikke bekendt med eksistensen af sådanne private optagelser fra Operation Green Desert."

Af det ovenfor nævnte bilag Z, s.7 fremgår:

"Den Danske Bataljon havde ikke mulighed for at foretage foto- og videodokumentation af operationers gennemførelse, hvorfor der ikke var udgivet direktiver for dette.

Det fremgår dog af et punkt i Hærens Operative Kommandos direktiv til chefen for den danske bataljon, at man i forbindelse med tilbageholdelse om muligt skal foretage billeddokumentation af den tilbageholdte."

I svarskrift af 16. maj 2012 i sagsnr. B-1162-12 pkt. 3, s. 5 har sagsøgte gentaget oplysningen om, at der ikke under operation Green Desert blev foretaget billed- og lydoptagelser:

"Forsvarsministeriet har endvidere ved skrivelse af 27. januar 2012 til sagsøgeren i . . . -sagen oplyst, at der ikke under operation Green Desert blev foretaget billed- og lydoptagelser. Denne skrivelse er fremlagt som bilag AD ved processkrift A i . . . og -sagerne."

Sagsøgerne er blevet bekendt med, at der i modstrid med ovennævnte oplysninger, som sagsøgte, har meddelt Østre Landsret og sagsøgerne under nærværende retssag, blev foretaget billed- og lydoptagelser under operation Green Desert.

Anders Kærgaard, tidl. officer i Forsvaret, har oplyst og bekræftet, at sådanne billed- og lydoptagelser netop fandt sted under operation Green Desert, jf. erklæring af 10. oktober 2012, der er sålydende:

"Undertegnede Anders Koustrup Kærgaard skal hermed bekræfte følgende:

Som efterretningsofficer befandt jeg mig i tidsrummet august 2004 til januar 2005 i Irak. Mit primære ansvarsområde var Az Zubayr, hvor operation "Green Desert" fandt sted.

Min overordnede var Oberst John Dalby.

Onsdag d. 24. november 2004 meddelte Oberst Dalby mig, at DANBN (den danske bataljon, i Irak) havde modtaget en anmodning fra de irakiske sikkerhedsstyrker om bistand til en "arrest and search" operation.

Jeg foretog samme dag forskellige nødvendige efterretningsmæssige undersøgelser. Senere samme dag ca. kl. 18 lokal tid meddelte jeg Oberst Dalby, at jeg fandt at de irakiske efterretninger efter alt at dømme var fejlagtige, og jeg vurderede dem til at være en del af et internt irakisk opgør. Oberst Dalbys reaktion var, at den til den følgende dag planlagte operation

"Green Desert" alligevel skulle gennemføres, idet den var initieret af de irakiske sikkerhedsstyrker.

I forbindelse med operationen blev der optaget film med minimum to kameraer, der netop var tilgået bataljonen som en del af en Combat Camera Team-pakke.

Jeg er bekendt med, at Forsvarsministeriet bl. a. har oplyst følgende i den retssag, der er anlagt mod ministeriet af 11 irakere om erstatning for tortur, m.v., i forlængelse af deres tilbageholdelse under operation "Green Desert":

Forsvarsministeriets skrivelse af 27. januar 2012, fremlagt i retssagen som bilag AD:

"Forsvarskommandoen har endvidere oplyst, at der ikke blev foretaget billed- og lydoptagelser under Operation Green Desert den 25. november 2004."

Kammeradvokatens svarskrift af 16. maj 2012:

"Forsvarsministeriet har endvidere ved skrivelse af 27. januar 2012 til sagsøgeren i Brak-sagen oplyst, at der ikke under operation Green Desert blev foretaget billed- og lydoptagelser. Denne skrivelse er fremlagt som bilag AD ved processkrift A i og -sagerne."

Dette er usandt, idet der i et bilag til befalingen for operation "Green Desert" udtrykkeligt blev befalet for tildeling af combat camera-materiel til underafdelingerne til dokumentation af operation "Green Desert".

Efter afslutningen på operationen gennemser en af mine kollegaer samme dag en filmoptagelse, som han har foretaget med tildelte videokameramateriale. Filmoptagelsen viser overgreb på irakiske

fanger og viser ligeledes danske soldater, der ikke griber ind. Min kollega udtaler, at "de [de tilbageholdte irakere] fik tæsk". Da min kollega har forladt lokalet, tager jeg førnævnte båndmateriale og går med det samme ind til chefen for bataljonen, Oberst John Dalby, og gør ham opmærksom på indholdet på båndet, og foreviser det for ham.

Efter at have set båndet, spørger John Dalby mig, om jeg kan bære det ansvar, at den danske bataljon som følge af den dokumenterede hændelse vil blive trukket ud af Irak, umiddelbart forud for de første irakiske demokratiske valg? Efter overvejelse beslutter jeg mig for, at det på daværende tidspunkt var afgørende for den demokratiske proces i Irak og den lokale civile befolkning, at den danske bataljon på daværende tidspunkt forblev i Irak for at yde sikkerhed."

Anders Koustrup Kærsgaards erklæring fremlægges som sagens **bilag 38**, og han agtes afhørt som vidne under hovedforhandlingen.

Den ovenfor i Anders Koustrup Kærsgaards erklæring nævnte film fra operation "Green Desert" dokumenterer, at:

- (1) Den danske bataljon foretog filmoptagelser af operation "Green Desert".
- (2) Overgreb og mishandling af tilbageholdte irakere fandt sted under operationen.
- (3) De i operationen deltagende danske soldater ikke greb ind overfor overgrebene og mishandlingen.

Filmen fremlægges som sagens **bilag 39**.

Sagsøgte **opfordres (15)** til at oplyse om rigtigheden af hvert af de 3 ovenstående udsagn bestrides. Såfremt dette måtte være tilfældet, vil

sagsøgerne foranledige filmen afspillet i Østre Landsret under hovedforhandlingen.

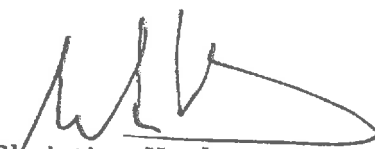
PROCESSUELLE OPFORDRINGER:

Sagsøgte opfordres (16) til at fremlægge kopi af bilag til befalingen for operation Green Desert, hvoraf fremgår fordeling af combat camera-materiel fra staben til underafdelingerne under operation Green Desert d. 25. november 2004.

Sagsøgte opfordres (17) endvidere til at fremlægge samtlige øvrige filmoptagelser foretaget under operation "Green Desert".

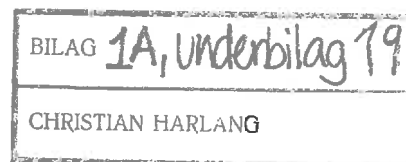
Yderligere processtof forbeholdes.

København, den 17. oktober 2012

Christian Harlang

ADVOKATFIRMA
CHRISTIAN HARLANG

Østre Landsret, 7. afdeling
Bredgade 59
1260 København

J.nr. 600096

PROCESSKRIFT 6
(19. november 2012)

i sagerne B-3421-11, (1)
B-397-12, B-1162-12 samt c/o Advokatfirma Christian Harlang
endnu ikke fra landsrettens side Nytorv 5
nummereret sag for sagsøger 1450 København k
(10) og (11): (v/ advokat Christian Harlang)

og

- (2)
- (3)
- (4)
- (5)
- (6)

alle c/o Advokatfirma Christian Harlang
Nytorv 5
1450 København k
(v/ advokat Christian Harlang)

og

- (7)
- (8)

(9)

alle c/o Advokatfirma Christian Harlang
Nytorv 5
1450 København k
(v/ *advokat Christian Harlang*)

samt

(10)

(11)

alle c/o Advokatfirma Christian Harlang
Nytorv 5
1450 København k
(v/ *advokat Christian Harlang*)

mod

Forsvarsministeriet
Holmens Kanal 42
1060 København K
(v/ *Kammeradvokaten v/ adv. Peter Biering*)

Sagsøgernes hidtidige processtof fastholdes. I øvrigt bemærkes følgende:

Dette processkrift afgives, idet der er fremkommet nye oplysninger.

SUPPLERENDE SAGSFREMSTILLING:

Ambassadør Christian Oldenburg, Danmarks ambassadør i Irak i perioden 1. juli 2005 - 31. august 2006 har d. 19. november 2012 afgivet erklæring om forholdene i Irak af betydning for nærværende retssager.

Erklæringen fremlægges som sagens **bilag 41**, og Ambassadør Oldenburg agtes afhørt som vidne under hovedforhandlingen.

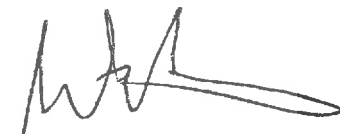

Sagsøgerne vil under sagen foretage afhøring af vidnet om dennes erindring om det danske kendskab i Irak i 2005 til konflikten i navnlig Basra-området mellem den antalsmæssigt og militært dominerende shia-muslimske majoritet og den forfulgte sunni-muslimske minoritet. Afhøringen vil bl.a. angå dele af erklæringen af 19. november 2012, herunder nærmere vedrørende udtalelsen på s. 2 nederst:

"Da jeg var i Irak, var det den almindelige opfattelse dér, at både de amerikanske og de irakiske fængsler var forfærdelige, og at tæsk, mishandling, ydmygelser og måske endda tortur kunne forekomme rutinemæssigt. Dette var ikke mindst tilfældet i Basra-området..."

Yderligere processtof forbeholdes.

København, d. 19. november 2012

Christian Harlang

